

166. Treyve-né körtéje.

(Madame Treyve.)

Származása. E kitünő, nyári körtefajt trévoux-i gyümölcskertész Treyve úr nyerte magról Frankhonban 1858-ban s elhalt neje emlékére elkeresztelve kezdette elterjeszteni. Bárha nem rég lépett is e körtefaj a világ szinpadára; mégis mindenfelé ismeretes már és el van terjedve mindennütt, a hol körtefa díszlik. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól, Jéinsenből. Nemcsak fajfámon, de még faiskolai ojtványaimon is több ízben termett már. Gyümölcs, növényzet egyezvén a leírásokkal fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Augustus vége; hűvösebb tájakon september.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Többnyire csigás körtealakú; elég szabályosan boltozott, néha azonban szeliden bordásfölkületű. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik; honnét kelyhe felé majd tojásalakúlag gömbölyödik és szűk talpban végződik; majd szeliden fogyva boltozódik s elég széles 's többnyire ferdén álló karimában fogy el; Szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással is fogyva inkább vagy kevésbbé hosszas, tompakúpos véget alkot. Szára középhosszú, vékony vagy középvastag, fás, két végén többnyire bunkós, egyenes, nagyrészt fényes, sárgásbarna mázzal bevont; a gyümölcs csücsára ránczok és húsos dudorkák közé helyezett; gyakran egy-egy húsos dudortól félre is nyomott. Kelyhe kicsi, nyílt vagy félig nyílt; fölkálló, szarunemű osztványokkal ellátott; szűk és nem mély üregcsében ülő, melynek karimáját lapos emelkedések teszik kissé hullámossá, mely emelkedések elenyészőleg a gyümölcs derekára is felvonulnak s annak kerekdedségét majd mindig megzavarják.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, értével csaknem zsírostapintatú, elég fényes; elejénte bágyadtzöld; értével zöldessárga; napos oldalán szép narancspirossal belehelt vagy csak elmosódva pettyezett; néha kisebb nagyobb vérpiros ragya szeplők is tűnnek elő rajta; apró, zölddel szegett barnás pontokkal elég sűrűn, de alig szembetűnőleg pontozott. Rozsdafoltok vagy alakzatok csak elvétve találkoznak fölkületén.

Belseje. Húsa fehér, csaknem áttetsző, igen finom teljesen szétolvadó; magtokja körül sem kövesszemcsés; leve elcsordulásig bő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; tömlöcskéiben hosszas tojásdad, világos barna, ép, néha idétlen magot rejtő.

Fája. Erőtelmes, igen edzett; korán, rendesen és igen bőven termő; fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel hamar és jól beruházkodnak, igen szép termetű és lombozatu, gulaalakú koronát alkotó.

Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas gula- és szálas fának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, merevek, síkfölületűek; hegyök felé finoman bordázottak; fölfelé állók; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak, sárgászöldek; ért korukban csupaszak, zöldesbarnák; hosszúak vagy kerek, fehér pontokkal elég sűrűn és elég szembetünőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, rövid kúposak, alig hegyesek, a vesszőtől elálló; szürkével tarkázott vöröses gesztenyeszínűek; elég kiálló, sima párkányos, a vesszők hegyefelé azomban hosszan bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kúposak, hegyesek; pikkelyeik sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínűek, egymásra kissé lazán borulók.

Levelei. Elég nagyok vagy középnagyok, vastag és keményszövetűek; tojásdadok vagy kerülékesek; gyakran nyelők felé is csak úgy elkeskenyedők, mint hegyök felé; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak; a vesszők hegye felé csatornásak; kissé íveltek; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, ragyogó fényesek, sötét zöldek; széleiken előre hajló, éles fogakkal elég mélyen és szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, vastag merev; éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái hosszúak, vékony fonálidomúak, hegyesek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak és szélesebbek, mint a vesszőkön levők; lapos csatornásak; alig íveltek; rendetlenül hullámosak; finoman és tompán fűrészesek; fölálló nyelökről mereven szétterülők. Lándzsás mellék levelek az erősebb hajtásokon gyakoriak.

Hasonnevei. Souvenir de Madame Treyve.

Leirői. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 383.

Mas, *Le Verger*, II. 15.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obst.* VII. 339.

Észrevétel. Minthogy az itt fölemlített gyümölcsészek mind kitűnőnek s terjesztésre kiválólag méltónak írják le s vidékem mostoha körülményei között is éppen ilyennek mutatkozott e körtefaj; széles elterjesztésre jó lélekkel ajánlhatom mindenütt hazánkban.

167. Thompson.

Származása. Van Mons nyerte magról, de mikép Leroy gyümölcsészeti szótárában be van bizonyítva, Angolhonban gyümölcsözött először, hová 1819-ben került Van Monstól, a ki akkoriban Brüsseltől Löwenbe költözött s ezekre menő magonczeit részint magával vitte, részint név nélkül, csupán számokkal megjelölve ismerősei és barátai közt osztotta szét. Így került e faj a londoni kertésztársulat kertébe is, hol a még névtelen csemete, első termésével kitűnő fajnak bizonyulván Thomsonról, a londoni kertésztársulat akkori elnökéről lett elnevezve. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Fajfámon több ízben termett. Gyümölcsei, növényzete egyeztek a leírásokkal s így fajom valódisága kétségtelen.

Érésiideje. Nálam september; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. Kitűnőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Tojásdad vagy kúpos csigaalakú; kissé szabálytalanul boltozott, szeliden buczkós és havadásos fölületű. Zöme középtájra, néha alább kelyhes vége felé, néha pedig kissé fölebb száras vége felé esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva gömbölyödik, de elég széles talpban végződik úgy, hogy rajta a gyümölcs jól megállhat; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással vagy annélkül is mindinkább fogyva, kissé tompa, kúpos végben enyészik el. Szára rövid, középvastag, fás, hegyénél kissé bunkós, tövénél kissé húsos; fényes sárgásbarna mázzal bevont; a gyümölcs csücséből húsos dudorok közül kiálló; húsos dudortól gyakran kissé félre is nyomott. Kelyhe kicsi, nyílt vagy félignyílt; rövid és rendetlenül fölálló, sárgásbarna, molyhos, szarunemű osztványokkal, melyek azomban néha hiányzanak is; tágnylásu, de csekély üregben ülő, melynek aljáról, sugáralakban, finom ránczok vonulnak föl a karimára s ezt hullámmossá téve, elenyésző bordákként a gyümölcs derekára is, melynek kerekdedségét aztán gyakran megzavarják.

Szine. Bőre finom, sima, néha finoman havadásos, gyöngédtapintatú; elejénte sáppadt zöld; értével szép szalmasárga; napos oldalán aransárgába játszó s néha némi szelid pirossal belehelt. Pontozata elég sűrű; igen finom, szabad szemmel alig látható, fahéjszínű pettyescskékből álló. Rozsdafoltok és alakzatok majd sűrűbben, majd ritkábban, de minden gyümölcsön szoktak előfordulni s a gyümölcs csücsán, a szár töve körül, ritkán hiányzik a finom, fahéjszínű rozsdamáz is.

Belseje. Húsa sárgásfehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül is alig kövesszemcsés; leve bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és füszeresízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlöcskéiben sötétbarna, hosszas, ép magvakat rejtő.

Fája. Elég erőteljes növéssű, egészséges, igen edzett; korán és bőven-

termő; szétálló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, terebélyes és szellős, lapos gömbalakú koronát alkotó. Díslik vadonczon is, birsen is. Szálasfának csak védett helyre való; inkább alkalmas lécezet mellé kikötözött fának, mintsem gulafának; kertem könnyen kiszáradó, laza talajában is jól díslik; gyümölcsei nem eléggé jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középvastagok, hegyők felé olvékonyodók, hajlékonyak; könyökösök; bordázatlanok; szétálló vagy rendetlenül fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, világos sárgas zöldék, napos felőkön pirossal kissé színezettek; igen apró tojásdad, fehéres pontokkal elég sűrűn, de nem szembetünőleg pontozottak; többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, karcsú-kúposak, hegyesek, a vesszőtől elálló; pirosas vagy feketés gesztenyeszínűek; elég kiálló, de csak alig észrevehetőleg bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kissé hosszúak kúposak, alig hegyesek; pikelyeik sötét gesztenyeszínűek, egymásra kissé lazán borulók.

Levelei. Kicsinyek, vagy csaknem középnagyok; vékony, szívós, de nem keményszövetűek; kissé hosszúak tojásdadok, itt-ott lándsás tojásdadok, a vesszők hegyefelé levők néha viszás tojásdadok; csaknem szabályosan elkeskenyedő, hosszúak és gyakran félre is csavarodó, éles hegyben végződők; lapos völgyesek, noha széleikkel csaknem lefelé hajlók; kissé ívelték; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, szép fényesek, majd világos, majd sötét zöldek; széleiken ritkás, tompa fogakkal szabálytalanul csipkézettek vagy csaknem épszerűek. Levélnyelők rövidek, vékony, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonál vagy keskeny áridomuak, hegyökkel a vessző felé vissza kanyarodók, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők; széles tojásdadok vagy kerülekesek; csaknem laposak; épszerűek; hosszúak középvastag, hajlékony nyelőről rendetlenül szétterülők vagy kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Van Mons; Vlessembeck.

Leirői. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 701.

Mas, *Le Verger*, III. 79. szám alatt.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstkunde* V. 471. és mások.

Észrevétel. Az erősebb szelektől csak kevés is ótalmazott helyeken megérdemli, hogy hazánkban, minden kertben helyet foglaljon. Nyílt síkságon kevés haszonnal járna tenyésztése.

168. Van Mons vajoncza.

(Van Mons (Léon Leclerc); Van Mons Butterbirne).

Származása. Leon Leclerc, laveli birtokos és szenvedélyes gyümölcsész nyerte magról, Frankhonban, 1828-ban és barátjának, a gyümölcsészterén halhatatlan emlékü Van Monsnak nevére keresztelve kezdte elterjeszteni e körtefajt, melyről többször emlegetett „Gyümölcsészeti szótár“-ában úgy nyilatkozik Leroy, hogy az „egyike a jó gyümölcsök legjobbjainak“. Hogy e nagyhangú dicséret folytán nagyon elterjedt e körtefaj, annyi bizonyos: de hogy kevés helyen érdemelte ki e dicséretet; az még bizonyosabb. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktől, Hanoverából: de már ekkor termő anyafában is birtam álnév alatt, Bátorkesziből. Fajom valódiságáról meggyőződve ezennel bemutatom őt a gyümölcskedvelő közönségnek.

Érésideje. Sept. vége, oct. eleje; hűvösebb tájakon tovább is eltart.

Minősége. I-rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Jókorá nagy vagy csak középnagy.

Alakja. Szabálytalan gula- vagy kobakalakú; szeliden emelkedéses és hovádasos fölületű. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödik s többnyire szűk és ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán egyik oldalon behajlással, a másikon behajlás nélkül, de mindinkább fogyva hosszás, vastag, tompakúpos végben enyészik el. Szára középhosszú, középvastag, fás, néha elég rövid, két végén bunkós, végig barnamázos, a gyümölcs csúcsán, csekélyke mélyedésbe kissé oldalt helyezett vagy húsos emelkedéstől kissé félre nyomott. Kelyhe nagy, nyílt, csillagalakúlag szétterülő, sárgásbarna vagy szürkés, szarunemű osztványokkal; igen sekély és lapos mélyedéskében ülő, melynek falai néha finoman ránczosak, néha pedig simák s karimája csak ritkán mutat némi szelid, hullámos emelkedéseket.

Színe. Bőre elég vastag, keménykés, sima s kissé zsirostapintatú; bágyadtan fénylő; elejénte sápadt füzöld; értével citromsárga; némi zöldes árnyalattal belehelt; napos oldalán s különösen napszегte darabjain, némi halavány vörhenyes pirossal belehelt. Pontocskái elég sűrűn elhintvék, zölddel szegett barnák, elég szembetűnők. Rozsdafoltok fölületén ritkán, de száraz végén és kelyhe körül gyakrabban találkoznak.

Belseje. Húsa fehér, néha zöldesbe játszó fehér, finom, tömöttes olvadó; magtokja körül sem kövesszemcsés; leve bő, czukros, finom savanyúval emelt, mibe azonban nálam száraz évjárásakor összehúzó fanyarság is vegyült, különben, kedvező időjárással, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja zárt tengelyű, tömlőcskéiben kevés, világosbarna, hosszás, hegyes, ép vagy idétlen magot rejtő.

Fája. Lassú növésű, erőtelen; korán, de nálam mindig keveset termő; a külföldi gyümölcsészek bőtermőnek mondják. Nagy fává még kedvező körülmények közt sem bir nőni; miért legjobb őt bokoralakban nevelni; törzsének és idősebb ágainak kérge jellemzőleg repedékes, pörsögéses és cserepes. Vigan nem tenyészik sem birsen, sem vadonezon; gyümölcsei, gyakran, idő előtt fölrepedeznek és megromlanak. Ritka év melyben nálam ép gyümölcsöket bir teremni, de ezek aztán nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, rövidek, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; könyökösek; bordázatlanok; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak; barnás zöldek; hosszas vagy kerek, szürkés pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, hasaskúposak, hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével tarkázott gesztenyeszínűek; elég kiemelkedő, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, karesú kúposak, hegyesek; sötétgesztenyeszínű, sima pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok vagy jókora nagyok, vastag és keményszövetűek; tojásdadok; néha nyelőkfelé elkeskenyedők; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszas éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy kissé csatornásak; inkább vagy kevésbbé íveltek; gyakran hegyökkel félreecsavarodók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világoszöldek; csaknem teljesen épszelűek. Levélnyelők középhosszú, vékony, hajlékony, majd vizirányosan el-, majd éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái igen hosszúak, fonálidomúak, fölfelé állók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszúak tojásdadok, laposak, alig íveltek; hosszas, vékony, hajlékony nyelökről kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Ninesenek.

Leirői. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 722.

Mas, *Le Verger*, III. 62. sz. alatt.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 493. és mások.

Észrevétel. Vidékem körülményei közé egyáltalán nem való. Nagyobb folyóvizeink mellékén a többnyire iszaplerakodásból álló talajban tegyük vele kísérletet. Ott, hol fája is egészséges, gyümölcsei is épek maradnak mindig, bizvást el is szaporíthatjuk aztán.

169. Windsor-i körte.

(Windsorbirne).

Származása. Régi, bizonytalan. Nevét többféle nyári körte hasonló névül említik föl a gyümölcsleírásokat tartalmazó nagyobb művek. Leroy e fajt alkalmasint „Madame“ név alatt bírja; leírása legalább alig különbözik némi nem lényeges vonásokban Oberdieck leírásától, a ki Windsorbirne név alatt írja le körténket. Bátorkesziből a hatvanas évek elején Urhölgy (=Madame) név alatt; Reutlingenből pedig 1871-ben főnebbi név alatt kaptam meg ojtóvesszőkben. Több ízben termett már nálam s Oberdieck leírása nyomán fajom valódiságáról csakhamar meggyőződhettem.

Érésideje. Augusztus 1-ső fele; hűvösebb tájakon sept. elejéig.

Minősége. II. rendű; néha alig III. rendű csemege-, de I. rendű piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Hasas, buczkos körtealaku; néha pedig elég szabályos körtealaku és többnyire sík és simafölületű. Zöme a szár és kehely közt a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé mindinkább fogyva gömbölyödik s kelyhe körül többnyire szűk és oly ferdén álló karimában végződik, hogy arra a gyümölcsöt ritkán lehet fölállítani; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva behajlást is alkot s többnyire hosszas, tompakúpos végben enyészik el. Szára elég hosszú vastag vagy középvastag, fás, de hajlékony; többnyire kissé görbe, néha kissé görcsös, tövénél húsos, hegyénél bunkós, nagyrészt fényes, barna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsán húsos gyűrűzetből, néha csaknem a gyümölcs folytatásaként kiálló s húsos emelkedéstől többnyire félre nyomott. Kelyhe elég nagy, nyílt; rendetlenül fölálló vagy szétterülő, szarunemű osztrványokkal; szűk és elég mély üregben ülő, melynek falain lapos ránczok nyulnak föl a karimára s onnan tovább a gyümölcs derekára is, melynek kerekdedségét többnyire megzavarják s a gyümölcs egyik felét hizottabbá teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre elég vastag, sima, bágyadtan fénylő; elejénte sápadtzöld; értével sárgás-zöld; napos oldalán némi igénytelen pirossal inkább vagy kevésbé belehelt; igen apró, zölddel szegett barnás pontokkal elég sűrűn, de alig szembetűnőleg behintett. Rozsda-alakzatok csak ott látszanak fölületén, hol a bőr a fejlődés korában sérülést kapott.

Belseje. Husa fehér vagy sárgásba játszó fehér, elég finom, tömött, félszerint olvadó; magtokja körül is csak kissé köves-szemcsés; leve bő, ezukros, üdítő savanyúval emelt, elég kellemes fűszeresízű. (Savanyúban nálam majd mindig van összehúzó fanyarság is; néha olyan nagy mértékben, hogy derék legény legyen, a ki beleharap és a száját félre nem huzza. Ez pedig főképp akkor van így, ha a kötődött gyümölcsöket kései fagy érte,

s bennök a sejt szövetet megrontotta, de csak oly mértékben, hogy azért a gyümölcsök nyár folytán mégis rendes nagyságukra fölhízhatnak, megnőhetnek.) — Magtokja nyilttengelyű; tömlőeskéiben kevés, de ép, hosszas tojásdad, feketés magot rejtő.

Fája. Elég erőteljes növéssü, igen edzett; elég korán, rendszeren, de nálam csak mérsékelten termő; mert kötődött gyümölcsei nagy részét le szokták égetni a májusi, forró napsugarak; fölfelé törekvő merev ágaival, szép lombos gula- vagy magas gömbalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább diszlik, mint birsalanyon; alkalmas gulafának is, szálásfának is; még nálam is vígan tenyészik, de hiszem, hogy kötöttebb és mélytermőrétegű földben méginkább fog diszleni és termékenyebb is lesz; gyümölcsei nagyságuk mellett is elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, többnyire rövidek, igen vastagok, hegyök felé sem igen vékonyodók; egy-két éves ojtványokon nem ritkaság csibuk-szárnyi vastag, gyertyaegyenes hajtásokat is látni; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, olajszínű szürkésbarnák; változónagyságú hosszas vagy kerek fehéres pontokkal sűrűn és elég szembe-tűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, a vesszők hegye felé jókora nagyok, zömök tojásdadok, alig hegyesek, a vesszőtől kissé elállók; pikkelyeik sötét gesztenyeszínűek, egymásra lazán borulók; elég duzzadt bordázatlan talpra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadok, tompahegyűek; sötét gesztenyeszínűek.

Levelei. Nagyok; elég vastag és keményszövetűek; a vesszők alján csaknem kerekdedek, széleiken kissé fölhajlók vagyis fölfelé öblösek és kissé hullámos-szélűek; a vesszők hegye felé levők széles tojásdadok; csatornásak; nem íveltek; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk vagy sötét-zöldek; széleiken alig észrevehetőleg fogazottak vagy csaknem épszélűek. Levélnyelők hosszú, vastag, de hajlékony; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei kerek tojásdadok, kanálszerűen öblözötték; nem íveltek; kissé hullámosak; épszélűek; hosszú és elég vastag, de hajlékony nyelökről kissé lekonyultan szétállók.

Hasonnevei. Urhölgy körte; Madame; Windsor pear.

Leirői. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 213.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 369. és mások.

Észrevétel. Hűvösebb tájakon és kötöttebb földben, különösen népes városok mellett tegyünk vele kísérletet és ott, hol bővebben is terem s gyümölcsei is ízeesebbek, mint nálam; tenyészszük piaczi eladásra nagyban is. Vidékemre nem való.

170. Naghin vajoncza.

(Beurré de Naghin; Butterbirn von Naghin.)

Származása. E jeles körte újdonságot Daras de Naghin, tournay-i birtokos nyerte, alkalmasint azon magoncok valamelyikéről, melyek, mint Du Mortier írja Everard Gábor tournay-i kertésztől kerültek hozzá. Első gyümölcsei 1858-ban mártius 10-én lőnek bemutatva a tournay-i kertésztársulatnak, mely azokat, ugyanakkor kitüntetésben is részesíté. Ojtóvesz-szejét 1873-ban kaptam Reutlingenből dr. Lucastól. Ugy vadonezra, mint birsre ojtott faiskolai ojtványaimon több ízben termett már nálam. Gyümölcsei, növényzete a Pomone Tournaisienne-ban közlött rövid leirással egyezvén, fajom valódiságában nem kételkedem.

Érésideje. Oct., nov.; hűvösebb tájakon és kellőleg nedves, kötöttebb földben is, bizonyára mártiusig el fog tartani.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy; néha csak középnagy.

Alakja. Tojásdad vagy hasas, buczkos körtealaku; néha szabályosan, néha pedig szabálytalanul boltozott; egyik oldala többnyire hizottabb és emelkedettebb, mint a másik; buczkossága mellett is elég síkfölületű. Zöme középtájra, néha alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen fogyva s többnyire kissé összébbhúzódnál boltozódik s majd elég talpasan majd pedig ferdén álló, szűk karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mind-mindinkább, néha némi behajlással is fogyva rövid, többnyire vastag s inkább vagy kevésbbé tompa-kúpos végben enyészik el. Szára középhosszú, elég vastag, fás, kissé görbe; nagyrészt fényes, sárgásbarna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsán szűkmélyedéskébe mintegy erőszakosan benyomott vagy húsos emelkedéstől oldalvást taszított. Kelyhe jókora nagy, nyílt vagy félig nyílt; majd rövid, majd kissé hosszal, keskeny és hegyes, sűrűn egymás mellett s néha rendetlenül fölálló, molyhos osztványokkal; szűk és mély üregben ülő, melynek falain lapos bordák és barázdák váltakoznak s az üreg karimáját hullámossá téve a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét megzavarják.

Szine. Bőre kissé vastag, keménykés, sima, száraztapintatu, csaknem fénytelen; elejénte sáppadt vagy csaknem fehères-zöld; értével sárgás-zöld; napos oldalán néha igénytelen pirossal belehelt; igen apró, zölddel szegett barna pontokkal sűrűn, de alig szembetűnőleg pontozott. Rozsdafoltok nem fordulnak elő fölületén; de kehelyüregének falain finom rozsdamáz gyakrabban mutatkozik.

Belseje. Húsa fehères, csaknem áttetsző, finom, kissé laza, teljesen szétolvadó; magtokja körül sem kövesszemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt, gyöngéden illatos, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; szűk tömlöcskéiben jókora nagy, hosszastojásdad, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, igen edzett; korán, rendszeren és igen bőven termő; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvő merev ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkoznak, szép lombos, de eléggé szellős, gúlaalakú koronát alkotó. Vadonczon nálam inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas gulafának és szálasfának is; helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatós; gyümölcsei, melyek nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán, nálam nemcsak birsre, hanem vadoncra ojtott fákon is egyformán finomízűek voltak.

Vesszei. Igen számosak, középhosszak és középvastagok; hegyők felé kissé elvékonyodók; de hegyöknél bunkósan végződők; könyökösek; síkfölületűek; fölálló vagy inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, vörhenyes-zöldek vagy sárgás-barnák; apró, kerek, itt-ott tojásalaku, fakó pontokkal majd sűrűbben, majd ritkábban, de nem szembetűnőleg pontozottak; többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, zömök kúposak, hegyesek, a vesszőtől elálló; néha sarkantyúsan kiszögellők vagy már a fejlődés évében, rövid gyümölcspeczkekkel alakulók; sötét geszteny színűek; majd alig, majd eléggé kiálló, simapárkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, hegyesek; sötét gesztenye színűek.

Levelei. Középnagyok; vékony, de keményszövetűek; tojásdadok vagy kerülékesek; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, rövid vagy elég hosszas, éles hegyben végződők; laposak; nem íveltek, de gyakran csavarosan félregörbülők; gyenge korukban is csak széleiken finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, sötét zöldek; széleiken tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, középvastag, merev; majd vízirányosan el-, majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái hosszak, fonál vagy áridomuak, fölfelé állók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők; kerülékesek; laposak; kissé hullámosak; hegyökkel félre görbülők; fölfelé álló, hosszas, rugalmas nyelökről rendetlenül szétterülők. Lándzsás melléklevelek az erősebb hajtásokon gyakoriak.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Du Mortier, *Pomone tournaissienne*, 169. lapon. Másoktól még nem olvastam leírását.

Észrevétel. E jeles körte újdonság még az ily mostoha viszonyok közé is jól beillik, a milyenek közé kertemben jutott; minélfogva széles elterjesztésre is méltónak tartom hazánkban mindenfelé.

171. Bretonneau vajoncza (olv. Bretonó.)

(Beurré Bretonneau ; Doctor Bretonneau).

Származása. E jeles téli körte Belgiumból származik. Esperen őrnagy nyerte magról 1846-ban és barátja Bretonneau, híres toursi orvos nevére elkeresztelve kezdé elterjeszteni. Minthogy Belgium éghajlata alatt csak ápril és május hónapokban ért meg s az ily későn érő körték között ezt is kitűnőnek találták; csakhamar nagyban elterjedt mindenfelé, hanem aztán csakhamar ki is tanulták róla, hogy agyagos, hideg talajban nem válik be csak konyhai gyümölcsnek. Gondolva, hogy nálunk, az alföldön jó téli körtét nyerünk benne, meghozattam 1874-ben Plantieresből a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából. Több ízben termett már nálam a leírásokkal egyező, igen kellemesízű, de korántsem oly tartós téli gyümölcsöket, mint a minőknek hazájában tapasztalták.

Érésideje. Nálam oct. dec.; mély termőrétegű, mérsékelten nedves talajban bizonyára nálunk is tovább fog eltartani.

Minősége. Csaknem I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban tojásdad vagy hasas csigaalaku; néha tojásdad körtealaku; egyik oldalán többnyire hizottabb, mint a másikon. Zöme a középtájon alul, a kelyhes vége felé esik, honnét az egyik oldalon jól kidomborodva, a másikon hirtelen fogyva gömbölyödik s kelyhénél elég széles, többnyire ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig egyik oldalán kevésbé, a másikon hirtelen fogyva, többnyire ferdén álló, tompa vagy hegyes kúpos véget alkot. Szára rövid vagy közép-hosszú, vastag, fás, többnyire azonban húsos, hegyénél bunkósan végződő: fényes, sárgásbarna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsából húsos emelkedések közül kiálló, vagy csaknem a gyümölcs folytatásaként ferdén kiemelkedő. Kelyhe közepnagy, nyílt vagy félignyílt; fölálló vagy szétterülő, szürkésbarna, rövid, szarunemű vagy törékeny osztványokkal; kissé egyenetlen falu és karimájú, tágnyílású, de szűk és inkább vagy kevésbé mély üregben ülő, melynek karimájáról néha, elenyészőleg, lapos bordák is nyulnak a gyümölcs derekára.

Szine. Bőre vastag, keménykés, szeliden hovádasos, érdes vagy legalább száraztapintatu; elejénte sáppadt zöld; értével zöldes-sárga; napos oldalán arany-sárga s a napnak jól kitett darabjain igénytelen vörössel mosott vagy színezett. Pontozata sűrű, fakószínű, a vörös mosatban elég szembe-tűnő, többnyire pedig barnás rozsdapettyecskek alakjában jelentkező. Hálózatos vagy szakadozott rozsdafoltok minden gyümölcsön fordulnak elő, de legsűrűbben a kehelyüreg falain; néha pedig csaknem az egész gyümölcsöt érdes rozsdamáz borítja be.

Belseje. Húsa fehéres vagy sárgásfehér, félfinom, olvadó vagy fél-szerint olvadó; magtokja körül inkább vagy kevésbé kövesszemcsés; leve

bő vagy elegendő, czukros, finom savanygyal emelt, kellemes, fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlőcskéiben sötétesbarna, zömöktőjásdad, ép vagy időtlen magot rejtő.

Fája. Erőtéljes, edzett, virágzásában sem kényes; kötődött gyümölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal; miért is korán, rendszeren és bőven termő; fölfelé törekvő vagy nyílt szögekben fölfelé álló merev ágaival, melyek gyümölcsveszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas gulafának s védett helyen szálafának is; szereti a mérsékelt nedves, könnyű és mély termő rétegű talajt; gyümölcsei, melyeknek pedig sokáig kell a fán maradniok, nem eléggé bírnak daczolni az erősebb szelekkel; miért is védett helyet kíván.

Vesszel. Elég számosak, középhosszak, vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók s többnyire bunkósan végződők; elég egyenesek, noha könnyökösök; finoman bordázottak; merevek; fölálló vagy nyílt szögekben elálló; gyenge korokban finoman molyhosak; ért korokban csupaszak, szürkével árnyalt zöldes-barnák; itt-ott sárgás-barnák; jókora nagy, kissé kiemelkedő, kerek vagy tojásalaku pontokkal ritkásan, de elég szembetűnőleg pontozottak; többnyire középhosszu levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, zömök kúposak, alig hegyesek, a vesszőtől csak kevéssé elálló; szürkével tarkázott sötétbarnák; elég kiálló és csak alig észrevehetőleg bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, alig hegyesek; szürkével és sötétbarnával árnyalt gesztenyeszínű, sima pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Nagyok, elég vastag, de nem keményszövetűek; hosszas tojásdadok vagy kerülekések; itt-ott csaknem lándsásak; szabályosan elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; laposak vagy csak kissé völgyesek; hullámos szélűek; íveltek; gyenge korokban finoman molyhosak; ért korokban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos-zöldek; széleiken előrehajló tompa vagy itt-ott elég éles fogakkal elég mélyen és sűrűn fűrészesek. Levélnyelők hosszas, elég vastag, de gyenge; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái hosszásak, fonál vagy áridomuak; igen tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők; lándsás tojásdadok; laposak; hullámosak; szétálló, hosszú, vékony nyelőről lefelé lógók.

Hasonnevei. Bretonneau; Docteur Bretonneau.

Leirői. Bivort, *Annal de pomol.* VII. 97.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 322.

Mas, *Le Verger*, I. 21.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 159. és mások.

Észrevétel. Gyümölcseit oct. közepe előtt nem tanácsos leszedni a fáról; mert különben megfonnyadnának a gyümölcs-kamrában. Az erősebb szelek ellen kissé védettebb városi kertekben, nagyobb folyóvizeink mellékén, bizonyára egyike lesz azon gyümölcsfajoknak, melyek alföldi meleg éghajlatunk alatt is valóban téliek maradnak. Kertem könnyen kiszáradó talajában erőltetve fejlődik, erőltetve érlik; mégis elég kellemesízű volt mindig.

172. Napoléon Savinien.

Származása. Belgiumban a Van Mons társulat brüsseli kertében kelt magról s 1854-ben hozta első gyümölcseit. E jeles körte faj, mely a Van Mons társulat egyik tagja Napoleon Savinien, liernu-i lelkésznek nevét viseli, külföldön, különösen pedig Belgiumban és Francia és Német-ország északi részében a téli gyümölcsök közé számítatik; míg egyebütt s így nálam is későnyári és őszei körtenek mutatkozik. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Plantiérésből, a Simon-Louis testvérek jóhírű faiskolájából. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcsei, növényzete egyezvén a leírásokkal fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept. közepétől oct. közepeig; hűvösebb tájakon nov. jan.

Minősége. Nálam I., néhol csak II. rendű csemege gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Hasas csigaalaku; néha csigás körtealaku; rendszerint szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájon alul, közel a kelyhes vég felé esik, honnét hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül széles talpasan fogy el; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is fogyva rövid és csak kevésé tompa kúpos véget alkot. Szára rövid, vastag, néha nem egyéb, mint egy husos buczok zöldszínű, néha hegyénél fényes barnamázos; a gyümölcs csúcsából csaknem annak folytatásaként kiálló s néha husos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe nyílt, kissé szétterülő rövid, csatornás szarunemű osztványokkal; többnyire szük és sekély, szeliden ránczolt falu üregben ülő, honnét osztványai hegyével csaknem a karima színvonaláig emelkedik.

Színe. Bőre elég finom, vékony, síma, néha kissé érdes; elejénte hargos zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán néha némi igénytelen pirossal belehelt. Pontozata, sűrű, apró, barna majd alig, majd eléggé szembe-tünő. Rozsdafoltok és alakzatok majd sűrűbben, majd ritkábban, de mindig találkoznak fölületén különösen pedig a gyümölcs száras végén és kehely üregének falain, hol érdes vagy cserepes mázzá szoktak össze folyni.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásfehér, elég finom, kevésé tömött, olvadó; magtokja körül is alig kövesszemcsés; leve igen bő czukros gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlöcskéiben kevés, de ép, duzzadt tojásdad, sötétbarna magot rejtő.

Fája. Erőtelmes, fiatalkorában csaknem bujanövésű, igen edzett; korán és igen bőven termő; fölfelé törekvő, nyúlánk ágával, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, elég lombos; de szellős, magas gulaalaku koronát alkotó. Díszik bírsen is, vadoczon is; alkalmas gulafának is, szál as fának is; mindenütt jól díszik. Sajnos hogy vidékemen nagyon szoktak férgesedni gyümölcsei, melyek pedig igen jól állnak helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, igen hosszúak, vastagak, csaknem egyenesek, noha kissé könyökösök; hegyök felé finoman bordázottak; föllállók vagy

éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás barnák, aljuk felé szürkés zöldek; jókora nagy, hoszas, sárgásfehér, kiemelkedő pontonkal ritkásan és elég szembetűnőleg pontozottak; egymásközt nem egyenlő hosszaságu levélközőkkel bírók.

Rügyei. Kicsinyek, rövidek, kúposak, hegyesek, csaknem lapulók; feketés gesztenyeszínűek; kissé kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek; pikkelyeik világos gesztenyeszínűek, egymásra kissé lazán borulók.

Levelei. Középnagyok; nem vastag, de keményszövetűek; széles tojásdadok, többnyire hirtelen elkeskenyült, félrecsavarodó, hoszas, néha rövid és hegyben végződők; gyakran nyelők felé is elkeskenyedők; a vesszők alján csaknem laposak, a vesszők hegye felé inkább vagy kevésbé csatornásak; majd eléggé, majd alig íveltek; gyenge korukban is alig észrevehetőleg finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, bágyadtan fénylők, homályos vagy sápadtzöldek; széleiken előrehajló tompa fogakkal ritkásan és szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, középvastag, inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők; csaknem laposak; kissé íveltek; többnyire csavarosan elgörbülők; csaknem épszélűek; fölálló, hoszas, vékony, de merev, nyelőről rendetlenül szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Bivort, *Annal. de pomol.* IV. 71.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 455.

Mas, *Pomol. générale.* IV. 161.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* VII. 489. és mások.

Észrevétel. Hazánkban mindenütt, a hol a rovarok pusztításának nincsenek úgy kitéve gyümölcssei, mint vidékemen, széles elterjesztésre méltó. Tegyük vele kísérletet s ott, hol nyereségesnek találjuk tanyésztését, szaporítsuk el nagyban is!

173. Toulouse-i kései körte. (olv. Tulúzi).

(Tardive de Toulouse; Späte von Toulouse.)

Származása. Frankhonban, 1845-ben Barthère, toulousei gyümölcs kertész földözte föl Calmont környéken (Haute Garonne megye) s kezdette elterjeszteni. A francia gyümölcsészek 1862-ben irták le először körülményesen részint fönnebbi neve alatt, részint pedig Duchesse d' hiver vagy Duchesse de Toulouse név alatt. Ojtóvesszejét fönnebbi neve neve alatt 1872-ben Reutlingenből; Duchesse d' hiver név alatt pedig 1878-ban Boissuneltől, Rouenből kaptam meg. Fajfámon több ízben termett már a Reutlingenből került fajom, melylyel teljesen egyezik a Rouenből került fajom is.

Érsideje. Vidékem mostoha viszonyai közt oct. nov. kedvezőbb viszonyok közt bizonyára tavaszig is eltart.

Minősége. A neki kedvező helyen és talajban I. rendű különben többnyire csak II. vagy III. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy, néha igen nagy.

Alakja. Változó, majd gömbölyded, majd tojásdad vagy hasas körte alakú; többnyire szabálytalanul boltozott; mert egyik oldalán rendszerint kevésbé hízott, mint a másikon; fölülete nem síkos, hanem rendszerint hovádasos vagy hepehupás; néha buczkos és bordás. Zöme középtájra vagy kissé alább a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen fogva boltozódik s többnyire szűk karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással vagy behajlás nélkül is, de mindinkább fogva többnyire rövid tompa-kúpos véget alkot. Szára hosszú, vastag, fás, többnyire görbe; tövénél húsos, derekán néha görcsös, hegyeinél pedig bunkósan végződő; fahéjszínű vagy barnás rozsdamázzal, csaknem végig, finoman bevont; szűk üregbe mintegy erőszakosan benyomott, mely üregese szeliden hullámos karimája néha egyik oldalon főlebb emelkedik, mint a másikon. Kelyhe kicsi, nyílt vagy félignyílt, rendetlenül fölálló vagy szétterülő, törékeny, barnás osztványokkal; szűk és többnyire elég mély, rozsdásfalu üregben ülő, melynek karimájáról inkább vagy kevésbé kiemelkedő, lapos bordák nyulnak föl elenyészőleg a gyümölcs derekára, sőt néha végig is a gyümölcsön.

Szine. Bőre vastag, kemény és szívós, sima, fényes; elejénte élénk zöld, értével zöldessárga vagy citromsárga; napos oldalán néha igénytelen pirossal inkább vagy kevésbé színezett. Pontozata sűrű, egyenlően elszórt, apró, barnás, inkább vagy kevésbé szembetünő pettyescskékből álló. Finom rozsdaalakzatok kelyhes végén gyakrabban, egyebütt csak ritkán találkoznak rajta.

Belseje. Húsa fehéres, félfinom, vagy kissé durva szemcsés, kevésbé tömött, olvadó, vagy félszerint olvadó; magtokja körül is alig vagy éppen nem kövesszemcsés; leve elég bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, noha kevésbé fűszeresízű. Magtokja többnyire zárttengelyű, hosszas és szűk tömlöcskéiben kevés ép magot rejtő.

Fája. Mérsékelt-növése, de egészséges és edzett. Nagy fává korai és rendkívül bő termése miatt alig növekedhetik. Fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel sűrűn megrakodnak, szép gula-alakú, lombos koronát alkot. Vadonezon inkább díszlik, mint birsalanyon; gulafának vagy léczezet mellé kikötözött, mesterségesalakú fának inkább alkalmas mint szálasfának. Mély termőrétegű sárga agyagos vagy iszap földet szeret s nagy gyümölcsei végett védett helyet kíván.

Vesszei. Elég számosak középhosszak és közép vastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; könyökösek; bordázatlanak; egyenest fölállók vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, csaknem fényesek, barnás vagy zöldessárgák; igen apró, kerek, sárgásfehér pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, hegyesek a vesszőtől elállók; pikkelyeik fakóval és sötétbarnával árnyalt vöröses gesztenyeszínűek; elég kiálló bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kúposak, kissé hegyesek, sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Jókora nagyok, vékony, de keményszövetűek; a vesszők alján kerülékesek vagy tojásdadok; a vesszők hegye felé inkább csak kerülékesek s hegyök felé is, száruk felé is elkeskenyedők; majd rövidke, majd elég hosszas, éles hegyben végződők; laposak; néha széleiken kissé lefelé konyulók; kissé ívelték; néha kissé hullámosan elgörbülők; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, fényesek, világos zöldék; széleiken előre irányuló tompa fogakkal ritkásan fűrészesek. Levélnyelök a vesszők alján hosszú, a vesszők hegye felé rövides, középvas-tag, merev, csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái eléggé kifejlődöttek; áridomúak vagy keskeny lándzsásak, kissé szétállók; a nyél tövétől kissé főlebb, a nyélre helyezettek, tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők; kerülékesek; laposak; igen hosszú, vékony, hajlékony nyelökről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Duchesse d' hiver; Duchesse de Toulouse.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 693.

Más, *Le Verger*. I. 91. Német gyümölcsészek még bajosan irták le ekkoráig.

Észrevétel. Növényzete nagyon hasonlít az Angoulêmei herczegnő növényzetéhez. Ilyen könnyű és száraz talaju vidékre, milyen vidékem is, éppen nem való; míg nagyobb folyó vizeink mellékén, a többnyire mély termőrétegű, iszap lerakodásból álló talajban különösen az alföldön mindennütt megérdemlené, hogy nagyban is tenyesszük. Későn oct. közepe felé kell leszedni fájáról. Mint déli, meleg tájakon született gyümölcs emeltebb fekvésű, éjszakai tájakra, alig hiszem, hogy alkalmas volna.

174. Cécile tengernagy.

(Amirale Cécile; Admiral Cécile).

Származása. E jeles körtét Boisbunel, roueni gyümölcsész nyerte magról 1858-ban s honfitársáról Cécile tengernagyról elkeresztelve kezdette elterjeszteni. Ojtóvesszejét több hiteles helyről is megkaptam. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. nov.; hűvösebb tájakon dec. végeig is eltart.

Minősége. I-rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Gömbölyded vagy csaknem lapos gömbalakú; majd szabályosan, majd kissé szabálytalanul boltozott, többnyire sík és nem hovádasos fölületű. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, a helyhes vég felé esik; honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödik s kelyhe körül többnyire, széles, lapos karimában végződik; szára felé pedig többnyire kissé összébbhúzódvá boltozódik s szára körül szintén elég széles, lapos karimában enyészik el. Szára rövid, elég vastag, fás, többnyire egyenes, mindkét végén bunkós; sárgásbarna mázzal többnyire végig bevont; majd a fölszinre helyezett, majd pedig inkább vagy kevésbé tágas és elég mély, vagy csak sekély és lapos mélyedésből kiálló s e mélyedés karimája néha szeliden hullámos is. Kelyhe jókora nagy, nyílt; majd fölálló, rövid, csatornás, majd szétterülő hosszas és elég széles, szarunemű osztványokkal; többnyire tágas, de nem mély üregben ülő, mely üregnek karimája és falai ritkán szabályosak; mert rajtuk némi elenyésző, lapos bordák vagy szelid emelkedések csaknem mindig észlelhetők.

Színe. Bőre vastag, sima, száraztapintatú, elég fényes; elejénte haragos zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga és többnyire minden pirt nélkülöző. Pontozata sűrű, egyenlően elhintett, szürkésbarna, finom pettyecskékből álló. A gyümölcs kelyhes és száras végén barnás vagy fahéjszínű, finom rozsdamáz szokott többnyire mindig elterülni, de egyebütt a fölületen csak szakadozott foltokban jelenkezik a rozsdá.

Belseje. Húsa fehéres, finom, gyöngéd, olvadó; magtokja körül kissé durván kövesszemcsés; leve igen bő, igen czukros, finom savanyúval emelt; igen kellemes fűszeresízű. Magtokja zárt vagy csak alig nyílttengelyű; tömlőcskéiben szép tojásalakú világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőtéljes, igen edzett; korán és rendkívül bőven termő; fölfelé törekvő, de később a gyümölcs terhe alatt lefelé görbülő, nyúlánk ágaival melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel hamar és kellőleg beruházkodnak, elég lombos, szép gulaalakú koronát alkotó. Diszlik birsen is vadonczon is; alkalmas gula- és szálasfának is; helyben és talajban kevésbé változatos; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, igen hosszúak, karcsúak, egyenesek, noha kissé könyökösek; fölállók; hegyök felé is csak alig észrevehetőleg bordázottak; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak, homályos violaszín-pirosak; ért korukban csupaszak, simák, pirosas sárgák, árnyas felőkön olajszinbarnák; apró, hosszúak vagy kerek, sárgásfehér pontokkal sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, rövid, hasas kúposak, alig hegyesek; a vesszőtől inkább vagy kevésbé elálló; szürkével kissé tarkázott feketés, sima pikkelyekkel borítvák; kissé kiálló, két szélén és közepén finoman bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, tojásdadok, alig hegyesek; pikkelyeik simák, sötétgesztenyeszínűek, egymásra kissé lazán borulók.

Leveli. Középnagyok, elég vastag és keményszövetűek; hosszúak tojásdadok; itt-ott széles kerülékesek; majd szabályosan elkeskenyedő, hosszúak, majd hirtelen elkeskenyült, rövidke, éles hegyben végződők; völgyesek; csak kissé íveltek; a vesszőtől csaknem vízirányosan elálló; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, majd világos, majd sötét zöldek; széleiken éles fogakkal elég mélyen és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy középhosszú, vastag de hajlékony; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, áridomúak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön lévők; csaknem laposak; hullámos szélűek; többnyire kerülékesek; széleiken sűrűn, finoman és tompán fűrészesek; hosszúak, vékony, rugalmas nyelökről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 117.

Más, *Pomol. générale* IV. 137., másoktól még nem olvastam leírását.

Észrevételek. Kertem könnyen kiszáradó laza talajában fája nagyon jól díszlik: de többnyire csomósan termő gyümölcsei száraz évjáráskor igen aprók maradnak. Mező-Túron, a Berettyó iszapolta vidéken még száraz évjáráskor is rendes nagyságra fejlődnek gyümölcsei; mikép erről Dörgő Dániel barátom által Mező-Túrról értesültem. — Hol kellőleg nedves és termékeny a talaj; megérdemli, hogy mindenütt helyet adjunk számára egy-egy fának.

175. Dumortier kolmárja.

(Colmar Du Mortier.)

Származása. Belgiumban lépett a világra. Everard Gábor tournay-i gyümöleskertész nyerte magról 1848-ban. A tournay-i kertésztársulat a főnebbi nevet adta neki 1852-ben és aranyéremmel jutalmazta szerzőjét, Everardot, a ki ugyanezen évben, márt. 20-dikán e jeles körtefaj gyümölcsseit megbirálás végett a társulatnak bemutatta. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam meg a Simon-Louis testvérek faiskolájából, Plantièresből és ugyanakkor Oberdiecktól, Jeinsenből is. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcssei, növényzete egyezvén Dumortier leírásával, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. nov.; hűvösebb tájakon bizonyára mártiusig is el fog tartani.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Inkább vagy kevésbé szabályos tojásalakú; gyakran a Nyári espereshez hasonló, hasas csigaalakú; többnyire szeliden bordázott, de különben síkfölületű. Zöme csaknem középtájra esik, honnét kelyhe felé majd szeliden gömbölyödik s kelyhénél szűk és többnyire ferdén álló karimában végződik, majd pedig hirtelen fogyva mindinkább összehúzódik s csaknem kúpos véget alkot, melyen ritkán bír megállani; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább fogyva és néha némi behajlást is alkotva inkább vagy kevésbé rövid, vastag, kissé tompakúpos végben enyészik el. Szára rövid vagy elég rövid, vastag, csaknem húsos, többnyire kissé görbe; majd zöldes-barna, majd sárgás-barna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsából húsos emelkedés mellől vagy húsos gyűrűzetből, csaknem annak folytatásaként, többnyire kissé oldalt kiálló. Kelyhe nagy, nyílt; fölálló, de hegyökkel rendetlenül szétterülő, hosszas és elég széles, sárgás-barna vagy szürkés osztványokkal; csekélyke üregben ülő, melyet osztványaival egészen betölt s néha fölül is emelkedik az üreg karimájának színvonalán. Ezen üreg karimájáról lapos ránczok vagy keskeny bordák vonulnak végig, sugáralakban a gyümölcsön majd elenyészőleg, majd elég szembetűnőleg is kiemelkedve.

Szine. Bőre elég finom, sima, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt-zöld; értével élénk citrom-sárga; napos oldalán is csak elvétve mutat némi igénytelen piros árnyalatot. Pontozata elég sűrű, többnyire igen finom, fahéjszínű, alig észrevehető pettyecskékből álló. Finom, barnás vagy fahéjszínű rozsdapettyek vagy foltocskák kelyhes végen mutatkoznak néha, de egyebütt, fölületén, csak elvétve jelenkeznek.

Belseje. Húsa fehéres vagy némi bizonytalan pirosas színbe játszó fehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg vagy

épen nem kövesszemesés; leve bő, igen czukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes fűszeresízű. Nálam száraz évjáráskor, összehúzó fanyarság is vegyül savanyába. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlőcskéiben tojásalaku, hegyes, feketés ép, néha idétlen magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövényű, de egészséges, edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsveszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Csak vadonczon díszlik jól; alkalmas gulafának is, szálasfának is. Mindenütt jól díszlik, de gyümölcsei végett, melyek száraz évjáráskor fanyarok lesznek, megkívánja a mérsékelt nedves talajt. Gyümölcsei különben igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, rövidek vagy középhosszak, elég vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók s hegyöknél többnyire bunkósan végződők; egyenesek, noha kissé könyökösek; merevek; hegyök felé finoman bordázottak; fölálló; gyenge korukban sűrűn fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgásbarnák; tojásdad vagy kerek, fehéres pontokkal sűrűn, de egyenlőtlenül pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, rövid hasaskúposak, alig hegyesek, a vesszőtől elálló; szürkével tarkázott sötét gesztenyeszínűek; eléggé kiduzzadt, röviden bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdad gömbölyűek, alig hegyesek; pirosas gesztenyeszínű, sima pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; hosszas tojásdadok; a vesszők hegye felé csaknem lándsás tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszas, többnyire hátra és félregörbülő, éles hegyben végződők; völgyesek; íveltek, gyenge korukban sűrűn fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világoszöldek; széleiken finom, apró fogakkal alig észrevehetőleg fűrészesek, vagy csaknem épszerűek. Levélnyelők a vesszők alján hosszas, fölfelé aztán mind-mind rövidebb, vékony, merev; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonál vagy áridomuak, kevésé tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők; lapos teknősek; íveltek; hullámosak és néha csavarosan félregörbülők; épszerűek; hosszú, vékony, rugalmas nyelökről rendetlenül szétterülők.

Hasonnevei. Colmar Barthelemy Du Mortier.

Leirói. Dumortier, *Pomone tournaisienne*, 165. lap. Tudtommal mások még nem írták le.

Észrevétel. Ilyen könnyen kiszáradó, laza és nem mély termőrétegű talajban, a milyent kertemben is talált, kevés haszonnal járna e körtefaj tenyésztése: de mély termő rétegű, kellőleg nedves talajban még a sík alföldön is megérdemelné, hogy nagyban is elszaporítsuk. Arról meg bizonyos vagyok, hogy magasabban fekvő vidékeken hazánkban is mindenütt egyike lesz a valóban téli és kitünő körtefajoknak.

176. Vaïsse tanácsos.

(Sénateur Vaïsso.)

Származása. E csinos körtét Lagrange, lyoni gyümölcskertész nyerte magról Frankhonban s az 1864-ben, hirtelen elhalt Vaïsse Marius, lyoni tanácsos és polgármester nevére elkeresztelve kezdte elterjeszteni. Mint újdonságot, kész ojtványban kaptam meg Bátorkesziből, Kovács József érdemes szaktársamtól, 1870-ben: de csak 10 év múlva mutatta be nálam gyümölcseit, melyek fajom valódiságáról aztán bizonyossá tettek.

Érésideje. Nálam aug. közepe táján; hűvösebb tájakon sept. elejéig is eltart.

Minősége. Csaknem I. rendű csemege és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Közép nagy; kedvezőbb viszonyok közt jóval nagyobb is.

Alakja. Tojásdad nagy hasas csigaaalaku; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán többnyire hizottab és emelkedettebb is, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes végfelé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik, s kelyhe körül kissé szűk és ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással is fogyva, tompa kupós véget alkot. Szára közép hosszú, elég vastag, fás, kissé görbe, barnamázos; majd a fölszínre, majd szűk mélyedéskébe helyezett, melynek karimája az egyik oldal fölemelkedése miatt kissé ferdén áll. Kelyhe nyílt; rövid, sárgás szarunemű, csatornás osztványaival elég szűk, de nem mély üregben ül, melynek falait néha finom rozsdamáz borítja.

Szine. Bőre elég finom, sima, száraztapintatu, csaknem fénytelen; elejénte bágyadt zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán narancssárga s néha némi pirossal is belehelt. Pontozata sűrű, fahéjszínű, elég szembetűnő. Rozsdafoltok vagy alakzatok gyakran mutatkoznak fölületén s szára környéke többnyire finoman rozsdamázos.

Belseje. Husa fehéres, elég finom, tömöttes olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő, czukros, finom, — néha azonban kissé huzós-savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; fiókjában kevés ép, feketés magot rejtő.

Fája. Erőteljes, vígnövésű, igen edzett; ha korán nem is, de aztán bőven termő; föl- vagy szétálló nyulánk ágaival, melyek időjárával lefelé is konyulnak, szép lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Díslik vadonczon inkább, mintsem birs-alanyon alkalmas szálás fának is, gulafának is; mindenütt még vidékem mostoha viszonyai közt is vígan éli világát; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak vagy középhosszak, vastagok vagy középvastagok; hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek; síkfölületűek; fölállóak vagy nyílt szögekben

fölfelé törekvők; gyenge korukban elég sűrűn, de finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, vörhenyes barnák; apró, kerek, sárgásfehér pontokkal igen sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. A vesszők hegye felé igen nagyok; egyebütt pedig csak középnagyok, tojásdadok, hegyesek, a vesszőtől elálló, pirosasbarnák; elég duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hasas kúposak, alig hegyesek, pirosasbarnák.

Levelei. Középnagyok; elég vékony, hajlékony, de erősszövetűek; tojásdadok, vagy kerülekesek; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hossz-
szas, éles és félre is csavarodó hegyben végződők; laposak vagy lapos
völgyesek; íveltek, hullámosak; gyenge korukban kissé molyhosak; ért
korukban csupaszok, simák, ragyogó fényesek, csaknem sötétzöldek;
széleiken tompa vagy itt-ott kissé éles fogakkal fűrészesek; itt-ott csak-
nem épszélűek. Levélnyelők hossz-
szas vagy középhosszu, elég vastag és
merev; majd vízirányosan elálló, majd rézsunt fölfelé irányuló. Levél-
pálhái hossz-
zak, vékony fonálidomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő
levelei hosszabbak, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, laposak, hul-
lámosak; igen hosszú, vékony, rugalmas nyelökről rendetlenül szétálló.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, Dict. de pomol. II. 658. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Minthogy fája még vidékem mostoha viszonyai közt is jól diszlik, gyümölcsei pedig jóságra is, nagyságra is több körtét, melyek egyidőben érnek vele, fölülmulnak; megérdemli, hogy hazánkban több helyen is tegyünk vele kísérletet.

177. Volkmarseni körte.

(Poire de Volkmarsen; Volkmarserbirn).

Származása. Régi, bizonytalan. Oberdieck szerint Hanoverában régidő óta el van terjedve „Vultmerschebirn“ név alatt. Diel főnebbi név alatt írta le s nevét egy Westfaliában fekvő, ilyen nevű falutól származtatja. Napjainkban már nemcsak Németországban, hanem egyebütt is meglehetősen el van terjedve. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept. közepétől okt. elejéig.

Minősége. II. rendű sőt gyakran I. rendű csemege gyümölcs; gazdasági czélokra és piaczi elárúsításra is igen alkalmas.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Tojásdad vagy csigaalaku; szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál gyakran jóval alább, a kelyhes vég felé esik; honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyvedve boltozódik s kelyhe körül többnyire elég talpasan végződik; szára felé pedig szeliden, néha némi behajlással is fogyva, kissé tompakupos véget alkot. Szára majd hoszas, majd elég rövid; majd vékony, fás és bunkósan végződő; majd elég vastag, husos, göresös; vörhenyes mázzal egész hosszában bevont; néha csaknem a felszínre helyezett, néha ismét husos gyűrűzetből kiálló vagy husos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe nyílt; szétterülő, kissé hoszas és törekeny osztványaival szűk és sekély, lapos mélyedékében ülő, melynek falai símák s még karimáján sem mutatkoznak hullámos emelkedések.

Színe. Bőre vastag, keményes, szeliden érdes vagy csak száraztapintatu fénytelen; elejénte homályos zöld; értével élénk sárga; napos oldalán, különösen pedig napszegte darabjain, némi vörhenyes sárgával árnyalt. Mindezen színezet azonban csak alig itt-ott tűnik ki tisztán, mert az egész fölület elejénte világos barna, kesőbb fahéjszín sárgára változó rozsdával van elfátyolozva úgy, hogy az alapszín csak sűrű apró pettyek gyanánt csillámlik át.

Belseje. Husa sárgásba játszó fehér, finom vagy elég finom, olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül sem kövesszemcsés; leve elég bő, czukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlőcskéiben feketésbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, vígnövésű, edzett; nem korán, de, ha kellőleg fölnövekedett, rendkívül bőven termő; nyílt szögekben fölfelé törekvő, erős ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, de kellőleg szellős, terjedelmes gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; birsen csak sinylődik; alkalmas szálás fának is, gulafának is. Mindenütt jól díszlik; gyümölcsei igen jól állják helyőket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyők felé mindinkább elvékonyodók; ritkán egyenesek, szembetűnőleg könyökösök és bordázottak; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, szürkéssárgák, itt-ott pedig barnás olajszín-sárgák; apró, kerek, fakó pontokkal nem sűrűn és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen vagyis majd hosszú, majd rövides levélközűek.

Rügyei. Jókorá nagyok, vagy középnagyok, kúposak, hegyesek, a vesszőtől kissé elállók; szürkével tarkázott világos-gesztenyeszínűek: alig kiálló, két szélén bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszas tojásdadok, hegyesek, szürkével tarkázott, pirosasbarnák.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és keményszövetűek; kerülékesek, a vesszők alján többnyire tojásdadok; majd szabályosan elkeskenyedő, hosszas éles; majd hirtelen elkeskenyült, rövidke hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak, kissé ívelték s így nyelökről többnyire kissé lefelé görbülők; gyenge korukban sűrűn fehérmolyhosak; még ért korukban is csak nyár vége felé csupaszak, hamvas zöldek; egészen épszélűek. Levélnyelők hosszas vagy középhosszu, középvastag, rugalmas, inkább vagy kevésbé rézsunt, fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, fonálidomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei csakis abban különböznek a vesszőkön levőktől, hogy széleiken gyakran hullámosak s fölálló, hosszas, rugalmas nyelökről lefelé csüggők.

Hasonnevei. Voltmersche Birn.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, VI. 126.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obst.* II. 269.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 750.

Mas, *Le Verger*. II. 241. És mások.

Észrevétel. Nem kell várni, hogy a fán érjenek meg gyümölcsei; mert akkor jó ízökből sokat veszítenének. Minthogy gyümölcsei a szálítást jól bírják; piaczi elárúsításra, méltó volna nagyban is tenyésztenünk.

178. Rökkantak vadoncza.

(Besi des Vétérans; Veteranen-Wildling.)

Származása. E jeles körtét Van Mons nyerte magról, Belgiumban. A harminczas években kezdett elterjedni. Éghajlati és egyéb viszonyok behatásánál fogva belső minőségében és érés-idejét illetőleg is többféle változás mutatkozván, napjainkig sem birt kellő elterjedtségre szert tenni. Ojtó vesszejét 1879-ben kaptam Leroy világhírű faiskolájából, Angersből. Nálam még nem termett; de a tőlem kapott vesszőkről, Dörgő Dániel barátomnál, Mező-Túron, 1881-ben már a leírásokkal jól egyező példányokat termett, melyekről a faj körülményes leírását már is közölhetem.

Érésideje. Alföldünkön, úgy látszik, oct. nov. lesz állandólag. Hűvösebb tájakon tavaszig is eltarthatónak mondják.

Minősége. Jó, II. rendű csemege gyümölcs. Kedvező viszonyok közt gyakran I. rendűnek tapasztalták.

Nagysága. Nagy, vagy legalább jókora nagy.

Alakja. Változó; majd tojásdad, majd csigás gömbalaku; néha inkább vagy kevésbbé hasas, hengeres, tojásalaku; egyik oldalán többnyire hizottabb, mint a másikon s néha szeliden buczkos és hovádasos fölületű. Zöme a közép tájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbbé szűk karimában végződik; szára felé pedig elejente szeliden, aztán némi behajlással is fogyva majd tompa, majd hegyes csucsban enyészik el. Szára igen hosszú, vékony, fás, de hajlékony, többnyire görbe, csaknem végig sárgásbarna mázzal bevont s szürkével ritkásan pontozott; majd szűk üregcséből, majd husos gyűrűzetből kiálló s gyakran husos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe zárt, vagy félig nyílt; fölálló, rövid, barnás, szarunemű osztványaival inkább vagy kevésbbé szűk és mély tányér- vagy tölesérialaku üregben ülő, melynek többnyire ferdén álló karimáján hullámos emelkedések is mutatkoznak s ezek néha, elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak.

Színe. Bőre finom, vékony, elég sima, csaknem zsiros tapintatu, bágyadtan fénylő; elejente fehéres zöld; értével szép sárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga és néha némi gyöngéd pirossal is belehelt. Pontozata sűrű; egyenlően elhintett, apróbbnagobb, fahéjszínű, kerek pettyescskékből álló, szembetűnő. Rozsda alakzatok csak néha, kelyhes végén és szárának töve körül szoktak rajta mutatkozni.

Belseje. Husa fehér, vagy bágyadt fehér, finom, tömöttes, vagy szalonnás, félszerint olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves szemcsés; leve elegendő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt, elég kellemes, noha kevésbé fűszeresízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlöcskéiben jókora nagy, sötétbarna, ép vagy néha idétlen magot rejtő.

Fája. Erőteljes, egészséges, igen edzett; korán és bőven termő. Fölálló, vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek

gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég lombos, gulaalaku koronát alkot. Birsén kevésbé díszlik, mint vadonczon. Gulafának alkalmasabb, mintsem szál as fának. Mindenütt jól díszlik. Gyümölcsei nagyságuk mellett is elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Élég számosak, rövidek, vagy középhosszak, elég vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók és hegyöknél többnyire buncósan végződők; ritkán egyenesek, észrevehetőleg könyökösök, síkfölületűek; fölállók, vagy nyílt szögekben elállók; gyenge korukban finoman fehértolyhosak; ért korukban végig csupaszak; kissé barnás, vagy szürkés zöldek; jókora nagy, kerek, fehéres pontokkal jellemzőleg sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, alig hegyesek, a vesszőtől jól elállók s néha sarkantyusan kiszögellők, szürkével élénken tarkázott gesztenyeszínűek; jól kiduzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hasas kúposak, alig hegyesek, szürkével csak kissé tarkázott sötét gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek, vagy középnagyok, nem vastag, de elég keményszövetűek; tojásdadok, vagy tojásdad-kerülekesek; kissé hirtelen elkeskenyedő, hossz as, éles hegyben végződők; csaknem laposak, vagy lapos völgyesek; íveltek; nyelökről majd vízirányosan elállók; majd lefelé konyulók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, homályos vagy sárgás zöldek; széleiken tompa fogakkal, többnyire csak hegyök felé fűrészesek. Levél nyelők hossz as, vagy középhosszu, közép vastag; majd vízirányosan elállók, majd hátragörbülve rézsunt fölfelé állók. Levélpárhái rövidek, áridomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei lándsásak, vagy kerülekesek, laposak, kissé hullámosak, hossz u, vékony nyelökről lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Beurré Reine; Baneau; Rameau; Veteranenbrust, stb.

Leirői. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 289.

Mas, *Le Verger*, I. 127.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 179. és mások.

Észrevétel. Minthogy e fajt külföldi leirői többhelyt kitűnő gyümölcsnek találták; méltó volna, hogy vele kísérletet tegyünk hazánkban mindenütt s ott, hol valóban kitűnő gyümölcsöket terem, nagyban is elszaporítsuk. A helyet azonban, melyet kerteinkben elfoglal, II. rangu csemegegyümölcs létére is, mindig képes leszen kifizetni.

179. Silvester körte.

(Frédéric de Würtemberg; Herbstsylvester.)

Származása. E kitünő körtét Van Mons nyerte magról, Belgium-ban. Elejénte titkárának, Sylvesternek neve alatt kezdette terjeszténi; később Würtemberg királya, I. Friderik neve alatt terjesztette. A német gyümölcsészek máig is ragaszkodnak az első elnevezéshez; míg a francziák az utóbbit fogadták el. Napjainkban már, majd az előbbi, majd az utóbbi elnevezés alatt, érdeme szerint el van terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam Sept. elején; hűvösebb tájakon november közepéig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; kedvező körülmények közt jókora nagy.

Alakja. Hasas csigaalakú; néha csaknem kobak-körte alaku; szeliden hovádasos és emelkedéses fölületű. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül laposas, többnyire ferdén álló karimában fogy el; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbé hosszasa, karcsu, néha kissé tompakúpos véget alkot. Szára elég hosszú, vastag, húsos, görcsös, hajlékony, zöldes vagy sárgásbarna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsából, ennek folytatásaként, húsosan kiemelkedő, vagy húsos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe kicsi, nyílt; fölálló, vagy pedig szétterülő, rövidke, szarunemű osztványaival szűk üregcsében ülő, melynek karimája ritkán mutat némi hullámos emelkedéseket.

Szine. Bőre kissé vastag és kemény, elég sima, bágyadtan fénylő; elejénte fehéres zöld; értével világos sárga; napos oldalán szelid pirossal belehelt s közben-közben élénkebb pirossal tarkázott. Pontozata elég sűrű, rendetlenül elszórt, apró, fahéjszínű pettyecskekből álló, elég szembetűnő. Finom rozsdá-alakzatok majd minden gyümölcsön, kivált ennek kelyhes és szárás végén fordulnak elő s gyakran csaknem az egész fölületet áttetsző rozsdamáz fátyolozza el.

Belseje. Husa fehé, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül finoman kövesszemcsés; leve bő, cukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; tömlőcskéiben jókora nagy, tojásdad, barna, ép, néha pedig csak idétlen magvakat rejtő.

Fája. Fialat korában buján, később csak mérsékelten növekedő egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; fölfelé törekvő, nyúlánk ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég lombos, gúlaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mintsem birs-alanyon; gúlafának és léczezet-melletti művelésre, formafák-

nak inkább alkalmas, mintsem szálas fának. Mindenütt jól díszlik ugyan, de csak kellőleg nyirkos talajban terem gazdagon és szépen kifejlődött gyümölcsöket, melyek jól állják mindenütt helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok vagy középvastagok; hegyök felé is csak alig vékonyodók s hegyöknél gyakran bunkósan végződők; elég egyenesek, noha a buja növény folytán gyakran el is görbülnek, könnyökösök, ritkásan bordázottak; fölálló, vagy éles szögben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, csaknem fényesek, barnás vagy zöldessárgák; apróbb nagyobb, kerek vagy itt-ott hosszú, fehéres pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, vagy kicsinyek, hasas kúposak, alig hegyesek, a vesszővel párhuzamosan fölfelé állók; szürkével tarkázott világos gesztenyeszínűek; jól kiduzzadt, röviden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadok, alig hegyesek; szürkével tarkázott sárgás gesztenyeszínűek.

Levelei. Elég nagyok vagy középnagyok; nem vastag, de igen keményszövetűek; hosszú tojásdadok, néha kerülekesek; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszú vagy rövidke, szűrös hegyben végződők; csaknem laposak, vagy csak igen laposan völgyesek; kissé ívelték és itt-ott kissé hullámosak; nyelökről kissé lekonyulók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, fényesek, világos zöldek; széleiken előre hajló, tompa fogakkal ritkásan és finoman fűrészesek, itt-ott csaknem épszerűek. Levél nyelők hosszú, vékony, hajlékony, rézsunt fölfelé álló. Levélpárhái fejletlenek, keskeny lándzsásak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, mint a vesszőkön levők, laposak, igen hosszú, vékony hajlékony nyelökről kissé lefelé csüggők.

Hasonnevei. Sylvestre d' hiver; Sylvestre d' automne; König von Württemberg; Medaille d' or; Vermillon d' Espagne. stb.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten. Almák—körték* I. 170.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 101.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 199.

Mas, *Le Verger*, III. 140. szám alatt és sokan mások.

Észrevétel. Kellőleg nyirkos talajban, nagyon megérdemlené, hogy hazánkban is helyet foglaljon minden kertben. Vidékem mostoha viszonyai közt gyümölcsei ritkán birnak kellő nagyságra kifejlődni; de azért mégis finomízűek.

180. Nantesi Mária.

(Maria de Nantes.)

Származása. A pirók-körték családjába tartozó, eme jeles őszi körtét Nantes környéken, Franciaországban bizonyos Garnier nevű birtokos találta föl kertében. 1853-ban Liron, híres francia gyümölcsész kezdte elterjeszteni: de azért még napjainkban sincs érdeme szerint elterjedve. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérektől, Plantièresből. Fajfámon több ízben termett már. Fajom határozottan valódi.

Érésideje. Sept. közepén; hűvösebb tájakon okt. közepéig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded, néha csaknem középnagy.

Alakja. Csigaalaku vagy tojásdad csigaalaku; elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé többnyire hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán mindinkább fogya rövid csucsban enyészik el. Szára rövid, közép-vastag, fás, gyakran husos, vörhenyes mázzal befuttatott; a gyümölcs hegyéből ennek folytatásaként kiálló vagy csaknem a fölszínre helyezett. Kelyhe kicsi, nyílt; többnyire csillag-alakulag szétterülő, törékeny osztványaival szűk és nem mély üregben ülő, melynek falazata s karimája sík, de többnyire finom rozsdával van befuttatva.

Szine. Bőre kissé vastag, sima, elég gyöngédtapintatú; elejénte bágyadt zöld; értékével zöldes sárga; napos oldalán földvörössel befuttatott vagy csak belehelt; sárgás vagy fakó pontokkal elég sűrűn behintett: finom rozsdá hálózattal csaknem köröskörül elfátyolozott.

Belseje. Húsa fehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg kövesszemcsés: leve elég bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja zárt vagy csak alig nyílttengelyű; tömlőcskéiben ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt-növésű, de egészséges és igen edzett; korán és rendkívül bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcspeczekkel jól beruházkodnak, sűrű-lombos, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon. Alkalmas szálás fának is, gulafának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, rövidek, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók, de hegyöknél bunkósan végződők; egyenesek, alig könyökösek, bordázatlanok: fölállók vagy éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszok, símák, sárgás- vagy szürkés-barnák; jókora nagy, hosszas, fakó pontokkal elég sűrűn és elég szembetünőleg pontozottak; rendetlen többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, zömök kúposak, alig hegyesek; a vesszőtől elállók; s szürkével szegett, sötét gesztenyeszínű pikkelyekkel takartak; alig kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnyagok, hasas tojásdadok, csaknem tompahegyűek sötét barnával árnyalt világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek, vagy középnyagok, elég vastag és igen keményszövetűek; széles tojásdadok; majd szabályosan, majd kissé hirtelen elkeskenyedő, hosszas vagy rövid és éles hegyben végződők; laposak vagy itt-ott lapos-völgyesek; alig íveltek; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, fényesek, világos vagy élénk zöldek; széleiken előrehajló, tompa fogakkal ritkásan és szabálytalanul fűrészeseek. Levélnyelők elég rövid, középvastag, merev; rézsunt fölfelé álló vagy itt-ott csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái elég hosszúak, fonál- vagy áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei alig nagyobbak, mint a vesszőkön levők, laposak, csaknem épszéltűek; rendetlenül fölfelé álló, nem hosszas, de elég vastag és merev nyelökről csaknem vízirányosan szétállók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Liron, *Annal. de pomol.* II. 39.

Mas, *Pomol. générale* IV. 97. Tudtommal, német gyümölcsészek még nem írták le.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyaival is elég jól megbirkózik fája, gyümölcsei pedig mindenkor finomízűek. Nagyobb folyóvizeink mellékén, a kellőleg nedves, iszaplerakódásból álló talajban megérdemlené, hogy nagyban is szaporítsuk.

181. Őszi bergamot.

(Bergamotte d' automne; Herbstbergamotte.)

Származása. Régi, bizonytalan. A bergamot körték családjá ettől kapta elnevezését. El van terjedve az egész világon, a hol mérsékelt égövi gyümölcsöket tenyészthetnek. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Okt. nov.; hűvösebb tájakon és hűvös helyen januárig is eltart; mert apródonként érik.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Kissé változó; többnyire azonban tojásdad vagy csigás gömbalakú; egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik; kelyhéből igen laposan boltozódik; szára felé pedig többnyire hirtelen, néha némi behajlással is, fogyva, rövid, tompa véget alkot. Szára középhosszú, közép-vastag, fás, kissé görcsös, egyenes vagy kissé görbe, tövéből kissé husos, hegyénél bunkós; részint zöldes, részint pedig homályos-barna mázzal takart s kiálló, fehéres pontokkal ritkán behintett; a gyümölcs csúcsán szabálytalan mélyedéskébe helyezett, vagy csak egyes husos emelkedéstől ferdére nyomott. Kelyhe kicsi, nyílt; szétterülő, rövid, gyakran törekeny és hiányos osztványaival inkább vagy kevésbé tág üregben ülő, melynek falain néha lapos ráncok és barázdák nyúlnak a mélyedés karimájára s ezt hullámossá tevén, elenyésző, lapos bordák gyanánt a gyümölcs derekára is fölhúzódnak.

Szine. Bőre vékony, de keménykés, sima; értével csaknem zsíros tapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sápadt zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán is csak kissé sárgásabb zöld; nagy ritkán, különösen pedig akkor, ha birsre volt ojtva, — némi földvörössel belehelt; zölddel szeggett, apró, barna pontokkal elég sűrűn, egyenletesen és elég szembetünőleg behintett. Finom rozsa-alakzatok a gyümölcs fölületén csak itt-ott, de kehelyüregének falain gyakrabban mutatkoznak, hol néha sugaras rozsa-mázzá is összefolynak s szakadozott foszlányokban még a gyümölcs derekára is fölnyúlnak. Néha egyes, feketés ragyaszeplők is mutatkoznak rajta.

Belseje. Húsa fehéres, finom, tömött olvadó, néha csak félszerint olvadó; magtokja körül is csak alig köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja nyílt-tengelyű; tömlőcskéiben igen hosszas, hegyes, kávészínű-barna magot rejtő.

Fája. Fiatal korában vígan, később csak mérsékeltén növe, de folyvást egészséges és igen edzett; korán és igen bőven termő; kötődött gyümölcsei elvirágzás után még a késői fagyokkal is jól daczolnak;

nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, sűrű lombos, gúlaalakú koronát alkotó. Díszlik vadonezron is, birsen is; alkalmas szál- és gulafának is; helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyőket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók és hegyöknél kissé hízottan végződők; elég egyenesek, noha kissé könyökösek; merevek, síkfelületűek; gyenge korukban finoman fehér molyhosak; ért korukban csupaszok, sárgás vagy zöldes-barnák; elég szembetűnő, többnyire kerek, fakó pontokkal behintettek; rendetlen levélközüek.

Rügyei. Nagyon, kúposak, kissé hegyesek, a vesszőtől elállók; szűrkevel szegett; vöröses pikkelyekkel kissé lazán borítvák; széles, de alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Nagyocskák, tojásdad kúposak, kissé hegyesek; pikkelyeik szürkével és barnával tarkázott pirosas gesztenyeszínűek, egymásra kissé lazán borulók.

Levelei. Középnagyok vagy elég nagyok nem éppen vastag, de elég keményszövetűek; tojásdadok, a vesszők hegyén pedig gyakran széles lándzsák; hegyök felé szabályosan elkeskenyedők; rövidke, hátragörbült, éles hegyben végződők; lapos völgyesek, kissé íveltek és hullámosak; gyenge korukban alul fölül finoman molyhosak és széleiken violaszínbe játszó, füstös vörössel színezettek; ért korukban csupaszak, símák, fényesek, élénk zöldek; széleiken lapos fogakkal alig észrevehetőleg fűrészesek vagy csaknem épszelűek. Levélnyelők középhosszú, középvastag; nyílt szögekben el- vagy pedig fölfelé álló. Levélpálhái fonál- vagy áridomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei szélesebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, kissé hullámosak, íveltek, hosszú, rugalmas nyelökről többnyire lefelé lógók.

Hasonnevei. Bergamote; Bergamotte de Recous; Grosse-Ambrette stb.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten* I. 39.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 463.

Mas, *Le Verger*, III. 41. és sokan mások.

Észrevétel. Megérdemli, hogy helyet adjunk számára mindenütt kertekben, különösen pedig hazánk emelkedettebb vidékein, sőt nagyobb folyóvizeink mellékén, még az altöld síkságain is.

182. Lavalí Leclerc.

(Léon Leclerc de Laval; Leon Leclerc von Laval.)

Származása. E jeles téli körtét Van Mons nyerte magról, Lövenben (francziául=Louvain), Belgiumban s kortársának, a jeles lavalí gyümölcsész, Leclerc Leó, francia képviselőnek nevéől elkeresztelve kezdette elterjeszteni. Bárha eredeti, jó tulajdonait nem is birta mindenütt egyformán kifejteni; mégis el van már terjedve mindenfelé. Ojtó vesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. végétől, dec. végeig; hűvösebb tájakon júniusig is fonyadás nélkül eltarthatónak mondják.

Minősége. II. rendű csemege-, de I. rendű háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Nagy, vagy igen nagy. Még vidékem mostoha viszonyai közt is nagyobb a középszerűnél.

Alakja. Hasas csigaalakú; néha csigás körtealaku és elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál jóval alább a kelyhes vég felé esik; honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább, vagy kevésbbé széles, lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is fogya, inkább vagy kevésbbé hosszás, tompa kúpos végben enyészik el. Szára hosszú, vékony inkább, mintsem középvastag, fás, görbe; majd a fölszinre helyezett, majd húsos gyűrűzetből, kissé oldalt kiálló. Kelyhe nyílt, vagy félig nyílt; fölálló, rövid, szarűnemű és néha molyhos osztványaival tágnyílású, de szűk üregben ülő, melynek falain szelid ránczok és barázdák váltakoznak, melyek az üreg karimáját is szeliden hullámossá teszik, de a gyümölcs derekára észrevehetőleg ritkán vonulnak föl.

Színe. Bőre elég finom, síma, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével szalmasárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga és csak néha némi gyöngéd pirossal belehelt. Pontozata sűrű, apró, barna vagy fahéjszínű, elég szembetűnő. Rozsda foltok ritkán mutatkoznak fölületén; de kehelyüregében és szára körül néha mutatkozik némi finom rozsdamáz is.

Belseje. Husa fehér, félfinom, félszerint olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő, vagy elegendő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt, kellemes, de néha nem eléggé fűszeresízű. Magtokja zárt, vagy csaknem zárttengelyű; tömlőcskéiben egészséges, hosszukás, mindkét végükön hegyes, feketésbarna magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltnövéssű, de egészséges és igen edzett; korán, csaknem rendszeren és igen bőven termő; inkább vagy kevésbbé éles szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, szép lombos, kellőleg szellős, széles gömbalaku

koronát alkotó. Vadonezon inkább díszlik, mint birsalanyon. Szálas fának is, gulafának is, sőt léczezett melletti művelésre, egyéb formafának is alkalmas. Mindenütt jól díszlik; de kellőleg nyirkos talajban terem legbővebben és legszebb gyümölcsöket, melyek aztán nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, hajlékonyak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé elvékonyodók, de hegyöknél kissé bunkósan végződők; egyenesek, alig könyökösek; bordázatlanok; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnássárgák; apró, kerek, fakó pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, alig hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével tarkázott pirosasbarnák; elég kiemelkedő, alig észrevehetőleg bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok. hasas tojásdadok, alig hegyesek, barnás vörösek.

Levelei. Elég nagyok, vagy középnagyok, vékony, hajlékony, de igen erős-szövetűek; széles tojásdadok vagy kerülekesekek; hirtelen elkeskenyült, rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos-teknősek; alig íveltek, szelíden hullámosak; nyelőkről csaknem vizirányosan elálló, vagy rézsunt fölfelé állók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, igen símák, fényesek, bágyadt fűzőldék; széleiken csak itt-ott és tompán fűrészesek; többnyire azonban épszelűek. Levélnyelők a vesszők alján hosszas, főlebb pedig közép-hosszú, középvastag, rugalmas, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái rövidek, vékony fonálidomúak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei igen hosszúnyelűek, laposak, hullámosak s rendszerint nagyobbak, mint a vesszőkön levők.

Hasonnevei. Bizonytalanok vagy kétségesek.

Leírói. Bivort, *Annal. de pomol.* IV. 55.

Leroy, *Dict. de Pomol.* II. 335.

Mas, *Le Verger.* I. 95.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 547. és mások.

Észrevétel. Nagyobb folyóvizeink mellékén méltóbb volna ezen körtefajt tenyészteni, mint a Fontos körtét (—Catillae) melylyel nagyságra nézve s fájának termékenységre nézve is vetekszik, de a melyet ízének finomságára nézve messze túlhalad. Megérdemli, hogy hazánkban mindenütt tegyünk vele kísérletet.

183. Morny herczeg.

(Duc de Morny; Herzog von Morny.)

Származása. E jeles körte-ujdonságot, Boisbunel, roueni gyümölcsész nyerte magról, 1862-ben s Morny herczeg nevéől elkeresztelve 1865-ben kezdette, mint szép, nagy és jó teli körtét, elterjesztetni. Kezdetben igen kapós volt; de, mióta bebizonyult rá, hogy csak a körte termesztésre kiválólag alkalmas helyeken tartja meg eredeti becses tulajdonait, napjainkban már kezdi jó hírét veszíteni. Ojtó vesszejét több, hiteles helyről is megkaptam. Nálam több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Okt. nov.; hűvösebb tájakon január végeig is eltart.

Minősége. II. rendű; kedvező talajban I. rendű csemege gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy jókora nagy.

Alakja. Hasas buczkós körtealaku; majd sík, majd hovádasos és buczkós-fölületű; egyik oldalán rendszerint hizottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen fogyva boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk és többnyire ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig eleinte szeliden, aztán behajlással is fogyva hosszas, karcsu kúpos végben enyészik el. Szára rövid vagy középhosszu, vastag, fás, bunkósan végződő, csaknem végig barnamázos; a gyümölcs csucsára, husos emelkedés mellé, oldalvást helyezett, vagy husos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt, rendetlenül fölálló, rövides, szarunemű osztványaival szűk és inkább vagy kevésbé mély üregbe helyezett, melynek alján és falain szelid ránczok és lapos barázdák nyulnak a karima felé, hol hullámos emelkedéseket alkotnak s elenyésző bordákként a gyümölcs derekán is végig nyomozhatók.

Szine. Bőre vékony, de keménykés, sima, fényes, elejénte élénk vagy csaknem haragos zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán is csak elvétve kap némi piros leheletet. Pontozata sűrű, igen apró, zölddel szegett barna pontcskák alakjában jelenkező, alig szembetűnő. Rozsda foltok vagy éppen nem, vagy csak elvétve találkoznak fölületén.

Belseje. Husa fehéres vagy zöldesbe játszó fehér, finom, olvadó, magtokja körül kissé köves szemcsés; leve bő, czukros, finom de gyakran éles savanygyal emelt, elég kellemes fűszeres ízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlőcskéiben majd ép, majd idétlen magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, fiatal korában csaknem bújanövésű, igen edzett; korán, rendszeren és bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, szép lombos, magas gula-alaku koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas szálas fának is, de még inkább gulafának. Mindenütt jól díszlik, de kifogástalanul jóízű gyümölcsöket nem minden talajban képes teremni. Gyümölcsei különben nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, elég hosszúak, vastagok vagy középvastagok, hegyök felé elvékonyodók, egyenesek, noha könyökösek, fölállóak vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvők, finoman bordázottak; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, homályos pirosasbarnák, apróbb-nagyobb, többnyire hosszúak, fakó pontokkal sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Nagyon, szélestalpu kúposak, kissé hegyesek, a vesszőkkel csaknem párhuzamosan fölfelé állók; szürkével és sötétbarnával tarkázott pirosas gesztenyeszínűek; jól kiemelkedő, hosszú hármasbordás talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hasaskúposak, kissé hegyesek, szürkével tarkázott világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Elég nagyok, elég vastag és keményszövetűek, hosszú tojásdadok vagy kerülekesek; elég szabályosan elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; laposvölgyesek, íveltek, hullámosak és csaknem csavarosan elgörbülők, nyelökről csaknem vízirányosan elállóak; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, csaknem ragyogó fényesek, sötét zöldek; széleiken előre hajló, tompa fogakkal, nem mélyen, de elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszú vagy csak középhosszú, középvastag, rugalmas, csupasz inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, fonál vagy áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei igen hosszú, rugalmasnyelűek.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 95.

Mas, *Pomol. générale.* VI. 187.

Oberdieck, *Supplement* 131. Másoktól még nem olvastam leírását.

Észrevétel. Fájának edzettsége és termékenységénél, valamint gyümölcsei nagyságánál fogva is, nagyon megérdemelné, hogy mindenféle kísérletet tegyünk vele hazánkban és ott, hol kellően finomízű és valóban téli gyümölcsöket terem, nagyban is tenyészük. Vidéken mostoha viszonyai közt korán és erőtetve érnek s aztán nem eléggé csukrosak, hanem tulsavanyuak gyümölcsei; miért is tenyésztése itt nem járna haszonnal.

184. Hildesheimi bergamot.

(Bergamotte d' Hildesheim ; Hildesheimer Bergamotte.)

Származása. E jeles, késő nyári körte folyó század első negyedében lépett a világba. Oberdieck azt gyanítja, hogy a maga idejében híres gyümölcsész, Cludius superintendens nyerte magról, a ki több jeles gyümölcsfajjal gazdagította Pomona birodalmát, s a kitől a főnebbi körtét Diel is megkapván, körülményes leírásban 1825-ben ismertette meg a világgal. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. közepe felé; hűvösebb tájakon október közepéig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és jó háztartási gyümölcs.

Nagysága. Kisded; gyakran azonban közép nagy is.

Alakja. Lapos bergamot-alaku vagyis szélesebb, mint magas, szeliden emelkedéssel és hovádasos fölületű. Zöme középtájra esik, honnét többnyire mindkét végén csaknem egyenlően boltozódik s mindkét sarkán lapos karimában fogy el; néha azonban kelyhes végén kissé szélesebb is húzódik, mintsem száraz végén. Szára rövid, vastag, — néha csak egy husos buczok, — fás, két végén bunkós, végig barnamázás; többnyire szépen kikanyarított inkább vagy kevésbé szűk és sekély üregbe mintegy erőszakosan benyomott. Kelyhe félig nyílt vagy zárt; föllálló, száraz, de nem szarunemű, szürkés barna osztványaival majd tágas és lapos, majd szűk és elég mély üregben ülő, melynek szeliden hullámos karimájáról elenyésző lapos bordák nyúlnak végig a gyümölcsön, de ennek kerekdedségét ritkán zavarják meg.

Szine. Bőre vastag, finoman érdes, csaknem fénytelen; elejénte bágyadt zöld; értével zöldes sárga, napos oldalán is minden pirt nélkülöző. Pontozata elég sűrű, egyenlően elhintett jókora nagy, fahéjszínű pettyescskék alakjában jelentkező, igen szembetűnő. Rozsdaalakzatok majd sűrűbben, majd ritkábban minden gyümölcsön jelentkeznek; szára körül csak néha, de kelyhe körül jókora nagy darabon, finom fahéjszínű rozsdamáz terül el.

Belseje. Husa bágyadfehér, néha sárgásba vagy zöldesbe játszó fehér, finom, olvadó; magtokja körül kövesszemecsés; leve igen bő, cukros, üdítő savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja zárt vagy csak kissé nyílt tengelyű; tömlöcskéiben tojásdad, feketésbarna, ép, néha időtlen magvakat rejtő.

Fája. Nálam csak mérsékelt növéssű, de egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; föllálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő merev ágaival, melyek gyümölcspeczkékkel hamar és jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Csak vadonczon díszlik jól. Alkalmas szál as fának is, gulafának is. Ugy látszik, helyben és talajban nem válogatós, de kellőleg nyirkos talajban terem legbővebben. Gyümölcssei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, vastagok vagy középvastagok, fölfelé is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, alig könnyökösök; fölálló, vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; bordázatlanok; gyenge korukban finoman hamvasak inkább, mintsem molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás vagy vörhenyes barnák; apró, kerek, sárgás pontokkal sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, hasaskuposak, tompahegyűek, többnyire elálló vagy a vesszőkkel csaknem párhuzamosan fölfelé állók; szürkével kissé tarkázott pirosas gesztenyeszínűek; alig kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kuposak; alig hegyesek; szürkével tarkázott barnák.

Levelei. Kicsinyek, kissé vastag és keményszövetűek; hosszasan tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszasan, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek; ívelték és hegyökkel félre is görbülők; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; gyenge korukban ritkán és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, elég fényesek, homályos fűzőldék; széleiken igen apró fogakkal sűrűn és finoman fűrészesek vagy csaknem épszélűek. Levélnyelők középhosszu, vékony, elég merev; csaknem vízirányosan el vagy rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, áridomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők, laposak; hosszasan, vékony, rugalmas nyelökről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten. Almák—körték* III. 63.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 69.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 242.

Mas, *Le Verges*, III. 13. és mások.

Észrevétel. Apródonkint kell leszedni fájáról. Gyümölcsei levesebbek és mindig finomabb ízűek, ha gyümölcskamrában érnek meg, mintsem akkor, ha a fán hagyjuk azokat megérni. Kellőleg nyirkos talajban méltó volna hazánkban mindenütt nagyban is tenyésztenünk.

185. Huntington körtéje.

(Huntington.)

Származása. E terjesztésre méltó jeles körte, mikép Mas Alfonz Downing, amerikai gyümölcsész után írja, véletlenül kelt magról, egy erdőben, az Egyesült-államokban Amerikában. Nevét attól kapta, a ki fölfedezte. Bizonyára újabbkori gyümölcs; mert még kevésbé van elterjedve. Ojtóvesszejét 1879-ben kaptam a Simon-Louis testvérek híres gyümölcstelepéről, Plantièresből. Nálam még nem, de Dörgő Dániel barátomnál, Mező-Túron már bemutatta gyümölcseit, melyekről e fajt körülményesen is leírhattam.

Érsideje. Sept. közepe táján.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha kisebb is.

Alakja. Többnyire lapos gömb- vagy csaknem almaalakú; néha pedig csaknem kupos gömbalakú; szelíden bórdás és hovádasos felületű. Zöme csaknem középtájra vagy csak kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de szárás vége felé mégis kissé összébb húzódva boltozódik, mintsem kelyhe felé, a hol rendszerint szélesebb karimában is fogy el. Szára többnyire középhosszu, középvastag, fás, bunkósan végződő, fényes vörhenyes mázzal bevont; tágnylású és inkább vagy kevésbé mély üregbe helyezett, melynek karimája hullámosan emelkedéses. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; rendetlenül fölálló vagy szétterülő, hosszas és törékeny, szürkés vagy barnás, hegyes osztványaival tágas és elég mély üregbe helyezett, melynek falain szelíd, lapos emelkedések és barázdák nyulnak a karima felé s itt szelíd emelkedéseket alkotván, elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak s néha ennek kerekedségét is megzavarják.

Szine. Bőre vastag, elég síma, bágyadtan fénylő; értével kissé zsírostapintatu; elejénte élénk zöld, értével citromsárga; napos oldalon barnásvörössel mosott vagy csak belehelt. Pontozata elég sűrű, egyenlően elhintett, finom, fahéjszínű pettyecskék alakjában jelentkező elég szembetűnő. Rozsda alakzatok ritkán látszanak fölületén, de szárüregének, kivált pedig kehelyüregének falait majd sűrűn összefolyt majd hálózatos, finom rozsdamáz szokta eltakarni.

Belseje. Husa fehér, finom, teljesen szétolvadó; magtokja körül sem köves-szemcsés; leve igen bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos, fűszeresízű. Magtokja zárttenegelyű; szűk tömlöcskéiben kevés, tojásdad, rövidhegyű, világos barna, ép magot rejtő.

Fája. Mikép Mas írja, mérsékeltnövéssű. Nálam a fiatal próbafán elég vígnövésűnek és edzettnak is mutatkozik eddig; korán és bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcspeszkekkel hamar és jól beruházkodnak, szép gualaaku koronát alkotó. Birsén mérsékelt-

ben nő, mint vadonezon; gulafának inkább alkalmas, mintsem szálasfának; mindenütt jól díszlik, de védett helyet kíván; mert gyümölcseit az erősebb szelek le szokták tizedelni.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak, középvastagok; hegyök felé szelíden eivékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek; fölállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; bordázatlanok; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldessárgák; kisebb-nagyobb, többnyire hosszúak, fakó pontokkal nem sűrűn, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, rövid, hasaskuposak, alig hegyesek, a vesszőtől jól elállók; szürkével tarkázott, világos gesztenyeszínűek; majd alig, majd eléggé duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kuposak, alig hegyesek; szürkével és barnával tarkázott világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; vékony, de keményszövetűek; kerülékesek; inkább vagy kevésbé rövid, éles hegyben végződők; laposak s néha széleiken lefelé hajlók, a vesszők hegye felé völgyesek és íveltek; nyelökről kissé lefelé konyulók; csupaszak, símák, elég fényesek, élénk zöldek; széleiken előre hajló, tompa fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid, itt-ott közép-hosszu, közép-vastag, merev; majd vízirányosan el; majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, fonálidomúak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei tojásdad kerülékesek, laposak, íveltek; nyelökről rendetlenül szétterülőek.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Mas, *Le Verger*. II. 155. Másoktól még nem olvastam leírását.

Észrevétel. E kitűnő körtefaj méltó arra, hogy vele mindenütt kísérletet tegyünk hazánkban, különösen pedig hazánk hegyes-völgyes vidékein s nagyobb folyóvizeink mellékén, — különösen a kerített, városi kertekben, — még itt, az alföldön is.

186. Dillen tábornagy.

(Maréchal Dillen; Dillens Herbstbirne.)

Származása. E jeles és termékeny körtefajt Van Mons nyerte magról, Belgiumban s a württembergi király óhajására gróf Dillen tábornagy nevééről elkeresztelve, kezdette elterjeszteni. Bárha e körtefaj ez előtt, hat évtizeddel lépett is a világba; még sincs kellőleg elterjedve; mert, ha kellő időben nem szedik le fájáról, ritka helyen találják jónak és így terjesztésre méltónak is. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Plantiérésből, a Simon-Louis testvérek faiskolájából. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Érik nálam aug. 2-ik felében; hűvösebb tájakon sept. végén, október elején.

Minősége. I.; gyakran csak II. rendű gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban hasas-kupos vagy pedig hasas körtealaku; néha csaknem gömbölyded; többnyire elég szabályosan boltozott. Zöme a közép tájnál többnyire alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül szűk de többnyire olyan karimában végződik, melyre jól fölállítható; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással vagy behajlás nélkül is foggyva, tompa kupos véget alkot. Szára középhosszú, vastag vagy középvastag fás, mindkét végén bunkós, csaknem végig pirosasbarna mázzal bevont; majd a fölszinre, az egyik oldal szelid fölemelkedése mellé, kissé oldalt helyezett, majd husos dudorok közül, csekélyke mélyedésből kiálló. Kelyhe kicsi, nyílt; fölálló, de hegyökkel gyakran összeboruló, csatornás, szarunemű osztványaival tágas, de nem mély üregben ülő, melynek falain és karimáján szelid, lapos ránczok és emelkedések mutatkoznak és ezek elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak egyik oldalát néha hizottabbá teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre vékony, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével csak kissé sárgásabb zöld; napos oldalán is alig élénkebb színű s többnyire minden pirosságot nélkülöző. Pontozata igen sűrű; egyenlően elhintett, igen apró, zölddel szegett barna pontocskák alakjában jelenkező, de alig szembetűnő. Rozsdaszepők vagy foltok ritkán fordulnak elő fölületén.

Belseje. Husa fehér, finom olvadó; tulértével lisztes vagy inkább szalonnás; magtokja körül is csak alig köves-szemcsés; leve elég bő, czukros, igen kellemes bergamotszerű ízzel. Magtokja csak alig nyílt tengelyű; tömlőcskéiben kisdud tojásalaku, ép magvakat rejtő.

Faja. Elég vígnövész, egészséges és edzett; korán és bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsveszszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Díszlik vadoneczon is, birsen is egyaránt; alkalmas szá-

las fának is, gulafának is; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, elég vékonyak, hajlékonyak, elég egyenesek, noha kissé könyökösek, síkfölületűek, fölálló vagy nyílt szögekben elálló; gyenge korukban igen finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, vörhenyes barnák vagy sárgás barnák; birsre ojtott fákön, napos felőkön pirossal mosottak; igen apró, kerek, fehér pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, hasas kuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló szürkével tarkázott, feketés gesztenyeszínűek; elég kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Nagyok, hosszúak, kuposak, hegyesek, kissé lazán álló, sötétbarna pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek, nem vastag, de igen keményszövetűek; a vesszők alján hosszúak tojásdadok vagy hosszúak kerülékesek; a vesszők hegye felé lándsásak s szabályosan elkeskenyedő, igen hosszú, éles hegyben végződők; a vesszők alján laposak vagy lapos völgyesek; a vesszők hegye felé mind csatornásak; alig íveltek; gyenge korukban, alsó lapjukon kissé molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos vagy kissé sárgás zöldek; széleiken előrehajló, éles fogakkal finoman és szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, vékony, rugalmas, inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, igen vékony fonálidomuak, a nyél tövétől főlebb, a nyélre helyezettek elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak mint a vesszőkön levők, laposak vagy lapos völgyesek, kissé hullámosak s hegyekkel félre görbülők; hosszúak, vékony fölálló nyelökről szétterülők vagy kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Dillen d' automne; Die Dillen.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* II. 73.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 390.

Diel, *Kernobstsorten, almák—körték.* III. 76.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* 295. és mások.

Eszrevétel. Korán kell leszedni fájáról; különben sokat veszít jó ízéből. Mint aszalásra is alkalmas gyümölcsöt nagyobb gyümölcsösökben méltó volna mindenütt tenyésztenünk.

187. Glymes-i Lóra.

(Laure de Glymes; Laura von Glymes.)

Származása. E jeles körtét Van Mons nyerte magról, Belgiumban; de a magról kelt csemete, mely Van Mons halála után Bivort Sándor kezébe került, csak szerzője halála után 1847-ben termett először. Meglehetősen el van már terjedve a világon s elterjedését valóban meg is érdemli. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam boldogult Glocker K. barátomtól, Enyingről. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Erésideje. Nálam aug. vége, szept. eleje; hűvösebb tájakon október közepéig is eltart.

Minősége. I. rendű, néha csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Rövid, tompa körtealaku; többnyire azonban hasas csigaalaku; szelíden hovádasos és emelkedéss-fölületű. Zöme kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s elég széles, lapos talpban végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán mindinkább, de többnyire behajlás nélkül fogyva, rövid és csak kevésse tompa kúpos véget alkot. Szára rövid, vastag és husos; néha csak rövides, középvastag, mindkét végén bunkós; végig fényes, vörhenyes mázzal bevont; a gyümölcs csúcsán, husos gyűrűzetből kiálló vagy husos emelkedéstől ferdére nyomott. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; majd fölálló, majd szétterülő, feketéshegyű, szarunemű, csatornás osztványaival inkább vagy kevésbé szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain finom, lapos ránczok vonulnak a karimára s ezt hullámossá tevén, elenyésző lapos bordák gyanánt a gyümölcs derekára is; de a gyümölcs kerekdedségét ritkán zavarják meg.

Szine. Bőre vékony, síma, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte halvány zöld; értével élénk sárga, miből azonban csak itt-ott tűnedezik elő tisztán egy-egy foltocska; mert csaknem egész fölület igen finom, fahéjszínű rozsdával van eltakarva s napos oldalán néha narancs-pirossal is színezve. Pontozata elég sűrű, igen apró, alig szembe-tűnő. Érdes rozsdá csak elvétve találkozik rajta.

Belseje. Husa fehér vagy kissé sárgásba játszó fehér, finom, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő vagy elegendő, igen czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; tömlőcskéiben majd ép és sötétbarna, majd idétlen magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt-növészű, de egészséges és edzett; igen korán és bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Díszlik birsen is,

vadonczon is; alkalmas szálasfának is, gulafának is. Vig tenyésztetéhez, úgy látszik, megkívánja a kellőleg nyirkos talajt; mert próbaágamon megsínylette a száraz évjárást. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak vagy középhosszak, középvastagok, hegyők felé elvékonyodók, de hegyőknél bunkósan végződők; elég egyenesek, noha könyökösek; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; síkfölületűek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, pirosas-sárgák; kissé kiemelkedő, kerek, fakó pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban középhosszú levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, hasaskuposak, tompahegyűek, a vesszőtől jól elálló; szürkével tarkázott sötétbarnák; elég duzzadt bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kupos tojásdadok, tompahegyűek: szürkével tarkázott pirosas gesztenyészínűek.

Levelei. Kicsinyek, kissé vastag és keményszövetűek, tojásdadok; hirtelen elkeskenyült rövidke hegyben végződők; laposak vagy lapos völgyesek; kissé íveltek: nyelökről csaknem vízirányosan elálló; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, elég fényesek, homályos-zöldek; széleiken előrehajlók, igen éles fogakkal sűrűn és finoman tűrészesek. Levélnyelők középhosszu, középvastag, rugalmas, inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, fonálidomúak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei kissé nagyobbak, különben keveset különböznek a vesszőkön levőktől.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Les fruits du jardin Van Mons* 101. lapon.

Mas, *Le Verger*. II. 135.

Leroy, *Dict. de Pomol.* II. 328.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 433. és mások.

Eszrevétel. Még vidékem mostoha körülményei közé is jól beillik e körtefaj. Hazánk emeltebb helyen fekvő vidékein és nagyobb folyóvizeink mellékén, még itt, az alföldön is méltó arra, hogy minden kertben helyet kaphasson.

188. Bivort Henrik.

(Poire Henri; Henri Bivort.)

Származása. E becses körtefaj azon magoncok egyikéről keletkezett Geest—Saint—Rémyben, Belgiumban, melyeket Bivort, Van Mons halála után, ennek örököseitől vett meg. 1847-ben termett először s Bivort egyik rokonáról elkeresztelve, kezdett elterjedni. Rendkívül termékeny volta daczára még kevésbé van elterjedve. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérektől, Plantièresből. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Aug. közepe táján.

Minősége. II. rendű csemege és háztartási gyömolcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Változó; többnyire azonban tojásdad vagy inkább vagy kevésbé hosszús csigaalaku; elég szabályosan boltozott, noha szeliden buczkos-fölületű. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden domborodva boltozódik s kelyhe körül szűk karimában fog el, melyre néha föl sem állítható; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább, néha némi behajlással is fogva rövid, tompakupos véget alkot. Szára középhosszu, középvastag, fás, tövénél kissé hízott; csaknem a fölszinre helyezett vagy némi husos dudorok közé beszorítva kissé ferdére nyomott. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; rendetlenül álló, sárgás szarunemű osztványai-val szűk, de sekély üregben ülő, melynek falain némi lapos emelkedések és barázdák váltakoznak, de a melyek a karimán el szoktak enyészni.

Szine. Bőre vastag, kissé érdes, fénytelen; elejénte kékes zöld; értével csak kissé világosabb zöld vagy sárgás zöld; napos oldalán nyoma sincs a pirosságnak. Pontozata elég sűrű, kissé kiemelkedő, fahéjszínű pettyekből álló, szembetűnő. Finom rozsdafoltok néha mutatkoznak fölületén különösen ott, hol a bőr, fejlődés közben, sérülést kapott.

Belseje. Husa fehér, félfinom, félszerint olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve elég bő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárt tengelyű; tömlöcskéiben, hoszas, hegyes, sovány, de ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában elég vigan, később csak mérsékeltén növvő, egészséges, igen edzett; elég korán és rendkívül bőven termő; kissé nyílt szögekben fölfelé álló, nyulánk ágaival, melyek gyömolcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, ritkás, szellős, terebélyes, de nem nagy koronát alkotó. Díszlík birsen is, de még inkább vadoneczon; alkalmas szálas fának is, gulafának is. Mindenütt jól díszlík. Gyömolcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; elég egyenesek; kissé könyökösek; finoman bordázottak

fölálló vagy nyílt szögekben szétálló s néha félre is görbülő; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, pirosas fakószínűek; jókora nagy, hosszas, itt-ott kerek, fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, hasas kuposak, hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével tarkázott pirosasbarnák; elég kiálló finoman bordás talapon ülők.

Virágrügyei. Középnyagok vagy kicsinyek, kuposak, alig hegyesek, pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. Középnyagok, elég vastag és keményszövetűek, tojásdadok vagy szívalakúak; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles és kissé félre is csavarodó hegyben végződők; csatornásak, íveltek; gyenge korukban is csak ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek világos zöldek; széleiken apró, tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek vagy itt-ott csaknem épszerűek. Levélnyelők elég hosszú, elég vékony, hajlékony, tövénél itt-ott rózsaszínnel belehelt; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái közép-hosszak, áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak; hosszú, hajlékony nyelökről kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 273.

Mas, *Le Verger*, II. 137. és mások.

Észrevétel. Gyümölcseit nem kell hagyni teljes érésök idejéig a fán, hanem mihelyt kissé színt kezdenek változtatni, apródonkint kell leszüretelni. Kertem mostoha viszonyai közt is becsesnek találván e fajt, terjesztésre jó lélekkel ajánlhatom.

189. Bollvilleri vajoncz.

(Beurré de Bollviller; Bollweiler Butterbirn.)

Származása. E jeles késő téli körtét Elzászban, a negyvenes évek elején nyerték magról a Baumann testvérek nagyhirű faiskolájukban, Bollvillerban. Csakhamar elterjedt mindenfelé a világon. Ojtóvesszejét 1874. kaptam a Simon-Louis testvérektől, Plantieresből. Vidékem mostoha viszonyai közt leírásra alkalmas gyümölcsöket sem kaphattam még fajfámról. Fajom valódisága azonban kétségtelen; leirtam tehát e körtefajt azon gyümölcsökről, melyeket e célra Kolozsvárról Id. Bodor Pál, barátom volt szíves hozzám küldeni.

Érésideje. Január-ápril; alkalmas hűvös helyen nyár kezdetéig is épségben eltartható.

Minősége. I., többnyire azonban II. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jóval nagyobb is.

Alakja. Többnyire hasas és tompa csigaalaku; néha csigás körtealaku, szelíden buczkos és hovádasos-fölületű. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden fogyva boltozódik s kelyhe körül többnyire szűk és ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig többnyire hirtelen fogyva s gyakran behajlást is alkotva rövid és kissé tompakúpos véget alkot. Szára elég hosszú, vagy középhosszú, vastag, fás, görcsös és kissé görbe, bunkósan végződő, barnás-pirosas mázzal végig bevont; majd husos dudor mellé a fölszínre helyezett, majd husos emelkedésképtől körülvéve, csekélyke mélyedésből kiálló. Kelyhe zárt, néha félig nyílt; rendetlenül fölálló vagy összehajló, rövid, vörhenyessárga szarunemű osztványaival szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain finom lapos ránczok és barázdák váltakoznak s a karimán hullámos emelkedéseket alkotva, inkább vagy kevésbé kiemelkedőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak.

Színe. Bőre vastag, elég síma, noha szelíden hovádasos, kissé zsirostapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével zöldecs világo sárga; napos oldalán némi igénytelen pirossal belehelt. Pontozata sűrű egyenlően elhintett barnásszürke vagy vörhenyes pettyek alakjában jelenkező s a gyümölcs napos oldalán igen szembeűnő. Rozsdaalakzatok csak elűve fordulnak elő, de feketés ragyaszeplőcskék gyakrabban találkoznak rajta.

Belseje. Husa fehér, félfinom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő, cukros vagy elég cukros, gyöngéd savany nyal emelt, kellemes, gyöngéden illatos, de nem kellőleg fűszeresízű. Magtokja zárt vagy csak alig nyílttengelyű; tömlőcskéiben jókora nagy, hegyes tojásdad, sötétbarna ép magvakat rejtő.

Fája. Elég erőteljes és edzett; korán és igen bőven termő; fölálló, vagy nyílt szögekben elálló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és

peczkekkel jól beruházkodnak, kissé szabálytalan alaku, terjedelmes, szellős koronát alkotó. Birsen nem díszlik úgy, mint vadonczon; alkalmas szálafának és orsóalaku fának is. Kellőleg nedves, kötött földet kíván; mert könnyen kiszáradó, laza talajban nem díszlik jól és nem terem kellőleg. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók, egyenesek, néha elgörbülők, könyökösök, síkfölületűek, fölálló, vagy nyílt szögekben elálló; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, homályos olajszínezöldek vagy szürkés-barnák; apróbb-nagyobb, kerek, sárgás, vagy fehéres pontokkal, nem éppen sűrűn, és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, zömökkuposak, alig hegyesek, a vesszőkkel párhuzamosan fölfelé állók, itt-ott pedig, az erősebb vesszők közepetáján, sarkantyusan kiszögellők; szürkével kissé tarkázott pirosas gesztenyeszínűek; majd talaptnélküliek, majd kissé kiálló talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tompakúposak, itt-ott csaknem gömbalakuak, pirossal árnyalt világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek, itt-ott középnagyok, kissé vastag és keményszövetűek; majd tojásalakuak, majd kerülékesek; néha mindkét végükön elkeskenyedők; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; itt-ott laposak, többnyire azonban völgyesek; inkább vagy kevésbé íveltek s néha félre is csavarodók; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken tompa vagy csak kissé éles fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők a vesszők alján hosszúak, főleg rövides, középvastag, hajlékony, csaknem vízíranyosan elálló. Levélpálhái fölálló, hosszúak fonálszerűek, elég tartósak.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. J a h n, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 549.

L e r o y, *Dict. de pomol.* I. 319.

M a s, *Le Verger*, I. 31. és mások.

Észrevétel. Könnyen kiszáradó, laza talajban itt az alföldön kevés haszonnal járna tenyésztése; míg nagyobb folyóvizeink mellékén, iszaplerakódásból álló talajban, még itt, az alföldön is megérdemlené, hogy nagyban szaporítsuk.

190. Adelajda körte.

(Adelaïde de Rèves; Madame Adelaide von Rèves.)

Származása. E jeles körte Belgiumban a Van Mons társulat kertében kelt magról s 1854-ben termett először. Fájának edzettsége és termékenysége végett, valamint gyümölcseinek finom íze végett is, terjesztésre méltónak találtatván, ezen társulat egyik alapítója, Rèves-i Adelajda nevéől elkeresztelve, kezdték elterjeszteni. Ojtóvesszejét a hatvanas évek elején kaptam Bátorkesziből. Fajom valódiságáról elég módomból és időm volt teljes meggyőződést szerezhetnem.

Érésideje. Nálam sept. közepe táján; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Többnyire hosszas csigaaalaku; néha tojásdad vagy csigás gömbalaku; szeliden hovádasos-fölületű. Zöme a középtájnál többnyire alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva gömbölyödik s kelyhe körül szűk talpban végződik, melyre azonban rendszerint jól fölállítható; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán néha némi csekély behajlással vagy a nélkül is fogyva, kissé tompa végben enyészik el. Szára hosszú, közép vastag, fás két végén bunkós, itt ott görcsös, többnyire görbe, csaknem végig fényes, sárgásbarna mázzal bevont; többnyire csekélyke üregbe husos emelkedések közé beszorított s rendszerint ferdére nyomott. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; fölálló, hosszas, de törekeny osztványaival szűk és elég mély üregben ülő, melynek falain néha szelid emelkedések nyulnak a karima felé s ezt kissé hullámossá téve elenyészőleg a gyümölcs derekára is, fölvoznak, de ennek kerekdedségét ritkán zavarják meg.

Színe. Bőre elég finom, nem éppen sima, de gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte zöldessárga; értével szép citromsárga; napos oldalán, különösen a napszegte darabokon, homályos földvörössel bemosott, vagy csak belehelt. Pontozata igen apró; zölddel szegett barna pettyescskékből álló, elég sűrű, de nem szembetűnő. Finom rozsdalakzatok, vagy hálózatos rozsdafoltok ritkásan, de majd minden gyümölcsön fordulnak elő.

Belseje. Husa sárgásfehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül köves-szemecses; leve igen bő, cukros, finom, de néha kissé húzós savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlöcskéiben hosszas, hegyes, tojásdad, feketés, ép vagy idéetlen magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, fiatal korában buja, később mérsékeltnövésű, edzett; elég korán és kedvező viszonyok közt igen bőven termő; fölálló, vagy elég éles szögekben fölfelé induló, de csakhamar lefelé konyuló,

nyulánk ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, gömbalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is. Védett helyen alkalmas szálafának is, de alkalmas kiválólag léczezet melletti művelésre formafának. Mindenütt jól díszlik, de kellőleg nyirkos talajban terem legbővebben; gyümölcseit az erősebb szelek le szokták tizedelni.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középrastagok, hegyök felé csak keveset vékonyodók, sőt hegyöknél, gyakran bunkósan is végződik; fiatal fák, a bűja növés folytán különféleképp elgörbülők; később elég egyenesek, noha könyökösek; fölálló, vagy nyílt szögekben elálló; csaknem síkfölületűek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás vagy szürkés barnák; apró, kerek, sárgás vagy fehéres pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, vagy középnagyok; a vesszők hegye felé jókora nagyok, kúposak, hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével tarkázott pirosasbarnák; elég duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, vagy középnagyok, hosszú kúposak, hegyesek, csupaszak, vöröses barnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, elég vékony és hajlékony szövetűek; többnyire hosszúak, keskeny tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; lapos völgyesek; kissé ívelt; nyelökről rendetlenül föl, vagy szétálló; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, elég fényesek, homályos fűződek; széleiken alig észrevehetőleg fűrészesek s itt-ott csaknem épszerűek. Levélnyelők hosszú, vékony rugalmas. Levélpálhái fejletlenek, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei csaknem lándsátojásdadok, hullámosak; hosszú, vékony, rugalmas nyelökről lefelé konnyulók.

Hasonnevei. Madame Adelaide de Rêves.

Leirői. Bivort, *Annal. de pomol.* III. 97.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 370.

Ma s, *Pomol. générale*, VI. 191.

Oberdick, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 445.

Észrevétel. Léczezet melletti művelésre, hazánkban, mindenütt, de szálas fának csak hazánk hegyes vidékein volna alkalmas. Az alföld síkságain az erősebb szelek ellen kevés ótalma találván gyümölcsei, éppen nem volna nyereséges szálas fának nevelni e fajt.

191. Bavay Zsuska.

(Suzette de Bavay; Suzette von Bavay.)

Származása. E jeles téli körtét Esperen őrnagy nyerte magról Belgiumban, a negyvenes évek elején s a belga királyi gyümölcsösök akkori igazgatójának, Bavaynak nejeről elkeresztelve, kezdette elterjeszteni. Napjainkban mindenfelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Fajtámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nov. decz.; hűvösebb tájakon áprilisig is eltart.

Minősége. I., néha pedig csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Gömbölyded vagy tojásdad csigaalakú; elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szelíden, majd hirtelen gömbölyödve inkább, vagy kevésbé széles talpban enyészik el; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán hirtelen és néha némi behajlással is fogyva többnyire rövid, vastag, tompa véget alkot. Szára rövide, vékony vagy középvastag, fás, bunkósan végződő, végig barnamázos; szűk üregcsébe helyezett, melynek hullámos karimájáról, néha elenyésző lapos bordák vonulnak a gyümölcs derekára s ezt egyik oldalon hizottabbá teszik, mint a másikon. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; fölálló szűr-késbarna, szarunemű osztványaival néha elég mély, néha igen sekély üregben ülő, melynek karimáján néha hullámos emelkedések mutatkoznak.

Színe. Bőre elég finom, sima, száraztapintatu; elejénte világos zöld; értével élénk citromsárga; napos oldalán arany-sárga s néha némi narancspirossal is belehelt. Pontozata sűrű, egyenlően elhintett fahéj-színű pettyecskékből álló. Finom hálózatos rozsdá majd sűrűbben, majd ritkábban összefolyva, különösen a gyümölcs két végén, majd mindig mutatkozik.

Belseje. Husa fehér, néha zöldesfehér, elég finom, tömöttes, olvadó; néha csak felszerint olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő, cukros, finom, néha kissé húzós savanygyal emelt, kellemes, fűszeresízű. Magtokja zárt vagy csak kissé nyílttengelyű; tömlőcskéiben hegyes tojásdad, barnás, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában csaknem bujanövésű; később is egészséges és edzett; korán és rendkívül bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, magas gulaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas gulafának és szálásfának is. Mindenütt jól díszlik ugyan, de csak kellőleg nyirkos talajban terem gazdagon és szépen fejlődött gyümölcsöket, melyek jól daczolnak a fán az erősebb szelekkel is.

Vesszei. Számosak, elég hosszúak, középvastagok, hegyök felé lassudan elvékonyodók; igen könnyűek, síkfölületűek; fölállóak vagy

éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnássárgák vagy zöldesbarnák; igen apró, kerek sárgás vagy szürkés pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, hasaskúposak, alig hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével árnyalt pirosas gesztenyeszínűek; jól kiduzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Nagyok, tojásdad kúposak, hegyesek, símák, sötétbarnával árnyalt pirosasbarnák.

Levelei. Elég kicsinyek, nem vastag, de keményszövetűek; tojásdadok vagy kerülékesek; hirtelen elkeskenyült, rövidke, szurós hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak; kissé íveltek; nyelökről vízirányosan elálló és hegyökkel kissé félrecsavarodók; gyenge korukban ritkán és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, bágyadtan fénylők világos vagy csaknem sárgászöldek; épszelűek. Levélnyelők rövid, vagy középhosszú, vékony, hajlékony; rézsunt fölfelé álló és kissé hanyatt konyuló. Levélpálhái hosszasak, fonálidomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei kerülékesek, laposak; hosszú, vékony, hajlékony nyelökről lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 691.

Mas, *Le Verger*, I. 173.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 177. és mások.

Észrevétel. Hazánk gyümölcstenyésztésre kedvezőbb vidékein mindenütt, de az alföldön csak nagyobb folyóvizeink melléken járna haszonnal tenyésztünk e körtefajt. Vidékem mostoha viszonyai közt gyümölcsei aprók és ízükben, főkép száraz évjáráskor, a mikor a fa gyökereivel a földben, leveleivel a léghen elegendő nedvességet nem találhat, rendszerint összehúzó fanyarságot észlelhetni.

192. Jozefina körte.

(Josephine de Malines; Josephine von Mecheln.)

Származása. E kitünő körtetajt Esperen őrnagy nyerte hihetőleg a Nemes kolmár magváról, Belgiumban, Malines-ban és neje, Baur Jozefina nevére elkeresztelve, kezdette elterjeszteni. Magról kelt fája 1830 körül fordult termőre. Ez időtől fogva fölséges gyümölcsei végett világszerte elterjedett. Ojtóvesszejét még 1870-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Később másoktól is teljesen egyezőleg kaptam meg e fajt, mely vidékem mostoha viszonyai közt még eddig nem volt képes nálam termését bemutatni. Jó barátainak köszönhetem, hogy e fajt, melyről tőlük ojtóvesszőt és gyümölcsöket is kaptam, körülményes leírásban már is bemutatthatom.

Érésideje. Dec. febr.; néha teljes épségben april végeig is eltart.

Minősége. I. rendű; néha kitünőleg I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Többnyire csigaalaku vagy csigás körtealaku; egyik oldalán többnyire hízottabb, mint a másikon; buczkós és bordás, különben pedig elég síktölületű. Zöme a szár és kehely közt, a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét hirtelen fogyva, boltozódik s széles és lapos talpban végződik; szára felé pedig szelíden, néha némi behajlással is fogyva rövid, kissé tompa kupos véget alkot. Szára többnyire középhosszu, vastag vagy elég vastag, csaknem husos és mindkét végén bunkós, vörhenyes mázzal csaknem egész hosszában bevont; a gyümölcs csúcsára, husos emelkedés mellé kissé rézsunt helyezett vagy husos dudorkák közé mintegy beszorított. Kelyhe középnagy, nyílt; kissé szétterülő, szürkésbarna osztványaival tágas, de igen sekély mélyedésben ülő, melynek falai többnyire simák, de karimájáról laposbordák indulnak derekára s ennek kerekdedségét gyakran megzavarják.

Szine. Bőre vékony, finom, síma, bágyadtan fénylő; elejénte bágyadt zöld vagy sárgászöld; értével citromsárga, uémi zöldes árnyalattal; napos oldalán csak néha kap némi piros árnyalatot. Pontozata igen apró, barnás; elég sűrű, de alig szembetűnő. Rozsdalakzatok a gyümölcs derekán csak ritkán mutatkoznak; de száras végét gyakran finom rozsdamáz borítja és néha kelyhes végén is mutatkozik nyoma a rozsdának.

Belseje. Husa rózsaszínbe játszó fehér; néha egyszerűen csak fehéres, finom, tömött, olvadó; magtokja körül finoman köves-szemcsés; leve bő, cukros, gyöngéd, néha kissé huzós savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja többnyire zárttengelyű; tömlőcskéiben sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Vidékemen inkább lassu, mintsem mérsékelt-növéssű, kedvezőbb viszonyok közt azonban vígnövéssű és edzett; nem korán, de aztán igen bőven termő; rendetlenül föl és szétálló ágaival, melyek gyümölcs-

vesszőkkel és peczkekkel elég jól beruházkodnak, ritkás, szellős, szabálytalan alaku koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadoneczon is; lécezett melletti művelésre inkább alkalmas, mintsem gula- vagy szálasfának; könnyen kiszáradó, laza talajban, száraz évjáráskor sínyleni szokott; míg kötöttebb és kellőleg nedves talajban mindenütt jól díszlik. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, majd rövidek, majd elég hosszúak, karcsuak vagy középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók, de hegyöknél rendszerint bunkósan végződők; majd egyenesek, majd görbék; föl- vagy szétállók; hegyöknél néha bordázottak, egyebütt mindig síkfölületűek; gyengekorukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, sárgás zöldek vagy zöldesbarnák és rügyei fölött vörössel kissé mosottak; apró, kerek vagy itt-ott tojásdadalaku, sárgás pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; elég szabályos levélközűek.

Rügyei. Nagyok, igen zömök kuposak, tompahegyűek, a vesszőtől elálló; szürkével tarkázott sötét gesztenyeszínűek; majd alig, majd elég jól kiemelkedő, többnyire bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, zömök tojásdadok, tompa-hegyűek; szürkével sűrűn tarkázott sötét gesztenyeszínű, kissé lazán álló pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek, nem épen vastag, de igen keményszövetűek; kerülékesek vagy lándsás-tojásdadok; többnyire mindkét végükön elkeskenyedők; inkább vagy kevésbé rövid, szurós hegyben végződők; csaknem laposak vagy kissé völgyesek; nem íveltek; nyelökről vízirányosan elálló; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos- vagy kissé sárgás zöldek, szélei ken apró, éles fogakkal sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levél-nyelők rövid vagy középhosszu, középvastag, elég merev; majd rézsunt fölfelé, majd vízirányosan elálló. Levélpálhái rövidek, sarlós áridomúak, a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, mint a vesszőkön levők, laposak; szétálló, hosszúak, vékony, rugalmas nyelökről néha lefelé konyulók.

Hasonnevei. Josephine.

Leirői. Royer, *Annal. de pomol.* II. 3.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 310.

Mas, *Le Verger*, I. 15.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* V. 155. és mások.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közé nem való; mert fájáról csak esős évjáráskor vagy után lehetne termést várunk; míg hazánk gyümölcs-tenyésztésre kedvezőbb vidékein kár volna, ha egyetlenegy kertből is hiányoznék e kitűnő körtefaj.

193. Bihoreli vajoncz.

(Fondante de Bihorel; Butterbirn von Bihorel).

Származása. E kitünő koranyári körtét Boisbunel, francia gyümölcsész magról nyerte 1867-ben Rouenben. Nevét azon utcától kapta, melyben a kert fekszik, a hol magról keletkezett. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek faiskolájából. Fajfámon 1881-ben mutatta be először gyümölcseit, melyek az alakot kivéve, igen jól egyeztek azon rövid jellemzéssel, melyet róla a „Guide pratique ect.” közöl. Minthogy ekkoráig — legalább tudtommal, — körülményes leírásban nincsen ismertetve; szükségesnek látom közleni róla a Guide pratique rövid jellemzését, mely így szól: „Gyümölcse kicsiny vagy középnagy, színre és alakra nézve az Erdei vajonczhoz hasonló; husa igen finom, teljesen szétolvadó, felséges illatosízű. Érik juliushan. Fája igen termékeny. Egyike, mint mondják, a legjobb korai körtéknek.” E jellemzésnél fogva fajom valódiságában nem kételkedem.

Érésideje. Julius közepe táján és eltart julius végéig.

Minősége. I. vagy csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded vagy középnagy.

Alakja. Fajfámon csigás gömbalaku; hiszem azonban, hogy ezen alakja nem állandó és kedvezőbb viszonyok közt valóban is hasonlítani fog az Erdei vajonczhoz; különben szép, szabályos termetű. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden gömbölyedve boltozódik s kelyhe körül lapos talpban végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán mindinkább fogy s rövid tompa véget alkot. Szára rövidek, vastag, fás, néha csaknem husos, mindkét végén bunkós, csaknem egész hosszában vörhenyes barnamázzal bevont; majd a fölszínre helyezett, majd szűk mélyedéskébe mintegy belenyomott. Kelyhe nyílt; rövid, barnás szarunemű osztványaival szépen kikanyarított, inkább vagy kevésbé sekély üregben ülő, melynek karimáján többnyire nyoma sincs a hullámos emelkedéseknek.

Színe. Bőre finom, sima, száraztapintatu elég fényes, elejénte zöldessárga, később világossárga, miből azonban csakis a gyümölcs árnyas felén látszik ki tisztán egy-egy nagyobbka folt; mert csaknem az egész fölület elejénte komor, később derültre változó vérpirossal van színezve vagy csak belehelve. Pontozata apró, elég sűrű, sárgás, de csakis a piros színben tűnik eléggé szembe. Finom rozsdalakzatok sűrűbben vagy ritkábban összefolyva, majd minden gyümölcsön fordulnak elő, s néha a gyümölcs napos oldalát bronzszerű máz gyanánt takarják el.

Belseje. Husa sárgás, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak néha és alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő, cukros, finom savanyúval emelt, gyöngéden illatos, igen kellemes és az Izambert körtére emlékeztető, fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlőcskéiben, világosbarna, tojásdad, ép magvakat rejtő.

Fája. Mikép fiatal, faiskolai ojtványomról megítélhetem, vígnövészű és igen edzett; elég korán és igen bőven termő; fölfelé törekvő, nyulánk, de nem egyenes ágaival, melyek gyümölcs-peczkekkel hamar és sűrűn beruházkodnak; ritkás lombozatu, szellős gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik. Szálasfának kevésbé alkalmas, mintsem gulafának; helyben és talajban, úgy látszik nem válogatós; gyümölcseit érésidejük táján le szokták tizedelni az erősebb szelek.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak, vékonyak, hajlékonyak, egyenesek, noha szembetűnőleg könyökösek, bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben szétálló; gyenge korukban finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, barnapirosak; kerek vagy itt-ott hosszúak, fahéjszínű pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozattak; rendetlen, de többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kúposak, hegyesek, a vesszőtől jól elálló vagy csaknem sarkantyusan kiszögellők, simák, csaknem egészen sötétbarnák; elég duzzadt, bordázatlan és rövidke talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hasaskúposak, hegyesek, simák, pirossal árnyalt sötétbarnák.

Levelei. Kicsinyek, nem vastag, de igen keményszövetűek; rövid kerületesek vagy tojásdadok; többnyire hirtelen elkeskenyült, rövidke szurós hegyben végződők; lapos völgyesek, kissé íveltek s hegyökkel kissé félre is csavarodók; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, elég sötétzöldek; széleiken finom, apró fogakkal sűrűn és szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, vékony vagy középvastag, rugalmas; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, fonálidomúak, igen hamar elhullók. Apróbb vagy nagyobbka másodlevelek az erősebb hajtások rügyei mellett gyakoriak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, mint a vesszőkön levők tojásdadok, csaknem laposak; hosszúak, vékony, rugalmas nyelökről kissé szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal még eddig nincs leírva körülményesen.

Észrevétel. Megérdemli e jeles újdonság, hogy minden kertben helyet adjunk számára egy-egy fának. Szélrohamoktól óvott helyeken nemcsak házi szükségre, hanem piaczi eladásra is előnyösen tenyésztethetnők. Czukrossággal kellőleg vegyített, üdítő savanyáért mindenki szívesen kapna rajta a piacokon.

194. Gansel bergamotja.

(Bergamotte de Gansel; Rothe Dechantsbirn.)

Származása. Lindley, híres angol gyümölcsész szerint még a múlt század második felében, 1768-ban Gansel, altábornagy nyerte magról, donneland-hilli jóságán, Colchester mellett, Angolhonban. E körte-faj Angliában, Frankhonban főnebbi név alatt ismeretes leginkább; Némethonban Diel és az utána következő gyümölcsészek „Vörös esperes“ (=Rothe Dechantsbirn) név alatt terjesztették s terjesztik napjainkban is. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam meg Oberdiecktól, Jeinsenből. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcsei növényzete egyezvén a leírásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. September; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű; gyakran kitűnőleg I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Hasas csigaalaku, gyakran pedig két végén belapított gömbalaku; bárha egyik oldalán kissé hizottabb és emelkedettebb is, mint a másikon, mégis elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme majd középtájra, majd alább, a kelyhes vég felé esik, honnét a gömbalaku példányoknál, mind két vége felé csaknem egyenlően boltozódik s lapos karimában végződik; míg a csigaalaku példányoknál, a szárfelé szeliden és behajlás nélkül fogy s többnyire vastag, tompakupos véget alkot. Szára rövid vagy középhosszu, vastag, fás, tövénél kissé, húsos, bunkósan végződő, barnamázos; néha a gyümölcs csucsából húsosan kiemelkedő, néha pedig majd elég tágas, majd szűk mélyedésbe helyezett, melynek falai többnyire szépen kikanyarítvák, de karimáján hullámos emelkedések is fordulnak elő. Kelyhe közepnagy, nyílt vagy félig nyílt; rövid, fölálló, sárgásbarna, szarunemű osztványaival igen széles és lapos mélyedésben ülő, melynek falai majd simák, majd szeliden ránczosak s karimáját szelid, lapos emelkedések teszik kissé hullámossá.

Színe. Bőre elég vastag és szivós, sima, noha szeliden hovádasos, gyöngéden érdes s rendszerint fénytelen; elejénte sáppadt zöld; értékkel zöldes sárga; napos oldalán gyakran földvörössel bemosott s finom, fahéjszín rozsdával inkább vagy kevésbé befuttatott; árnyékban nőtt példányainál, gyakran a rozsdázat is, a piros szín is hiányozni szokott s helyette kisebb nagyobb, sűrűbben vagy ritkábban elszórt, sötétzöld pettyek és foltcskák láthatók.

Belseje. Husa bágyadt-fehér, finom vagy elég finom, tömöttes olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, finom, de néha kissé összehúzó savanyúval emelt igen kellemes, illatos és sajátos, kedves, fűszeresízű. Magtokja többnyire zárttengelyű; szűk tömlőcskéiben ellapított széles tojásdad, feketés barna, ép, többnyire azonban idétlen magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, vígnövésű, edzett; korán és elég bőven termő; rendetlenül föl- és szétálló, merev ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, szabálytalan alaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik; mint birsalanyon; félmagas-törzsű fának legalkalmasabb; helyben és talajban nem igen válogatós, de gyümölcsseit az erősebb szelek le szokták tizedelni s e miatt védett helyet kíván.

Vesszei. Számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók, de hegyöknél, gyakran, bunkósan végződők; könyökösök; bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben szétálló; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban is csak aljuk felé csupaszak, olajszínű zöldek, napos felőkön pirosas barnák; apróbb-nagyobb, hoszas vagy kerek, szennyesfehér pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, többnyire zömök kuposak, rövid-hegyűek, a vesszőtől elálló, gyakran pedig sarkantyusan kiszögellők; hamvas szürkével mosott sötét gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák; jól kiálló duzzadt, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, kissé hasas kuposak, elég hegyesek; pikkelyeik gyakran kissé lazán takarják egymást és szürkével szegett sötét, néha elég világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek, kissé vastag, de lágy szövetűek; tojásdadok a vesszők hegye felé kerülékesek; többnyire szabályosan elkeskenyedő, lefelé és földre is görbülő hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak; a vesszők hegye felé kissé csatornásak; többnyire hullámos szélűek és íveltek; gyenge korukban alulfölül sűrűn fehér molyhosak; ért korukban sem egészen csupaszak, fénytelenek, homályos zöldek; többnyire mind épszelűek. Levél nyelők rövid vagy középhosszu, közép vastag, de hajlékony; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái majd fejletlenek és fonálidomúak, majd áridomúak vagy keskeny lándzsások s ez esetben elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei széles vagy kerek tojásdadok, csaknem laposak, hullámosak, nem íveltek, épezelűek; rövidebb vagy hosszabb, vékonyka, csaknem vízirányosan szétálló nyelökről kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Bonne rouge; Diamant; Doyenné rouge; Rothgrau Dechantsbirn stb.

Leiről. Diel, *Kernobstsorten*. II. 19.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 119.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 239.

Mas, *Le Verger*, III. 33. s többben mások.

Eszrevétel. Ott, hol a talaj ritkán nélkülözi a kellő nedvességet, tehát nagyobb folyóvizeink mellékén, még az alföldön is, nagyon megérdemelné, hogy minden kertben helyet adjunk neki.

195. Madame Hutin.

Származása. E jeles téli körtét Liron, híres franczia gyümölcsész nyerte magról, melyet 1841-ben vetett el. Főnebbi neve alatt csak a hatvanas években kezdett elterjedni; de maig sincs úgy elterjedve, mint megérdemelné. Ojtóvesszejét 1878-ban kaptam aradi barátaimtól, Ottrubay Károlytól és Szakolczay Lajostól, kiknél e faj már több ízben termett és pedig azon rövid jellemzésekkel, melyek a gyümölcskertészek nagyobb katalogjaiban róla olvashatók, igen jól egyező gyümölcsöket.

Érésideje. Nálunk nov. dec.; hűvösebb tájakon eltart mártius elejéig is.

Minősége. I. rendű, gyakran pedig kitűnőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagyobb a középszerűnél.

Alakja. Kissé szabálytalan tompa tojásalakú; fölülete kissé bordás, itt-ott buczkós s egyik oldalán néha hizottabb, mint a másikon. Zöme középtájra, vagy kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé inkább vagy kevésbbé fogva boltozódik s kelyhe körül elég széles, tompa karimában végződik; szára felé pedig majd szeliden, majd hirtelen fogva, többnyire tompakúpos véget alkot. Szára hosszú, vékony vagy középvastag, fás, de hajlékony, tövénél is, hegyénél is, többnyire husos, görcsös, sárgásbarna mázzal végigbevont; csaknem a fölszínre helyezett vagy csekélyke mélyedésbe, mintegy erőszakosan benyomott. Kelyhe nyílt; fölálló, szarunemű, csatornás osztványaival tágas és inkább vagy kevésbé mély, ránczos és bordásfalú üregben ülő, melynek szeliden hullámos karimájáról elenyésző lapos bordák nyulnak a gyümölcs derekára, s ennek kerekdedségét kissé megzavarják.

Szine. Bőre elég finom és sima, gyakran érdes tapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte élénk zöld; értével citrom sárga, napos oldalán sem kap piros árnyalatot. Pontozata rendkívül apró, elég sűrű, barnás, de alig szembetűnő. Rozsdafoltok és alakzatok sűrűbben vagy ritkábban minden gyümölcsön fordulnak elő, különösen pedig kelyhes és száras végén; némelykor pedig csaknem egész fölülete finom rozsdamázzal van sűrűn márványozva vagy behálózva.

Belseje. Husa sárgásfehér, finom tömöttes, olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő, czukros, finom savanyval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben hoszas tojásdad, hegyes, pirosasbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Vignővészű, egészséges, igen edzett; elég korán és bőven termő; rézsunt fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel szépen beruházkodnak, ritkás, kissé kuszált lombozatu, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; szálasfának is, gulafának is alkalmas. Helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak, középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; nem egyenesek; szembetűnőleg könnyűkösek; finoman bordázottak, többnyire szétálló, gyenge korukban finoman fehért-molyhosak; ért korukban csupaszak, aljuk felé zöldesbarnák, hegyök felé sárgásbarnák; kiemelkedő, apró, kerek pontokkal sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; többnyire hoszas levélközűek.

Rügyei. Jókorá nagyok, kuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől elálló s itt-ott sarkantyusan kiszögellők; kissé lazán álló, szürkével tarkázott sötét gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák; elég kiemelkedő és középen hosszanbordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókorá nagyok, tojásdad kuposak, alig hegyesek, szürkével tarkázott világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Inkább kicsinyek, mint középnagyok, vastag és keményszövetűek; a vesszők alján kerülékesek; a vesszők hegye felé többnyire mind lándzsások; szabályosan elkeskenyedő, rövidke, éles és többnyire hátra és félrecsavarodó hegyben végződők; völgyesek és szembetűnőleg hullámosak; íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban alulfölül csupaszak, simák, elég fényesek, világos zöldek; széleiken éles fogakkal, mélyen sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, elég vastag, merev, nyílt szögekben föl vagy szétálló; töve felé néha gyöngéd pirossal színezett. Levélpálhái elég kitejldöttek, áridomuak vagy keskenylándzsások, tartósak. Virágrügyet körítő levelei keskeny kerülékesek; csaknem laposak, hullámosak, alig íveltek; igen hosszú, vékony, szétálló, rugalmas nyelökről lefelé csüggők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Körülményes leírását még seholsem olvastam. Színes ábráját bemutatta a Stuttgartban megjelenő „Gartenzeitung“ (1868. XII. füzet.)

Észrevétel. Mint olyan körtefaj, mely alföldi viszonyaink közé is jól beillik, széles elterjesztésre méltó hazánkban is mindenütt, hol a föld elég mély termőréteggű s a kellő nyirkosság nem hiányzik belőle.

196. Guyot Gyula.

(Dr. Jules Guyot.)

Származása. E kitünő körte-ujdonságot, mely a Vilmos körtének méltó versenytársa, Baltet Ernő, híres francia gyümölcsész nyerte magról Troyesban (Frankhon) a hatvanas évek elején s Dr. Guyot Gyula, jeles francia oenológ nevéől elkeresztelve kezdte elterjeszteni. Mint igen korán termő, szép, nagy és finom körtefaj, éppen úgy el fog terjedni hazánkban ez is, mint a Vilmos körte. Ojtóvesszejét s leírásra alkalmas gyümölcsöt Grócz Béla, csorvási lelkész és szenvedélyes barátja a gyümölcsészetnek, volt szíves küldeni hozzám először; később Megele Bertalan barátom Mező-Berényből is megküldötte hozzám e jeles fajt, melyet itt körülményes leírásban már is bemutatathatok.

Érésideje. Aug. eleje; hűvösebb tájakon aug. 2-dik fele.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy, mint a Vilmos-körte, vagy az Edward király körtéje, melyekhez alakra és némileg színre is hasonlít.

Alakja. Hasas körtealaku, szelíden bordás, buczkós és hovádasos-fölületű. Zöme középtájra vagy kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden fogyva boltozódik s hullámos, szűkes karimában fogy el; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán behajlással vagy néha behajlás nélkül is fogyva, inkább vagy kevésbé hoszas, tompakupos véget alkot. Szára rövid, vastag csaknem husos, görcsös sárgaszínű; a gyümölcs egyik oldalának fölemelkedése mellett, rendszerint oldalt helyezve vagy husos dudortól ferdére nyomva. Kelyhe kicsi nyílt; fölálló, rövidke, barnás szarunemű osztványaival elég szűk, de nem mély üregben ülő, melynek aljáról ránczok indulnak a karima felé, hol hullámos emelkedéseket alkotnak és inkább vagy kevésbé elszélesedve a gyümölcs derekára is fölvonulnak s ennek kerekdedségét gyakran megzavarják.

Színe. Bőre finom, elég sima, gyöngédtapintatu, fényes; elejénte kékesbe-játszó zöld; értével szép citromsárga; napos oldalán halvány pirossal belehelt s kissé sötétebb piros pettyekkel sűrűn behintett. Pontozata igen finom, elég sűrű, zölddel szegett fahéjszínű pettyecskék alakjában jelentkező. Rozsdaalakzatok csak néha tűnnek elő itt-ott fölületén.

Belseje. Husa fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeres izzel. Magtokja zárttengelyű; hoszas és szűk tömlőcskéiben rendszerint idétlen vagy pedig éretlen magot rejtő.

Fája. Termetre, növésre és edzettségre nézve a Vilmos-körte fájához hasonló; korán, rendszeren és igen bőven termő. Diszlik birsen is, vadonczon is; legalkalmasabb gulafának vagy lécezett melletti műve-

lésre formafáknak. Ugy látszik helyben és talajban éppen nem válogató; gyümölcsei nagyságuk mellett is elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak, elég vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; nem egyenesek, könyökösek, finoman bordázottak; fölálló vagy kissé nyílt szögekben elálló; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, olajszín sárgásbarnák; jókora nagy, hosszú, fakó pontokkal sűrűn pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidkuposak, hegyesek, a vesszőkkel csaknem párhuzamosan fölfelé állók, sötétbarnák; elég kiálló, finoman bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszú kúposak, alig hegyesek; pirossal árnyalt barnás pikkelyekkel lazán takartak.

Levelei. Jókora nagyok, elég vastag és keményszövetűek; a vesszők alján széles kerülékesek, főleg, a vesszőn csaknem lándsásak vagy lándsás-kerülékesek; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; csatornásak, itt-ott pedig lapos-völgyesek; íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos-zöldek; széleiken jókora nagy, tompa fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszúak vagy középhosszu, vastag, de hajlékony; többnyire éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak; lapos völgyesek; alig íveltek; majd igen hosszú, majd pedig csak hosszú nyelőről rendetlenül szétálló.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Körülményes leírását még seholsem olvastam; de azon rövid jellemzéssel és találó rajzzal, melyet Rosenthal, bécsi faiskolatulajdonos és gyümölcsész catalogjaiban közlött e gyümölcsről, igen jól egyezett az itt leírt gyümölcs is.

Észrevétel. E kitűnő újdonság méltó, hogy minden valamire való kertben helyet foglaljon hazánkban. Jóval előbb érik, mint a Vilmos körte és fája is termékenyebbnek mutatkozik a Vilmos körte fájánál; megérdemli, hogy vele minél többen s minél több helyt tegyünk kísérletet.

B.) ALMÁK.

57. Máдай kormos.

(Pomme grise de Máda; Grauerapfel von Mada.)

Származása. Erdély ős gyümölcse. Hunyadmegyében s általában a Maros mentén, ős idők óta nagyban el van terjedve és ott rendkívül gazdagon is terem. Gyümölcseit őszzsel póznákkal, karókkal verik le, mint a diót s vermekbe lapátolják össze. Tavasszal aztán szekéren hajtja a Bánátba hordják s ott jövedelmező kereskedést űznek vele. Az északi és éj-keleti Kárpátok völgyeiben, különböző helyi nevek alatt még hazánkban is több helyt előfordul. Több helyről is egyezőleg megkaptam ojtóvesszőkben s több idő óta birom már e fajt.

Érésideje. Nálam dec. márt.; hűvösebb tájakon nyár elejéig is fonnyadás nélkül eltart.

Minősége. II. rendű csemege-, háztartási és jó piaczos gyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy, mint a Masanczki alma.

Alakja. Gömbölyded vagy két végén kissé belapított gömbalaku; néha csaknem hengeres gömbalaku; bárha egyik oldalán kissé hizottabb és emelkedettebb is, mint a másikon, mégis elég szabályos természetű. Zöme többnyire középtájra esik, honnét mindkét vége felé egyenlően, de kelyhe felé néha kissé összébb is huzódva boltozódik, mintsem szára felé. Szára rövid, vékony, fás, bunkósan végződő; többnyire szabályosan kikanyarított, igen szűk és elég mély üregbe helyezett, melynek falait kisebb-nagyobb terjedelemben finom rozsdamázz borítja, mely néha, sugaras foszlányokban a mélyedés karimáján túl is nyújtózkodik. Kelyhe kicsi, zárt vagy félignyit; apró, egymásba boruló, molyhos osztványaival inkább vagy kevésbé lapos és nem mély üregben ülő, melynek falai szeliden ránczosak s karimája szeliden hullámos.

Szine. Bőre vastag és szívós, elég sima, száraz vagy kissé érdes-tapintatu; rozsdamentes részein elég fényes; elejénte sáppadt-zöld; értével zöldessárga; napos oldalán igénytelen pirossal inkább vagy kevésbé színezett. Pontozata sűrű, fahéjszínű, elég szembetűnő. Hálózatos rozsdafoltok vagy foszlányok majd minden gyümölcsön mutatkoznak; néha egyes, feketés vagy barnás ragyaszeplőcskék is találkoznak rajta.

Belseje. Husa sárgás, néha zöldesfehér, finom, tömött, kemény vagy roppanó; teljes értével eléggé porhanyó; leve elég bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, kellemes, renetszerű fűszerű ízzel. Magtokja csaknem zárttengelyű; szűk fiókjaiban tojásdad, hegyes, világos gesztenyeszínű, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve szűk tölcséralaku.

Fája. Igen erőteljes, vőgnövésű, edzett; alkalmas helyen rendszeren és igen bőven termő; fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak; sűrűlombos, de kellőleg szellős, magas gömbalaku koronát alkotó. Legalkalmasabb szál as fának. Hegyes vidéken és kellőleg nyirkos talajban díszlik és terem legjobban. Száraz

talajban rövidéletű és ritkán termő. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, karcsuak, hegyök felé igen elvékonyodók; egyenesek, alig észrevehetőleg könyökösek, bordázatlanok; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn és finoman fehérmolyhosak; ért korukban nagyrészt csupaszak, feketés barnák, itt-ott vörhenyes vagy zöldes barnák; apró, kerek, fehér pontokkal igen sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, háromszögűek, tompahegyűek, lapulók, feketés barnák, hegyöknél sűrűn fehérmolyhosak; alig kiemelkedő, bordázatlan, szűk talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, tompahegyűek, szürkével árnyalt szennyes barnák.

Levelei. Középnagyok, elég vékony és hajlékony-szövetűek; tojásdadok vagy hosszú tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszú és többnyire kissé félre-görbülő, éles hegyben végződők; laposak vagy lapos völgyesek; kissé íveltek; nyelökről részunt fölfelé állók; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég símák, bágyadtan fénylők, élénk zöldek; széleiken apróbb-nagyobb, kettős vagy hármas, tompa vagy kissé éles fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszúak vagy középhosszu, középvastag, finoman molyhos, tövénél sötét vérpirossal mosott; éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, fonál vagy áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei keskenyek, csaknem lándsásak, laposak, hullámosak csavarosan elgörbülők; vékony, rövid nyelökről mereven szétállók.

Hasonnevei. Sok helyt „Zöld kormos“ vagy egyszerűen csak „Kormos“ név alatt ismerik.

Leirói. Tudtommal eddig még senkisért irta le körülményesen. Boldogult Nagy Ferencz tanár Erdély ős gyümölcseiről írván csak igen rövid és hiányos jellemzést közlött róla. (Lásd „Erdélyi gazda“ 1873. évf. 397. lapján.)

Észrevétel. Nem való az alföldre. Hegyes vidékeken, hajózható folyóvizek mellett, elárúsítás céljából haszonnal volna tenyészthető nagyban is; mert a szállítást, hányástvetést jól kiálló gyümölcseit akkor lehet piacra szállítani, a mikor már teljesen leszorult onnan minden gyümölcs.

58. Magyar tányéralma.

(Rambour hongrois; Ungarischer Rambour.)

Származása. Erdély ős gyümölcsei közt kétféle Tányér almát (erdélyies kiejtés szerint Tángyér almát) mutatott be rövid jellemzésben boldogult Nagy Ferencz tanár; az egyik a főnnebbi, a másik a Szász tányéralma. Terjesztésre méltónak találtam mindkettőt. Ez uttal a Magyar tányéralmát mutatom itt be körülményes leírásban. Ezen alma-faj hazája Alsó-Fehérmegye; de föllelhető már Erdélyben egyebütt is szórványosan. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Nagy Ferencz tanár szívessegéből, Kolozsvárról. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódiságában nincs okom kételkedni.

Érésideje. Nálam nov. jan.; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. Csemegegyümölcsnek csak III. rendű, de, mint háztartási és piaczos gyümölcs, megérdemli az I-ső rangot is.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy.

Alakja. Elszélesült lapos gömbalaku; bárha egyik oldalán rendszert hízottabb és emelkedettebb is, mint a másikon, mégis elég szabályos termetű. Zöme többnyire a középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de kelyhe felé mégis kissé összébb húzódva boltozódik s mindkét sarkán széles lapos karimában fogy el. Szára rövid, vastag, csaknem husos, molyhos; alig emelkedik a szárnymélyedés karimája színvonaláig; tágnnyilásu, de fenekén összeülő, elég mély üregbe helyezett, melynek szabályosan vagy néha szabálytalanul kikanyarított falait finom, sugaras rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe jókora nagy; nyílt vagy félnyílt; bokrétásan fölálló, hosszús és molyhos osztványaival igen tágas és elég mély tányéralaku üregben ülő, melynek falain szelíd bordák és barázdák nyulnak a karimára s ezt hullámossá tevén, majd elenyésző, majd kissé kiemelkedő lapos bordák alakjában gyakran az egész gyümölcsön végig vonulnak s ennek kerekdedségét kissé megzavarják.

Színe. Bőre vékony, de szívós, sima, értékével zsírostapintatu; elejente világos fűzöld; értékével élénk sárga; napos oldalán szelíd pirossal árnyalt és élénkebb piros, szakadozott csíkokkal sűrűbben vagy ritkábban becsapkodott. Pontozata alig észrevehető; többnyire csak a bőr alul áttetsző, fehér pettyecskék alakjában jelentkező. Rozsda csak elvétve, de zölddel szegett barnás ragyaszeplők itt-ott, gyakrabban találkoznak rajta.

Belseje. Husa sárgásfehér, magtokja körül zöldesfehér, félfinom, kissé rostos, kemény és törékeny; leve bő, cukros, gyöngéd savanyúval emelt, elég kellemes, gyöngéden fűszeres ízzel. Magtokja zárttengelyű; szűk fiókjaiban zömök tojásdad, pirosasbarna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid kúpalaku.

Fája. Erőteltjes, egészséges, igen edzett; korán és igen bőven termő; szétterjeszkedő izmos ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel

jól beruházkodnak; ritkás, terjedelmes, lapos gömbalakú koronát alkotó. Szálasfának különösen alkalmas; mindenütt jól díszlik; még vidékem mostoha viszonyai közt is termékeny. Gyümölcsei nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak, vastagok vagy középvastagok; hegyök felé kissé elvékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek; szelíden bordázottak, fölállók vagy nyílt szögekben szétállók; sűrűn és finoman fehérmolyhosak, itt-ott csupaszak; napos felőkön homályos, violaszín pirossal mosott barnák; árnyas felőkön és tövük felé zöldesbarnák, jókora nagy, kerek itt-ott hosszúak, fehéres pontokkal ritkásan, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Jókora nagyok, vagy középnagyok, kuposak, tompahegyűek, lapulók, aljuknál szürkés szennyes barnák, hegyöknél sűrűn fehérmolyhosak; kissé kiálló, szelíden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, szögletes tojásalakúak, tompahegyűek aljuknál szennyes barnák, hegyöknél sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Nagyok, vagy jókora nagyok; elég vastag és elég keményszövetűek; széles kerülékesek; többnyire hirtelen elkeskenyedő, hosszúak vagy csak rövidke éles hegyben végződők; laposak vagy igen lapos teknősek; alig íveltek, hegyökkel néha félrecsavarodók; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken előrehajló, többnyire éles fogakkal nem mélyen, de sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid, vastag, merev, molyhos, tövénél violaszín pirossal befuttatott; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái hosszúak, keskeny lándzsásak vagy áridomuak, szétállók, tartósak. Virágrügyet körítő levelei laposak, hullámosak, fölfelé álló nyelökről bokrártásan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal még senkisé ismerte le körülményesen.

Észrevétel. Hegyes vidékeken csaknem mindenütt, de az alföldön, csak a nagyobb folyóvizek mellékén, hol a föld, még száraz évjáraskor is, kellőleg nyirkos, lehetne e fajt piaczi elárúsításra nagyban is tenyészteni. A nem kényesizlésű köznép bizonyára kapva kapna e szép nagy almán; mert tapasztalásból tudjuk, hogy a rágós, kemény almákat többre becsüli, mint a finom, olvadó húsuakat.

59. Welteni Jansen almája.

(Jansen von Welten.)

Származása. Poroszország rajnai tartományában, Aachenhez 3 óra járásnyira, Weltenben nyerte magról, bizonyos Jansen nevű egyén. Ki volt ezen egyéniség? sem Diel, a ki első írta le e kitünő almát, sem az utána következő leírók nem említik meg. Elég az hozzá, hogy jeles almafajjal gazdagította a világot; megérdemli, hogy neve ez alma által örökre fönmaradjon. Franciaországban még kevésbé lehet elterjedve; mert a nálam meglevő francia írók műveiben még nincs körülményes leírásban bemutatva: de Németországban nagyon el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Nálam több ízben termett már. Gyümölcsei és növényzete egyezvén a leírásokkal, fajom valóságát kétségtelennek mondhatom.

Érésideje. Nov. márt.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemege és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Közép nagy; gyakran jóval is nagyobb.

Alakja. Tompa kupalaku vagy kupos-gömbalaku; néha kalvilszerűen bordás fölületű s egyik oldalán hízottabb mint a másikon. Zöme száras vége felé esik, honnét szára felé domborodva boltozódik s elég széles és lapos karimában enyészik el; kelyhe felé pedig szeliden fogyva öszszebb huzódik s kelyhe körül elég tompa csúcsot alkot. Szára rövid vagy közép-hosszú, fás, molyhos, hegyénél kissé bunkósan végződő; tágnylásu, de elég mély, többnyire sugaras rozsdával bevontfalu üregbe helyezett, melynek lapos karimáján szeliden hullámos emelkedéseket lehet észrevenni. Kelyhe többnyire nyílt és csak néha zárt vagy félig nyílt; fölálló, de hegyökkel hátragörbült, hosszas, keskeny, sokáig zölden maradó és fehér molyhos osztványaival elég tágas, de nem mély üregben ülő, melynek falain finom ránczok és lapos bordák váltakoznak s az üreg karimáját hullamossá téve a gyümölcs derekára, néha inkább vagy kevésbé kiemelkedve a szármélyedésig is levonulnak s a gyümölcs kerekdedséget inkább vagy kevésbé megzavarják.

Szine. Bőre finom, sima, száraztapintatu, ledörzsölve kissé fényes; elejénte szalmasárga; értével szép citromsárga s itt, az alföld melegében gyakran aransárga, mely szinezetből csak az árnyékban nőtt gyümölcsöknél látszik ki tisztán egy-egy nagyobbka folt, minthogy csaknem az egész fölület biborpirossal van bemosva s e mosatban sötétebb piros, szakadozott csíkokkal tarkázva. Pontozata a piros színben elég szembetűnő s fehérrel szegett fahéj-szin petytyecskek alakjában jelenkező; míg árnyas felén inkább csak a bőr alul áttetsző, mulékony petytyekként tűnik elő. Fölületén, a szármélyedést kivéve, rozsdá alakzatok csak elvéve, de száras vége felé egyes, fakószínű szeplők gyakrabban láthatók. Illata kellemes, fűszeres.

Belseje. Husa sárga, néha csaknem vörhenyes sárga, finom, porhanyós, velős; leve elég bő, czukros, finom savanyval emelt, igen kel-

lemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; fiókjaiban ép magvakat rejtő. Kehelycsöve hegyes kupalaku.

Fája. Erőteljes, vignővésű, edzett; elég korán és bőven termő. Fölfelé törekvő vagy nyílt szögekben föllálló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsveszszőkkel és peczkekkel elég jól beruházkodnak, gömbalaku, terjedelmes, szellős koronát alkotó. Szálas fának is, gulaalaku fának is alkalmas. Helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatós; mert alföldi, mostoha körülményeink közt is jól díszlik. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, igen hosszúak, karsuak, hegyök felé kissé elvékonyodók; alig könnyökösek; egyenesek; föllállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; sík fölületűek vagy csak alig észrevehetőleg, finoman bordázottak; egész hosszukban fehér molyhosak; ért korukban is csak itt-ott csupaszak, simák, ledörzsölve fényesek, napos felőkön világos vörössel árnyalt barnák, árnyas felőkön inkább csak zöldes vagy sárgás barnák; apró, kerek, fehér pontokkal aljuk felé sűrűbben, hegyök felé ritkábban pontozottak; középhosszu levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, háromszögűek, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehér molyhos, sötét gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, két szélen röviden bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek, sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Középnagyok vagy jókora nagyok, kissé vastagszövetűek; tojásdadok vagy széles kerülekesek; szabályosan elkeskenyedő, hoszas, gyakran félre is csavarodó, éles hegyben végződők. A vesszők alján többnyire laposak, a vesszők hegye felé inkább vagy kevésbé völgyesek; kissé íveltek; gyenge korukban alul-fölül molyhosak; ért korukban a felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, majd világos, majd homályos zöldék; széleiken nagy, tompa vagy kissé éles fogakkal mélyen és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, elég vastag, merev, molyhos; ősz felé, tövénél violaszín pirossal itt-ott mosott; elég éles szögekben, rézsunt fölfelé álló. Levél pálhái rövidek, fejletlenek, fonál vagy áridomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők; fölfelé irányuló nyelökről kissé szétterülők.

Hasonnevei. Couronne des pommes.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, almákat és körtéket tárgyzázó, VI. 25.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 419.

Lucas, *Auswahl ect.*, I. 119.

Észrevétel. Mennyire fog beválni alföldi gyümölcseink közé e jeles almafaj? e kérdésre csak bővebb tanulmányozás után adhatnánk határozott feleletet. Minthogy azonban nálam első ízben is olyan évben termett, a midőn a kötődött gyümölcsöket kései fagy érte, aztán a nagy szárazság és forróság rendkívül kedvezett a gyümölcsöt pusztító kártékony rovarok elszaporodásának; úgy hiszem, nem fogjuk megbánni, ha egy-egy fának itt is helyet szorítunk számára minden kertben.

60. Guelton alma.

Származása. E jeles almaujdonság napjainkban került a világ színpadára Tournay környékéről Belgiumból. Körülményes leírását még seholsem olvastam. A Simon-Louis testvérek nagy katalógjában, melyet Thomas O. rendkívül érdekesen állított össze s „Guide pratique de l'amateur, de Fruits ect.” czim alatt 1876-ban nyomtatásban is közzétett, így van bemutatva a Guelton alma: „Középnagy, szép lapos gömbalaku, szabályostermetű alma. Színe sáppadt-zöld, nagyrészt homályos barnapirossal mosott és csikolt. Husa zöldes, gyöngéd, édes czukros. I. rendű. Érik tél folytán. Fája erőteljes edzett; korán és bőven termő.” E rövid jellemzés meglehetősen ráillik az én fajomra is, melynek ojtóvesszejét 1874-ben kaptam az említett testvérek plantières-i híres faiskolájából. Egy paradicsomalanyra ojtott fácskám 1877-ben tehát ojtás után harmadévre, daczára a megelőző évek szárazságának; daczára annak, hogy elvirágzás után erős kései fagy érte a kötődött gyümölcsöket, rendkívül bőven termett már; miért is elhatároztam körülményes leírásban is bemutatni.

Érésideje. Nov. dec.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; száraz évjáráskor és bőtermés alkalmával kisebb is.

Alakja. Lapos gömbalaku; szabályosan boltozott, noha egyik oldalán hizottabb és emelkedettebb is, mint a másikon. Zóme a szár és kehely közt a középtájra esik, honnét szára felé kidomborodva boltozódik s széles talpasan fogy el; kelyhe felé pedig szelíden, fogyva igen tompa karimában végződik. Szára rövid, vastag, csaknem husos, bunkósan végződő; a szármélyedés karimája színvonaláig ritkán emelkedő; tágnylásu, de szűk és mély tölcseralaku üregbe helyezett, melynek falait és karimáját széles lapos barázdák és szelid emelkedések kissé hullámossá teszik. K e l y h e elég nagy, többnyire nyílt, néha félig nyílt; rövid, de széles és molyhos, fölálló vagy összehajló, de hegyökkel hátragörbülő osztványaival tágas és mély tányeralaku üregben ülő, melynek falain apró ránczok és barázdák láthatók, melyek azonban az üreg karimáján ritkán képeznek hullámos emelkedéseket.

Színe. Bőre finom, sima, bágyadtan fénylő; elejénte bágyadt zöld; értével sáppadt sárga vagy aranyásárga; napos oldalán a napszegette darabjain, homályos pirossal mosott vagy belehelt s e színezetben sötétebb piros, elmosódott, szakadozott csíkekkel szelíden becsapkodott. Pontozata elég sűrű, többnyire fehérrel szegett, de alig szembetünő. Szárüregének falain néha látható némi finom rozsdamáz, de egyebütt csak áttetsző, fehér hártycskát lehet itt-ott észrevenni rajta. Néha egy-egy kiemelkedő bibircs vagy szemölcs is találkozok fölületén.

Belseje. Husa fehér, néha zöldesfehér, magtokja körül sárgás vagy zöldes erekkel, finom, tömött roppanó, de teljes értével porhanyó; leve

bő czukros, igen gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, noha — talán csak vidékemen, — kevésbé fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; széles, lapos fiókaiban zömötköjásdad, lapos, sötétbarna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve inkább vagy kevésbbé szűk tölcseáralaku, a gyümölcsbe elég mélyen lehatol.

Fája. Elég vígnövésű, igen edzett; korán és igen bőven termő; mert virágzásában sem kényes; kötődött gyümölcseiben sem igen tesznek kárt a kései fagyok. Nyílt szögekben fölfelé álló ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel korán és jól beruházkodnak, elég sűrű lombos, gömbalaku koronát alkotó. Jól díszlik vadonczon is, doucinon és paradicsom alanyon is. Alkalmas szálafának is, gula- és bokoralaku fának is egyaránt. Helyben és talajban nem válogató. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, inkább vékonyak, mint közép-vastagok; egyenesek; alig könyökösek; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; sík fölületűek; csak itt-ott, különösen pedig hegyők felé finoman bordázottak; nemcsak gyenge, hanem még ért korukban is finoman molyhosak vagy inkább fehérhamvasak; csak itt-ott csupaszak, világos vörössel, itt-ott pedig sárgával árnyalt barnák; igen apró, fehér pontokkal fölöttébb ritkán s alig észrevehetőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, vagy középnagyok, tompahegyűek, lapos hátúak a vesszőhöz tapadók; kissé lazán álló, finom fehér molyhos pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, hárombordás talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kuposak, szögletesek, tompahegyűek, hegyüknél fehér molyhosak, tövüknél vereses szennyesbarnák.

Levelei. Középnagyok, vékony és lágy szövetűek, kerek tojásdadok; csaknem szívalakúak; hirtelen elkeskenyülő, inkább vagy kevésbbé rövid, éles hegyben végződők; szabályosan csatornásak, alig íveltek alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák, bágyadtan fénylők; világos zöldék; széleiken jókora nagy, többnyire kettős tompa fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők elég rövid és elég vastag, molyhos; nyár végén, tövének violaszín pirossal mosott; inkább vagy kevésbbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái majd kicsinyek, fonál vagy áridomuak; majd rövid és keskeny lándzsásak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, mint a vesszőkön levők; csaknem laposak, itt-ott kissé hullámos szélűek.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Előtte még ismeretlenek.

Észrevétel. Meg vagyok róla győződve, hogy időjártával egyike lesz ezen alma újdonság is az alföldre leginkább beillő gyümölcseinknek. Addig is, míg bővebben tanulmányozhatnám, figyelmébe ajánlom a gyümölcskedvelőknek mindenütt e hazában.

61. Bihoreli renet.

(Reinette de Bihorel; Reinette von Bihorel.)

Származása. Boisbunel, francia gyümölcsész nyerte magról 1859-ben, Rouenben, s azon utczáról nevezve el, a hol faiskolája van, a hatvanas években kezdette elterjeszteni. Mosolygószerű gyümölcsei végett csakhamar utat lelt e becses faj mindenfelé a világban. Ojtóvesszejét 1869 óta több hiteles helyről, többek közt magától Boisbuneltől is, teljesen egyezőleg kaptam meg. Több ízben termett már nálam. Noha fajom növényzete nem is egyezik jól az egyetlen leírással; valódiságában mégsem kételkedem, mert Leroy valószínűleg nem a valódi Bihoreli renet fájáról, hanem e helyett tévedésből más fáról irta le a növényzetet.

Érésideje. Nálam oct. dec.; hűvösebb tájakon februárig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jóval nagyobb is.

Alakja. Hengeres gömbalakú; szabályosan boltozott síkfölületű; egyik oldalán csak igen ritkán hízottabb és emelkedettebb kissé, mint a másikon. Zöme többnyire a középtájra vagy csak kissé alább, a száras vég felé esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, néha azonban kelyhe felé szeliden összefűző hízódva boltozódik, mintsem szára felé, a hol rendszerint szélesebb karimában fogy el, mintsem kelyhes végén. Szára hosszas, vagy középhosszu, vékony vagy közép-vastag, fás, molyhos; kissé tágnylású, de csakhamar összeszűkülő, mely üregbe helyezett s néha egy-egy húsdudortól ferdére is nyomott. Kelyhe nyílt, vagy félig nyílt; fölálló, rövid, molyhos osztványaival tágas, de kevésbé mély, szeliden ránczosfalu üregben ülő, melynek karimáján szelid emelkedések láthatók, melyek elenyészőleg, kissé a gyümölcs derekára is fölvonulnak, de a nélkül, hogy annak kerekdedségét megzavarnák.

Szine. Bőre vékony, de szívós, sima, száraztapintatu, szép fényes; elejénte sáppadt zöld; értével világos sárga; napos oldalán mosolygó pirossal szeliden belehelt s közben-közben élénkebb piros, szakadozott csíkokkal is tarkázott. Pontozata igen apró, alig szembetűnő. Rozsda alakzatok csak elvétve fordulnak elő fölületén.

Belseje. Husa sárgásba játszó fehér, igen finom, tömöttes, porhanyó; leve bő, cukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, fűszeres ízzel. Magtokja kissé nyíltengelyű; szűkes fiókjaiban hosszukás, hegyes tojásdad, pirosas gesztenyeszínű, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve tompa kúpalakú.

Fája. Erőteljes, egészséges, igen edzett; korán, csaknem rendszeren és igen bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, szép — lombos, terebélyes koronát alkotó. Díszlik mindenféle alma alanyon:

alkalmas szálasfának és egyéb formafának is; helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, síkfölületűek; fölálló vagy rézsunt fölfelé törekvők; egész hosszukban sűrűn, de igen finoman molyhosak, itt-ott csupaszak, zöldek vagy itt-ott sárgás-barnák; apró, kerek, fehér pontokkal sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; középhosszu levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, szélestalpu kúposak, alig hegyesek, sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, bordázatlan s csakis a vesszők hegyefelé finoman bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadok, tompahegyűek, sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Elég nagyok vagy középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; széles tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, hosszás éles hegyben végződők; laposak, vagy laposteknősek, kissé íveltek, itt-ott szelíden hullámosak, nyelökről csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon molyhosak, felső lapjukon csupaszak, elég símák bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken apró, tompa vagy kissé éles fogakkal elég szabályosan fűrészeseek. Levélnyelők hosszás vagy középhosszu; elég vastag, merev, molyhos, nyár végén, tövénél violaszínpirossal kissé mosott vagy csak belehelt; nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái keskeny lándsásak, szétálló, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, kerülékesek, laposak; hosszú, hajlékony nyelökről hanyagul szétálló.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal még eddig csak L e r o y írta le (*Dict. de pomol.* IV. 625.); de, mint fönnebb említém, leírása a növényzetet illetőleg egészen hibás.

Észrevétel. Egyike levén a legháladosabb almafajoknak, széles elterjesztésre melegen ajánlhatom. Úgy hiszem azonban, hogy inkább való hazánk emelkedettebb fekvésű vidékeire, mintsem az alfldre; mert itt, az alföldön erőtetve és már akkor érnek gyümölcsei, a mikor egyéb, finomabb gyümölcsökben válogathatunk s így az almákra még rá sem hederítünk.

62. Fromm renetje.

(Reinette de Fromm; Fromms Reinette.)

Származása. E becses gyümölcs Szász-Meiningen-nagyhercegségből, Seba falvából származik, hol magról kelhetett. Elejénte „Seebai masánczki“ (=Seeber Borsdorfer) nevet viselt; később a meiningeni gyümölcsész társulat Fromm kormány-hivatalnok nevééről, „Fromm arany renetje“ (=Fromms Goldreinette) névre keresztelte, mit azonban Oberdieck jónak tartott megrövidíteni s főnnebbi, helyesebb névre változtatni. Ojtóvesszőjét 1872-ben kaptam dr. Lucastól, Reutlingenből. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. elejétől október végeig; hűvösebb tájakon márcziusig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha valamivel nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Lapos gömbalaku; néha kupos gömbalaku, elég szabályosan boltozott síkfölületű; egyik oldalán gyakran kissé hizottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme csaknem középtájra vagy csak kissé alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s elég széles karimában végződik; kelyhe felé pedig rendszerint kissé összehúzódva boltozódik s többnyire ferdén álló karimában fogy el. Szára rövid vagy középhosszú, középvastag, fás, buncósan végződő; tágnylásu, de szűk és mély üregbe helyezett, melynek falait finom, fahéjszínű rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe zárt vagy félig nyílt, néha pedig egészen nyílt; fölálló, hosszas és molyhos osztványaival inkább vagy kevésbé tágas és mély tányéralaku üregben ülő, melynek falain csak igen lapos bordácskák láthatók, melyek aztán a karimát szeliden hullámossá teszik s elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak, de ennek kerekedségét észrevehetőleg nem zavarják meg.

Színe. Bőre elég finom, sima, fényes, értével zsirostapintatu; elejénte fehéres zöld; értével élénk citromsárga; napos oldalán aransárga vagy szelíd sárgás pirossal belehelt, mely pirosság napszегte darabjain néha élénk piros mosatként is jelentkezik. Pontozata elég sűrű, egyenlően elszórt, fehérrel szegett fahéjszínű pettyecskék alakjában jelentkező, de alig szembetűnő. Rozsda-foltok csak elvétve találkoznak fölületén, de némely gyümölcsön egy-egy kiemelkedő rozsdás szemölcs szokott jelenkezni.

Belseje. Sárgásba játszó fehér, finom, tömött, porhanyó; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyynyal emelt, igen kellemes, fűszeres ízzel. Magtokja nyílttengelyű; fiókjában kevés épmagot rejtő. Kehelycsőve rövid kúpalakú.

Fája. Erőteljes, egészséges edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek

gyümölcsöző szervekkel csak gyéren ruházkodnak be, ritkás lombozatu, terebélyes koronát alkotó. Mindenféle almaalanyon díszlik. Szálas fának leginkább alkalmas; mindenütt jól díszlik, de kellőleg nyirkos talajban terem legbővebben. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak, vastagok vagy középvastagok, hegyök felé lassúdan elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek, csaknem síkfölületűek; fölálló vagy nyílt szögekben szétálló; finoman és ritkásan molyhosak, vöröses szennyesbarnák; apró, kerek vagy itt-ott hosszúak, fehéres pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban kissé hosszúak levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, laposhátúak, kerekhegyűek, lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; alig kiálló, röviden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadok, tompahegyűek, szennyesbarnák, többnyire azonban sűrűn fehér-molyhosak.

Levelei. Középnyagok, vastag és keményszövetűek; kerek tojásdadok, itt-ott kerülekese; hirtelen elkeskenyedő, hosszú vagy rövidke, éles hegyben végződők; többnyire lapos teknősek, nem íveltek, de hegyökkel kissé félregörbülők; nyelökről vízirányosan el- vagy rézsunt fölfelé állók; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken apró, többnyire éles fogakkal elég sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszúak vagy középhosszu, merev, molyhos, tövéből sötét violaszínnel mosott; nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái jókora nagyok, szétálló, lándsásak, elég tartósak.

Hasonnevei. Seeber Borsdorfer; Fromms Goldreinette.

Leirői. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VIII. 111.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 679. és mások.

Észrevétel. Nagyobb folyóvizeink mellékén, népes városok közelében. még az alföldön is haszonnal tenyésztethetők eladás végett is e becses fajt, melynek csak az a baja, hogy itt oly időben érik, a mikor más, kapósabb gyümölcsöt is találhatunk: ennél fogva inkább való ez is a fölvidékre, mintsem az alföldre.

63. Casseli nagy renet.

(Grosse reinette de Cassel; Grosse Casseller Reinette.)

Származása. Bizonytalan. Neve után itélve német eredetűnek látszik. Azonban a gyümölcsészek nagy része, maga Diel is, a ki főnebbi neve alatt, először irta le, inkább azon véleményt osztja, hogy Hollandból és nem Cassel vidékéről származik. Mint minden tekintetben értékes és becses almafaj, el van már terjedve a földgömbön mindenütt, a hol csak nemes almafajokat tenyésztnek. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Oberdiecktól. Nálam több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Novembertől kezdve késő tavaszig eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagy; néha, főleg bőtermés idején és nagy szárazsággal, csak középnagy.

Alakja. Rendkívül változó; többnyire azonban lapos gömbalakú; egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon; szélességi átmérője többnyire meghaladja magassági átmérőjét; néha csaknem oly széles, mint a milyen magas. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik; száránál azonban mindig nagyobb karimában enyészik el, mintsem kelyhes végén. Szára hosszú, néha azonban alig emelkedik a szármélyedés karimája szíuvonaláig, vékony, fás, bunkósan végződő, többnyire finoman molyhos és barnaszínű; majd tágas és mély, majd pedig csak tágnylású, de szűk és mély üregbe helyezett, melynek falait többnyire áttetsző, finom, sugaras rozsdamáz borítja s karimáját igen lapos emelkedések teszik szelíden hullámossá. Kelyhe kicsi, zárt, néha félignyilt; majd hosszas, majd rövid, egymásra hajló osztványaival inkább vagy kevésbbé tágas, de nem mély üregben ülő, melynek aljáról finom, apró ránczok indulnak ki a többnyire ferdén álló karima felé s onnan tovább lapos bordák alakjában, elenyészőleg a gyümölcs derekára is.

Színe. Bőre finom, szívós, síma száraztapiintatu, fényes; elejéute sárgászöld; értével élénk sárga; napos oldalán és napszегte darabjainál pedig aransárga, szakadozott piros csíkokkal, majd élénken, majd gyöngéden és ritkán becsapkodva vagy legalább igénytelen pirossal belehelve. Pontozata majd sűrű, majd ritkás, inkább vagy kevésbbé szembetűnő, apróbb-nagyobb, fahéjszínű, barna pettyecskék alakjában jelenkező. Rozsdaalakzatok ritkán, de egyes rozsdás szemölcsök és feketésragyafoltok gyakrabban találkoznak fölületén.

Belseje. Husa sárgásfehér, finom, tömött, teljes érése előtt keményes és roppanó; értével azonban eléggé porhanyó; leve bő, vagy elegendő, cukros, finom savanyval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja nyilttengelyű; zárt fiókjaiban majd ép, majd csak idétlen magvakat rejtő. Kehelycsöve kúpalaku, a gyümölcsbe elég mélyen lehatoló.

Fája. Fiatalkorában bujanövésű, erőteljes, igen edzett még virágzásában sem kényes, sőt még kötődött gyümölcseiben sem igen tehet kárt a kései fagy. Elég korán termőre fordul főképp, ha paradicsomalanyra vagy doucinra van ojtva, aztán csaknem évenként mindig bőven terem. Fölálló és nyílt szögekben szétálló ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, igen sűrűlombos, gömbalakú koronát alkotó. Szálas fának igen alkalmas, de egyéb-féle alakban is nevelhető. Helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei jól daczolnak a fán az erősebb szelekkel is.

Vesszei. Igen számosak, hosszúak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé mind-mind inkább elvékonyodók; egyenesek, könnyűkösek; fölállóak vagy nyílt szögekben fölfelé irányulók; sík-fölületűek; egész hosszukban finoman molyhosak; itt-ott azonban csupaszak; majd világos majd sötétebb vörössel s itt-ott zöldessel is árnyalt barnák; hossz-as vagy kerek fehér pontokkal sűrűn és szembetünőleg pontozottak; tövük felé és napos felükön finoman fehérhártyásak; rendetlen többnyire azonban hossz-as levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, kissé hossz-as kúposak, tompahegyűek, lapulók; világos gesztenyeszínűek, nagyrészt azonban fehér-molyhosak; alig kiálló, két szélén laposan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok vagy karsu kúposak, alig hegyesek, pirosas gesztenyeszínű, síma pikkelyekkel takartak, inkább vagy kevésbé fehér-molyhosak.

Levelei. Nagyok, kissé vastag, de légyszövetűek, kerülékesek vagy kerek tojásdadok; hirtelen elkeskenyült, rövid vagy itt-ott elég hossz-as, néha félregörbülő, éles hegyben végződők; laposak vagy kissé teknősek; alig íveltek; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken majd tompa, majd előre hajló, hegyes fogakkal elég sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, elég vastag, merev, molyhos, ősz felé violaszínpirossal színezett vagy mosott, csaknem vízírányosan el- vagy kissé rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég kifejlődöttek, áridomúak vagy keskeny lándzsásak, szétállóak, tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, hosszabbak mint a hajtásokon levők; vastag, merev nyelökről csaknem vízírányosan szétterülők.

Hasonnevei. Doppelte Casseler Reinette; Duitsch Mignonne; Holländische Goldreinette; Pomme de Laak. stb.

Leirői. Diel, *Kernsbotsorten*. IV. 140.

Lucas, *Ill. Handb. der Obstk.* I. 163. és *Auswahl ect.* I. 132.

Le roy, *Dict. de pomol.* III. 362.

Mas, *Le Verger*. IV. 5.

Bivort, *Annal. de pomol.* I. 83. és sokan mások.

Észrevétel. Még alföldi kerteinkben is bizvást helyet szoríthatunk a jeles fajszámára is egyegy fának; de hazánk emelkedettebb és hegyesebb vidékein nagyon megérdemlené a nagybani elszaporítást is. Minthogy nagy fává képes növekedni; szabadon álló gyümölcsösbe még inkább alkalmas, mintsem házi kerteinkbe, hol a térrel rendesen gazdálkodni szoktunk.

64. Hubbardston-i páratlan.

(Nonpareille de Hubbardston ; Sondergleichen von Hubbardston.)

Származása. Amerikában, Massachuset állam Hubbardston nevű városában fedeztetett föl. Európában csak a jelen század közepe felé kezdett elterjedni. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam Plantièresből, a Simon Louis testvérek jóhírű faiskolájából. Fajfámon 1877-ben termett először. Gyümölcs, növényzet egyezett a leírásokkal s így fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. November—január.

Minősége. Nálam I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs; Leroy szerint, Angers vidékén, csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy, néha csak középnagy.

Alakja. Kúpos gömbalaku, néha lapos gömbalaku; elég szabályosan boltozott. Zöme középtágra esik, honnét szára felé jól kidomborodva boltozódik s széles és elég lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig elejénte szelíden, aztán mindinkább fogyva, elég tompa végben enyészik el. Szára rövid; ritkán emelkedik a szármélyedés karimája színvonalaig, középvastag, fás, molyhos; tágnylású, de mély és szűk tölcseralaku mélyedésbe helyezett, melynek szelíden és laposan barázdált falait finom, sugaras rozsdamáz futja be. Kelyhe elég nagy, nyílt, néha félig nyílt; fölálló, gyakran elszáradt-hegyű, molyhos osztványával elég tágas és inkább vagy kevésbé mély türegben ülő, honnan laposbordák nyulnak föl a karimára s ezt szelíden hullámossá tevén, széles lapos bordákként a gyümölcs derekára, gyakran a szármélyedésig is levonulnak s a gyümölcs kerekdedségét kissé megzavarják.

Színe. Bőre finom, sima, gyöngédtapintatu, bágyattan fénylő; elejénte sárgás zöld; értével inkább vagy kevésbé élénksárga; napos oldalán elég élénk vérpirossal csikolt és hemosott; árnyas oldalán is, noha ritkán, ugyanily színű, hosszas, szakadozott csíkokkal becsapkodott vagy csak belehelt és pettyezett. Pontozata elég sűrű, szabálytalanul elhintett, kisebb-nagyobb, fehérrel szegett fahéjszínű rozsdapettyecskék alakjában jelentkező s általában véve elég szembetűnő. Rozsdaalakzatok a szár-türeg falait s néha a kehely-türeg falait is kivéve ritkán láthatók fölületén; de itt-ott egy-egy rozsdás szemölcs s nedves évjáráskor feketés ragyaszeplők mégis tűnnek elő némely példányokon.

Belseje. Husa sárgásfehér, finom, tömött, porhanyó és velős; leve elég bő, cukros, gyöngéd savanyúval emelt; igen kellemes; gyöngéden fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; apró fiókjaiban kevés, de többnyire ép magot rejtő. Kehelycsöve rövid kúpalakú.

Faja. Erőteljes vígnövész, igen edzett, virágzásában sem kényes; kötődött gyümölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal; elég korán és bőven termő; fölálló vagy rézsunt fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsveszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, széles gömbalaku,

elég sűrűlombos, de azért kellőleg szellős koronát alkotó. Mindenféle alakban nevelhető; mindenütt jól díszlik; gyümölcsei, nagyságuk mellett is, igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; egyenesek; könyökösek; fölállók vagy nyílt szögekben elálló; alig bordázottak; egész hosszukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban is csak itt-ott csupaszak, feketés violaszínűek; aljuk felé itt-ott zöldesbarnák s az erősebb hajtásokon kissé fehérhártyásak; apró, kerek, itt-ott pedig tojásdad fehér pontokkal elég sűrűn s elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, azaz majd rövid, majd hosszú levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, rövidek, elég hizottak, tompahegyűek, lapulók, fehérmolyhosak; alig kiálló, két szélén röviden és laposan bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, tojásdadok, kissé szögletesek, tompahegyűek; kissé lazán álló, sűrűn fehérmolyhos és szennyesbarna pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Elég nagyok, elég vékony, de keményes szövetűek; hossz-
szas tojásdadok vagy kerülekese; majd szabályosan, majd kissé hirtelen elkeskenyedő, többnyire félregörbült, hossz-
szas, de kevésbé éles hegyben végződők; laposak vagy széleiken csak kevésbé föl-
hajlók; alig íveltek; itt-ott hullámos szélűek; gyenge korukban alul-fölül molyhosak, ért korukban csak alsó lapjukon molyhosak, felső lapjukon pedig csupaszak, igen simák, fényesek, élénk sötétzöldek; széleiken előrehajló, elég éles, többnyire kettős fogakkal elég mélyen és sűrűn fűrészesek. Levél-
nyelők, hossz-
szas, elég vastag, merev, molyhos, ősz-felé violaszínpirossal mosott; többnyire nyílt szögekben fölfelé vagy itt-ott csaknem víz-
irányosan elálló. Levélpálhái elég kifejlődöttek, keskeny lándzsásak, szét-
álló, de hegyökkel a nyél felé visszakanyarodók, elég tartósak. Virágrügyét körítő levelei hosszabbak, keskenyebbek, mint a vezérvesszőkön levők; itt-ott széles lándzsásak; rövid, merev nyelökről rendetlenül föl-
vagy szét-
álló.

Hasonnevei. Hubbardston Nonsuch; American Nonpareille. stb.

Leiről. Bivort, *Annal. de pomol.* III. 25.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 497.

Oberdieck *Illustr. Handb. der Obstk.* VIII. 137.

Észrevétel. E szép és jó almafaj alföldi viszonyaink közé is jól be fog illeni s nagyon megérdemlené, hogy kerített kerteinkben mindenütt helyet adjunk számára; de utak mellé és nyílt gyümölcsösökbe kevésbé volna ajánlható; mert nagy és szép gyümölcsei, hamar szemökbe tűnnének az ingyen vevőknek.

65. Fraas nyári kalvilja.

(Calville-d'été de Fraas; Fraas' Sommer-Calvill.)

Származása. E becses nyári almát Fraas dékán nyerte magról Balingenban (Württemberg). Mindenfelé el van már terjedve. Ojtóveszszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam aug. közepétől sept. elejéig; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy legalább nagyobb a középserűnél.

Alakja. Magas vagy kupos gömbalaku; szeliden bordázott fölületű; egyik oldalán rendszerint hizottabb és emelkedtebb, mint a másikon. Zöme középtájnál alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül széles, laposas talpban enyészik el; kelyhe felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább fogyva, többnyire ferdén csonkázott, kupos végett alkot. Szára rövid, vastag, husos, kissé vörhenyes zöld; elég tágnylásu, de mély és elég szűk üregbe helyezett, melynek szeliden barázdolt falait finom, fahéjszínű sugaras rozsdá szokta borítani. Kelyhe kicsi, zárt; föllálló és sokáig zölden maradó osztnyaival elég mély és szűk üregben ülő, melynek kissé molyhos aljáról inkább vagy kevésbbé élesen kiemelkedő bordácskák nyulnak a karmára felé s onnan tovább kalvilszerűen a szármélyedésig is.

Szine. Bőre finom, sima, fényes, értével és álltában zsirostapintatu; elejénte sáppadt zöld; értével zöldes szalmasárga; napos oldalán szelid rózsaszínnel belehelt vagy elmosódva csikozott; árnyékban nőtt gyümölcseinél rendszerint hiányzik a pirosság. Pontozata még a piros színben is alig szembetűnő. Rozsdaalakzatok majd sohasem tűnnek elő rajta.

Belseje. Husa fehér, finom, kissé könnyű és laza, porhanyó; leve elég bő, czukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes fűszeres ízzel. Magtokja inkább vagy kevésbbé nyilttengelyű; fiókjaiban többnyire idétlen magvakat rejtő. Kehelycsöve szűk tölcseralaku.

Fája. Igen erőteljes, egészséges és edzett; korán, csaknem rendszeren és igen bőven termő; föllálló vagy nyílt szögekben szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, terjedelmes, magas gömbalaku koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon. Szálas fának és törpe fának is alkalmas; mindenütt jól díszlik. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok vagy közép vastagok, hegyök felé lassudan elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek, hegyök felé kissé bordázottak föllállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; egész hosz-szukban sűrűn fehér-molyhosak, pirosas barnák, aljuk felé zöldes barnák; hosszas vagy kerek, fehérés pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, laposhátuak, tompahegyűek, sűrűn fehér-molyhosak; alig kiálló, két szélén bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek, sűrűn fehér-molyhosak.

Levelei. Nagyok vagy jókora nagyok; elég vékony és hajlékony-szövetűek; széles tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles és kissé félre is csavarodó hegyben végződők; lapos völgyesek vagy teknősek; nem íveltek, széleiken itt-ott hullámosak; nyelőkről csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak; elég simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken előrehajló, tompa fogakkal elég mélyen és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszas vagy középhosszú, középvastag, merev, molyhos, tövénél sötétvioletszínnel mosott; többnyire éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, fejletlenek, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei kisebbek, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, laposak; rövid és merev nyelőkről rendetlenül szétterülő.

Hasonnevei. Fraas weisser Sommer-Calvill.

Leirői. Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 39. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Még vidékem mostoha viszonyai közt is ritka év, melyben ne teremne. Kellőleg nyirkos talajban bizonyára nagyon kifizetné a helyet, melyet a kertben elfoglal. A kik a nyári almát szeretik; azoknak jó lélekkel ajánlhatom.

66. Német arany pepin.

(Pepin d'or allemand; Deutscher Goldpepping.)

Származása. Bizonytalan; valószínű azonban, hogy Németországból származik; mert Herrenhausenből kezdett elterjedni főnebbi neve alatt. Mint az Angol arany pepinnel versenyző szedt gyümölcsei jóságával s fájának edzettsége és termékenységevel fölül is muló almafaj, meglehetősen el van már terjedve mindenfelé. Ojtó vesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Dec. febr.; hűvösebb tájakon s alkalmas, hűvös helyen, májusig is eltart.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Kisdíed; néha csaknem középnagy.

Alakja. Lapos gömbalaku vágó csaknem kupos gömbalaku; többnyire szabályosan boltozott; néha egyik oldalán kissé hizottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme többnyire középtájra esik, honnét szára felé szeliden gömbölyödve boltozódik s szára körül elég széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig szeliden gömbölyödve, majd kissé foggyva, boltozódik s ez utóbbi esetben igen tompa kupos véget alkot. Szára rövid, elég vékony, fás, molyhos, kissé bunkósan végződő; elég mély és szűk tölcseralaku üregbe helyezett vagy abban egy-egy sas-orr forma dudortól beszorított. Kelyhe zárt, néha félig nyílt; bokrétásan fölálló, hosszas, hegyes és molyhos osztványaival tágas és nem mély tányéralaku üregben ülő; melynek alján szelid ránczok és lapos barázdácskák váltakoznak, de ezek a karima felé többnyire elenyésznek s a gyümölcs derekára nem vonulnak föl.

Szine. Bőre elég finom, sima, gyöngéd tapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte zöldessárga; értével csaknem aranysárga; napos oldalán is csak a napnak jól kitett példányain kap néha némi gyöngéd piros mosatot vagy árnyalatot. Pontozata ritkás, fahéjszínű, alig szembetűnő. Finom, áttetsző rozsdá gyakran látható rajta és pedig majd szakadozott foszlányokban majd kissé sűrűbben is összefolyva.

Belseje. Husa sárgás, igen finom, tömött, roppanós, teljes értével eléggé porhanyó; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeres ízzel. Magtokja zárttengelyű; zárt fiókjaiban zömök tojásdad, kávészínű-barna, egészséges magvakat rejtő. Kehelyesőve kupalaku.

Fája. Erőtéljes, vígnövésű, igen edzett; korán és bőven termő; fölfelé törekvő, nyulánk és mégis merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkoznak; sűrű lombos, magas gömbalaku koronát alkotó. Díszlik mindenféle alma alanyon; alkalmas szál as fának is, gulafának is; helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, közép vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvők; bordázatlanok; gyenge korukban is, ért korukban is finoman fehérmolyhosak, csak itt-ott csupaszak, olajsín zöldes barnák; apróbb-nagyobb, kerek vagy itt-ott hosszúak, fehér pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, szívalakúak, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; kissé kiálló, éles párkányos talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, kuposak, alig hegyesek, sötét barnával tarkázottak, sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Közép nagyok, vékony és hajlékony szövetűek; tojásdadok vagy hosszúak tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszú és kissé félre is csavarodó, éles hegyben végződők, a vesszők alján csaknem laposak; a vesszők hegye fele völgyesek vagy csatornásak; alig íveltek; itt-ott hullámosak; alsó lapjukon csupaszak simák, fényesek, világos fűzöldek; széleiken többnyire kettős, kissé éles fogakkal nem mélyen, de sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy közép hosszú, vastag, merev, molyhos, alsó felén violaszín pirossal mosott; majd vízirányosan elálló, majd inkább vagy kevesebb éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég kifejlődöttek, lándsásak, kissé szétálló, tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, laposak, kissé íveltek; rövid, vékony, fölálló nyelökről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Herrenhäuser deutscher Pepping; Pomme d'or d'Allemagne; Hoyaischer Goldpepping.

Leirői. Oberdieck, *Illustr. Hand. der Obst.* I. 133.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 509.

* Mas, *Le Verger*, IV. 55. és mások.

Észrevétel. Abból ítélve, hogy e jeles almafaj nálam csak esős évjáráskor ad meg lehetős termést, míg száraz évjáráskor a mód nélkül elszaporodott kártékony rovarok mit sem hagynak a fán a leszűretelés idejéig, bátran kimondhatom, hogy az alföldön kevés haszonnal járna tenyésztése bárhol is; de a felföldön bizonyára érdemes volna nagyban is tenyésztünk.

67. Champagne-i renet. (olv. Sanpány-i.)

(Reinette de Champagne; Champagner Reinette.)

Származása. Bizonytalan. A gyümölcészeti irodalomban jelenleg általánosan elfogadott, fönnebbi neve ugyan azt mutatná, hogy Champagne vidékéről való; de, minthogy Némethonban „Loskrieger“ név alatt már régebben el volt terjedve s maga Diel is ez utóbbi név alatt mutatta be először a világnak, hihetőbb, hogy Németországból vette származását. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Lucastól, Reullingenből. Fajfámon csakhamar termőre fordult. Gyümölcsei és növényzete egyezvén a leírásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Dec. April.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Lapos gömbalakú, néha csaknem karika-alakú; elég szabályos termetű, noha gyakran egyik oldala kissé hízottabb, mint a másik. Zöme a szár és kehely közt középtájra esik, honnét mindkét vége felé, csaknem teljesen egyenlően boltozódik s mindkét végén lapos karimában fogy el. Szára hosszú, vékony, fás, csak kissé bunkósan végződő; sugaras rozsdával bevont falu, tágyulásu és elég mély üregbe helyezett. Kelyhe zárt vagy kissé félig nyílt; fölálló, hosszas és kissé molyhos, sokáig zölden maradó osztványaival szelid ránczok és lapos bordácskák-tól barázdált falu, tágas, de nem mély üregben ülő, melynek széles karimájáról a szármélyedés karimáig is, elenyésző lapos bordák nyúlnak le, de ezek a gyümölcs kerekedségét csak ritkán zavarják meg.

Szine. Bőre finom, szivós, sima, bágyadtan fénylő, elejénte kissé hamvas, értével pedig kissé zsíros-tapintatú; alapszine sárgás vagy sápadt zöld; értével sáppadt citromsárga, napos oldalán néha szelid pirossal belehelt vagy pettyezett, de árnyékban nőtt gyümölcsein hiányzik minden pir. Pontozata apró, ritkás s csak itt-ott szembetűnő. Rozsdaalakzatok, a szármélyedést kivéve, csak ritkán tűnnek elő felületén.

Belseje. Husa fehér, magtokja körül sárgás vagy zöldes erekkel, finom, tömött, porhanyó; leve elég bő, czukros, finom savanyúval emelt, bár kevésbé fűszeres, de igen kellemes ízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; nyílt és elég nagy fiókjaiban többnyire ép magvakat rejtő kehelycsöve rövid kúpalakú.

Fája. Elég vígnövésű és erőteljes, edzett; korán és igen bőven termő; miért is nagy fává ritkán nevededik. Sűrűn álló, merev ágaival melyek gyümölcs-peczkekkel jól beruházkodnak, elég lombos, gömbalaku koronát alkotó. Szálas fának vadonezra ojtandó. Helyben és talajban nem válogatós. Kötődött gyümölcsei, ha mindjárt a kései fagyokkal nem is daczolnak jól; de a megmaradt példányok jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Nem számosak, rövidek, közép vastagok, hegyök felé sem igen vékonyodók; merevek, egyenesek vagy hegyökkel fölfelé görbülők;

a sudar hegyén fölfelé állók; alább pedig szétállók; sík fölületűek; csak itt-ott finoman bordázottak; gyenge korukban sűrűn; ért korukban kevésbé sűrűn, molyhosak; vöröses barnák; igen apró, finom, fehér, kerek vagy hosszas pontocskákkal ritkásan pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Inkább kicsinyek, mint közép nagyok, rövidek, tompahegyűek, lapulók; fehér molyhos pikkelyekkel borítvák; alig kiemelkedő, kisdéd és csak két szélén kissé bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek, barnával árnyalt gesztenyeszínűek, fehérmolyhosak.

Levelei. Nagyok, elég vastag, de lágyiszövetűek, hosszas és széles tojásdadok; többnyire rövidke, tompa vagy kissé hosszas és éles hegyben végződők; csaknem vízirányosan szétterjeszkedők; laposak; csak kissé íveltek; itt-ott kissé hullámos szélűek; felső lapjukon pedig elég simák, csupaszak, zsirfényűek, élénk vagy sötétzöldek; alsó lapjukon szennyes-molyhosak; széleiken előre irányuló, igen éles fogakkal kissé mélyen fűrészesek. Levélnyelők hosszas és elég vastag, meglehetősen merev, molyhos, tövénél nyár vége felé violaszínpiros; a vesszőtől csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái kicsinyek, fejletlenek, fonálidomúak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, keskenyebbek, mint a vezérvesszőkön levők; laposak, kissé hullámosak; hosszú, vastag nyelökről többnyire lefelé lógók.

Hasonnevei. Loskrieger; Reinette platte de Champagne; Reinette blanche de Champagne; Herrenapfel, Weisser Zwiebelapfel stb.

Leirő. Diel, *Kernobstsorten* I. 85. és III. 122.

Dittrich, *Obstkunde* I. 297.

Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 125.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 626.

Mas, *Le Verger*, IV. 109.

Észrevétel. Minthogy e jeles alma csaktavasz felé érik meg s fájáról leszedve azonnal nem élvezhető; nagyon alkalmas volna országutak mellé és kerítetlen gyümölcsösökbe is főképp hazánk emelkedettebb, hegyes vidékein. Alföldi viszonyaink közé azonban nem igen illenék be; mert itt részint a kései fagyok, részint a kártékony rovarok sokasága, majd minden gyümölcsét elpusztítanak.

68. Édes vadalma.

(*Pyrus malus prunifolia fructu dulce.*)

Származása. Bizonytalan. A nálam meglevő gyümölcsészeti művek egyikében sincs hozzá hasonló vagy vele azonosnak vehető gyümölcs leírva. Különössége végett, mint díszfát hozattam meg 1868-ban Oroszvárról, az ottani növénymívelő intézetből. Díszfákról szóló könyvekben, a milyenekkel nem bírok, lehetne tán származásáról bővebben értesülni. Több ízben termett már nálam; de, mint afféle vadalmát, eszembe sem jutott soha, nemes gyümölcseim mellett őt is tanulmányozni: míg nem 1876-ban kertem több látogatójának feltűnt a gyümölcsök terhé-
től földig hajlott águ fa, a kik aztán megízlelve az érő félben levő édes vadalmát, nem győzték annak jóságát dicsérni. Ekkor vettem aztán magam is figyelembe vadalmámat s úgy találtam, hogy a díszfák közül bizvást bevehetjük gyümölcsös kerteinkbe is.

Érsideje. Aug. közepétől sept. közepéig.

Minősége. II. rendű csemege- gazdasági és piacos gyümölcs.

Nagysága. Kicsiny, mintegy középnagy dió.

Alakja. Tojásdad gömbalaku. Zöme a szár és kehely közt középtájra esik, honnét szára felé szépen kidomborodva boltozódik s elég szélestalpasan fogy el; kelyhe felé pedig szelíden fogyva, mindinkább összeszűkül és csucsosan végződik. Szára hosszas, igen vékony fás, kissé bunkósan végződő, barnamázos; szűk és mély, néha tág és sekély, szépen kikanyarított tölsérialaku üregbe helyezett, melynek falai rozsdamentesek s karimáján igen lapos, szelíd emelkedéskék észlelhetők. Kelyhe kicsi, zárt; bokrétáson fölemelkedő s hegyökkel hátragörbülő, hosszú, keskeny és molyhos osztványaival többnyire a gyümölcs csucsán, bemélyedés nélkül, ránczok és apró, husos-dudorkák közt ülő. A gyümölcs derekának kerekdedsége ritkán szabályos; mert inkább, vagy kevésbbé, de mindig szelíden kiemelkedő lapos bordák vonulnak le rajta kelyhes végétől szármélyedéseig is.

Szine. Bőre finom, de szívós, síkos, ledörzsölve ragyogó fényes, elejénte zöldessárga; később élénk aransárga, miből azonban csak árnyas felén tűnik elő tisztán egy-egy nagyobbka folt; mert csaknem az egész gyümölcs élénk piros, szakadozott csikokkal van tarkázva s halványabb pirossal befuttatva. Pontozata apró, a bőr alul áttetsző, piczike fehér pettyek alakjában jelenkező s csakis a piros színben vehető észre. Rozsdafoltok vagy pettyek még elvétve is alig találkoznak rajta.

Belseje. Husa sárgásfehér, finom, igen tömött roppanó; leve bő, igen czukros, kellemes fűszeres, csaknem illatosízű. Magtokja nyíltten-gelyű; fiókjában hosszukás, ép magvakat rejtő. Kehelycsőve rövid kúpalaku.

Fája. Mérsékelt-növéssű, de egészséges, edzett; korán és rendkívül bőven termő; virágzásában nem kényes; kötődött gyümölcssei jól da-

czolnak a kései fagyokkal; rendetlenül szétálló s később a gyümölcs terhe miatt lefelé görbülő ágaival, melyek gyümölcspeszkekkel jól beruházkodnak, szabálytalan, szellős koronát alkotó. Dísztlik vadonczon, doucin és paradicsomalanyon egyaránt. Alkalmas szálasfának is, bokoralaku fának is; mindenütt jól dísztlik. Csomósan termő gyümölcseit a rovarok is kinélik, a szelek sem képesek idő előtt leverni a fáról.

Vesszei. Fiatal fákön elég számosak, hosszúak, középvastagok, hegyöklélel elvékonyodók; rendetlenül szétállók vagy föllelel irányulók; ritkán egyenesek; alig könyökösök; finoman bordázottak; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak; aljuk lélel finoman fehérlhártyások; vöröses vagy zöldesbarnák, hegyök lélel kissé hamvasak. Kisebb-nagyobb, kerek, fehér pontokkal itt-ott sürűbben, itt-ott ritkábban pontozottak; szabálytalan levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, laposak, tompahegyűek; szorosán a vesszőhöz tapadók; fehérmolyhos-szegélyű, világosvörös pikkelyekkel borítvák; alig kiálló hárombordás talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hosszúak karcsu tojásdadok, tompahegyűek; hegyöknél sürűn fehérmolyhos, alább világosvörössel tarkázott sötétbarna, lazán álló pikkelyekkel takartak.

Levelei. Elég nagyok, kissé durva, de nem keményszövetűek; kerek tojásdadok, vagy kerülékesek; majd rövid, majd elég hosszúak, keskeny és éles hegyben végződők; széles csatornások; íveltek; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon finoman borsókások, de különben simák, csupaszak, bágyadtan fénylők, elég sötétzöldek; széleiken nagy, kerekhegyű fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levéllyelők hosszúak, középvastag, hajlékony, csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái kicsinyek, fonálidomuak vagy rövid és keskeny lándzsások, szétállók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei igen hosszúak, keskeny kerülékesek; széles csatornások; kissé hullámos-szélűek; hosszú nyeleikről többnyire lefelé logók.

Hasonnevei. Tudtommal nincsenek.

Leirói. Gyümölcészeti művekben, tudtommal, még nincs leírva sehol.

Észrevétel. Gazdagon termő, egészséges fája és szépen színezett, kellemesízű, édes gyümölcsei végett megérdemlené, hogy minden kertben, még az alföld síkságain is, helyet szorítsunk számára, legalább egy-egy fának. A gyermekek, kik nem barátjai a lágyhusu gyümölcsöknek, kapva kapnának az édes vadalma gyümölcsein, melyek az édes almákat kedvelő idősebbeknek is elég finom csemegéül szolgálnának.

69. Hoszu zöld aranka.

(Gulderling long-vert; Langer grüner Gulderling.)

Származása. Bizonytalan. Diel, a ki először ismertette meg, Hollandiából kapta e becses fajt; de származását illetőleg semmit sem jegyzett föl. Ojtó vesszejét 1871-ben kaptam Dr. Lucastól, Reutlingenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nov. jan.; hűvösebb tájakon vagy alkalmas, hűvös helyen tartva nyárig is eltartható a nélkül, hogy fonnyadna.

Minősége. II. rendű csemege-, de I. rendű háztartási gyümölcs.

Nagysága. Jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban magasnak látszó, tompakúpos vagy hengeres gömbalaku; szembetűnőleg bordás és egyik oldalán gyakran hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé szelíden gömbölyödve boltozódik s majd szűk, majd elég széles lapos talpban végződik; kelyhe felé pedig inkább vagy kevésbé össze huzódva, majd tompa csucsban, majd elég széles, ferdén álló karimában fogy el. Szára rövid vagy középhosszu, majd vastag és husos; majd közép vastag és fás, finoman molyhos, szépen kikanyarított, mely tölesérialaku üregbe helyezett s néha egy-egy husos dudortól félre is nyomott. Kelyhe elég nagy, zárt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, hosszas, molyhos és törekeny-hegyű osztványaival majd tágas és elég mély, szelíden ránczott és bordás mélyedésben ülő; majd husos dudorkák és ránczok közé beszorítva, csaknem a fölszinre helyezett.

Szine. Bőre finom, sima, száraz tapintatu, bágyadtan fénylő; elejente világos zöld; értékével szép citromsárga; napos oldalán is alig kissé élénkebb sárga és csak a napnak nagyon kitett darabokon némi piros lehelettel színezett. Pontozata ritkás; egyenlően elszórt barnás pettyecskek alakjában jelenkező, csak itt-ott szembetűnő. Rozsda csak szár üregében s néha kehely üregében szokott mutatkozni.

Belseje. Husa fehér vagy sárgásba játszó fehér, félfinom, tömöttes, roppanó; leve elegendő, csukros, gyöngéd savanyúval emelt, kellemes fűszeres ízzel. Magtokja nyílttengelyű; kissé nyílt fiókjában hosszukás, sötétbarna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve öblös-hengeres, a gyümölcsbe jellemzőleg mélyen lehatoló.

Fája. Erőteljes vignővésű, edzett; korán, rendesen és igen bőven termő; fölálló vagy fölfelé törekvő, erős ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, de kellőleg szellős, gömbalaku koránát alkotó. Szálas fának nevelendő s kellőleg nyirkos talajba ültetendő; mert csak így fizeti ki a helyet, melyet a kertben elfoglal. Gyümölcsei nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Igen számosak, hosszak elég vastagok, hegyük felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, bordázatlanok; föl vagy szétállóak;

gyenge korokban is, ért korokban is elég sűrűn, de finoman molyhosak; itt-ott csupaszak, violaszinpirossal árnyalt barnák; többnyire kerek, fehér pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehér molyhosak; alig kiálló és csaknem bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Nagyok, tojásdadok, tompahegyűek, fehér molyhozattal igen sűrűn takartak.

Leveli. Nagyok, de elég vékony és lágyszövetűek; többnyire kerülékesek vagy pedig hoszas tojásdadok; majd rövidke, majd hoszas és félre csavarodó, hegyben végződők; laposak, nem íveltek alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon is sokáig hamvasak és csak ősz felé csupaszak, bágyadtan fénylők, homályos vagy sötét zöldek; széleiken tompa fogakkal elég sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hoszas vagy középhosszu, vékony vagy középvastag, tövénél, ősz felé, violaszinpirossal kissé bemosott; többnyire éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei kerülékesek vagy visszas tojásdadok; vékony merev nyelőről rendetlenül szétállók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, XI. 36.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 211.

Észrevétel. Mint igen jó háztartási gyümölcs, piaczi elárúsításra haszonnal volna tenyésztendő nagyban is; de száraz, laza talajban csak esős évjáráskor képes bőven teremni; miért is tanácsos lesz, csak oly helyeken termelni nagyban, hol a talaj nyáron át is folyvást elég nyirkos marad.

70. Borsos alma.

Származása. Nagyon valószínű, hogy e jeles alma is egyike Erdély ősz gyümölcseinek. A gyümölcsészeti, nemes szenvedélyéről ismeretes Bodor-család mintegy 100 év előtt, már birta és terjesztette a Borsos almát, mely nevét onnét kaphatta, hogy pontozata úgy van a gyümölcsön elszórva, mintha borssal volna az behintve. Ojtóvesszejét 1881-ben kaptam idősb Bodor Pál, tisztelt barátomtól, Kolozsvárról, a ki szíves volt leírásra alkalmas, ép gyümölcs példányokat több ízben is küldeni hozzám. Mint terjesztésre méltó, becses almafajt már is bemutathatom körülményes leírásban, melynek összeállításához, — különösen a fa növényzetét illetőleg, — a szükséges adatokkal szintén Bodor Pál barátom volt szíves ellátni.

Érésideje. Dec. márt.; alkalmas hűvös helyen, fonnyadás nélkül eltart máj. végéig is.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Kúpos gömbalakú; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán többnyire hízottabb és emelkedettebb is egy kissé, mint a másikon. Zöme középtájra, vagy csak kevésbé alább, száras vége felé esik, honnét szára felé szeliden gömbölyödve boltozódik s szára körül elég széles, lapos karimában fog el; kelyhe felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább és hirtelen fogyva többnyire ferdén álló, szűk karimában végződik. Szára hosszas, vagy középhosszu, vékony fás, bunkósan végződő, csaknem csupasz; tágnylásu, de hirtelen összeszűkülő, mély üregbe helyezett, melynek falait néha finom sugaras rozsa, többnyire azonban vérpiros, szakadozott csíkok takarják. Kelyhe zárt; bokrétáson fölálló, sokáig zölden maradó, molyhos osztványaival elég szűk és nem mély üregben ülő, melynek rendetlenül kikanyarított falain apró ránczok váltakoznak s karimája szeliden hullámos.

Színe. Bőre vékony, de szívós, sima, száraz tapintatu, elég fényes, elejénte sáppadt-zöld; értével bágyadt aranysárga, mely azonban kisebb-nagyobb terjedelemben csak az árnyas oldalon látszik ki tisztán; mert csaknem az egész felület halvány pirossal van eltakarva s e színezetben sötét vérpiros, rendkívül szakadozott csíkokkal is sűrűn becsapkodva. Pontozata elég sűrű; kisebb nagyobb, egyenlően elszórt, fahéjszínű pettyekből álló, elég szembetűnő. Rozsa ritkán mutatkozik fölületén, de egyes rozsdás szemölcsök s itt-ott feketés ragyaszeplők néha mutatkoznak rajta.

Belseje. Husa sárgásba játszó fehér, finom, tömött, roppanó; teljes értével eléggé porhanyó; leve bő, igen czukros, gyöngéd savany nyál emelt, igen kellemes, sajátzerűen illatos és fűszeres ízzel. Magtokja nyiltengelyű; kissé nyílt, apró és szűk fiókjaiban jókora nagy sötétbarna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve tölcser-alaku, a gyümölcsbe jó mélyen lehatoló.

Fája. Fiatal korában elég vigan, később csak mérsékelten növe, de egészséges és edzett; korán és bőven termő; fölfelé törekvő s gyümölcsöző szervekkel jól beruházott ágaival elég lombos, de kellőleg szellős, gula- vagy magas gömbalaku koronát alkotó. Dísztlik mindenféle alma alanyon; alkalmas szálas fának is, gulafának is. Jól dísztlik mindenütt; de száraz évjárással hullatni szokta gyümölcseit. Kellőleg nyirkos talajban, hiszem, hogy még ilyenkor sem éri e baj gyümölcseit, melyek különben igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; egyenesek, síkfölületűek; fölállóak vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; ritkásan és finoman fehér molyhosak; sötétpirossal mosott barnák; aljuk felé szakadozott, finom, feheres hártáival takartak; kisebb-nagyobb, kerek, szürkés pontokkal sűrűn és szembetűnőleg pontozottak, rendes levélközökkel bírók.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, csaknem háromszögűek, tompahegyűek, lapulók, szennyes molyhosak; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, tompakúposak, barnák, kissé fehér molyhosak.

Levelei. Elég nagyok vagy középnyagok, elég vékony és hajlékony szövetűek; széles tojásdadok; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; laposak vagy igen laposteknősek, kissé ívelték; nyelökről rézsunt fölfelé állók, de hegyökkel kissé lefelé és félre is görbülők; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken tompatogakkal nem mélyen, de sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, középvastag, elég merev, molyhos, alsó felén egész hosszában violaszínpirossal befuttatott; többnyire éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, lándsásak, többnyire fölfelé állók, tartósak. Virágrügyet körítő levelei keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, kerülékesek, laposak, hullámosak, nyelökről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal eddig még senkisért irta le.

Észrevétel. Hogy mennyire válik be alföldi gyümölcseink közé? E kérdésre csak későbbi tapasztalat adhat feleletet. Mindenesetre méltó arra, hogy még az alföldön is, kivált nagyobb folyóvizeink mellékén kíséret alá fogjuk.

71. Herczeg Batthyáni rambúr.

(Rambour Fürst Batthyáni; Fürst Batthyani's Rambour.)

Származása. Glocker K. nemrég elhalt, jeles gyümölcsészünk nyerte magról Enyingen (Veszprémmegye) 1847-ben. Ojtóvesszejét 1870-ben nekem is megküldötte, mint kora téli, jeles rambur almafajt. Külföldi gyümölcsjegyzékekben még nem fordul elő; de a Simon Louis testvérek 1874. évi catalogjában már föl van említve, mint hozzájuk Csehországból ajánlattal küldött almafaj. Nagyon hihető, hogy báró Trauttenberg, kivel Glocker levelezési viszonyban állott s kinek szintén adott e fajból ojtóvesszőt, több más hazai gyümölcsfajunkkal együtt, mint csehországi gyümölcsöt küldötte meg ezt is hozzájuk. Több ízben termett már nálam a fajtán, sőt 1876-ban egyik faiskolai ojtványomon is. Ezen évi terméséből néhány példányt küldöttem volt Glockernek is, a ki aztán újból is biztosított, hogy fajom csakugyan valódi; minél fogva jónak láttam, körülményes leírásban is megismertetni.

Érésideje. November—December.

Minősége. II. rendű csemege- s I. rendű háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Nagy.

Alakja. Lapos-gömbalaku; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldala rendszerint kissé hizottabb és emelkedettebb, mint a másik. Zöme középtájra esik, honnét szára felé szelíden gömbölyödve boltozódik s széles, lapos karimában végződik, kelyhe felé pedig majd inkább, majd kevésbé fogyva ferdén álló, tompa karimában enyészik el. Szára középhosszu, elég vastag, fás, molyhos, zöldes sárga színű: simakerekedésű, tágnylású és inkább vagy kevésbé szűk és mély üregbe helyezett, melynek aljáról néha csinos lapos barázdák nyulnak föl sugáralakban a mélyedés karimájára és ezt szelíden hullámossá teszik. Kelyhe zárt; rendetlenül egymásba fonódó, molyhos osztványaival tágas, de nem mély üregben ülő, melynek molyhos fenekéről szelíd, lapos rúncok és bordácskák nyulnak föl a mélyedés karimájára s onnan tovább elenyészőleg, a gyümölcs derekára is.

Szine. Bőre finom, sima, bágyadtfényű, álltában zsírostapintatu, elejénte sötét füzöld; értével zöldessárga; napos oldalán is alig kissé élénkebb sárga, minden pir nélkül. Pontozata ritkasan és egyenlőtlenül elszórt, fehérrel szegett fahéjszínű vagy barna s csakisitt-ott szembetűnő pettyescskékből álló; míg zöld alapszínében jókora nagy, áttetsző fehér pettyescskéi jellemzőleg sűrűn és szabályosan vannak elhintve s elég szembetűnők. Rozsdafoltok vagy alakzatok nem fordulnak elő fölületén; de a szármélyedés sokáig zölden maradó falain mégis mutatkozik néha némi finom sugaras rozsdamáz.

Belseje. Husa sárgásfehér, magtokja körül sárgás erekkel, elég finom, nem tömött, kissé roppanó, de omlós, leve bő, czukros, üdítő

savanyynyal emelt, igen kellemes, noha nem eléggé fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; kissé nyílt, hosszas kagyló-alaku fiókjaiban kevés ép magot rejtő. Kehelycsöve rövid kúpalakú.

Faja. Vignóvesű és edzett; korán és bőven termő; lazán szétálló ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, ritkás lombozatu, terebélyes koronát alkotó. Doucinra vagy paradicsomalanyra ojtva termékeny törpéket nevel; vadonezra ojtva szálastának is igen alkalmas; mert gyümölcseit nem egy könnyen verheti le a szél. Helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatós; mert nemcsak Enying meszes agyagjában, de kertem könnyen kiszáradó laza talajában is vigan tenyészik.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak elég vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; szétálló, de hegyökkel többnyire fölfelé görbülők; kissé bordázottak; könnyökösek; gyenge korukban is, ért korukban is molyhosak; tövük felé simák, csupaszak, sötétbarnák, hegyök felé sötétvörössel, tövük felé pedig zöldesbarnással árnyaltak; elég szembetűnő, fehér pontokkal igen ritkásan pontozottak; itt-ott hosszas, itt-ott rövid levélközűek.

Rügyei. Majd kicsinyek, majd középnyagok, háromszögűek, tompahegyűek, laposan a vesszőkhöz tapadók; fehér-molyhosak, csak itt-ott csupaszak, pirosas gesztenyeszínűek; alig kiálló, többnyire három-bordás talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, rövid, hasas tojásdadok, tompahegyűek; tövük felé szennyesbarna, hegyük felé fehér-molyhos pikkelyekkel takartak.

Levelei. Nagyok, kissé vastag és keményszövetűek, tojásdadok, vagy kerülekesekek; többnyire rövid, tompa hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak; a vesszők hegye felé csatornásak; íveltek; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon simák, csupaszak, fényesek, majd sötét, majd homályos zöldek; széleiken elég nagy, tompa vagy éles, többnyire kettős fogakkal elég mélyen, de nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszú, elég vastag, merev, molyhos, fölfelé irányuló, de derekától kezdve kissé hanyattgörbülő. Levélpálhái elég kifejlődöttek keskeny, itt-ott azonban széles és tövük felé szárnyas-lándsásak, mereven szétálló, tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszúak, széles lándsásak, laposak, íveltek, gyakran lefelé öblösek, igen éles fogakkal mélyen és szabályosan fűrészesek, hosszúak és rézsunt fölfelé álló nyelökről csaknem vízirányosan szétterülők.

Észrevétel. Hazánk hegyes vidékein megérdemlené e jeles faj, hogy nagyban is elszaporítsuk; de a sík alföldön, hol kötődött gyümölcseit a kései fagyok, kifejlődött gyümölcseit nyár folytán a kártékony rovarok megrontják és megtizedelik, nagyban elterjesztése éppen nem járna haszonnal.

72. Fűszeres renet.

(Reinette-aromatisée allemande; Kräuter-Reinette.)

Származása. Hihetőleg német eredetű; mert a Lahn vize melletti arnsteini apátságban „Fűszeres alma“ név alatt találták föl először. Diel, a ki először írta le, szerfölött magasztalja ezen almafajt, míg Oberdieck, később, noha szintén becses almának tartja, éppen nem találta gyümölcseit oly finomnak és ízesnek, hogy azok a kitünőbb renet almákkal e részben versenyezhetnének; különben Oberdieck és Diel leírásai közt, különösen a növényzetet illetőleg, lényeges eltérés is mutatkozik. Lehet, hogy mindketten más más almafajt írtak le a fönnebbi név alatt? Elég az hozzá, hogy fajom, melynek ojtóvesszejét Reutlingenből 1871-ben kaptam, mind gyümölcseiben, mind növényzetében teljesen egyezik Oberdieck leírásával s így e helyt ugyanazon fajt mutatom be, a melyet Oberdieck leírt volt.

Érésideje. November—December.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Gömbalaku, néha magas és csaknem hengeres gömbalaku; szabályosan boltozott. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik, de száránál mégis szélesebb és laposabb karimában fogy el, mintsem kelyhes végén. Szára középhosszu, vékony, fás; néha tövénél husos és elég rövid; szabályosan kikanyarított tágnylású, de szűk és mély üregbe helyezett, melynek falai sokáig zölden szoktak maradni s többnyire finom, sugaras rozsdamázzal borítvák. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; felálló, de hegyökkel többnyire hátragörbült, rövid, széles és rendesen fehértályos osztványokkal ellátott; tágas, de sekély mélyedésben ülő, melynek molyhos fenekéről lapos ránczok és bordácskák nyulnak föl a karimára s onnét tovább, — néha elég szembetűnő ormósan, — a gyümölcsderekára is.

Színe. Bőre finom, sima, fényes, száraztapintatú; elejénte bágyadt világoszöld; értével zöldes citromsárga; napos oldalán majd sűrűbben, majd ritkábban, pirossal bemosott s e színezetben sötétebb piros, szakadozott csíkokkal és pettyekkel behintett; gyakran pedig e színezet egyes, szakadozott csíkokban árnyas oldalán is szemlélhető. Pontozata ritka, alig szembetűnő; apró és áttetsző fehér pettyezete azonban a piros színben elég szembetűnő. Rozsdafoltok, — a szármélyedést kivéve, — ritkán fordulnak elő felületén.

Belseje. Húsa fehér vagy kissé sárgásfehér, elég finom, porhanyó; leve elegendő, kellemes, cukros borízű, fűszeressége azonban vidékemen is, mint Oberdiecknél, oly kevés, hogy e részben éppen nem versenyezhet az Orleansi renettel, mint a melyikkel Diel párhuzamba állította őt. Magtokja csak kissé nyílttengelyű; fiókaiban rövidke, duzadt és mindig ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt növéssű, de egészséges és edzett; korán és bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel sűrűn beruházzák, gulaalakú, lombos koronát alkotó. Vadonczon szőlőfának, doucinon és paradicsomalanyon gulafának vagy másféle törpe fának igen alkalmas; kertem könnyen kiszáradó, laza talajával, még száraz évjáráskor is, meg van elégedve; gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, vékonyak (Diel szerint jókora vastagok), egyenesek, fölfelé állók vagy élesszögekben fölfelé törekvők, kissé és finoman bordázott felületűek; finoman és ritkásan molyhosak; zöldecs vagy kissé sárgásbarnák, vöröses barnával mosottak, hosszas, fehér pontokkal ritkásan, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire hosszas levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, laposhátúak, kerek vagy is igen tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehér molyhosak; kissé kiálló, hárombordás talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, gömbölydedek, tompahegyűek, sűrűn fehér molyhos, kissé lazán álló pikkelyekkel takartak.

Levelei. Kicsinyek vagy középnyagok, kissé vastag és keményszövetűek; tojásdadok; többnyire, hosszas, keskeny és éles hegyben végződők; laposak vagy széleiken, kissé föl hajlók; kissé íveltek; felső lapjukon elég simák, csupaszak, bágyadt fényűek, homályos vagy sötétzöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken nagy, kerek, hegyők felé azonban kissé éles fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levél nyelők vékony vagy közép vastag, rövid vagy középhosszu, merev, molyhos, majd vízirányosan, majd kissé rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, fejletlenek, fonál vagy áridomuak, hamar elhullók. Virágrügycet körítő levelei majd kisebbek, majd nagyobbak, mint a vezérvesszőkön levők; többnyire kerülékesek, laposak, kissé íveltek; fölfelé álló, merev nyelökről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Kräuterapfel (=Fűszeres alma).

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, XI. 114.

Ditrich, *Obstkunde*, I. 385.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 489.

Észrevétel. Mindamellet, hogy a kitünőbb renetekkel ízére nézve nem állja ki a versenyt, de, mert fája egészséges, jól köti gyümölcseit s még alföldi viszonyaink közt is évenként terem, megérdemli, hogy legalább egy-egy fának helyet szorítsunk számára kerteinkben.

73. Sárga ánizs alma.

(Fenouillet jaune; Gelber Fenchelapfel.)

Származása. Régi, bizonytalan. Neve a gyümölcsészeti irodalomban már 1628-ban fölmertült Frankhonban. Leroy szerint Angers vidékéről származhatott, hol régidő óta nagyban tenyésztik. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Feistkorntól, Meiningenből. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Nálam oct. dec.; hűvösebb tájakon martiusig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege, gyümölcs.

Nagysága. Kisded, néha csaknem középnagy.

Alakja. Lapos gömbalaku; többnyire szabálytalanul boltozott és egyik oldalán kissé hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, száras vége felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül széles lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább fogyva boltozódik s kelyhe körül tompa karimában enyészik el. Szára rövides, vastag, fás, néha tövénél husos, molyhos, bunkósan végződő; tágnylásu, de többnyire elég szűk és mély üregbe helyezett, melynek falait finom, sugaras rozsdá szokta gyakran borítani. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; molyhos és törékeny osztványaival tágas, de inkább vagy kevésbé sekély üregben ülő, melynek alján szelid dudorkák s falain lapos bordácskák láthatók, melyek azonban a karimát ritkán teszik hullámossá s észrevehetőleg a gyümölcs derekára sem vonulnak föl.

Szine. Bőre vékony, de szívós, majd sima, majd kissé érdes és száraztapintatu; ott, hol rozsdá nem takarja, elég fényes; elejénte zöldes fehér; értével élénk sárga; napos oldalán aranysárga s némi gyöngéd pirossal belehelt; e pirosság néha csak sűrű pettyek alakjában jelenkezik s az árnyékban nőtt példányoknál hiányozni is szokott. Pontozata elég sűrű, de nem szembetűnő többnyire csak a bőr alul áttetsző pettyecskék alakjában jelenkező. Érdesebb vagy finomabb rozsdá, szakadozott foszlányokban, néha csaknem az egész fölületet elfátyolozza, néha pedig csak itt-ott mutatkozik rajta. Egyes, rozsdás szemölcsök és feketés ragyaszeplők is szoktak rajta jelentkezni.

Belseje. Husa fehér vagy sárgásba játszó fehér, igen finom, tömöttes, porhanyó; leve elegendő, igen czukros, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeres ízzel. Magtokja zárt vagy kevésbé nyílttengelyű; szűk fiókjainak mindenikében 2—3 ép magot rejtő. Kehelycsöve kúpalaku.

Faja. Elég vignővesű, egészséges, edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és sűrűn beruházkodnak, sűrűlombos lapos gömbalaku koronát alkotó. Díszlik mindenféle alma alanyon; legalkalmasabb szálas fának; még vidékem mostoha viszonyai

közt is jól díszlik; de itt csak nedves évjárással képes teremni. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, karcsuak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé lassudan elvékonyodók, egyenesek, alig könyökösek, hegyök felé finoman bordázottak; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvők; nem sűrűn, de finoman molyhosak, barnás pirosak itt-ott szürkés barnák; apró, kerek, fehéres pontokkal igen ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; többnyire elég rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, tojásdadok, lapos hátúak, sűrűn fehér molyhosak; alig kiálló többnyire bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek, szennyes barnával tarkázottak, hegyöknél sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, elég vékony és hajlékony-szövetűek; hosszúak tojásdadok, a vesszők hegye felé pedig csaknem lándsásak; szabályosan elkeskenyedő, hoszas, éles hegyben végződők; többnyire mind csatornásak, alig íveltek; nyelökről rézsunt fölfelé állók; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, csaknem fénytelenek, világos zöldek, széleiken előre hajló tompa fogakkal ritkásan és szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, közép-vastag, elég merev, molyhos; tövénél violaszinpiros; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, rövid lándsásak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei inkább vagy kevésbé széles lándsásak, csaknem laposak; fölfelé álló, rugalmas nyelökről rendetlenül szétállóak.

Hasonnevei. Anis hâtive; Fenouillet doré; Goldartiger Fenchel-Apfel.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*. III. 205.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 295. és mások.

Észrevétel. Kellőleg nyirkos iszaptőldben még az alföldön is haszonnal volna tenyészthető. Későn kell leszedni fájáról; különben gyümölcsei hamar fonnyadnak. Leroy szerint, a gyümöleskamrában, sáraz és lágy moha közé rakva, martiusig is fonyadás nélkül eltart.

74. Fényes renet.

(Reinette luisante ; Glanzreinette.)

Származása. Bizonytalan. Ugy látszik, Németországban több helyt is előfordul; mert Diel, a ki először ismertette meg, különböző időben, többféle név alatt irta le, a mi csak úgy történhetett, hogy különböző helyekről, különböző név alatt kapta és más-más fajnak gyanította a hozzá küldött gyümölcsöket. Ojtóvesszejét 1872-ben kapta Dr. Lucastól, Reutlingenből. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. dec.; hűvösebb tájakon késő tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Kissé lapos gömbalaku; majd szabályosan, majd kissé szabálytalanul boltozott síkfölületű. Zöme középtájra esik, honnét szára felé jellemzőleg összebb buzódva boltozódik, mintsem kelyhe felé, hol szélesebb karimába fog el, mintsem száras végén. Szára rövides, vékony, fás, néha kissé husos, molyhos; szűk és elég mély üregbe helyezett melynek falait sugaras rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; fölálló vagy rendetlenül összeboruló, törékeny-hegyű és molyhos osztványával tágas és inkább vagy kevésbé mély üregben ülő, melynek alján finom ránczok s karimáján hullámos emelkedések láthatók, melyek ellapuló bordák gyanánt az egész gyümölcsön végig huzódnak s néha a gyümölcs egyik oldalát hízottabbá teszik mint a másikat.

Szine. Bőre finom, sima, gyöngéd-tapintatu, ledörzsölve ragyogó fényes; elejénte sárgás-zöld; értével citromsárga; napos oldalán élénkebb sárga, de nagyrészt pirossal szeliden belehelt s e színezetben élénkebb piros, szakadozott csikokkal szeliden tarkázott. Árnyékban nőtt gyümölcseinél azonban hiányozni szokott a pirosság. Pontozata ritkás; apró, barna vagy csak a bőr alul áttetsző, fehér pettyecskék alakjában jelenkező, alig szembetűnő. Rozsda ritkán mutatkozik fölületén; de feketés ragyaszeplők itt-ott jelentkeznek rajta.

Belseje. Húsa fehér vagy kissé sárgásba játszó fehér, finom tömött, roppanós, de a szájban csaknem teljesen szétolvadó; leve elég bő, cukros, finom savanyval emelt, igen kellemes fűszeres ízzel. Magtokja nyílttengelyű; nyílt fiókjaiban hosszas tojásdad, barna, ép vagy idéetlen magot rejtő. Kehelycsöve rövid tölcseralaku.

Fája. Fiatal korában vig, később csak mérsékelt növéssű, de folyvást egészséges és igen edzett; korán, rendszeren és bőven termő; föl-felé törekvő, de később szétálló, nyulánk ágaiival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kellőleg szellős, laposas gömbalaku koronát alkotó. Mindenféle almaalanyon díszlik; alkal-

mas szálasfának is, léczezet melletti művelésre is; helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúk középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, alig könyökösök, csaknem végig bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korokban elég sűrűn fehérmolyhosak; ért korokban csupaszak, simák, fényesek, barnáspirosak, aljuk felé zöldesbarnák; apró, kerek, fehér pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, laposhátuak, tompahegyűek, lapulók, pirosas gesztenyeszínűek, hegyőknél sűrűn fehérmolyhosak; kissé kiálló, csak kétszálen és röviden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy középnyagok, tojásdadok, tompahegyűek, fehér molyhozattal sűrűn takartak.

Levelei. A vesszők alján jókora nagyok, főlebb csak középnyagok vagy kicsinyek, kissé vastag és keményszövetűek; többnyire hosszúak, kerülekések; hirtelen kinyulók, hosszúak, éles hegyben végződők; laposvölgyesek vagy csatornásak; nem íveltek; de hegyőkkel gyakran félregöbülők; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák és elég fényesek, homályos fűződek; széleiken előre hajló, jókora nagy, éles fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők közép-hosszu, középvastag, merev, molyhos; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái kicsinyek, áridomuak, fölfelé állók, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, mint a vesszőkön levők; rövid, vékony, merev nyelökről rendetlenül szétállók.

Hasonnevei. Tyroler Glanzreinette; Mascons gelbe Glasreinette; Guckenberger Krachapfel; stb.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, XI. 78.; XII. 122. XXI-dik füzetben a 136. lapon és több helyt is.

Flotow, *Illustr. Hand. der Obst.* I. 301. és mások.

Észrevétel. E jeles, termékeny almafaj széles elterjesztésre méltó hazánkban mindenütt: de a felföldön mégis több haszonnal fog járni tenyésztése, mintsem az alföldön, hol a kártékony rovarok sokasága általában nagy hátrányára van az almatenyésztésnek.

75. Saint-Sauveur-i kalvil. (olv. Szen-szovőr-i.)

(Calville de Saint Sauveur; Saint-Sauveurer Calvill.)

Származása. Frankhonban, a Despréaux-család Saint-Sauveurnek nevezett birtokán fedezték föl először, honnét nevét is kapta. 1836—1837-ben Jamin, bourg-la-reine-i gyümölcskertész kezdette elterjeszteni e szép, nagy és jó almát, mely finomságban a téli fehér kalvillal nem versenyezhet ugyan, de termékenységből mindig túlhaladja azt. Napjainkban megérdemelt figyelemben részesül már a gyümölcsészek előtt. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Dr. Lucastól Reutlingenből. Fájfámon több ízben termett már. Ugy gyümölcsei, mint növényzete egyezvén a leírásokkal fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nov. dec.

Minősége. I., néha azonban II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy.

Alakja. Többnyire bordás s inkább vagy kevésbbé hengeres kúp-alakú. Zömeszáras vége felé esik, honnét szára felé szeliden gömbölyödve, száránál széles és elég lapos karimában fogy el; kelyhe felé pedig szeliden, néha csekély behajlással is fogyva, vastag, csonka kúpot alkot. Szára rövid s ritkán emelkedik a szármélyedés karimája színvonaláig, vékony, fás, kissé molyhos; tágnylásu de szűk és mély, sugaras rozsdával finoman bevont falú, tölcséralaku üregbe helyezett. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; hosszú és igen keskeny, kissé szétterülő és molyhos osztványaival többnyire mély és szűk üregben ülő, melynek fenekéről szelid ránczok és bordák indulnak ki s karimáján inkább vagy kevésbbé kiemelkedve, lapos bordákként a gyümölcs derekára is levonulnak, de annak kerekdedségét alig zavarják meg; mert e bordák nála sohasem szoktak oly élesen kiemelkedni, mint azt névrokonánál, a Téli fehér kalvilnál tapasztalhatjuk.

Színe. Bőre elég finom, de szívós, sima, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán homályos pirossal bemosott. Pontozata apró, fahéjszínű barna, ritkásan és egyenlőtlenül elhintett, csak itt-ott szembetűnő; míg áttetsző, fehér pettyezete elég sűrű és szabályosan elhintett. Rozsdaalakzat csak szármélyedése falain, de feketéssel szegett szürkés vagy barna ragyaszeplők kisebb nagyobb foltocskákban majd mindig találkoznak egyébtől is felületén.

Belseje. Husa fehér, magtokja körül zöldessárga erekkel, néha zöldessárgába játszó fehér, finom, puha, omlós, csaknem olvadó; leve bő, czukros, kellemes savanygyal emelt, finom fűszeres-ízű. Magtokja egészen nyílttengelő; nagy, hosszas és nyílt fiókjaiban hosszas, feketés, ép magvakat rejtő. Kehelycsőve rövid, inkább vagy kevésbbé tompa kúp-alaku.

Fája. Fiatal korában csaknem buja, de később csak mérsékelt növéssű, elég edzett-természetű; korán és habár nem is igen bőven, de

mindenesetre hővebben és rendesebben termő, mintsem a Fehér kalvil; kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő és gyümölcspeczekkel jól beruházott merev ágaival elég sűrűlombos, széles gömbalaku koronát alkotó. Alkalmas szálas fának is, gula vagy más alakú törpe fának is; doucinra vagy pedig paradicsomalanyra ojtva, még termékenyebb fácskákat nevel, mintsem vadonczra ojtva. Kertem laza, televényes talajában elég jól díszlik; de, ha tartós a szárazság, keveset terem. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, elég vastagok, merevek, hegyök felé mind-mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek; kissé könnyökösek; fölállók vagy nyílt szögekben szétállók; finoman és laposan bordázottak; gyenge korukban molyhosak; ért korukban is csak aljuk felé itt-ott csupaszak, simák és fényesek, barnával árnyalt sötétvörösek; apró, többnyire hosszas, fehér pontokkal elég sűrűn, de kevésbé szembetűnőleg pontozottak; egymásközt nem egyenlő, de többnyire mégis rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, háromszögűek, tompahegyűek, lapulók; sűrűn fehér-molyhosak; alig kiálló, laposbordás és széles talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek, sűrűn fehér-molyhos, világos vörös pikkelyekkel takartak.

Levelei. Nagyok, elég vastag, de nem keményszövetűek, majd hossz-
szas, majd kerek tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő rövid, gyakran pedig hossz-
szas, többnyire félrecsavarodó, éles hegyben végződők; völgye-
sek vagy csak széleiken kissé fölhajlók és hullámosak; inkább vagy kevésbé íveltek; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos zöldék; széleiken nagy, tompa fogakkal elég mélyen, de szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők hossz-
szas vagy középhoszu, elég vastag, merev és molyhos, tövénél, nyár vége felé violaszinpirossal mosott; kissé ívelten föl-
felé vagy csaknem víz-
irányosan elálló. Levélpálhái elég kifejlődöttek, széles lándzsásak, tar-
tósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kerülékesek, csaknem lapo-
sak, kissé hullámosak; alig íveltek; széleiken elég éles fogakkal szabá-
lyosan fűrészesek.

Hasonnevei. Pomme de Saint-Sauveur; Reinette Saint-Sauveur.

Leirői. Henna u, *Annal. de pomol.* V. 91.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 197.

Mas, *Le Verger*, IV. 127.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 193. s. többen mások.

Észrevétel. Ha kötődött gyümölcseit elvirágzása után későre éri a kései fagy; azok inkább kiheverik a fagy bántalmait, mint a Téli fehér kalvil gyümölcsei. Nálunk pedig az alföldön többnyire éppen ezen eset fordul elő s így bizvást helyet adhatunk e jeles fajnak is mindenütt a hazában.

76. Fittinghof renetje.

(Reinette de Fittinghof; Fittinghofs Reinette.)

Származása. Ujabb időben nyerte magról De Jonghe, jeles belga gyümölcsész s bizonyos Fittinghof*) nevű egyén nevére elkeresztelve, kezdette elterjeszteni. A nálam meglevő franczia művekben még neve sem fordul elő. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam dr. Lucastól, a ki 1871-ben színes ábrában is bemutatta volt e jeles gyümölcsöt, mely hihetőleg az Orleansi renet magváról kelhetett, minthogy ehhez alakra is, ízre is sokban hasonlít. Fajtámon csakhamar termőre fordult s az Oberdieck leírásával jól egyező gyümölcsei és növényzete fajom valódiságáról engem is csakhamar meggyőztek.

Érésideje. November—január.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; száraz. időjárással és bőterméskor jóval kisebb a közepszerűnél.

Alakja. Lapos, néha igen lapos gömbalaku; szabályosan boltozott, noha egyik oldalán kissé hizottabb és emelkedettebb is, mint a másikon. Zöme középtájra vagy kissé alább, a száraz vég felé esik, honnét szára felé szelíden fogyva boltozódik s száránál széles, lapos talpban végződik; kelyhe felé szintén szelíden fogyva, kissé összébb húzódik s elég lapos s többnyire ferdén álló karimában fogy el. Szára rövid, ritkán emelkedik a szármélyedés karimája színvonalaig, középvastag, fás, molyhos; tágnylású, de elég mély és szűk, zöldes fahéjszínű, sugaras rozsdával bevont falu üregbe helyezett. Kelyhe nyílt; rövid, molyhos osztványaival tágas és lapos, finom ránczokkal bordázott falu mélyedésben ülő.

Színe. Bőre finom, sima, száraztapintatu, bágyadtan fénylő, elejénte zöldessárga, értével homályos aranyárga; napos oldalán s a napnak jól kitett darabjain, csaknem köröskörül, gyöngéden odavetett, szakadozott piros csíkokkal tarkázott; néha pedig pirossal csaknem úgy bemosott, hogy csíkjai is alig vehetők ki. Pontozata apró, alig szembevető s többnyire csak a bőr alul áttetsző fehér pettyecskék alakjában jelenkező. Rozsdaalakzatok a szármélyedést kivéve, nem fordulnak elő fölületén, de, minthogy ez alma is a masánczki almák családjába tartozik, kisebb-nagyobb, szemölcsös ragyafoltok néha találkoznak rajta.

Belseje. Husa fehér, magtokja körül zöldessárga erekekkel, finom, tömött, elejénte roppanó, teljes értével gyöngéden porhanyó; leve bő,

*) Némelyek Fillinghof, mások Tittinghofnak is írják e nevet s én azon körülményből, hogy dr. Lucas magától De Jonghetől kapta meg e fajt s az Ill. Monatshefte 1871-diki évfolyamában is Tittinghof név alatt tesz róla említést, hihetőbbnek tartom, hogy valóban is Tittinghofnak kell azt olvasni. Főnnebbi nevét azért tartottam meg; mert később Oberdieck a Lucas-féle Tittinghof elnevezést sajtóhíbnak mondja.

czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, fűszeresízű s e tekintetben csaknem az Orleansi renettel vetekedő. Magtokja csaknem zárt-tengelyű; ellapult, széles fiókjaiban, sötétbarna, ép, tojásalaku magvakat rejtő. Kehelycsője rövid kúpalaku.

Fája. Mérsékelt-növéssű, de egészséges és igen edzett, virágzásában sem kényes; kötődött gyümölcsei is jól daczolnak a kései fagyokkal; korán, rendesen és bőven termő; kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, gömbalaku koronát alkotó; vadonczon szálafának, doucinon és paradicsomalanyon bokoralaku fának is alkalmas; helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatós; csomósan termő gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, inkább vékonyak, mintsem középvastagok; hegyök felé kissé elvékonyodók; egyenesek; könyökösek; fölálló vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvők; síkos fölületűek, csak hegyökre finoman bordázottak; csaknem egész hosszukban finoman molyhosak; csak itt-ott csupaszak, simák, csaknem fényesek, violaszínpirossal mosott barnák; igen apró, kerek, fehér pontokkal ritkásan s alig észrevehetőleg pontozottak; többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, a vesszők alján lapos, főlebb a vesszőn kissé duzzadt hátúak, kerekhegyűek, fához lapulók; sűrűn fehér-molyhosak; alig kiálló, a vesszők hegye felé szeliden bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek, sűrűn fehér-molyhosak.

Levelei. Elég nagyok, vékony és lágyszövetűek; többnyire kerekdedek vagy széles kerületesek; itt-ott nyelők felé inkább elkeskenyedők, mintsem hegyök felé; hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbbé rövid, éles hegyben végződők; laposak vagy lapos teknősek; alig íveltek; itt-ott kissé hullámos-szélűek s hegyökkel néha hanyatt és félre is görbülők; gyenge korukban alul-fölül, ért korukban pedig csak alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák, fényesek, világoszöldek; széleiken előre hajló tompa fogakkal elég mélyen, de szabálytalanul fűrészesek. Levél-nyelők rövid, vastag, merev, molyhos, ősz felé, violaszínpirossal mosott, többnyire nyílt szögekben fölfelé álló. Levél-pálhái aprók, fonálidomúak, itt-ott rövid és keskeny lándzsák, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei, nagyobbak, hosszabbak, mint a vesszőkön levők; többnyire laposak; íveltek; hullámosszélűek; hegyökkel félre csavarodók; fölálló, rövid, merev nyelökről rendetlenül szétterülőek.

Hasonnevei. George Tittinghof.

Leírói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VIII. 113. Tudtommal más még nem írta le.

Észrevétel. Kerített házi kerteinkben, még itt a sík alföldön is, bizvást helyet adhatunk számára.

77. Római csikos alma.

(Gestreifter Römer Apfel.)

Származása. Bizonytalan. Hogy mért nevezték el a németek Római almának (=Römer)? senki sem tudja megfejtani. A Balti tenger nyugati vidékein régóta el van már terjedve, de előfordul egy és más név alatt Németországban is szórványosan. Ojtóvesszejét 1871-ben Oberdiecktól, Jeinsenből, 1873-ban pedig Feistkorntól, a Jahn-féle faiskolából, Meiningenből is megkaptam. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Nálam sept. végétől október végeig; hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. II. rendű csemege- és I. rendű háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Két végén tompa gömbalaku; néha csaknem hordóalaku. Zöme többnyire a középtájra, néha kissé fölebb vagy alább is esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik, de kelyhes végén mégis kissé összébb húzódik, mintsem száras végén s mindkét sarkán szűkes karimában enyészik el. Szára rövid vagy középhosszú, középvastag, fás, néha husos, bunkósan végződő; majd szépen kikanyarított, majd lapos barázdákkal kissé megszaggatott falu, elég mély tölesérialaku üregbe helyezett, melyet néha egy-egy husdudor egészen betölt. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; fölálló, hosszas, széleske és molyhos osztványaival inkább vagy kevésbé szűk és elég mély üregben ülő, melynek falain lapos ránczok és barázdák váltakoznak, melyek a karimáthullámossá teszik s igen széles, lapos bordákként a gyümölcs derekára is fölvonulva, ennek kerekedségét kissé megzavarják s a gyümölcs egyik felét, hízottabbá teszik, mint a másikat.

Színe. Bőre szívós, sima, gyöngédtapintatu, fényes; elejénte fehéres zöld; értével élénk citromsárga vagy világos aransárga; napos oldalán élénk pirossal bemosott vagy csak belehelt és sötétebb piros szakadozott csíkokkal ritkásan becsapkodott; gyakran a piros szín a gyümölcsön köröskörül, de az árnyas oldalon elhalványulva jelentkezik. Pontozata apró, alig szembetűnő, többnyire a bőr alul áttetsző pettyecskek alakjában jelenkező. Rozsda csak a szárüreg falain szokott jelenkezni, de barnás ragyaszeplők gyakrabban mutatkoznak fölülétén.

Belseje. Husa fehér, vagy sárgásba játszó fehér, elég finom, kissé laza, porhanyó; leve bő, cukros, gyöngéd savanyúnyal emelt, kellemes, fűszeres ízzel. Magtokja nyílttengelyű; tágas, lapos fiókjaiban egy-egy ép, vörhenyesbarna magot rejtő. Kehelycsöve kúpalakú, vékony hengeralakban a gyümölcsbe mélyen lehatoló.

Fája. Fialat korában vigan, később csak mérsekelten növvő, de folyvást egészséges és edzett; korán, rendszeren és bőven termő, fölfele törekvő vagy szétálló s időjáráttal lefelé konyuló ágaival, melyek gyü-

mölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, terjedelmes, lapos gömbalaku koronát alkotó. Mindenféle almaalanyon jól díszlik; szálas fának leginkább alkalmas; helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatós. Gyümölcsei jó állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak és elég vastagok; hegyök felé kissé elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek, bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben elálló; ritkásan és finoman molyhosak, itt-ott csupaszak, pirossal mosott zöldesbarnák; hosszas vagy kerek, fehéres pontokkal ritkásan pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, hosszasak, laposhátúak, alig hegyesek, lapulók, fehér molyhozattal sűrűn takartak; kissé kiemelkedő, röviden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, zömök tojásdadok, tompahegyűek, sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Nagyok, kissé vastag, de elég hajlékonyszövetűek; széles tojásdadok vagy széles kerülékesek; hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; lapos-teknősek, itt-ott csatornásak, itt-ott rendetlenül hullámosak; nem íveltek; alsó lapjukon molyhosak, felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken apró, kerekhegyű fogakkal sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszas vagy középhosszú, vastag vagy középvastag, merev, tövénél violaszínnel kissé bemosott; többnyire éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái többnyire fejletlenek, áridomúak, kevésé tartósak. Virágrügyet körítő levelei kerülékesek, csaknem laposak, itt-ott hullámosak; rövid vékony nyelőről rendetlenül föl és szétálló.

Hasonnevei. Krummstengel; Pommerscher Krummstiel.

Leirói. Jühlke, *Monatsschrift für Pomol.* 1856. évf. 73. lapján.

Flotow, *Ill. Handb. der Obstk.* I. 59.

Észrevétel. Hazánk emelkedettebb fekvésű vidékeire inkább alkalmas, mintsem az alföldre; mert az alföld melegében már sept. elején érni kezdenek gyümölcsei, a mikor itt más, finomabb gyümölcsökben is bővelkedni szoktak. Egyébiránt bárhol is kifizeti a helyet, a melyet a kertben elfoglal.

78. Schönbrunni renet.

(Reinette de Schönbrunn; Schönbrunner Reinette.)

Származása. Bizonytalan. Erdélybe a múlt század végén Schönbrunnból került s kezdetben „Fehér renet“ név alatt terjesztette ő legidősb Bodor Pál. Minthogy azonban a Fehér renetnek nevezett almák egyikével sem azonos; erdélyi gyümölcsész társaink, újabb időben, főnnebbi név alatt hozták forgalomba. Fájának nagy termékenysége, gyümölcseinek finom íze végett megérdemli, hogy hazánkban mindentelē elterjesszük. Többek szívességéből birom e jeles fajt Kolozsvárról.

Érésideje. Nálam november—december, hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Lapos, néha csaknem hengeres gömbalaku; egyik oldalán kissé húzottabb és emelkedettebb, mint a másikon, de különben szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme többnyire a középtájra esik; honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de kelyhes vége felé mégis kissé összébb húzódva boltozódik s mindkét sarkán kissé ferdén álló, széles és lapos karimában végződik. Szára inkább rövid, mint közép-hosszu, vékony, fás, kissé molyhos, tágnylásu, de szűk és nem mély üregbe helyezett, melynek többnyire szépen kikanyarított falait finom, fahéjszínű rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe nagy, jellemzőleg nyílt; fölálló, széles rövides, törékeny és molyhos osztványaival igen tágas, lapos és nem mély tányeralaku üregben ülő, melynek falain észrevehető ránczok vagy bordák nem fordulnak elő; hanem azért karimája néha mégis szeliden hullámos.

Szine. Bőre elég finom, de szívós, sima száraz vagy kissé érdestapintatu; elejénte sáppadt sárgás-zöld; értével világossárga; napos oldalán aranyásárgába játszó s néha némi gyöngéd pirossal is belehelt. Pontozata elég sűrű, elég szabályosan elhintett, apróbb-nagyobb, fahéjszínű vagy barnás pettyescskékből álló. Rozsdaalakzatok nem fordulnak elő a gyümölcs derekán, de feketés ragyaszeplők itt-ott, néha majd minden gyümölcsön találkoznak.

Belseje. Husa sárgás, vagy fehéres sárga, igen finom, tömöttes, elejénte roppanós, teljes értével porhanyó; leve elég bő, czukros, finom savanyval emelt, igen kellemes, fűszeres ízzel. Magtokja inkább vagy kevésbé nyílttengelyű; kisded, kagylóalaku fiókjai mindenikében egy vagy két, világos pirosas vagy barnás, ép magot rejtő. Kehelycsöve rövid kúpalaku.

Fája. Fiatal korában vígan, később csak mérsékelten növő, elég edzett; korán, rendesen és igen bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő, de később a gyümölcs terhe alatt hegyökkel lefelé konyuló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól beru-

házkodnak, sűrűlombos, széles gömbalakú koronát alkotó. Díslik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálasfának s egyéb formafáknak is; úgy látszik, csak kötött vagy legalább kellőleg nyirkos talajban díslik jól és terem gazdagon; mert vidékemen sinyli a szárazságot. Gyümölcsei igen jól állják helyökét a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak vagy középhosszak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek; fölállóak vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; hegyök felé finoman bordázottak; elég sűrűn, de finoman molyhosak, olajszin-sárgák vagy zöldesbarnák; apró, kerek, fehérés pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, kúposak, tompahegyűek, lapulók, tövüknél barnáspirosak, hegyüknél sűrűn fehér molyhosak; elég duzzadt, bordázatlan, de a vesszők hegye felé bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, duzzadt kúposak, hegyesek, szennyesbarnák, hegyüknél fehér molyhosak.

Levelei. Elég nagyok vagy középnagyok, elég vastag, de lágyszövetűek; széles tojásdadok, többnyire hirtelen elkeskenyedő és többnyire félre is görbülő, hosszúak, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos teknősek; kissé ívelték és gyakran szelíden hullámosak; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon is csak ért korukban csupaszak, bágyadtan fénylők, homályos fűzőldek; széleiken előre hajló, nagy kettős, sőt hármás fogakkal is, tompán és szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők rövidek, középvastag, merev és molyhos, csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái eléggé kifejlődöttek, hosszúak, lándzsásak, szétállóak, tartósak.

Hasonnevei. Fehér renet?

Leirői. Id. Bodor Pál, *Gyümölcsészeti füzetek* 1882. évf. 33. lapján. Külföldi gyümölcsészek műveiben névleg sincs megemlítve.

Észrevétel. Kinek kertében kellőleg nyirkos a talaj; bízvást helyet adhat számára még itt, a sík alföldön is. Hazánk emelkedettebb tájékain méltó volna mindenütt nagyban is tenyésztenünk.

79. Ananász renet.

(Reinette Ananas; Ananas Reinette.)

Származása. Bizonytalan; valószínűleg azonban Hollandiából származik. Diel, német gyümölcsész 1826-ban ismertette meg először. Ez időtől fogva nagyban el van terjedve Németországban mindenfelé. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. October végétől eltart tavaszig is.

Minősége. I. rendű csemege, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Hosszas, kúpos gömbalaku, többnyire szép szabályos termetű. Zöme középtájra vagy kissé alább, a száras vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden fogyva boltozódik s elég széles tompa csúcsban végződik; szára felé pedig szelíden kidomborodik s széles lapos talpat alkot. Szára rövid, alig emelkedik a szármélyedés karimájának színvonala fölé; többnyire vékony, fás; szépen kikanyarított, elég mély és szűk, tölcseralaku, sokáig zölden maradó, néha sugaras rozsdával is finoman bevont-falu üregbe helyezett, melynek karimája néha szelíden hullámos szokott lenni. Kelyhe középnagy, nyílt vagy félig nyílt; fölálló, de hegyökkel csillag-alakulag hátrahajló, molyhos osztványaival tágas, de inkább vagy kevésbé sekély, finom ránczosfalú mélyedésben ülő, melynek karimája ritkán mutat hullámos emelkedéseket.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, fényes, száraz tapintatu; elejénte zöldes citromsárga; értével aransárga; napos oldalán csak kissé sötétebb-sárga, rendesen minden pír nélkül. Pontozata elég sűrű és szembetűnő, többnyire jókora nagy, szögletes, zölddel szegett barna pontocskák alakjában jelenkező. Szármélyedését kivéve rozsdá alakzatok nem szoktak jelenkezni a gyümölcsön; de egyes, feketés vagy zöldes ragyaszeplők néha mutatkoznak rajta.

Belseje. Husa sárgás fehér, finom, tömött; értével gyöngéd és porhanyó; leve bő, czukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; nyílt fiókjaiban világos kávészin-barna hosszas hegyű, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid kúpalaku; néha rövid-hengeres.

Fája. Mérsékelt növesű, de egészséges és igen edzett; korán és rendkívül bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, gulaalaku koronát alkotó. Díslik mindenféle alma-alanyon; alkalmas szálas fának is, gulafának is; midenütt jól díslik, de kellőleg nedves kötött talajban bővebben és rendesebben terem, mintsem könnyen kiszáradó, laza talajban; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, vastagok, merevek, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, csaknem egész hosszukban sík fölületűek; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban is, ért korukban is, finoman fehérmolyhosak; csak itt-ott csupaszak; aljuk felé és árnyas felőkön olajsín-zöldek; napos felőkön homályos-pirosas barnák; jókora nagy, hosszás vagy kerek, fehérés pontokkal nem sűrűn, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban igen rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, kissé duzzadthátuak, igen tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehér molyhosak; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadok, tompahegyűek, sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Középnagyok vagy jókora nagyok; elég vastag és elég keményszövetűek; tojásdadok vagy szívalakuak; hirtelen elkeskenyedő rövid vagy kissé hosszás, éles hegyben végződők; többnyire lapos-teknősek vagy csatornásak; kissé íveltek; alsó lapjukon sűrűn és finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, homályos fűzőldék; széleiken jókora nagy, tompa fogakkal elég sűrűn, nem mélyen, de elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők közép-hosszu, igen vastag, merev és molyhos; tövénél violaszínpirossal inkább vagy kevésbé befuttatott; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái majd fejletlenek s hamar elhullók, majd áridomuak vagy rövid és keskeny lándsásak, szétálló és elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, mint a vesszőkön levők, többnyire kerülékesek, völgyesek, kissé hullámosak, mereven szétállóak.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Die Kernobstsorten (Apfel-Birnen.) IV. 55.

Dr. Lucas, *Illustr. Handb. der Obstkunde*, I. 131. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Hazánk emelkedettebb-fekvésű vidékein és az alföldön is, kivált nagyobb folyóvizeink mellékén, nagyon méltó volna e jeles almafajt nagyban is tenyésztenünk. Vidékem mostoha viszonyai közt keveset terem; mert a fáján tavaszunkint gazdagon mutatkozó termést majd mindig elpusztítják őszi a kártékony rovarok.

80. Gyengehéju kis renet.

(Verte bonne; Kleine zartschalige Reinette.)

Származása. E jeles almafajt Van Mons nyerte magról, Belgiumban és, mert már akkor is ehetőnek, jónak találta gyümölcsét, a mikor ennek bőre még az éretlenség zöld színét viselte, „Verte bonne” névre keresztelte azt. Diel, német gyümölcsész főnebbi, zárjel közt említett név alatt irta le és terjesztette el. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nov. Jan. hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Kisdud, mint egy jól kifejlődött Masánczki-alma vagy pedig egy Arany pepin.

Alakja. Lapos gömbalaku; szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme középtájra esik, honnét mindkét sarka felé csaknem egyenlően, de kelyhes végén még is kissé összébb húzódva boltozódik, mintsem száraz végén, a hol a gyümölcs lapos karimában fogy el. Szára rövid, ritkán emelkedik a szárüreg karimája színvonaláig, elég vékony, fás, kissé fehértolyos; tágnylásu, de elég mély és szűk üregbe helyezett, melynek falait néha sugaras rozsdamáz is szokta borítani. Kelyhe kicsi, rendszerint zárt; egymásra boruló, apró és tolyos osztványaival inkább vagy kevésbé tág és mély üregben ülő, melynek aljáról finom lapos ránczocskák nyulnak föl a karimára s onnan elenyészőleg a gyümölcs derekára is, de ennek kerekdedségét ritkán vagy éppen nem zavarják meg.

Színe. Bőre finom, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte zöldes sárga; értével élénk citromsárga; napos oldalán is csak elvétve mutat némi igénytelen piros árnyalatot; néha piros pettyek vagy pirossal szegett ragyaszeplők is találkoznak rajta. Pontozata ritkás, fahéjszínű. Rozsda-alakzatok, — a szármélyedést kivéve, — ritkán fordulnak elő a gyümölcsön.

Belseje. Husa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom tömött, porhanyó; leve elég bő, igen cukros, gyöngéd savanyval emelt, igen kellemes, az Arany pepinre emlékeztető, fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; kisdud, lapos fiókjaiban pirosos barna, tojásdad, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid kúpalaku.

Faja. Erőteljes, egészséges, igen edzett; elég korán rendszeren és igen bőven termő; föllálló vagy kissé szétterjeszkedő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel szépen beruházkodnak, elég sűrűlombos, terebélyes, lapos gömbalaku koronát alkotó. Mindenféle almaalanyon jól díszlik. Szálas fának különösen alkalmas; helyben és talajban nem válogató. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, elég vastagok vagy középvastagok;

hegyök felé mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösök; fölállók vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; aljuk felé alig, hegyök felé elég észrevehetőleg bordázottak; gyenge korukban is, ért korukban is, sűrűn és finoman fehértomolyhosak: itt-ott csupaszak vörössel árnyalt sötétbarnák; aljuk felé finoman fehér hártásak; elég szembetűnő, kerek vagy itt-ott hosszás, fehér pontokkal majd sűrűbben, majd ritkábban pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Majd kicsinyek, majd elég nagyok, laposhátúak, tompahegyűek, lapulók, szürkével tarkázott vörösesbarnák; alig kiálló, laposan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hasaskúposak, tompahegyűek, sötétbarnák, nagyrészt azonban fehértomolyhosak.

Levelei. Nagyok vagy középnagyok, nem vastag, de elég keményszövetűek; hosszás tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé hosszás, éles hegyben végződők; laposak, vagy laposvölgyesek; kissé íveltek és csavarosan félregörbülők; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, bágyadtfényűek, sötét fűzöldek; széleiken apró, tompa, vagy csak itt-ott éles fogakkal sűrűn és szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, középvastag, finoman molyhos, tövénél sötét violaszínnel mosott; részunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, áridomúak, vagy igen keskeny-lándsásak, szétálló, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei kisebbek, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, laposak, kissé hullámosak, íveltek; rövidek, merev nyelökről rendetlenül szétállóak.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, A—B. V. 76.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 287. Mások tudtommal még nem írták le.

Eszrevétel. E jeles almafaj jól beillik alföldi viszonyaink közé is. Ki nem fárasztható termékenységeért méltó volna nagyban is tenyésztenünk. Gyümölcseit későn kell leszednünk; különben télen át megfonnyadnának.

81. Tulipán kalvil.

(Calville tulipée; Tulpenkalville.)

Származása. Bizonytalan. Diel halála után ennek fia Fridrik 1833-ban adta először rövid jellemzését e gyümölcsnek; de származásáról mit sem jegyzett föl. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Plantièresből, a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam október—november; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű, gyakran pedig kitünőleg I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, gyakran pedig jókora nagy.

Alakja. Hengeres gömbalaku; kissé szabálytalan, bordásfömlületű. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de kelyhe felé mégis erősebb húzódva boltozódik s szára körül rendszeren szélesebb és tompább karimában végződik, mintsem kelyhe körül. Szára hosszas, vékony, fás, kissé bunkósan végződő; többnyire mély és szűk üregbe helyezett, melynek falait néha finom, sugaras rozsdaszokta borítani. Kelyhe jókora nagy, zárt; fölálló, hosszas, keskeny és molyhos osztványaival szűk és nem mély üregben ülő, melynek aljáról lapos ránczok és bordák indulnak a karima felé s onnan tovább a gyümölcs derekára is s annak kerekedségét gyakran megzavarják.

Szine. Bőre finom, vékony, sima gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világoszöld; értével sárga, mely színezetből azonban majd semmi sem látszik ki tisztán; mert az egész fölület inkább vagy kevésbé élénk pirossal van bemosva s közbe-közbe sötétebb-piros, szélesebb vagy keskenyebb szakadozott csíkokkal is tarkázva. Pontozata ritkás, egyenlően elhintett fehéres pettyecskékből álló s a piros-színben elég szembetűnő. Rozsda csak elvétve mutatkozik fölületén; de feketés ragyaszeplők többször mutatkoznak rajta.

Belseje. Husa fehér vagy kissé sárgásba, az élénkebb piros példányoknál pedig rózsaszínbe is játszó fehér, finom, gyöngéd, csaknem olvadó; leve elég bő, czukros gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, kalvilszerű, fűszeres ízzel. Magfokja csak kissé nyílttengelyű; fiókjában kevés, hosszukás, barna, ép magot rejtő. Kehelycsöve kúpalaku, a gyümölcsbe elég mélyen lehatoló.

Fája. Fiatal korában elég vígan, később csak mérsékelten növe, de egészséges s igen edzett; elég korán, rendszeren, de csak mérsékelten termő; föl- és szétálló, nyulánk és hajlékony ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel elég sűrűn beruházkodnak, kuszált-lombozatú, ritkás, terebélyes koronát alkotó. Mindenféle almaalanyon jól díszlik; alkalmas szálasfának és egyéb formafának is; könnyen kiszáradó, laza talajban ugy tapasztalom, hogy kötődött gyümölcseit a forró napsugár is leper-

zseli, a rovarok is szeretik pusztítani. Esős évjáráskor azonban elég bőven terem itt is; gyümölcsei pedig jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, de észrevehetőleg könyökösek, finoman bordázottak; fölálló vagy nyílt szögekben szétálló; egész hosszukban finoman molyhosak, csak itt-ott csupaszak, zöldesbarnák, hegyök felé és napos oldalukon pirossal árnyalt szennyes barnák, apróbb, nagyobb, kerek vagy hosszás, fehéres pontokkal ritkásan de elég szembetűnőleg pontozottak; többnyire hosszás levélköztiek.

Rügyei. Középnagyok, szélestalpu kúposak, laposhátúak alig hegyesek, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak, feketésbarnák; alig kiálló, bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok, hosszás kuposak vagy hosszás tojásdadok, kissé hegyesek, sötétbarnák, hegyök felé sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Nagyok vagy elég nagyok; elég vékony, de elég keményszövetűek; széles tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé rövid, éles hegyben végződők; laposak vagy laposteknősek, kissé íveltek; itt-ott hullámosak; alsó lapjukon kissé molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken előrehajló, éles, itt-ott pedig tompa fogakkal elég sűrűn, de nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, elég vastag vagy középvastag, elég merev, molyhos, tövé-nél sötét violaszínnel mosott; majd vizirányosan el-, majd rézsunt föl-feléálló. Levélpálhái rövidek, kissé szétálló; keskeny lándsásak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, többnyire kerülékesek, laposak; szétálló vékony nyelökről ívelten lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Diel, *Syst. Verzeichniss*, 2-te Fortsetzung, 4. lap.

Ma s, *Le Verger*, IV. 15. és mások.

Észrevétel. Száraz, laza talajban kevés haszonnal járna tenyészése. Szépsége és jósága végett megérdemlené, hogy kötöttebb és kellemőleg nyirkos talajban mindenütt helyet adjunk számára kerteinkben.

82. Nyári tarka pepin.

(Pepin marbré d'été; Marmorirter Sommerpepping.)

Származása. Valószínűleg Hollandiából származik. Diel legalább, a ki először írta le e nemes fajt, Hollandból kapta azt. Napjainkban meglehetősen el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam dr. Lucastól, Reutlingenből. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. September—octóber; alkalmas hűvös helyen egyes példányai januárig is eltarthatók.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Kissé változó; majd lapos gömbalaku, majd kúpos gömbalaku; elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál kissé alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé szelíden gömbölyvedve boltozódik s szára körül elég széles, laposas karimában végződik; kelyhe felé pedig rendszerint összébb húzódva boltozódik s majd tompa kúpos véget alkot, majd elég széles, ferdén álló karimában fog el. Szára rövides, néha csak egy husos buczokként jelenkező, többnyire azonban vékony, fás molyhos; tágnylásu; de szűk és mély üregbe helyezett, melynek falait áttetsző, finom, sugaras rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe jellemzőleg nyílt; fölálló, hosszas vagy törekeny és rövides osztványaival inkább vagy kevésbé tágas és mély üregben ülő, melynek falain egyenlően kiemelkedő s a karima felé mindinkább elszélesedő ránczok nyújtózkodnak, de ezek a gyümölcs derekára ritkán vonulnak föl s annak kerekedségét sohasem zavarják meg.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, fényes; értével kissé zsírosta-pintatu; elejénte homályos-zöld; értével homályos-sárga, miből azonban, — kivált a gyümölcs napos oldalán, — alig tűnik szembe egy-egy foltocska; mert az egész fölület a piros, sárga és zöld színnek olyan sajátyszerű vegyülékével van bemosva, csikozva és tarkázva, melyet bajos meghatározni. Pontozata ritkás, fehéres, csak a piros színben tűnik kissé szembe. Rozsdaalakzatok ritkán és ragyafoltok is csak elvétve találkoznak fölületén.

Belseje. Husa fehér vagy itt-ott sárgásba és zöldesbe is játszó fehér, finom tömöttes, porhanyó; leve elég bő, czukros, finom savanyval emelt, igen kellemes fűszeres ízzel. Magtokja kissé nyílttengelyű; fiókjaiban csinos, tojásdad, hosszashegyű, barna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve széles kúpalaku, a gyümölcsbe elég mélyen lehatoló.

Fája. Erőtéljes, egészséges, igen edzett; elég korán és igen bőven termő; fölálló, vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő nyúlánk ágai-val, melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kellőleg szellős, gömbalaku koronát alkotó. Alkalmas szálafának is, gulafának is; mindenütt jól díszlik. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, síkfölületűek; fölállóak vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; ritkásan és finoman molyhosak, pirosas vagy sárgásbarnák; kisebb-nagyobb, kelek vagy itt-ott hosszúak pontokkal igen ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Igen aprók, laposak, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; majd talapnélküliek, majd alig kiemelkedő bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, tompahegyűek, pirosas-szenyenyésbarnák, hegyöknél sűrűn fehér-molyhosak.

Levelei. Kicsinyek, vagy középnagyok, elég vékony és hajlékony-szövetűek; tojásdad-kerülekeselek; többnyire hirtelen elkeskenyült, inkább vagy kevésbé hosszúak, éles hegyben végződők; széles völgyesek, itt-ott laposak, alig íveltek; nyelökről rézsunt fölfelé, vagy csaknem vízirányosan állók; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők, homályos fűzőldék; széleiken előre hajló, széles fogakkal elég mélyen és tompán fűrészeselek. Levélnyelők középhosszu, vékony, vagy középvastag, rugalmas, molyhos; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, fejletlenek, fonálidomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei visszás tojásdadok, laposak, hullámosak; vékony, rugalmas nyelökről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten* II. 89.

Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 139.

Mas, *Le Verger*, V. 49. és mások.

Észrevétel. Egyike azon almafajoknak, melyek még vidékem mostoha viszonyai közé is beillenek. Hazánk emelkedettebb fekvésű vidékein egy kertből sem volna szabad hiányoznia.

83. Fehér tafota.

(Taffetas blanc; Waisser Taffetapfel.)

Származása. Bizonytalan. Németországban ősidőktől el van terjedve és időjárástával utat nyitott már onnan a nagyvilágba is mindenfelé. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Novembertől kezdve tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege-, háztartási piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Lapos gömbalakú; néha kevésbé, többnyire azonban elég szabályosan boltozott. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik s mindkét sarkán egyenlően széles, lapos karimában végződik. Szára rövid vagy középhosszú, középvastag, fás, néha húsos, finoman molyhos; majd szépen, majd kissé szabálytalanul kikanyarított, tágas és inkább vagy kevésbé mély üregbe helyezett, melynek sokáig zölden maradó falait néha finom sugaras rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe zárt; fölálló és egymásra boruló, hosszas, sokáig zölden maradó osztványaiival tágas és inkább vagy kevésbé mély üregben ülő, melynek alján apró dudorkák s falain finom ránczok láthatók, melyek a karimát néha szeliden hullámossá teszik s elenyésző lapos bordák gyanánt a gyümölcs derekára is levonulnak, de ennek kerekdedségét alig zavarják meg.

Szine. Bőre igen finom, sima, csaknem ragyogó fényes; eleinte fehéres sárga; értével viasszerű fehérsárga; napos oldalán csak néha kap némi szelídpiros mosatot vagy árnyalatot. Pontozata csak a bőr alul áttetsző fehér pettyescskék alakjában jelenkezik, de a gyümölcs teljes értével alig tűnik szembe. Rozsdának, a szármélyedést kivéve, úgyszólván nyoma sem látszik fölületén; de néha, egyes, rozsdás szemölcsök s itt-ott feketés ragya-szeplők jelenkeznek rajta.

Belseje. Húsa hófehér, néha sárgásba játszó fehér, igen finom, tömött, roppanó, teljes értével elég porhanyó; leve bő, czukros, finom, savanyúval emelt, igen kellemes, — gyöngéden és sajátyszerűen illatos és fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; apró fiókjaiban széles tojásdad, rövid, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve tölcseralakú, a gyümölcsbe elég mélyen behatoló.

Fája. Elég erőteljes-növésű, egészséges és edzett; korán, rendszeren és bőven termő; fölfelé törekvő vagy nyílt szögekben szétálló ágaiival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, terebélyes koronát alkotó. Díszlik mindenféle alma alanyon. Szálas fának igen alkalmas; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé laskudan elvékonyodók; egyenesek, fölállóak vagy nyílt szögekben fölfelé

törekvők; síkfölületűek és csak hegyök felé finoman bordázottak; gyenge korukban is, ért korukban is, sűrűn fehérmolyhosak; itt-ott csupaszak, szennyes vörössel mosott barnák; aljuk felé olajszín-zöldes barnák; apró, kerek, fehér pontokkal, aljuk felé sűrűbben, hegyök felé pedig ritkábban és alig szembetűnőleg pontozottak; többnyire elég rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, tompahegyűek, lapulók vagy itt-ott a vesszőtől kissé elálló, sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, lapos, de a vesszők hegye felé elég kiálló, hárombordás talapon ülők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, zömök tojásdadok, fehér molyhózattal sűrűn eltakartak.

Levelei. Nagyok, elég vékony és elég lágyszövetűek; széles és hosszas tojásdadok, itt-ott szívalakúak vagy kerülékesek; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, rövid és kissé félre csavaródó, éles hegyben végződők; a vesszők alján laposteknősek; a vesszők hegye felé csatornásak; kissé hullámosak, alig íveltek; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, homályos fűzőldék; széleiken kisebb-nagyobb, tompa vagy kissé éles fogakkal elég sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, elég vastag, merev, molyhos, alsó felén vérpirossal inkább vagy kevésbé mosott; majd vízirányosan el-, majd és többnyire elég éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, áridomúak vagy rövid lándsásak, elég tartósak. Virágrüggyet körítő levelei gyakran kisebbek mint a vesszőkön levők, többnyire laposak.

Hasonnevei. Téli fehér tafota; Weisser Winter Taffetapfel; Wachs-Apfel stb.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, II. 180. és ugyanott 185.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 549.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 837. és mások.

Észrevétel. Széles elterjesztésre méltó hazánkban is kivétel nélkül mindenütt. Alföldi mostoha viszonyaink közt, ha keveset terem is, de aránylag mégis többet terem, mint sok más almafaj.

84. Pettyes aranyalma.

(Double drap d'or; Gefleckter Goldapfel.)

Származása. Bizonytalan. Valószínűleg azonban Hollandiából származik, honnét Diel fönnebbí, zárjel közt, kitett, francziás név alatt kapta meg s körülményes leírásban is megismertette azt. Kevésbé van még elterjedve. Öjtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam szeptember végétől november végéig; hűvösebb tájakon karácsonig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Jókora nagy.

Alakja. Lapos gömbalaku; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán gyakran hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme középtájra vagy kissé alább, száras vége felé esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de kelyhes vége felé mégis kissé öszszébb húzódva boltozódik; aztán száras végén rendszerint szélesebb és laposabb karimában végződik, mintsem kelyhes végén. Szára rövid vagy középhosszu, majd elég vastag és husos, majd elég vékony, fás, finoman molyhos, zöldes, vagy pirosas; néha elég szabályosan kikanyarított, tágnylásu, de szűk és mély üregbe helyezett, néha pedig egyenetlen falu mélyedésben husos dudortól mintegy beszorított. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; igen apró, keskeny, összehajló, molyhos osztványával tágas, de igen sekély, finoman ránczos üregben ülő, melynek karimáján szembetűnő emelkedések ritkán mutatkoznak.

Színe. Bőre finom, sima, gyöngédtapintatu, elég fényes; elejénte sárgás zöld; értével sáppadt-sárga vagy citromsárga; napos oldalán halvány pirossal belehelt. Pontozata ritkásan elhintett, jókora nagy, szögletes, barnás és többnyire pirossal szegélyzett, igen szembetűnő pettyescskéből álló. Rozsdaalakzatok nem fordulnak elő fölületén, de szármélyedésében néha mutatkozik némi finom, áttetsző rozsda máz. Néha-néha feketés ragyaszaplók is tűnnek elő itt-ott fölületén.

Belseje. Husa sárgásfehér, finom, porhanyó; leve elegendő, cukros, alig észrevehető, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes fűszerezésű. Magtokja nyíltengelyű; nyílt fiókjaiban apró, világosvörhenyes, ép magvakat rejtő. Kehelycsőve hosszas kúpalaku.

Fája. Vignővésű, erőteljes és edzett; korán és bőven termő, fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsveszőkkel és peczkekkel elég jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, terjedelmes, magas gömbalaku koronát alkotó. Díslik mindenféle alma alanyon; alkalmas szálas fának; mindenütt jól díszlik; de kellőleg nedves talajban gyakrabban is, bővebben is terem, mintsem könnyen kiszáradó laza talajban. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúk vastagok vagy középvastagok, hegyök felé lassudan elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek, fölállók vagy éles szögekben fölfelé törekvők, síkfölületűek; egész hosszukban ritkásan és finoman molyhosak, itt-ott csupaszak, olajszínbarnák, napos felőkön sötét violaszín-pirossal mosottak; jókora nagy, kerek vagy itt-ott hosszúk, fehér pontokkal elég sűrűn és szembe-tünőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidek, kerekhegyűek, laposak, a vesszőhöz lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; alig kiálló, igen röviden és laposan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, csaknem gömbölydedek, sűrűn fehér-molyhosak.

Levelei. A vesszők alján jókora nagyok; egyebütt középnagyok; elég vastag és igen keményszövetűek; többnyire, hosszúk tojásdadok; elég szabályosan elkeskenyedő, hosszúk, többnyire hátra és félre is görbülő, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek, ívelték; a vesszőktől csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák, elég fényesek, sötétzöldek; széleiken előreahajló, éles fogakkal elég mélyen, de nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, vastag és merev, finoman molyhos, tövénél violaszín-pirossal befuttatott; elég éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők, többnyire kerülékesek, laposak; vékony, rövid, merev nyelökről rendetlenül szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Die l. *Kernobstsorten, Aepfel-Birnen*. I. 87.

Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 121. és mások.

Észrevétel. Nagyobb folyóvizeink mellékén, még a sík alföldön is haszonnal tenyészthetnők; de megérdemli, hogy vele kísérletet tegyünk hazánkban mindenütt, a hol a talajviszonyok kedvezők a gyümölcs-tenyésztésre. Fiatal korában jó lesz hosszú vesszeit megkurtítanunk tavaszunkint; mert különben alsó rügyei közül igen sok alva maradna.

85. Téli csíkos renet.

(Gestreifte Winterreinette.)

Származása. Bizonytalan, Oberdieck Majtényből, Urbanektól két ízben is megkapta e jeles fajt ojtóvesszőkben, de eredetére vonatkozólag Urbanek mitsem közölt vele. Mint a Blenheimi renethez sokban hasonló, de ettől mégis különböző, finomízű almát, terjesztésre igen méltónak találván, leírta azt körülményesen és el is terjesztette. Ojtóvesszejét tőle kaptam én is, 1872-ben. Azóta több ízben termett fajtámon. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. November—január; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Jókorá nagy, mint egy jól kifejlődött Casseli nagy renet.

Alakja. Lapos-gömbalaku, néha kissé kúpos gömbalaku; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán gyakran hizottabb és emelkedettebb is, mint a másikon. Zöme középtájra vagy kissé alább a száras vég felé esik, honnét szára felé szelíden gömbölyödve boltozódik s szára körül széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig elejénte szelíden, aztán mindinkább fogyvakelyhe körül is elég széles, lapos karimában enyészik el. Szára hosszas vagy középhosszu, elég vékony, fás, néha kissé husos, barnás, kissé bunkósan végződő; tágnylásu, de szűk és mély tölcseralaku üregbe helyezett, melynek falait finom, fahéjszínű rozsdamáz szokta borítani, mely rozsdá aztán egyes sugarakban az üreg karimáján is túl nyújtózkodik. Kelyhe nyílt vagy félnyílt; fölálló, zöldes és molyhos osztványaival tágas, és inkább vagy kevésbé mély üregben ülő, melynek falain finom, lapos ránczok vagy bordácskák nyulnak a karima felé a hol aztán elenyésznek s a gyümölcs derekára nem vonulnak föl.

Szine. Bőre finom, sima, bágyadtan fénylő; elejénte sárgászöld; értével aransárga; napos oldalán némi barnás-pirossal belehelt s közbe-közbe kissé élénkebb piros, szakadozott csíkokkal is tarkázott. Oberdieck szerint, a napnak jól kitett példányain, néha oly erős a pirosság, hogy benne a csíkok is elenyésznek; nálam azonban a próbafán termett gyümölcsökön ilyen pirosság még nem mutatkozott. Pontozata igen ritka, fahéjszínű, kevésbé szembetűnő. Rozsdaalakzatok itt-ott néha fordulnak elő felületén.

Belseje. Húsa fehéres vagy kissé sárgásba játszó fehér, finom tömött, porhanyó; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeres ízzel. Magtokja kissé nyílttengelyű; szűkes fiókjaiban néha ép, hosszas, szögletes oldalu, többnyire azonban idétlen magvakat rejtő. Kehelycsőve majd rövid kúpalaku, majd tölcseralaku.

Fája. Erőteljes egészséges, igen edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy kissé nyílt szögekben szétálló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, elég lombos,

széles gömbalaku koronát alkotó. Mindenféle alma alanyon jól díszlik; alkalmas szálas fának s nyesés alá fogva egyéb formafáknak is; mindenütt jól díszlik, de könnyen kiszáradó, laza talajban csak esős évjáráskor terem gazdagon. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok vagy középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek; fölállók vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; sűrűn és finoman molyhosak; itt-ott csupaszak, violaszín-barnák árnyas felőkön és aljuk felé zöldes barnák és finoman fehérhártyásak; jókora nagy, kerek, itt-ott hosszúak, fehér pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, csaknem háromszögűek, tompahegyűek, lapulók, fehér molyhózattal sűrűn takartak; kissé kiálló, röviden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, tompahegyűek; szürkével tarkázott, pirosas barnák.

Levelei. Jókora nagyok, elég vastag és kemény szövetűek; tojásdadok vagy széles tojásdadok; hirtelen elkeskenyült, hosszúak vagy rövid, éles hegyben végződők; laposak vagy csak igen lapos völgyesek, kissé ívelték; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég símák, fényesek, világos zöldek; széleiken előre hajló, éles fogakkal elég mélyen, sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid, igen vastag, merev, finoman molyhos; tövénél violaszínpirossal mosott; elég éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái rövid lándsásak, szétálló, igen tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, mint a vesszőkön levők, vékony szövetűek, kerülékesek; vékony és rugalmas nyelökről rendetlenül szétálló.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VIII. 275. Tudtommal mások még nem írták le.

Észrevétel. Almatenyésztésre kedvező helyeken megérdemlené nagyban is tenyésztenünk kellőleg nyirkos talajban, hiszem, hogy hazánkban is, mindenütt képes lesz kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal.

86. Tournay-i kurtaszáru.

(Courtpendu de Tournay; Kurzstiel von Tournay.)

Származása. Tournay vidékén kelhetett a Királyi kurtaszáru magváról, melyhez a nagyságot kivéve csaknem mindenben hasonlít. Gyümölcse mindig nagyobb a Királyi kurtaszáru gyümölcseinél; fája későn és éppen akkor hajt ki, a mikor a királyi kurtaszáru fája szokott kihajtani; levelei teljesen hasonlóak a Királyi kurtaszáru leveleihez, de kétszerre nagyobbak. Az ötvenes évek elején kezdett elterjedni; de máig sincs úgy elterjedve, a mint érdemlené. Neve alatt többféle alma is lappang a világon. A németek az Orleansi renetre bukkantak e név alatt; némelyek pedig „Courtpendu monstre“ névre keresztelték őt el. Több hitelen helyről is birom e fajt. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. dec.; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy.

Alakja. Lapos gömbalaku; egyik oldalán rendszerint hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon, de különben szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a száras vég felé esik, honnét hirtelen gömbölyödve szára körül széles, lapos talpban végződik; kelyhe felé pedig elejénte szelíden, aztán mindinkább fogyva ferdén álló, többnyire sík és nem hullámos, lapos karimában enyészik el. Szára rövid, vastag, fás vagy kissé husos; tágnylásu, de fenékén összeszűkülő üregbe helyezett, melynek falait majd finom, majd érdes rozsdamázz szokta borítani. Kelyhe, nyílt néha félignyílt; fölálló és sokáig zöldenmaradó, keskeny és molyhos osztványaival tágas és elég mély tányeralaku üregben ülő, melynek alján laposránczocskák láthatók, de ezek az üreg karimájáig sem vonulnak föl.

Színe. Bőre vékony, elég sima, majd érdes, majd csak száraztá pintatu; elejénte zöldes-sárga; értével élénk-sárga; napos oldalán arany-sárga és néha némi szelíd pirossal is színezett. Pontozata elég szembetűnő, kiemelkedő fahéjszínű pettyecskék alakjában jelenkező. Rozsdaalakzatok minden gyümölcsön fordulnak elő, de ezen rozsdázat csak igen finom, áttetsző fátyolként terül szét a gyümölcsön.

Belseje. Husa fehéres sárga, finom, tömött, korhanyó vagy velős; leve bő, igen czukros, finom savanyval emelt, igen kellemes, fűszeres ízzel. Magtokja zárttengelyű; szűk fiókjaiban többnyire idéetlen magvakat rejtő. Kehelycsőve rövid kúpalaku.

Fája. Vignövésű, egészséges, igen edzett; korán, rendesen és bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és jól beruházkodnak, sűrűlombos, de kellőleg szellős, gömbalaku koronát alkotó. Díszlik mindenféle

almaalanyon; alkalmas szálastának és nyesés alá fogva egyéb forma-fáknak is; midenütt jól díszlik, de rendszeren és bőven teremni csak kevlőleg nyirkos talajban képes; száraz laza talajban a kártékony rovarok idő előtt letizedelik gyümölcseit, melyek pedig igen jól állnák helyőket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, elég vastagok, vagy középvastagok; hegyők felé szelíden elvékonyodók; elég egyenesek; noha könnyőkösek, hegyők felé kissé bordázottak; fölállók vagy kissé nyilt szőgekben fölfelé törekvők; sűrűn fehértmolyhosak; itt-ott csupaszak; sárgás vagy zöldes barnák, hegyők felé pirossal kissé árnyalt barnák; apró, kerek, fakó pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban középhosszu levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, tompakúposak, kissé duzzadtak, lapulók, aljuknál sötétbarnák, hegyőknél sűrűn fehértmolyhosak; alig kiálló és csak a vesszők hegye felé röviden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, zömők tojásdadok, vagy csaknem gömbölydedek, sűrűn fehértmolyhosak.

Levelei. Nagyok vagy igen nagyok, kissé vastag de hajlékony-szövetűek; széles kerűlékesek vagy itt-ott tojásdadok; többnyire hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles és félre is csavarodó hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak, néha két szélőkkal egymás felé össze is göngyölődők; alig íveltek; nyelőkről kissé rézsunt fölfelé állók, alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, elég élénk zöldek; széleiken előre hajló éles fogakkal elég mélyen és sűrűn, de kevésé szabályosan tűrészesek. Levélnyelők a vesszők alján hosszas, föllebb csak középhosszu, vastag, merev, molyhos; tövénél violaszinpirossal színezett; majd éles, majd nyilt szőgekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, áridomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, hosszabbak, mint a vesszőkön levők, laposak, szelíden hullámosak; hosszas, vastag nyelőkről kissé lekonyulók.

Hasonnevei. Courtpendu monstre.

Leirői. H e n n a u, *Annal. de pomol.* II. 25. Tudtommal mások még nem irták le.

Észrevétel. Nagyobb folyóvizeink mellékén még itt az alföldön is haszonnal járna tenyésztése. Hazánk hegyes vidékein megérdemlené, hogy nagyban is tenyészszük, éppen ugy, mint a Királyi kurtaszáru almát.

87. Batul alma.

(Pomme Batullen ; Batullenapfel.)

Származása. E szép és jellemzőleg szabályos termetű, becses almafaj hazája Erdély s különösen a Szász föld, hol régóta nagyban el van terjedve. Utját a nagyvilágba csak mintegy 4—5 évtized óta kezdette meg. A külfölddel Nagy Ferencz tanár és Belke Tivadar nem rég elhalt lelkes gyümölcsészeink ismertették meg. Napjainkban úgy szólván, világ-szerte el van már terjedve s a terjesztésre méltó, becses gyümölcsök közt méltó helyet foglal már el a gyümölcsészet irodalmában is. Ojtó-vesszejét 1869-ben „Piros Batullen“ név alatt Veress Ferencz, Kolozsvári fényképésztől s 1874-ben „Batull“ név alatt Nagy Ferencz tanártól kaptam. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcsei és növényzete egyezvén a leírásokkal, fajom valódiságáról határozottan meggyőződhettem.

Érésideje. Nov.—Jan. alkalmas hűvös helyen tartva Nagy Ferencz szavai szerint „meleg tavaszig tartható.“

Minősége. I. rendű csemege-, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha valamivel nagyobb vagy kisebb is.

Alakja. Lapos gömbalaku; néha kissé hengeres gömbalaku; jellemzőleg szép szabályos termetű; nagy ritkaság, hogy egyik oldalán kissé húzottabb és emelkedettebb volna, mint a másikon. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően és szeliden fogyva boltozódik; kelyhes vége felé is csak alig észrevehetőleg húzódik össze, mintsem száras vége felé, hol mindig elég széles karimában enyészik el. Szára igen rövid, fás, molyhos; szépen kikanyarított, tágnylású, de mély és szűk tölcser-alaku üregének karimája színvonaláig ritkán emelkedő; szár-üregének falai többnyire finom, sugaras rozsdával vannak bevonva s jellemzőleg sokáig zölden maradók. Kelyhe többnyire kicsi, zárt, csak néha félig nyílt; apró, hegyes, egymásba boruló és molyhos osztványaival szép simára kikanyarított, elég tágas és inkább vagy kevésbé mély üregben ülő, melynek karimája csak elvétve mutat némi hullámos emelkedéseket.

Szine. Bőre finom, gyöngéd tapintatú, síma, fényes, mintha ki volna csiszolva; elejénte fehéres zöld, értével szalmasárga; napos oldalán, kivált a napnak jól kitett példányokon ragyogó pirossal nagy részt bemosott, néha pirossal csak szeliden belehelt s piros pettyekkel és szeplőkkel elszórtan behintett. Pontozata ritkás, barna, elég szembetűnő; a bőr alól áttetsző, fehér pettyezete különösen a piros színben igen szembetűnő. Rozsdafoltok a szármélyedést kivéve, nem fordulnak elő felületén, de feketés ragya foltocskák néha találkoznak rajta.

Belseje. Husa fehér, finom, elég tömött, elejénte gyöngéden roppanó és pezsgő, teljes értével azonban csaknem vajszerűen olvadó; leve. igen bő, cukros, üdítő savanyval emelt, igen kellemes, noha vidékemen csak kevésbé fűszeres ízű. Magtokja zárttengelyű; fiókaiban kevés, ép

magot rejtő. Kehelycsöve hengeres tölcseáralaku s a gyümölcsbe mélyen lehatoló.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges, edzett; elég korán, rendszeren és bőven termő; mert virágzásában sem kényes, kötődött gyümölcsei is jól daczolnak a kései fagyokkal; fölfelé törekvő, vagy nyílt szögekben elálló ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, sűrű-lomhos, gömbalaku koronát alkotó. Szálasfának is, gulafának is egyaránt alkalmas; mindenütt jól díszlik; gyümölcsei kevésbé férgesednek, mint más almafajok gyümölcsei s igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Igen számosak, elég hosszúak, karcsuak, hajlékonyak; egyenesek, alig könyökösek; fölálló vagy nyíltszögekben elálló; síkfölületűek, hegyök felé is csak alig bordázottak; igen finoman és gyéren molyhosak; nagy részben csupaszak, fényesek, sötét vörössel árnyalt barnák; igen apró, kerek, fehér pontokkal aljuk felé sűrűbben, hegyök felé pedig igen ritkán s alig észrevehetőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidek, laposak, tompahegyűek, tához lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; alig kiálló s csaknem simapárkányos talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, tompahegyűek, sűrűn fehér-molyhosak.

Levelei. Középnagyok, vékony szövötűek, kerekdedek, itt-ott tojásdadok és kerülékesek; hirtelen elkeskenyült, inkább vagy kevésbé rövidke, többnyire félrecsavarodó hegyben végződők; laposak; csak itt-ott kissé íveltek; nyelökkel egy irányban, rézsunt fölfelé állók; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák fényesek, sötétzöldek; széleiken apró, éles vagy kissé tompahegyű, többnyire kettős, néha hármas, négyes fogakkal is, finoman, de szabálytalanul fűrészesek. Levél-nyelők rövid, vagy középhosszú, vékony vagy közép-vastag, merev, szőrös, ősz felé tövénél violaszinpirossal mosott. Levélpálhái aprók, fonál vagy áridomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei tojásdadok vagy kerülékesek, laposak, hosszúak, vékony nyelökről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Batullen; Piros batullen; Narancs alma; Üveg alma; Pomme de Transsylvanie.

Leirói. Dr. Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 559.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 92.

Nagy Ferencz, *Erd. gazd.* 1873. évfolyam, 396.

Észrevétel. Erdély e kitünő almája bizvást befogadható alföldi gyümölcseink közé is; úgy fája, mint gyümölcsei is bírják mindazon tulajdonokat, melyek valamely gyümölcsfajt értékesé, becsessé tehetnek, az itteni mostoha viszonyok közt is. Széles elterjesztésre jó lélekkel ajánlhatom mindenfelé e hazában.

88. Cludius masánczkija.

(Borsdorf de Cludius ; Cludius Borsdorfer.)

Származása. Cludius superintendens nyerte magról Hildesheim-ban, Németországban. 1850 körül. Oberdieck kezdette nagyban elterjeszteni. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam dr. Lucastól, Reutlingenből. Fajtámon 1877-ben már bőven termett. Gyümölcse és növényzete egyezvén a leírásokkal fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. December—mártius.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középuagy, gyakran jóval kisebb is.

Alakja. Lapos gömbalakú; egyik oldalán gyakran kissé hízottabb, mint a másikon különben elég szabályosan boltozott. Zöme középtájra esik, honnét szára felé kidomborodva boltozódik s elég széles lapos talpban végződik; kelyhe felé pedig kissé összébb húzódva boltozódik s itt is elég széles, kissé hullámos, többnyire ferdén álló karimában enyészik el. Szára a rövid középvastag, vagy vékony, fás, molyhos, kissé bunkósan végződő; elég mély és tág tölcseralakú; sugaras, többnyire érdes rozsdamázzal bevont-falu üregbe helyezett. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; hosszas, keskeny osztványaival tágas, de többnyire sekély üregben ülő, melynek aljáról lapos ránczok és bordácskák indulnak a karima felé, honnan elenyésző lapos bordák gyanánt a gyümölcs derekára is lehuzódnak, de annak kerekedségét ritkán zavarják meg.

Színe. Bőre szivós, sima, fényes, értével kissé zsirostapintatu; elejénte világos zöld; értével élénk sárga; napos oldalán néha élénk pirossal bemosott vagy csak belehelt; mely színezet azonban az árnyékban vagy a fa árnyas oldalán termett gyümölcsöknél rendszerint hiányzik is. Pontozata elég sűrű, a bőr alul áttetsző fehér pettyescskék alakjában jelenkező. Rozsdás szemölcsök vagy alakzatok csak ott láthatók a fölületén, hol a gyümölcs bőre, fejlődés közben, sérülést kapott.

Belseje. Husa fehéres, magtokja körül zöldes erekkel, finom tömött, roppanó, kellő érett korában elég porbanyó; leve elég bő, cukros gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, noha, — különösen vidékemen, — nem is eléggé fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; fiókjaiban vörhenyesbarna, laposas, de ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid kúpalaku.

Fája. Elég erőteljes, edzett; virágzásában sem kényes; kötődött gyümölcsei is elég jól daczolnak a kései fagyokkal; elég korán és bőven termő; nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, sűrű lombos, gömbalaku koronát alkotó. Szálasfának is, bokoralaku fának is alkalmas; vadonczon, doucinon és paradicsomalanyon egyaránt jól díszlik; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Igen számosak, középhosszak, karcsuak, hegyök felé még inkább elvékonyodók; egyenesek; kissé könyökösök; föllállók vagy nyílt

szögekben szétállók; sík-fölületűek vagy itt-ott, alig észrevehetőleg, finoman bordázottak; finoman fehérmolyhosak; itt-ott csupaszak, szeny-nyes violaszínbarnák, itt-ott zöldesbarnák; apró, hosszas vagy kerek, fehéres pontokkal igen ritkásan s alig szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, vagy középnyagok, laposak, a vesszők hegye felé kissé duzzadtabbak, lapulók, világos vörösek, sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, lapos, két szélén itt-ott bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnyagok, csaknem gömbölydedek, alig hegyesek, sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Elég nagyok vagy középnyagok; vékony és lágy-szövetűek, tojásdadok, itt-ott hosszas tojásdadok; hosszas, keskeny, gyakran félre is csavarodó éles hegyben végződők; kissé csatornásak, alig íveltek; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák elég fényesek, homályos zöldek; széleiken előrehajló, többnyire kettős fogakkal élesen és elég mélyen fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, közép-vastag, molyhos, ősz felé tövénél violaszín-pirossal kissé mosott; elég éles szögekben, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, fejletlenek, itt-ott áridomuak s az ilyenek aztán elég tartósak is. Virágrügyet körülvevő levelei többnyire kerülékesek vagy hosszas tojásdadok, kissé tek-nősek; elég vastag, de nem hosszú nyelőkről csaknem vízszintesen szétterülőek.

Hasonnevei. *Cludius grüner Borsdorfer*; *Reinette Cludius*.

Leirői. *Oberdieck, Anleitung zur Kenntniss des besten Obstes*, 102.

Müller, Illustr. Handb. der Obstk. IV. 137.

Lucas, Auswahl werthvoller Obstsorten, I. 124. l. A franczia írók közül Leroy is csak nevét említi föl, oly almafajnak állítván, melyet még nem tenyésztének Franciaországban. (Lásd *Dict. de pomol.* III. 226. l.)

Észrevétel. Azt mondja *Oberdieck* e jeles almafajról, hogy „nyárig is eltartható.” Nálam már november végén kezdett érni, de egyes példányai mártiusig is eltarthatók voltak. Híszem azonban, hogy hazánk emelkedettebb fekvésű, hűvösebb tájékain nálunk is tovább eltart-hatók lesznek gyümölcsei. Mint oly gyümölcsfajt, mely a közönséges *Masánckzinál* sokkal termékenyebb, alföldi éghajlatunk alatt is széles elterjesztésre ajánlhatom mindenütt a hazában.

89. Marosszéki piros páris.

(Pomme Pâris; Paris—Apfel.)

Származása. A Páris alma talán a legrégebbi Erdély és gyümölcskei közt. Az idők nagy folyamában egy népes almacsaláddá növekedett, melynek tagjai egymásközt többnyire csak némi, lényegesnek alig nevezhető vonásokban különböznek. Melyik tartotta meg a sok közül az eredeti, és faj sajátosságait legjobban? S milyenek voltak az eredeti fajnak jellemvonásai? Bajos volna megmondani; mert nevét ugyan emlegették már a 17-dik században, de jellemző tulajdonairól mit sem jegyeztek föl. Nagyon valószínű azonban, hogy a Páris almák és apja Marosszéknak almatenyésztésre igen kedvező völgyeiben született, a hol nemcsak kertekben, hanem erdők, mezők, vetés közt és kerítésekben, a mint Nagy Ferencz mondja, rég idő óta, nagy mennyiségben tenyésztik a Páris almát. Én e helyt azon fajt írom le, melyről, mint a Maros és Nyárad vize mentén legjobban elterjedt és legbecsesebb fajról, Kiss József, gegei birtokos, barátomtól több ízben kaptam mutatvány-gyümölcsöket és ojtó vesszőt is.

Érésideje. Dec. – April.

Minősége. I. rendű csemege- és piacos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Változó; majd kissé lapított gömbalakú, majd szabálytalan kúpos gömbalakú s egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme középtájról esik, honnét szára felé szelíden domborodva boltozódik s inkább vagy kevésbé széles, lapos karimában védződik; kelyhe felé pedig elejénte szelíden, aztán hirtelen és mindinkább fogyva kissé hullámos, szűk karimában enyészik el. Szára hosszas, vékony, fás, kissé bunkósan végződő; többnyire szűk és mély tölcseralaku üregbe helyezett, melynek falai finom, sugaras rozsdamázzal vannak gyakran elborítva. Kelyhe kicsi zárt; fölálló, rövid és molyhos osztványaival, többnyire sekély és szűk üregben ülő, honnan ráncok vagy bordácskák indulnak a karimára s onnan tovább mindinkább elszélesedve és inkább vagy kevésbé kiemelkedve, néha a szármélyedés karimájáig is levonulnak.

Színe. Bőre finom, sima, fényes, száraztapintatu; elejénte sápadt zöld; értével sápadt citromsárga; napos oldalán elejénte komor, de később derültre változó, mosolygó vérpirossal bemosott, néha pedig csak gyöngéden belehelt. Pontozata elég sűrű; többnyire csak a bőr alul áttetsző, sárgás pettyescskék alakjában jelenkező, a gyümölcs napos oldalán elég szembetűnő. Rozsda-alakzatok nem tűnnek elő fölületén; de barnás vagy feketés ragya-szeplők sűrűbben vagy ritkábban, majd minden gyümölcsön találkoznak.

Belseje. Husa fehér vagy sárgásba játszó fehér, magtokja körül zöldes erekekkel, finom, tömöttes, roppanós és pezsgő; leve bő, cukros

gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeres ízzel. Magtokja nyílttengelyű; nyílt fiókjaiban számos, hosszas, hegyes, pirosas gesztenyeszínű, sovány, de ép magot rejtő. Kehelycsöve inkább vagy kevésbbé rövid, tompa kúpalaku.

Fája. Egészséges és elég edzett; korán és kedvező helyen igen bőven termő; föl és szétálló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkeekkel hamar és jól beruházkodnak, ritkás, kuszált lombzatú, terjedelmes koronát alkotó. Szálas fának alkalmas leginkább; mindenütt díszlik ugyan, de csak ott terem bőven, hol a fagyasztó szelek ellen oltalmazva van s gyökereivel a földben, leveleivel a légben folyvást talál nedvességet. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszak, vékonyak, hajlékonyak; elég egyenesek, noha kissé könyökösek, síkfölületűek; fölálló vagy nyílt szögekben szétálló; egész hosszukban sűrűn és finoman fehérmolyhosak, pirosas barnák; apró kerek, itt-ott hosszas, fehér pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kúposak, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, többnyire bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tompakúposak, sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Aprók, a vesszők alján néha középnyagok, elég vastag és keményes szövetűek; tojásdadok vagy hosszas tojásdadok; elég szabályosan elkeskenyedő, hosszas és kissé félrecsavarodó hegyben végződők; laposak vagy laposvölgyesek, alig íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon sűrűn fehérmolyhosak; felső lapjukon csupaszak, csaknem fénytelenek, homályos zöldek; széleiken tompa fogakkal nem mélyen, de sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levél-nyelők rövid, középvastag, merev, molyhos, tövénél violaszínpirossal színezett; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái aprók, áridomuak vagy keskenylándsásak, elég tartósak.

Hasonnevei. Bizonytalanok.

Leirói. Belke, *Illustr. Monatshefte* 1866. évf. 257.

Leroy, *Dict. de Pomol.* IV. 526.

Nagy Ferencz, *Magyarország gyümölcészete*.*)

Észrevétel. Alig hiszem, hogy tenyésztése haszonnal járna az alföldön, bárhol is; tegyük vele kísérletet hazánk hegyes vidékein. Ott azután, a hol bőven terem; tenyészük nagyban is; mert valóban megérdemli.

*) Páris alma név alatt a „Hosszu szárú,” „Kurta szárú,” „Tök” — és „Szep-
lős páris” válfajokat mutatta ott be rövid leírásban és színes képekben is.

90. Müller Emilia.

(Emilie Müller.)

Származása. Az egyszínű renetek családjába tartozó eme jeles almát Müller, német gyümölcsész nyerte magról Züllichauban (Poroszország) s leánya, Emilia nevéről elkeresztelve kezdette elterjesztetni. Fájának rendkívüli termékenysége s gyümölcseinek finom íze daczára napjainkig sincs még érdeme szerint elterjedve, Ojtóvesszejét több ízben is megkaptam Reutlingenből. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam október—december; hűvösebb tájakon mártius végeig is eltart.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Változó; kedvező viszonyok közt magasnak látszó kúpalaku és szabályosan boltozott, (így jellemzi maga, Müller is). Vidéken s hazai éghajlatunk alatt, hihetőleg egyebütt is, — lapos gömbalakú s gyakran öt gerezdre osztottnak látszó. Zöme a középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, kelyhes vége felé azonban többnyire mégis összébbhúzódnak boltozódik s kelyhe körül rendszerint szűkebb karimában fog el, mintsem száraz végén. Szára rövides vagy középhosszu, vékony, fás, molyhos; tágnylásu, de fene-kén összeszűkülő, mély üregbe helyezett, melynek többnyire rozsdamentes falain lapos barázdák nyulnak föl a karimára s onnan tovább a gyümölcs derekán át, a kehelyüreg karimájára is. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; bokrétásan fölálló, rövid, keskeny és molyhos osztványaival elég tágas, de nem mély tányéralaku üregben ülő, melynek falait, igen jellemzőleg, barnás rozsdamáz szokta borítani.

Szine. Bőre finom, sima, kissé zsírostapintatu, ledörzsölve fényes; elejénte zöldessárga; értével élénk sárga; napos oldalán aransárga és némi gyöngédpirossal is színezett s közben-közben élénkebb piros pettyekkel is behintett. Pontozata elég sűrű, többnyire jól szembetűnő, fahéjszínű pettyecskékből álló. Rozsdaalakzatok ritkán jelentkeznek fölületén, de kelyhes végén, szakadozott rozsdaszálcsák majd mindig mutatkoznak.

Belseje. Husa sárgás, finom, tömöttes, velős; leve igen bő, czukros finom savanygyal emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja kissé nyílt-tengelyű; fiókjaiban szép tojásdad, hegyes, pirosasbarna, ép magvakat rejtő. Kehelycsőve rövid kúpalaku.

Fája. Erőteljes, igen edzett; korán és igen bőven, rendszerint csomósan termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel sűrűn beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kellőleg szellős, magas gömbalakú koronát alkotó. Alkalmas szálásfának is, gulafának is; mindenütt jól díszlik ugyan, de csak kellőleg nyirkos talajban terem rendesen és gazdagon. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé szelíden elvékonyodók; egyenesek, nem könyökösek, síkfölületűek; fölálók vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; elég sűrűn, de csak finoman molyhosak, homályos violaszín-barnák, aljuk felé sárgásbarnák; jókora nagy, kerek, itt-ott hosszás, fehéres pontokkal nem sűrűn, de elég szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidek, tompahegyűek, lapulók, fehérmolyhosszattal sűrűn eltakartak; alig kiálló, bordázatlan, szűk talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, vagy középnagyok, szabálytalan tojásdadok, tompa-hegyűek; aljuknál pirosas szennyesbarnák, hegyőknél sűrűn fehérmolyhosak.

Leveli. Kicsinyek vagy középnagyok; elég vastag, de nem keményszövetűek; szép tojásdadok; majd szabályosan, majd kissé hirtelen elkeskenyedő, hosszás, éles és kissé félre is csavarodó hegyben végződők; csaknem laposak vagy széleiken kissé hullámosan fölfelé hajlók; szelíden íveltek; nyelükről rézsunt fölfelé állók; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, szelíden borsókásak, bágyadtan fénylők, világos fűzőldék; széleiken előreahajló, apró, tompa fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövidek, középvastag, elég merev, molyhos, alsó részén violaszínpirossal mosott vagy belehelt; elég éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, áridomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei többnyire mind kerülékesek, laposak vagy völgyesek és hullámosak; hosszú, merev nyelükről rendetlenül föl és szétállók,

Hasonnevei. Emilia.

Leirói. Müller L., *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 121.

Lucas, *Auswahl ect.* I. 94.

Észrevétel. Nálam csak esős, hűvös évjáráskor terem gazdagon. Száraz évjáráskor a kártékony rovarok, — különösen a fűlbemászók, — apródonkiut mind elpusztítják gyümölcseit. Mindenütt hol a talaj télen-nyáron kellőleg nyirkos, megérdemli a legszélesebb elterjesztést.

91. Antal főherczeg.

(Archiduc Antoine; Erzherzog Anton.)

Származása. E becses almafajt Schmidberger, a Linz melletti, Sz. Flóriánról elnevezett apátság főnöke nyerte 1820-ban az Orleansi renet magváról s I. Ferencz osztrák császár testvére, Antal főherczegről († 1835) elkeresztelve kezdette elterjeszteni. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Plantièreshől, a Simon Louis testvérek híres gyümölcssteleperől. Több ízben termett már nálam. Gyümölcse és növényzete egyezett a leírásokkal s így fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Oct.—nov. hűvösebb tájakon január végeig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Magas gömbalakú; néha kúpos gömbalakú, majd szabályosan, majd szabálytalanul boltozott; egyik oldalán többnyire húzottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme középtájra vagy kissé alább, száras vége felé esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, kelyhe felé azonban mégis többnyire összébb húzódva boltozódik, mintsem száras vége felé, hol elég talpasan végződik. Szára rövid vagy középhosszú, elég vastag és húsos, néha pedig vékony, fás, molyhos; tágnylásu, de szűk és mély tölcséralaku üregbe helyezett, melynek falain néha fölfelé nyúló lapos bordácskák és lapos barázdák váltakoznak; néha pedig egyes kiemelkedő dudor szűkíti el az üreg belsejét s teszi ezt egyenetlenné. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; fölálló, hosszás, keskeny, molyhos, sokáig zölden maradó osztványaival tágas, de nem mély, igen ránczos és bordásfalu üregben ülő; melynek karimáján inkább vagy kevésbé éles ormós emelkedések láthatók, melyek néha a gyümölcs derekára is lapos bordákként levonulnak s annak kerekedségét megzavarják.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, álltában zsirostapintatú, bágyadtan fénylő, elejénte bágyadt zöld; értével élénksárga; napos oldalán, sőt gyakran köröskörül, homályos, később derültebb pirossal bemosott és sötétebb piros, szakadozott csíkokkal becsapkodott. Pontozata apró, ritkásan elhintett, többnyire fehérrel szegett barnás pettyescskék alakjában jelenkező, alig szembetűnő. Rozsdaalakzat majd sohasem fordul elő fölületén, de feketés ragyafoltok gyakrabban mutatkoznak rajta.

Belseje. Husa fehéres, néha kissé sárgásba játszó fehér, finom, gyöngéd, porhanyó; leve elég bő, czukros, gyöngéd savanyval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja nyílt-tengelyű; jókora nagy és nyílt fiókjaiban hosszás tojásdad, barna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve kúpalaku vagy hengeres tölcséralaku, a gyümölcsbe mélyen lehatoló.

Fája. Elég erőteljes, edzett; korán és bőven termő; szétálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsveszszőkkel és peczekkel jól beruházkodnak, elég lombos s kellőleg szellős koronát

alkotó. Vadonczon igen alkalmas szálasfának; paradicsom alanyon pedig bokoralakú fának. Helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak és középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; egyenesek, alig könyökösek; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; hegyök felé hosszan és finoman bordázottak; gyenge korukban egész hosszukban sűrűn és finoman fehér-molyhosak; ért korukban is csak itt-ott csupaszak, vöröses sötétbarnák; elég szembetűnű, kerek, fehér pontokkal ritkásan pontozottak; itt-ott rövid, itt-ott középhosszú levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kerekhegyűek, laposhátuak, lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; alig kiálló, többnyire hármashordás talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, tompahegyűek, kissé lazán álló, fehér-molyhos pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Nagyok vagy középnyagok, elég vastag és keményszövevényesek; a vesszők alján hosszas tojásdadok, néha szívalakuak, a vesszők hegye felé inkább vagy kevésbé széles tojásdadok; többnyire szabályosan elkeskenyedő és majd mindig félregörbült, hosszas, éles hegyben végződők; lapos völgyesek vagy csatornásak; inkább vagy kevésbé íveltek; gyakran hullámosak; gyenge korukban alulfölről ritkásan és finoman fehér-molyhosak; ért korukban alsó lapjukon molyhosak, felső lapjukon pedig csupaszak, szelíden babosak, fényesek, sötétzöldek; széleiken jókora nagy és elég éles fogakkal sűrűn, elég mélyen és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, vastag, merev, molyhos, tövénél violaszín-pirossal mosott, éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái középnyagok, szétálló, széles lándzsásak, tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak és hosszabbak, mint a vesszőkön levők; csaknem laposak, alig íveltek, rendetlenül hullámosak, többnyire rövidke, szúrós hegyben végződők; elég vastag, rövid vagy középhosszú nyelőről mereven szétállóak.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Schmidberger, *Beiträge zur Obstbaumzucht*, III. 99.

Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 171.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 74.

Mas, *Le Verger*, IV. 29. és mások.

Eszrevétel. Kötöttebb, kellőleg nedves földben mindenütt megérdemli, hogy helyet adjunk neki. Fája kertem száraz, laza talajában is igen jól díszlik, de gyümölcseit ennek is, mint általában majd minden almafajnak, az eszelények nagyon pusztítják.

92. Szűz-piros alma.

(Rother Jungfernapfel).

Származsa. A rózsaaalmák, Lucas szerint pedig a galambka almák családjába tartozó eme jeles almafaj, úgy látszik, Csehországból származik, hol leginkább el van terjedve. A nagyvilágba csak a múlt század vége felé lépett. Napjainkban sokhelyt el van már terjedve. Ojtóvesz-szejét 1870-ben kaptam dr. Lucastól, Reutlingenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam october—november; hűvösebb tájakon karácsonig is eltart.

Minősége. II. rendű, néha I. rendű csemege- és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is, mint egy Téli piros galambka alma, melyhez alakra nézve is igen hasonlít.

Alakja. Magas, néha tojásdad gömbalaku; bárha egyik oldalán hízottab és emelkedettebb is, mint a másikon, mégis elég szabályosan boltozott. Síkfölületű. Zöme középtájra vagy kissé alább, száras vége felé esik, honnét mindkét vége felé szelíden fogyva boltozódik, de kelyhe felé többnyire mégis inkább összehuzódik, mintsem száras vége felé, hol elég talpasan végződik. Szára majd rövid és vastag, majd középhosszu s elég vékony, fás, bunkósan végződő, fehérmolyhos; szépen kikanyarított, inkább vagy kevésbé tágnylásu, de szűk és mély üregbe helyezett, melynek falait többnyire finom, sugaras rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; igen hosszú, keskeny bokrétásan fölálló, de hegyökkel hátragörbülő, molyhos osztványaival, tágas és elég mély üregben ülő, melynek alján és falain apró dudorkák és ránczok láthatók, de ezek az üreg karimájára és onnan tovább a gyümölcs derekára észrevehetőleg nem vonulnak.

Szine. Bőre vékony, sima, a fán hamvas, de ledörzsölve fényes; elejénte sáppadt zöld; értével világos sárga, miből azonban csak a teljes árnyékban nőtt gyümölcsöknél látszik tisztán egy-egy nagyobbka folt; mert az egész fölület többnyire, valóban szűzies pirossággal van befuttatva, mely pirosság csakis a napnak fölöttébb kitett példányokon válik sötétebbé és kirívóbbá. Pontozata ritkás, a piros színben alig, de az alapszínben mégis eléggé szembetűnő. Rozsdafoltok és alakzatok, a szármélyedést kivéve nem fordulnak elő fölületén.

Belseje. Husa fehér, finom gyöngéd és velős; leve elegendő, cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, noha kevésé fűszeresízü. Magtokja nyílttengelyű; nyílt és szűk fiókaiban elég duzzadt, sötétbarna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid kúpalaku.

Fája. Fiatal korában elég vígnövésű; később csak mérsékelten növvő, igen edzett; korán, rendszeren és igen bőven termő; rézsunt fölfele törekvő ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, szép lombos, de nem terjedelmes koronát alkotó. Va-

donezra ojtva szálasfának, doucinra vagy paradicsomalanyra ojtva bokoralaku fának alkalmas. Mindenütt jól díszlik. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, elég hosszúak, karsuak, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, alig könyökösek; fölállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; síkfölületűek, hegyök felé is alig észrevehetőleg bordázottak; gyenge korukban is, ért korukban is sűrűn és finoman molyhosak; csak itt-ott csupaszak, violaszínnel kissé mosott szennyesbarnák; jókora nagy, kerek, fehéres pontokkal igen ritkásan és kevésbé szembetünőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, kissé duzzadt-hátúak, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehér molyhosak; alig kiemelkedő, többnyire bordázatlan talpra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, hasaskuposak, kissé hegyesek; pirosas gesztenyeszínű, de sűrűn fehér molyhos pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; elég vékony és elég lágy szövetűek; hosszas tojásdadok vagy kerülekeseek; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszas, éles és gyakran félre is csavarodó hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak; a vesszők hegye felé csatornásak; rendetlenül és gyéren hullámos-szélűek; alig íveltek; alsó lapjukon sűrűn és finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők, sötétzöldek; széleiken éles fogakkal csak kevésbé mélyen, de elég sűrűn és szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy középhosszu, vastag és merev, molyhos; majd vizirányosan el-, majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái többnyire fejletlenek, áridomuak; itt-ott eléggé kifejlődöttek, lándsásak, szétállók s elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők; laposak gyakran csavarosan és hullámosan félregörbülők, középhosszú, merve, nyelökről rendetlenül szétterülők.

Hasonnevei. Rother, böhmischer Jungfernapfel.

Leirői. Diel *Kernobstsorten*, VII. 71.

Fickert, *Illustr. Handb. der Obstkunde*, I. 411.

Dr. Lucas, *Illustr. Monatshefte*, 1866. évfoly. 225. 1.

Észrevétel. Piaczi elárusításra népesebb városok mellett, különösen nagyobb folyóvizeink mellékén, még alföldünkön is megérdemlené, hogy nagyban is tenyészszük; de, minthogy gyümölcsei alföldünkön korán megérnek, mégis inkább való a felföldre, mintsem az alföldre.

93. Gyógyi alma.

(Rose de Gyógy; Gyógyger).

Származása. A rózsá-almák családjába tartozó, eme jeles tartós almának Erdély a hazája. Boldogult Nagy Ferencz tanár Erdély és gyümölcseiről írván, Alsó-Fehér megyét tartja bölcsőjének, hol Enyedtől Fehérvárig s a Maros jobb partján a havasokig terjedő vidéken, melynek Fel-Gyógy a központja, rég idő óta el van már terjedve s ott gyökshajtásokról is szaporodik. Erdélyrészi testvéreink „Gyógyi“ név alatt kétféle almát emlegetnek, melyek azonban egymástól csak színezetökre nézve különböznek; egyik a „Gyógyi piros“, másik a „Gyógyi csikós alma“; az előbbin a pirosság elmosódva; emezen pedig sűrű hosszas csíkokban szokott jelenkezni. Erdélyi barátaimtól több ízben és több helyről is meghozatván mindkét neve alatt, azt tapasztaltam, hogy nálam mind a kétféle egymással teljesen azonosnak mutatkozott ekkoráig. A Gyógyi piros fáján is termettek a teljes pirosak mellett csikósak is; a Gyógyi csikós is termettek pirossal egészen bemosottak a csikósak mellett; ennél fogva, hiszem, hogy a színváltozás csak esetleges és így valóban csak egy fajjal van dolgunk.

Érésideje. Nálam dec. febr.; hűvösebb tájakon, késő tavaszig is fonnyadás nélkül eláll.

Minősége. Csaknem I. rendű csemege- s tartósságánál, szállításra igen alkalmas voltánál fogva becses piaczos gyümölcs.

Nagysága. Kisded, néha csaknem középnagy.

Alakja. Tojásdad gömbölyű; többnyire szabálytalan termetű, mert derekán, kelyhes végétől száras végéig inkább vagy kevésbé kiemelkedő lapos bordák nyújtózkodnak s ezek a gyümölcs egyik oldalát gyakran hízottabbá és emelkedettebbé is teszik, mint a másikat. Zöme többnyire közép tájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően fogyva boltozódik s mindkét sarkán szűk és tompa karimában enyészik el. Szára középhosszu, vékony, fás; szépen kikanyarított szűk és nem mély üregbe helyezett. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; rövid, molyhos, összeboruló osztványaival majd a fölszínen, majd csekélyke ránczos falu üregben ülő, melynek karimája többnyire ferdén áll.

Szine. Bőre vékony, de szívós; sima, fényes; elejénte sápadt zöld; értével citromsárga, miből azonban csak egy-egy foltocska látszik ki tisztán, mert az egész fölület hosszas, piros csíkokkal sűrűn be van csapkodva, mely pirosság néha oly sűrű mosattá olvad föl, hogy benne a csíkok észre sem vehetők. Pontozata ritkás, fehérés, elég szembe-tűnő. Rozsda majd sohasem, de feketés ragyaszeplők itt-ott, gyakrabban találkoznak rajta.

Belseje. Husa szép fehér, a bőr alatt gyakran pirosba játszó, finom könnyű, elejénte törekeny, értével csaknem olvadó; leve igen bő, cukros, üdítő savanygyal emelt, igen kellemes, gyöngéden fűszeres ízzel.

Magtokja nyílttengelyű; nyílt fiókjaiban szép tojásdad, hegyes, gesztenyeszínű, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve kúpalaku.

Fája. Erőtéljes, igen edzett; korán s a neki kedvező viszonyok közt rendszeren és igen bőven termő; föl- és szétálló ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, sűrűlombos, terjedelmes koronát alkotó. Szálas fának legalkalmasabb, mindenütt jól díszlik ugyan, de száraz, laza talajban ritkán és csak apró gyümölcsöket terem. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek; bordázatlanok; egész hosszukban sűrűn fehérmolyhosak, pirossal kissé árnyalt zöldesbarnák; aljuknál fehéres reczés hártáival takartak; apróbb-nagyobb, kerek, fehéres pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, hosszúak kúposak, tompahegyűek, lapulók, aljuknál barnásak, hegyöknél sűrűn fehérmolyhosak; elég kiemelkedő, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hasas vagy kúpos tojásdadok, tompahegyűek; szennyes barnák, hegyöknél sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Elég nagyok vagy középnagyok, elég vastag és keményszövetűek; széles tojásdadok vagy csaknem szívalakúak; hirtelen elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; laposak vagy széleiken kissé fölhajlók; alig íveltek; nyelökről vízirányosan elálló; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák és elég fényesek, homályos zöldek; széleiken tompa vagy itt-ott kissé éles fogakkal sűrűn, de nem mélyen és nem szabályosan fűrészeseek. Levélnyelők rövidek, vastag, merev, molyhos, tövénél pirossal kissé színezett; rézsunt fölfelé álló. Levélpárhái kicsinyek, áridomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszúak, keskeny kerületesek, völgyesek; fölálló nyelökről rendetlenül szétterülők.

Hasonnevei. Gyógyi piros; Gyógyi csíkos.

Leirői. Nagy Ferencz, *Magyarország gyümölcstani leírása* 19-dik lapján, mások tudtommal még nem irták le.

Észrevétel. Alföldi viszonyaink közt kevés haszonnal járna tenyésztése; míg hazánk emelkedettebb fekvésű vidékein, különösen az olyan folyóvizeink mellékén, melyeken a gyümölcsöt tutajon vagy deréglén szállítani lehet, nyereséggel lehetne nagyban is tenyésztenünk.

94. Pázmán alma.

(Pomne de Pázmán; Cardinal von Pázmán.)

Származása. Hazánkban az éjszaki és keleti Kárpátok termékeny völgyeiben, rég idő óta el van már terjedve részint „Boczmaner“, részint „Török muskotály“ nevezett alatt. Hol született a világra? senkisé megjegyezte föl. Többen azt tartják, hogy még a török világban származott hazánkba, mit némileg a Török muskotály nevezet is bizonyítani látszik. Főnebbi nevét boldogult Urbanektól kapta. 1877-ben, a mikor e munka I. kötete megjelent, még nem ismertem e fajt; azóta azonban, hála számos barátom szíves támogatásának! töviről hegyire megismertem már és azon kellemes helyzetben vagyok, hogy kö-rülményes leírását azonnal bemutatathatom.

Érésideje. November—január; hűvösebb tájakon és alkalmas hű-vös helyen tartva Ápril hóig is fonnyadás nélkül eltartható.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy legalább jóval nagyobb a középszerűnél.

Alakja. Többnyire kúpos gömbalaku; elég szabálytalanul boltozott s egyik oldalán többnyire hizottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme majd középtájra, majd jóval alább a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödik s igen széles, lapos és rendszerint hullámos karimában végződik; kelyhe felé pedig majd szelíden, majd hirtelen fogyva, többnyire ferdén csonkázott kúpos véget alkot. Szá-ra rövid, ritkán emelkedik a mélyedés karimája színvonaláig, vékony vagy középvastag, fás; tágnylásu, de szűk és mély üregbe helyezett, mely-nek falait s néha karimáját is sugarakra szakadozó rozsdamáz borítja. Kelyhe többnyire zárt; rendetlenül fölálló, széleses, molyhos és so-káig zölden maradó osztványaival szabálytalanul kikanyarított elég szűk és mély üregben ülő, melynek falain néha elég szembetűnő, kal-vilszerű, néha pedig csak szelíd, lapos bordák nyulnak a karimára s onnan tovább a gyümölcs derekán át a szármélyedés karimájára is s e bordák a gyümölcs kerekedségét gyakran megzavarják.

Színe. Bőre elég vastag, szívós, sima, néha kissé érdes; értével zsirostapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadtzöld; értével szalma-sárga; napos oldalán néha földvörössel szelíden belehelt s e színezet-ben élénkebb piros szeplőkkel is márványozott. Pontozata elég sűrű, elég szembetűnő, kiemelkedő barna pettyescskék alakjában jelenkező. Hálózatos rozsdá szórványosan, valamint kisebb-nagyobb feketés ragya-szeplők is, gyakran mutatkoznak rajta.

Belseje. Husa fehéres, néha sárgásba vagy zöldesbe játszó fehér, elég finom, tömöttes, elejénte roppanós; értével porhanyó; leve bő, czukros, gyöngédsavanyynyal emelt; igen kellemes fűszeres ízzel. Mag-tokja nyilttengelyű; inkább vagy kevésbbé nyilt fiókjaiban kevés ép, hosszukás, világosbarna magot rejtő. Kehelycsöve kúpalaku, a gyü-mölcsbe inkább vagy kevésbbé lehatoló.

Fája. Vígnyövésű, erőteljes, igen edzett; elég korán és a neki kedvező viszonyok közt, elég bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben szétálló ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel elég jól be-
ruházkodnak, kuszált lombozata, nagy, terebélyes koronát alkotó. Alkalmas szálafának; jól díszlik ugyan mindenütt, de csak kellőleg nyirkos talajban képes teremni. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vékonyak vagy középvastagok, hegyők felé mindinkább elvékonyodók, egyenesek, alig könyökösek, hegyők felé finoman bordázottak; fölálló vagy inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvők; elég sűrűn és finoman molyhosak, violaszínpirossal kissé árnyalt barnák; apró, kerek vagy itt-ott hosszúak, fehéres pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszúas levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, vagy középnagyok, tojásdadok, széles-talpuak, tompahegyűek, lapulók; aljuknál szennyesbarnák, hegyőknél sűrűn fehér molyhosak; alig kiálló, bordázatlan és csakis a vesszők hegye felé finoman bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, vagy középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek, fehér molyhozattal sűrűn takartak.

Leveli. Az erősebb hajtásokon elég nagyok, a vékonyabbakon inkább kicsinyek, mint középnagyok; elég vastag és durvaszövetűek; tojásdadok, itt-ott hosszúas tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, többnyire hosszúas, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy széleiken kissé föl hajlók; alig íveltek, itt-ott szeliden hullámosak; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők, homályos zöldék; széleiken éles fogakkal elég mélyen és sűrűn, de nem szabályosan fűrészeseek. Levél nyelők rövid, vastag, merev, molyhos; tövénél violaszínpiros többnyire rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég nagyok, lándzsásak, tartósak.

Hasonnevei. Boszmáni; Boczmáner; Pomum Bosniacum.

Leirői. Balogh Ágost, *Kertészgazda*, 1865. évf. 475. lapján.

Szabó Sámuel, *Gyüm. füzetek*, 1882.

Oberdieck, egy kéziratban, melynek mását Beőr Kálmán t. barátom küldötte meg nekem Eperjesről.

Észrevétel. Ezen alma neve alatt több, más almafaj is lappang már hazánkban. Alföldi viszonyaink közt, alig hiszem, hogy haszonnal járna valahol tenyésztése. Hűvösebb és nedvesebb levegő, nyirkosabb talaj kívánatik ahhoz, hogy kielégítő termést nyújthasson, és nem olyan nedvszegény, mint a milyent itten föltalálhat.

95. Jonathán.

Származása. Amerikából származik. Az Uj-York államban, Kingston mellett fedeztetett föl, hihetőleg az újabb korban. Hasbrouck Jonathán nevéről keresztelték el, a ki először ismerteté meg e kitünő almát a gyümölcsészekkel. — Ujdonság-létére már hazánkban is el van néhol terjedve. Ojtóvesszejét Fazekas Károly barátom szivességéből, 1876-ban kaptam Lekehalmáról. Fajfámon több ízben termett már Oberdieck leírásával jól egyező gyümölcsöket.

Érésideje. Nov.—Január.

Minősége. I. rendű csemege-, gazdasági- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Két végén kissé belapított tojásalaku vagy kúpos gömb-alakú; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán többnyire hízottabb és emelkedettebb is, mint a másikon. Zöme a középtájnál többnyire alább, a kelyhes vége felé esik, honnét szára felé kissé hirtelen fogya gömbölyödik s többnyire elég széles, kissé hullámos karimában végződik; kelyhe felé pedig szeliden fogya s rendszerint kissé összébb húzódva boltozódik s többnyire ferdén álló karimában végződik. Szára rövid, vastag, húsos; néha középhosszú, vékony, fás, molyhos; tágnylású, de szűk és mély töcséralaku üregbe helyezett, melynek finoman rozsdamázos falain néha szelid lapos bordácskák és barázdák is szoktak váltakozni. Kelyhe zárt; néha félignyilt; fölálló és összehajló, keskeny, molyhos és sokáig zölden maradó osztványaival inkább vagy kevésbé szűk és mély üregben ülő, melynek falain finom ránczok nyulnak föl a karimára, hol hullámos emelkedéseket képeznek s elenyésző, lapos bordákként a gyümölcsön végig, a szármélyedésig is levonulnak.

Szine. Bőre finom, sima, fényes; elejénte fehéres zöld; értével élénk szalmasárga, miből azonban csak az árnyékban nőtt példányokon láthatni tisztán kisebb-nagyobb foltokat; mert csaknem az egész fölület elejénte homályos, később derültre változó pirossal van bemosva vagy belehelve s közben-közben élénkebb vérpiros, szakadozott csíkokkal is becsapkodva. Pontozata apró, alig szembetűnő s többnyire csak az alapszínen, a bőr alul áttetsző fehéres pettyek alakjában jelenkező. Rozsdafoltok ritkán fordulnak elő a gyümölcs fölületén; de beégetett feketés ragyaszeplők többször találkoznak rajta.

Belseje. Husa sárgásfehér, finom, kissé tömött, porhanyós; leve bő, czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja csak kissé nyilttengelyű; inkább vagy kevésbé szűk fiókjaiban, hegyes tojásdad, vörhenyes barna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve kúpalaku, a gyümölcsbe csak kevésbé behatoló.

Fája. Elejénte vígnövesű, később mérsékelten növvő, egészséges, igen edzett; korán, rendesen és bőven termő; rézsunt fölfelé törekvvő, de csakhamar lefelé konyuló, nyúlánk ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel kellőleg beruházkodnak, kúszált lombozatú, gömb-

alakú koronát alkotó. Alkalmas szálas fának és törpefáknak is. Helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, karcsuak, hajlékonyak; könnyökösök; fölálló vagy nyílt szögekben szétálló; gyenge korukbansűrűn és finoman molyhosak; ért korukban is csak itt-ott csupaszak, sárgás vagy barnás zöldek; kerek vagy itt-ott tojásdad, fehér pontokkal ritkásan pontozottak; rendetlen, többnyire kissé hosszúas levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, tojásdadok, laposak, tompahegyűek, lapulók; idősebb fákön világos vérpiros pikkelyekkel takartak és csak hegyök felé molyhosak; fiatal, erőteljes hajtásokon sűrűn fehér molyhosak, csak alig kiálló többnyire hárombordás talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kúpos tojásdadok, alig hegyesek, hegyöknél fehér molyhosak, különben csupaszak; pirosas pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok vagy kisebbek is, vékony és hajlékonyszővetűek; kerülékesek; elég hosszúak, gyakran félre is görbült, keskeny hegyben végződők; kissé völgyesek; íveltek; széleiken többnyire hullámosak; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, inkább vagy kevésbé világos-zöldek; széleiken mélyen, kissé tompán, többnyire kettős fogakkal fűrészesek. Levélnyelők majd hosszúak, majd középhosszú, vékony vagy középvastag, fás, molyhos, töve felé violaszínpiros; inkább vagy kevésbé rézsunt, fölfelé álló. Levélpálhái középnagyok, szétálló, lándsásak, igen tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, keskenyebbek és hosszabbak, mint a vesszőkön levők; igen hullámosak, laposak, többnyire lándsásak vagy keskeny kerülékesek; rövid nyelökről mereven szétálló.

Hasonnevei. Philip Rick; King Philip.

Leirői. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VIII. 149. Másoktól még nem olvashattam leírását.

Észrevétel. Mind fájának egészséges és termékeny volta, mind gyümölcseinek szépsége és jósága végett méltán megérdemli, hogy hazánkban mindenfelé elterjeszszük. Igen jól beillőnek találtam alföldi viszonyaink közé is.

96. Baldwin alma.

Származása. Amerikából, az Egyesült államokból származik, hol, kivált Boston környékén, nagyon el van terjedve. A múlt század közepe felé kelt magról. Baldwin ezredes nevét viseli, aki először kezdette elterjeszteni. Napjainkban mindentelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1869-ben Reutlingenből, dr. Lucastól, 1874-ben pedig Plantièresből, a Simon-Louis testvérektől kaptam. Több ízben termett már nálam; de, vidékem mostoha viszonyai közt, gyümölcseinek magasztalt jóságát egyszerűen sem volt képes kellőleg kifejtetni. Fajom valódisága azonban kétségtelen.

Érésideje. November—mártius.

Minősége. Kedvező viszonyok közt I. rendűnek mondják; nálam alig II. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Gömbölyded; többnyire azonban kúpos gömbalaku; inkább vagy kevésbé szabályosan boltozott; egyik oldala többnyire hízottabb és emelkedettebb, mint a másik. Zöme a középtájnál kissé alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé szeliden gömbölyödik s szára körül elég széles és lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig szeliden fogyva, rövid, vastag és többnyire igen tompa-kúpos véget alkot. Szára a középhosszu, középvastag, fás, bunkósan végződő és molyhos; többnyire tágas tölcseralaku és elég mély üregbe helyezett, melynek falai áttetsző, finom rozsdamázzal vannak gyakran bevonva. Kelyhe többnyire kicsi, zárt, a nagy példányoknál pedig félignyilt; föllálló és egymáshoz összehajló, molyhos osztványaival szűk és ritkán mély, csésze-alakú üregben ülő, melynek aljáról szelíd ránczok indulnak ki, s ezek a karimát hullámossá tevén, elenyésző, lapos bordák gyanánt a gyümölcs derekán is végig vonulnak, de ennek kerekdedségét ritkán zavarják meg.

Szine. Bőre kissé vastag és szívós, sima, elég gyöngédtapintatu, sőt csaknem zsírostapintatu, bágyadtan fénylő; elejente zöldessárga; később inkább vagy kevésbé narancssárga; napos oldalán sárgászörlőssel egészen hemosott s e színezetben elmosódó, szakadozott, sötétebb piros csíkokkal is tarkázott; néha pedig a pirosság, kivált a napnak jól kitett példányoknál, — sötét vérvörösbe is át szokott csapni. Pontozata ritkásan elszórt, fahéjszínű vagy csak a bőr alul áttetsző, fehér pettyek alakjában jelenkező. Rozsdaalakzat csak elvétve találkozik rajta.

Belseje. Husa sárgás, finom, tömött, roppanós; teljes értékével azonban elég porhanyó. Kár, hogy benne néha taplós foltok is találkoznak. Leve igen bő, nálam azonban többnyire alig elegendő, ezukros, finom savanyúval emelt, — többnyire kellemes, sajátzerűen fűszeres-ízű. Magtokja inkább vagy kevésbé nyilttengelyű; fiókaiban majd ép, majd ideitlen magvakat rejtő. Kehelycsőve rövid tölcseralaku.

Fája. Erőteljes, vígnövésű, edzett; ha nem is korán, de aztán rendszeren és igen bőven termő; rézsunt fölfelé törekvő merev ágaival

melyek gyümölcsöző szervekkel sűrűn beruházkodnak, magas gömbalakú lombos koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon. Alkalmas szálasfának és nyesés alatt tartva gulafának is; még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik, de itt termett gyümölcsei, melyek különben jól állják helyöket a fán, sohasem versenyezhetnek azon gyümölcseivel, melyek kedvezőbb viszonyok közt termettek.

Vesszei. Számosak, hosszúak, elég vastagok és merevek, hegyők felé is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; aljuk felé síkfölületűek; hegyők felé bordázottak; egész hosszukban sűrűn és finoman molyhosak; itt-ott csupaszak, zöldesbarnák, hegyők felé homályos pirossal mosott barnák; elég szembetűnő, kerek vagy itt-ott tojásdad, fehéres pontokkal elég sűrűn pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, csaknem háromszögűek, kissé duzzadthátuak, elég hegyesek, lapulók, pirosasbarnák, sűrűn fehér molyhosak; jól ki-duzzadt, két szélén bordás talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, vagy középnagyok, karsukúposak, tompa-hegyűek, pirosas gesztenyeszínűek, sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Nagyok, elég vastag és keményszövetűek; széles vagy kerek-tojásdadok; hirtelen elkeskenyült, inkább vagy kevésbé rövid, éles hegyben végződők; lapos teknősek; nem íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők, homályos fűzőldék; széleiken előrehajló, kettős sőt hármias fogakkal is, elég élesen és mélyen fűrészesek. Levél nyelők rövid, igen vastag, merev, molyhos; tövénél violaszinpirossal mosott; nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái majd áridomuak majd elég kifejlődött és szétálló lándzsák; elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak és néha hosszabbak is, mint a vesszőkön levők; többnyire kerülékesek, széles-hullámosak; rövid, vastag nyelökről mereven és rendetlenül szétálló.

Hasonnevei. Baldwin's rother Pippin; Pecker; Woodpecker stb.

Leirői. Bivort, *Annal. de pomol.* III. 47.

Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 427.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 89.

Mas, *Le Verger*, IV. 163. és sokan mások.

Észrevétel. E híres almafaj mindannyiszor bőven termett nálam is; valahányszor kertem, a megelőző nyáron egy-egy átható esőben részestült. Ebből következtetem, hogy hazánkban mindenütt jól fog teremni, hol fája kellő nedvességet talál gyökereivel a földben. Azonban úgy tapasztalom, hogy az alföld melegében erőtetve érik s így inkább való a felföldre, mintsem az alföldre.

97. Bournay-i fehér.

(Blanche de Bournay.)

Származása. E jeles alma Leroy angersi, világhírű faiskolájának egyik fiókjában, Bournay-ban kelt magról s fönnnebbi név alatt 1865-ben kezdett onnan mindenfelé elterjedni. Ötévesszejét 1875-ben kaptam a Simon-Louis testvérektől, Plantièresből. Több ízben termett már nálam Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Dec.—jan.; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Jókorá nagy; néha csak középnagy.

Alakja. Többnyire lapos és bordás gömbalaku. Zöme középtájra esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül széles és lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig rendszerint összebb húzódva boltozódik s többnyire szűkebb karimában fogy el, mintsem száras végén. Szára rövid vagy középhosszu, vékony, fás, bunkósan végződő; tágnylású, de fenékén összeszűkülő, elég mély tölcéséalaku üregbe helyezett, melynek falait áttetsző, finom, barnás vagy fahéjszínű, sugaras rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe többnyire félignyílt; fölálló, hosszas, keskeny és molyhos osztványaival majd szűkes, majd elég tág és inkább vagy kevésbé mély üregben ülő, melynek falairól öt vagy több, elég szabályos, lapos borda nyúlik a karimára s onnan tovább a gyümölcs derekán át egész a szármélyedés karimájáig, a hol aztán elenyésznek.

Színe. Bőre vékony, sima, kissé zsírostapintatú, elég fényes; elejente sáppadt vagy fehéres zöld; értével világossárga; napos oldalán kissé élénkebsárga s néha némi gyöngéd pirossal is szelíden belehelt. Pontozata ritkás; majd alig, majd eléggé szembetűnő, fahéjszínű petytyek alakjában jelenkező. Rozsdaalakzat csak elvéve fordul elő fölületén.

Belseje. Husa fehér s a bőr alatt sárgásba játszó, finom, gyöngéd, noha roppanós és pezsgő; leve igen bő, czukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeres ízzel. Magtokja nyílt-tengelyű; inkább vagy kevésbé nyílt, tágas fiókjaiban többnyire idétlenül fejlődött, sötétbarna magvakat rejtő. Kehely-csőve hegyes kúpalaku.

Fája. Erőtéljes, elég vígnövesű, igen edzett; korán és rendkívül bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben szétálló, merev ágaival, melyek gyümölcsveszőkkel és peczkekkel sűrűn beruházkodnak; terjedelmes gömbalaku koronát alkotó. Díslik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálasfának. Mindenütt jól díszlik: de vidékem könnyen kiszáradó, laza talajában csak esős évjáráskor képes szépen kifejlődött gyümölcsöket és gazdagon teremni. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, vastagok vagy középvas-tagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, noha kissé

könyökösek, szelíden bordázottak; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; finoman fehérmolyosak; itt-ott csupaszak, szürkével árnyalt pirosas barnák, igen apró, kerek, fehér pontokkal majd sűrűbben, majd ritkábban pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, igen tompa kúposak, lapulók, fehér molyhózzal sűrűn takart pirosasbarnák; alig kiálló, hárombordás talápon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok vagy jókora nagyok, zömök tojásdadok, tompahegyűek, sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Jókora nagyok vagy középnagyok, elég vastag és durvaszövetűek; tojásdadok vagy széles kerülekesek; hirtelen elkeskenyült, inkább vagy kevésbé rövid hegyben végződők; csaknem laposak vagy igen laposteknősek, alig ívelték; a nagyobbak, széleiken kissé hullámosak; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon molyhosak, felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken előrehajló, jókora nagy, tompa vagy kissé éles fogakkal elég mélyen és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszas, vagy közép-hosszú, elég vastag, igen merev, molyhos, tövéből sötét violaszínnel mosott; rézsunt fölfelé álló. Levélpárhái többnyire fejletlenek, áridomúak vagy keskeny lándzsák, szétálló, elég tartósak.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* III. 138. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Széles elterjesztésre méltó hazánkban mindenütt, a hol a fának életére és termékenységre oly igen szükséges, nedvességet nem egy könnyen ereszti el a föld.

98. Nemes aranyalma.

(Golden noble; Gelber Edelapfel.)

Származása. E jeles almának anyafáját egy régi kertben, Downham városa határában (Angolhon, Norfolk megye) 1820 körül fődöztek föl s kezdték elterjeszteni. Mint szép, nagy és jó gyümölcs csakhamar elterjedt mindenfelé. Hazánkban is több helyt előfordul már. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. October—november; hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege-, piaczos és díszgyümölcs.

Nagysága. Rendszerint jóval nagyobb a középszerűnél.

Alakja. Lapos gömbalakú; rendszerint szélesebb, mint magas; igen szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme csaknem középtájra esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödik s széles, laposas talpban végződik; kelyhe felé pedig elejénte szelíden, aztán csakhamar és mindinkább fogyva boltozódik s kelyhe körül szintén széles laposas karimában fogy el. Szára igen rövid, vastag, többnyire husos, molyhos, ritkán emelkedik a szármélyedés karimája színvonalaig; tágnylásu, de szűk és inkább vagy kevésbbé mély üregbe helyezett, melynek sokaig zölden maradó falait áttetsző finom rozsdamáz szokta gyakran elfátyolozni. Kelyhe zárt vagy félignyilt; összehajló, rövid, molyhos és zöld osztványaival csaknem a felszínen vagy tágas ugyan, de igen sekély üregben ülő, melynek zöldes alján finom lapos ráncoskák láthatók, hanem ezek az üreg karimájára sem vonulnak föl.

Szine. Bőre finom, sima, mintha csiszolt volna, ragyogó fényes; elejénte sárgás zöld; értével élénk citromsárga; napos oldalán arany-sárga rendszerint minden pirosságot nélkülöző. Pontozata elég sűrű, többnyire csak a bőr alul áttetsző, fehér pettyecskek alakjában jelenkező s a gyümölcs teljes értével alig észrevehető. Egyes, cserepes ragyaszeplők néha találkoznak fölületén, de rozsdalakzatok csak elvétve vagy éppen nem jelenkeznek rajta.

Belseje. Husa sárgás vagy sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes és törekeny, de csaknem egészen szétolvadó; leve bő, csukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes fűszeres ízzel. Magtokja nyilttengelyű; kissé nyilt fiókjaiban hasas tojásdad, hegyes, pirosas, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve hosszas tölcséralakú, a gyümölcsbe jó mélyen lehatoló.

Fája. Erőtcljes, vígnövész, edzett; elég korán és elég bőven termő; fölálló vagy nyilt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel elég jól beruházkodnak, szép-lombos, magas gömbalakú koronát alkotó. Mindenféle almaalanyon jól díszlik. Alkalmas szálasfának is, gulafának is; mindenütt jól díszlik, de ahhoz, hogy termékeny legyen, elkerülhetlenül szükséges a kellőleg nyirkos talaj. Gyümölcssei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok vagy középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek, bordázottak; fölállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; elég sűrűn, de finoman molyhosak, itt-ott csupaszak, barnás vagy zöldessárgák, napos felőkön pirossal kissé árnyaltak; igen apró, kerek, itt-ott hosszúak, fehér pontokkal sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidek, háromszögűek, lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; elég kiemelkedő, bordás talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kúpos tojásdadok, tompahegyűek, szennyes barnák vagy sűrűn fehér-molyhosak.

Levelei. Nagyok vagy jókora nagyok, vastag és durvaszövetűek; tojásdadok vagy széles tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszúak és hegyben végződők; lapos-teknősek, alig íveltek, itt-ott széleiken szelíden hullámosak; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken előrehajló, tompa fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, elég vastag és merev, molyhos; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég nagyok, szétálló, lándsásak, tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kerülékesek, laposak, szelíden hullámosak, rendetlenül szétálló vagy kissé lefelé konvulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 377.

Leroy *Diet. de pomol.* III. 180.

Észrevétel. Vidékem könnyen kiszáradó, laza talajában csak esős évjáráskor terem mérsékeltén; míg nagyobb folyóvizeink mellett, a kötött és iszapos talajban, még alföldünkön sem lehet panasz termékenysége ellen. Szép nagy és jó gyümölcsei végett bizvást helyet adhatunk számára kerteinkben egy-egy fának.

99. Api.

(Pomme Api; Kleiner Api.)

Származása. Régi, bizonytalan. Némely régi gyümölcsész Appius, római polgár nevéből akarta az Api nevet kimagyarázni, mások egy, Bretagne-tartományban volt, de ma már nem létező, Api-nevű erdőtől, a hol hihetőleg ezen almát először földőzték föl, vélik származottnak az Api-elnevezést: de állításuk, véleményük támogatására biztos adatot sem a régiek, sem az újabbkori gyümölcsészek, máig sem voltak képesek fölhozni. Ojtó vesszejét több hiteles helyről is meghozattam. Több ízben is termett nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Dec.—apríl.

Minősége. II. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Kisded vagy éppen apró.

Alakja. Igen lapos gömbalakú; elég szabályosan boltozott, noha derekának kerekdedségét gyakran szelíd, lapos bordák zavarják meg kissé. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik s úgy száraz, mint kelyhes végén széles, tompa karimában végződik. Szára rövid, gyakran alig emelkedik ki a szármélyedés karimája színvonalaig; néha azonban középhosszú, vékony, fás, finoman molyhos, kissé bunkósan végződő; tágnnyilasú, inkább vagy kevésbé mély tölcseralakú üregbe helyezett, melynek falai rendszerint rozsdamentesek. Kelyhe kicsi, többnyire zárt; bokrétásan fölálló, de hegyökkel hátragörbülő, vagy pedig szétterülő, hosszas, keskeny, hegyes és csak kevésbé molyhos osztványaival lapos tányéralakú, inkább vagy kevésbé mély üregben ülő, melynek falain csinos ránczok nyújtóznak föl a karimára, és azt szeliden hullámossá tevé, elenyészőleg a gyümölcs derekára is.

Szine. Bőre vékony, de szívós, sima, fényes; elejénte világos zöld; értével sáppadt szalmasárga; napos oldalán s a napnak jól kitett példányoknál, fölületének csaknem felét szelid vér pirosság futja be, mely színezet a napnak kevésbé kitett példányoknál, csak szelid árnyalatként vagy csak egyes vérpiros szeplőcskében jelenkezik. Pontozata igen apró, alig szembetűnő s többnyire csak a piros színben, finom, apró, fehér pettyeस्कék alakjában jelenkező. Rozsdának többnyire még nyoma sem látszik fölületén; de apró ragyafoltok néha mutatkoznak itt-ott.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásba játszó, fehér, magtokja körül zöldes erekkel, igen finom, tömött és keménykés rendszerint roppanó; leve elegendő, czukros, alig némi gyöngéd savanyval emelt, elég kellemes, gyöngéden illatos, de kevésbé fűszeres ízű. Magtokja zárt-tengelyű; kisded fiókjaiban tojásdad, pirosas barna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid, tompa kúpalakú.

Fája. Erőtéljes, egészséges, edzett; nem korán, de aztán rendesen, igen bőven és csomósan termő; fölfelé törekvő, számos ágaival, melyek

gyümölcspecszkekkel hamar és jól beruházkodnak, sűrűlombos, magas gömbalakú koronát alkotó. Vadonezon inkább díszlik, mint doucin vagy paradicsomalanyon; mégis inkább ojtandó paradicsom-alanyra bokoralakú fának, melyen gyümölcsei szebbek, levesebbek, puhább bőruiek, — mintsem vadonezra szálas fának, a melyen gyümölcsei keménybőrűek és kevésbé levesek. Mindenütt díszlik; gyümölcsei pedig igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Igen számosak, hosszúak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé igen elvékonyodók: sűgáregenyések; alig könyökösek; fölállóak vagy éles szögokban fölfelé törekvők; síkfölöletűek, még hegyök felé is csak alig észrevetőleg bordázottak; gyenge korukban is, ért korukban is finoman molyhosak vagy csak hamvasak; itt-ott csupaszak, sötét vérvörösek vagy csaknem feketék; elég szembetűnő, hosszúak vagy kerek, fehér pontokkal elég ritkásan pontozottak; többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, csaknem háromszögűek, lapulók, fehér molyhozattal sűrűn borított pirosas gesztenyeszínűek; alig kiálló, lapos, a vesszők hegyénél azonban röviden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszúak, kúposak, tompahegyűek; kissé lazán álló pikkelyeik barnás vörösek, különben sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Kicsinyek, vastag és keményszövetűek; hosszúak és gyakran visszás tojásdadok vagyis nyelők felé keskenyebbek, mintsem hegyök felé; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő és gyakran félre is csavarodó, hosszúak, éles hegyben végződők; inkább vagy kevésbé völgyesek; alig íveltek; széleiken néha szeliden hullámosak; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők, majd sötét, majd világos fűzőldék; széleiken előrehajló, elég apró, tompa fogakkal sűrűn s elég szabályosan fűrészesek. Levél nyelők hosszúak vagy középhosszú, vékony vagy középvastag, merev, finoman molyhos; tövének sötét violaszínnel mosott; többnyire éles szögokban fölfelé álló. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, többnyire azonban igen hosszúak, keskenyek, kertülekeselek, laposak, szeliden hullámosak; mereven szétterülők.

Hasonnevei. Petit Apis; Api rose; Api ordinaire.

Leirői. Diel, *Kernobtsorten*, I. 247.

Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 557.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 65.

Mas, *Le Verger*, IV. 57. és sokan mások.

Észrevétel. Kellőleg nedves, termékeny talajban, rendkívül bőven szokott teremni az Api alma ugyannyira, hogy fáján több az alma, mint a levél. Kertem könnyen kiszáradó, laza talajában azonban csak esős évjárás után birja mesés termékenységet bizonyítani. Megérdemli hogy helyet foglaljon kerteinkben, mindenütt hazánkban.

100. Őszi, piros renet.

(Reinette rouge d'automne; Rothe Herbstreinette.)

Származása. Hihetőleg Franciaországból származik. Diel, a ki 1801 körül ismertette meg, azt írja, hogy hozzá Metzből és Nancyból került e jeles almafaj, melyet azonban a francia gyümölcsészek műveiben még sehol se találtam leírva, sőt megemlítve sem. Ojtóvesszét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom határozottan valódi.

Érésideje. September; hűvösebb tájakon karácsonig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Néha lapos gömbalaku, néha magasnak látszó gömbalaku; többnyire szabályosan boltozott, noha egyik oldalán kissé húzottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, száras vége felé esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de a magasnak látszó példányoknál, kelyhe felé kissé összehúzódva is boltozódik s kelyhe körül ferdén álló, lapos karimában enyészik el; száras vége felé pedig szelíden domborodva boltozódik s többnyire széles és lapos karimában végződik. Szára többnyire rövid, vastag majd fás, majd husos, majd ismét csak egy husos buczoknak látszó; többnyire szépen kikanyarított, néha azonban egy-egy husos dudortól el is szűkített, elég mély üregbe helyezett, melynek falai néha finom rozsdamázzal borítvák. Kelyhe kicsi, zárt vagy félig nyílt; hosszas, hegyes, néha rövid, fölálló vagy rendetlenül egymáshoz tapadó, molyhos osztványaival elég csinos kerekedésű, inkább vagy kevésbé mély üregben ülő, melynek falain csak igen finom, lapos ránccocskák láthatók, de ezek a mélyedés karimáját nem teszik hullámossá s észrevehetőleg a gyümölcs derekára sem vonulnak.

Színe. Bőre finom, vékony, sima, gyöngédtapintatu, fáján kissé hamvas, ledörzsölve ragyogó fényes; elejénte sáppadt-zöld; értével szép szalmasárga, miből azonban csak itt-ott tűnik ki tisztán egy-egy foltocska, minthogy az egész fölület szép karmazsin pirossal van befuttatva s e színezetben, különösen pedig a gyümölcs árnyas oldalán, sötétebb piros, szakadozott csíkokkal is tarkázva. Pontozata apró, sűrű, szürkés, alig szembetűnő; többnyire ritkásan elszórt, jókora nagy, fehérrel szegett fahéjszín pettyek alakjában jelenkező. Rozsdafoltok és szemölcsök többször találkoznak fölületén.

Belseje. Husa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom, kissé laza, porhanyó; leve elegendő, czukros, üdítő savanyúval emelt, kellemes fűszeres-ízű. Magtokja zárt vagy csak kissé nyíltengelyű; fiókjaiiban kevés tojásdad, világos gesztenyeszínű, ép magot rejtő. Kehelycsöve rövid kúpalaku.

Fája. Mérsékelt növéssű, de egészséges és igen edzett; korán, rendszeren és bőven termő; kissé rendetlenül föl- vagy szétálló ágaival, me-

lyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, kissé szabálytalan gömbalaku, nem épen sűrűlombos koronát alkotó. Dísztlik mindenféle alma-alanyon. Alkalmas szálás fának is, törpe alaku fának is. Helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; egyenesek; föl- vagy szétállók; síkfölületűek; gyenge korukban is, ért kort korukban is ritkásan és finoman molyhosak; itt-ott csupaszak, simák, sárgás-barnák, napos felőkön és hegyök felé violaszínpirossal mosottak, apró, kerek, vagy hosszás, fehéres pontokkal ritkásan és alig szembetünőleg pontozottak; elég rendes levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, csaknem háromszögűek, tompahegyűek, lapulók, pirosas gesztenyeszínűek, de hegyöknél sűrűn fehér molyhosak; alig kiálló, csaknem bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kúposak, tompahegyűek; sötét barnával tarkázottak, különben sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, vékony és hajlékony szövetűek; tojásdadok, itt-ott kerülékesek; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszás éles hegyben végződők; lapos völgyesek; itt-ott esztornások és szelíden hullámosak; alig íveltek; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák, elég fényesek, világos zöldek; széleiken előrehajló, apró, éles fogakkal sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, elég vastag és merev, molyhos, alsó felén violaszínpirossal mosott vagy belehelt; inkább vagy kevésbbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái keskeny lándzsásak, kissé szétállók; elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, mint a vesszőkön levők, hosszás kerülékesek, csaknem laposak; rövid merev nyelökről mereven szét- vagy fölfelé állók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, IV. 102.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 497. Másoktól még nem olvastam leírását.

Észrevétel. Minthogy olyan időben érik, a mikor egyébbféle kapósabb gyümölcsökben bővelkedünk; inkább való hazánk magasabban fekvő vidékeire, mintsem az alföldre. Konyhai használatra s piaci elárúsítás végett azonban még a sík alföldön is, főképp népesebb városaink mellett s nagyobb folyóvizeink közelségében, méltó volna kertekben számára is helyet adnunk.

101. Belliss magoncza.

(Semis de Belliss ; Sämling von Belliss.)

Származása. E becses almafajjal Belliss János, plébános gazdagította hazai pomonánkat. Trencsén megyében, Rovnyén, a plébánia kertében 1868-ban termett először az 1858-ban elvetett magról kelt s ojtatlanul hagyott anyafa. Mindazok, kiknek Belliss ur mutatót küldött almájáról, méltó dicsérettel halmozták azt el, nemcsak hozzá küldött magán leveleikben, hanem néhány évvel ezelőtt nyilvánosan, a „Népkertésze“ című lap 1878—1879-dik évi folyamában is; minél fogva körülményes leírását ezennel bemutatom.

Érésideje. Nálam november—december; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Gömbölyded vagy két végén kissé belapított gömbalakú; többnyire szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme közép-tájra esik, honét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik; néha azonban kelyhes vége felé kissé összébb is huzódik, mintsem száras vége felé. Szára rövides, majd vastag és húsos, majd vékony, fás és csak tövé-nél húsos; csaknem a fölszínre helyezett vagy csak igen csekély mélyedéskéből kiálló, melynek sokáig zölden maradó falai majd rozsdamentesek, majd finom, sugaras rozsdával takarvák. Kelyhe kicsi, zárt; föllálló és összehajló, rövidke és fehérmolyhos osztványaival elég tágas, de sekély üregben ülő, melynek karimája néha szelíden hullámos. A gyümölcs derekán néha mutatkoznak némi elenyésző, lapos bordák; de ezek a gyümölcs kerekedségét majd sohasem zavarják meg.

Szine. Bőre finom, csaknem áttetsző, sima, csaknem ragyogó fényes; elejénte zöldes fehér; értével viaszfehér; napos oldalán, különösen a napnak jól kitett darabjain, szelíd pirossal bemosott vagy csak belehelt és pettyezett. Pontozata apró, alig szembetűnő; többnyire csak a bőr alúl áttetsző, fehér pettyecskék alakjában jelenkező. Szármélyedését kivéve nyoma sem látszik rajta a rozsdának; de néha kisebb-nagyobb barnás vagy feketés ragyaszeplők mutatkoznak rajta.

Belseje. Husa hó fehér, néha némi zöldes árnyalattal, igen finom tömöttes, de gyöngéd és könnyű, mint a Téli fehér kalvil husa, csaknem teljesen szétolvadó; leve igen bő, czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeres ízzel. Magtokja csaknem zárttengelyű; fiókjában szép, tojásdad, hegyes, vörösesbarna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid, hegyes kúpalaku.

Fája. Erőteljes; igen edzett, korán, rendesen, és igen bőven termő; föllálló vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég sűrű lombos

de kellőleg szellős, gömbalakú koronát alkotó. Mindenféle almaalanyon díszlik; alkalmas szálasfának és bokor alakú fának is. Ugylátszik, helyben és talajban nem válogatós, mert vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég, számosak, hosszúak, karesúak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, síktőlültek, csak hegyök felé finoman bordázottak; aljuk felé ritkásan, hegyök felé sűrűbben, de finoman fehérmolyhosak; itt-ott csupaszak, pirosasbarnák; kisebb-nagyobb, kerek vagy itt-ott hosszúak, fehéres pontokkal sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; rendes levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, kúposak, duzzadthátúak, tompahegyűek, lapulók; aljuk felé barnásak, hegyök felé sűrűn fehérmolyhosak; elég kiálló hárombordás, szűk talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadok, tompahegyűek, sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Nagyok, kissé vastag és keményszövetűek; hosszúak tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő és többnyire félre is görbülő, hosszúak, éles hegyben végződők; széles völgyesek vagy csatornásak, alig íveltek; széleiken, főképp a vesszők alján levők, hullámosak; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, sötét zöldek; széleiken majd tompa, majd kissé éles fogakkal sűrűn, de nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, elég vastag vagy középvastag, merev, molyhos, csaknem végig sötét violaszínnel mosott; elég nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái rövidek, fonál vagy áridomúak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, mint a vesszőkön levők, lándzsásak vagy keskeny kerülekések, laposak, kissé hullámosak; vékony nyelőről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Körülményes leírásban még eddig nem volt ismertetve. Érdekes adatokat lehet róla olvasni a „Népkertésze“ főnebb idézett évfolyamaiban.

Észrevétel. Nálam e faj ojtás után már a második évben bemutatta finom gyümölcseit. Megérdemli, hogy hazánkban egyetlenegy kertből sem hiányozzék. Alkalmas lesz-e nagybani tenyésztésre is? későbbi tapasztalatok dönthetik csak el.

102. Bödiker arany-renetje.

(Reinette-dorée de Bödiker; Bödikers Goldreinette.)

Származása. E jeles őszi és kora téli almát Bödiker, főtörvény-széki elnök nyerte magról, Meppenben (Hanovera). Elterjedését Oberdiecknak köszönheti, aki azt méltó dicsérettel elhalmozva körülményes leírásban is bemutatta. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Reutlingenből, dr. Lucastól. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valóságos kétségtelen.

Érésideje. Nálam september—november; hűvösebb tájakon februárig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Lapos gömbalakú s bárha egyik oldalán rendszerint hízottabb és emelkedettebb is, mint a másikon, mégis elég szabályos termető. Oberdieck szerint ugy alakjára, mint színezetére nézve az Orleansi renethez is, a Királyi kurtaszáruhoz is hasonlatos s alkalmasint ezek magváról keletkezhetett. Zöme a középtájnál alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyedve boltozódik s szára körül széles és lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig szelíden fogva boltozódik s többnyire ferdén álló, széles, lapos karimában enyészik el. Szára rövid, elég vastag, fás, néha husos, bunkósan végződő; tágas és mély tölcseralaku üregbe helyezett, melynek falait, majd finom, majd cserepes rozsdamáz takarja el s e máz, szakadozott sugarakban néha a gyümölcs derekára is föl húzódik. Kelyhe nagy, egészen nyílt; fölálló, széles és molyhos osztványaival tág és lapos tányeralaku üregben ül.

Szine. Bőre sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejente szalmasárga; értével élénk sárga; napos oldalán gyöngéd pirossal belelelt s közben közben élénkebb piros, szakadozott csíkokkal vagy pettyekkel tarkázott; néha pedig a napszегte példányokon az elmosódó pirosságban a csíkok észre sem vehetők. Pontozata elég sűrű, fahéjszínű, apró pettyek alakjában jelenkező, elég szembetűnő. Rozsdafoltok csak elvétve mutatkoznak rajta; de néha kisebb-nagyobb cserepes ragyaszeplő találkozik fölületén.

Belseje. Husa sárgásfehér, finom, tömött, porhanyó; leve elég bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes fűszeresizzel. Magtokja kissé nyílttengelyű; szűk fiókjaiban hosszas, tojásdad, szögletes, pirosasbarna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid tölcseralaku.

Fája. Erőteljes, vígnövésű, igen edzett; elég korán és igen bőven termő; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfele törekvő ágaival, melyek gyümölcsvevesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, szép lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Alkalmas szálásfának is, gulafának is; mindenütt jól díszlik, de csak kellőleg nyirkos talajban terem rendesen és bőven. Gyümölcssei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek; szelíden bordázottak; fölállók vagy éles szögekben fölfelé törekvők; finoman fehérmolyhosak; itt-ott csupaszak, sötét violaszínnel árnyalt barnák, aljuk felé pedig zöldesbarnák és finoman fehérhártyásak; apróbb-nagyobb, kerek, vagy itt-ott hosszúak, fehér pontokkal ritkásan és alig szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban középhosszú levélközűek.

Rügyei. Igen kicsinyek, rövidek, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; majd alig, majd eléggé duzzadt és két szélén röviden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Elég kicsinyek, tojásdadok, tompahegyűek, fehérmolyhosszal sűrűn eltakartak.

Levelei. Elég nagyok, vastag és elég keményszövetűek; kerekdedek vagy széles és rövid tojásalakuak; hirtelen elkeskenyült, inkább vagy kevésbé hosszúak, éles hegyben végződők; laposak vagy igen lapos völgyesek, alig íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elállók és hegyökkel kissé félre csavarodók; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos zölddek; széleiken előre hajló, éles fogakkal inkább vagy kevésbé mélyen és szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövidek vagy középhosszú, elég vastag, merev és molyhos, tövénél sötét violaszínnel befuttatott: részsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég kifejlődöttek, széles lándzsásak, tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszúak kerületekesek, laposak, kissé hullámosak, íveltek; elég vastag nyelökről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 165.

Lucas, *Auswahl werthvoller Obstsorten*, I. 70. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Vidékemen már aug. végén le kell szüretelni fájáról s gyümölcskamrába helyezni, a hol aztán fonnyadás nélkül november végeig is eláll. Hazánk hegyes vidékein egy kertből sem volna szabad hiányoznia.

103. Aranyszövet.

(Drap d'or; Goldzeugapfel.)

Származása. Frankhonból Bretagneból származik, hol neve a régi gyümölcsészek műveiben már a XVI. század végén fölmerül. Körülményesen Duhamel, francia gyümölcsész írta le először. Napjainkban mindenfelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódiságáról elég módomban és időm volt meggyőződhetni.

Érésideje. Nálam oct.—nov., hűvösebb tájakon nov.—jan.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy legalább jókora nagy.

Alakja. Két végén jól belapított magas gömbalakú, néha csaknem hengeres-gömbalakú; elég szabályosan boltozott. Zöme a középtájra vagy csak kissé alább, a száras vég felé esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, kelyhe felé azonban mégis kissé összébb huzódva boltozódik és szára körül széles, lapos karimában végződik. Szára igen rövid, néha fás, néha husos; inkább vagy kevésbé mély, de elég tág nyílású üregbe helyezett, melynek sokáig zölden maradó falát néha áttetsző, finom rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; fölálló, hosszas, keskeny és hegyes, többnyire egymásra boruló vagy egymásba fonódó, melyhos osztványaival tágas és inkább vagy kevésbé mély üregben ülő; többnyire azonban rendetlen ránczok és dudorkák közé mintegy beszorított. Üregkarimáján rendszeren hullámos emelkedések váltakoznak, melyek lapos bordák gyanánt a gyümölcs derekán, gyakran a szármélyedésig is levonulnak, de a gyümölcs kerekedségét alig zavarják meg.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, elég fényes; elejénte világos vagy sárgás zöld; értével sáppadt sárga; napos oldalán aranysárga, rendszeren minden pir nélkül. Pontozata elég sűrű, apró, fehérrel szegett barna, a gyümölcsön ennek éretlen korában elég szembetűnő, de ért korában alig szembetűnő. Rozsdafoltok leginkább csak ott látszanak a gyümölcsön, hol fejlődés közben sérülést kapott a bőr; de feketés ragyafoltoskák gyakrabban találkoznak rajta.

Belseje. Husa sárgás, finom, kissé laza vagy velős; leve bő, cukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; nyílt fiókaiban szépen kifejlődött, hosszas-hegyű, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve hoszas tölcéséralakú, a gyümölcsbe jó mélyen lehatoló.

Fája. Elég vőgnövésű, egészséges, igen edzett; korán és igen bőven termő; rézsunt fölfelé törekvő, de időjáráttal lekonyuló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég lombos, lapos gömbalakú koronát alkotó. Jól díszlik vadonczon is, doucin és paradicsom alanyon is. Alkalmas szálafának, bokor alakú fának, külö-

nösen pedig léczezet mellé, szárnyas fának is. Helyben és talajban nem válogatós, de csak ott terem bőven, hol a földnek meg van a kellő nedvessége. Gyümölcsei eléggé jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, karcsúak, hegyök felé inkább elvékonyodók; egyenesek; alig könyökösek; föl- vagy szétálló; bordázatlanok; gyenge korukban sűrűn és finoman fehérmolyhosak; ért korukban is csak aljuk felé és itt-ott csupaszak, sötét vagy csaknem feketés vörösek; igen apró, kerek, fehér pontokkal ritkásan és kevésbé szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, inkább vagy kevésbé röviddek, tompahegyűek, lapulók; sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, hosszúak kúposak, tompahegyűek; gesztenyeszínű, de hegyöknél sűrűn fehérmolyhos pikkelyekkel takartak.

Levelei. Elég nagyok, kissé vékony, de elég keményszövetűek; tojásdadok vagy hosszúak tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszúak, éles és gyakran félre is csavarodó hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak; egyebütt csatornásak; íveltek; a vesszőktől csaknem vízirányosan elálló; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban is csak felső lapjukon csupaszak; bágyadtan fénylők, élénk zölddek; széleiken elég éles, többnyire kettős fogakkal sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők kissé hosszúak, elég vastag; tövénél violaszín-pirossal mosott; a vesszőtől csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái rövidek, áridomuak vagy keskeny lándzsásak, szétálló, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők; nyelők felé szembetűnőleg elkeskenyedők; csaknem laposak; csak kevésbé hosszúak, de elég vastag, mereven szétálló nyelökről többnyire lefelé csüggők.

Hasonnevei. Vrai drap d'or; Goldstick-Apfel; Goldgestickter Apfel; Reinette Joseph II; Donauers Reinetten-Rambour, stb.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, III. 115.

Ober dieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 263.

Dr. Lucas, *Auswahl* stb. I. 92.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 272.

Mas, *Le Verger*, IV. 49. és sokan mások.

Eszrevétel. Hazánk emelkedettebb tájékain és alföldünkön is a nagyobb folyóvizek mellékén, méltó volna mindenütt e jeles almát nagyban is elszaporítanunk. Kertem mostoha viszonyai közt is jól díszlik fája, de termését többnyire mindig elpusztítják idő előtt a kártékony rovarok.

104. Spitzenburg Ezóp.

(Aesopus Spitzenburg; Esopus Spitzenburg.)

Származása. Éjszak-Amerikából származik és pedig, mikép Leroy írja az Uj-York állam Spitzenburg nevű járásában fekvő Aesopus községéből, hol a jelen század elején kelt magról. Bárha újabbkori gyümölcs; még sincsenek vele egészen tisztában a gyümölcsészek. Egyik egy, másik másfélekép írja le gyümölcseit is, növényzetét is; műveikben még a gyümölcs neve is más és másféleképen van leírva. Hihetőleg mindenik gyümölcsész más és másféle almafajt ír le e név alatt. Melyik leírása illik leginkább az eredeti, tehát a valódi gyümölcsre? Bajos volna még most elhatározni. Oberdieck, kitől fajom került, azt írja, hogy az ő fajára nagyon jól ráillik az amerikai gyümölcsészek leírása s így alkalmasint a valódi fajt írta le s küldötte meg nekem ojtóvesszőkben. Nálam több ízben termett már. Gyümölcseiben és növényzetében egyezett Oberdieck leírásával s így okom van hinni, hogy fajom valódi.

Érésideje. Octóber végétől januárig.

Minősége. I. rendű csemege-, gazdasági- és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Jókora nagy.

Alakja. Többnyire magasnak látszó kúpos gömbalakú; néha hengeres-gömbalakú; többnyire szeliden bordázott fölületű. Zöme a középtájnál alább és néha jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödik, s szára körül széles és lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig majd szelíden, majd hirtelen fogyva öszszezsébb huzódik, s kelyhe körül nem éppen széles; de tompa és többnyire hullámos karimában enyészik el. Szára középhosszú, vékony vagy középvastag, fás, kissé molyhos; tágyilású de szűk és mély üregbe helyezett, honnan ritkán emelkedik a karima színvonala fölé. Kelyhe középnagy, zárt vagy félig nyílt; fölálló és egymásra boruló, sokáig zölden maradó, molyhos osztványaival, — melyek azonban néha hiányzanak is, — inkább vagy kevésbbé tágas és ritkán mély csésze-alakú üregben ülő, melyből finom ránczok és lapos bordák indulnak a karimára és onnan tovább, inkább vagy kevésbbé kiemelkedő lapos bordák gyanánt levonulnak gyakran a szármélyedésig is.

Szine. Bőre finom, sima, gyöngédtapintatu, kissé fényes; elejénte sárgás zöld; értével élénk sárga; napos oldalán inkább vagy kevésbbé élénk, lángos pirossal bemosott, mely pirosság néha árnyas oldalára is — noha gyöngédebb árnyalatban — áthuzódik. Pontozata ritkás, alig szembetűnő s többnyire csak a bőr alól áttetsző, fehér pettyek alakjában jelenkező. Rozsdaalakzatok ritkán látszanak fölületén: de szármélyedésének falait majd finom, majd érdes és sugaras rozsdamáz takarja el gyakran.

Belseje. Husa sárgás, finom, tömött, roppanós; leve elég bő, czukros, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes, fűszeres-ízű. Mag-

tokja nyílttengelyű; nyílt és tágas fiókaiban tojásdad, hegyes, barnás, ép magvakat rejtő. Kehelyesöve kúpalakú, a gyümölcsbe elég mélyen lehatoló.

Fája. Erőtelmes, vígnövész, elég edzett; nem korán, de aztán rendszeren és igen bőven termő. Elejénte fölfelé törekvő, de később lefelé görbülő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de elég szellős, terebélyes koronát alkotó. Eléggé jól díszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálasfának is, léchezett mellé kikötözött szárnyas fának is. Nálam jól díszlik ugyan, de ritkán terem; Oberdieck szerint kötött földet szeret. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé lassúsan elvékonyodók; kissé könyökösek; fölállók vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; csaknem bordázatlanok; gyenge korukban is, ért korukban is finoman fehérmolyhosak, csak aljuk felé itt-ott csupaszak, violaszínpirossal kissé mosott barnák vagy zöldesbarnák; apró, hosszúak vagy kerek pontokkal majd sűrűbben, majd ritkábban pontozottak; egymás közt nem egyenlő hosszasságú levélközökkel bírók.

Rügyei. Kicsinyek, laposak, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló és csak röviden bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek; vöröses gesztenyeszínűek, de különben sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Középnagyok, kissé vastag és törékeny szövetűek; hosszúak tojásdadok; többnyire szabályosan elkeskenyedő hosszúak, éles hegyben végződők; csatornásak; inkább vagy kevésbé íveltek; széleiken itt-ott hullámosak; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég fényesek, világos zöldek; széleiken elég nagy, tompa fogakkal kissé szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők hosszúak vagy középhosszú, vékony vagy középvastag, merev, molyhos; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, lándzsásak, szétállóak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei egymásközt változó nagyságúak; majd kerülékesek, majd hosszúak és visszás tojásdadok; hosszú, vékony nyelökről rendetlenül szétállóak.

Hasonnevei. *Esopus Spitzenberg*; *True Spitzenburg*.

Leirői. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 389.

Bivort, *Annal. de pomol.* VII. 75.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 54.

Mas, *Le Verger*, IV. 141. és mások.

Észrevétel. Minthogy nálam esős évek után rendszeren és bőven szokott teremni; hiszem, hogy kellőleg nedves talajban mindenütt ki fogja fizetni a helyet, melyet kertünkben elfoglal. Mindenesetre megérdemli, hogy minél több helyt s minél többben tegyünk vele kísérletet.

105. Kórodai renet.

(Reinette de Syke-House; Englische Spital-Reinette.)

Származása. E kitűnő téli alma a folyó század elején kezdett elterjedni Angolhonból „Syke-house-i kormos“ („Syke-house Russet“) név alatt. Yorkshire Syke-House-nevű falujában találtatván föl, helyesebb lett volna eredeti nevét hazai irodalmunkban is megtartanunk s a németeket nem utánoznunk; minthogy azonban Diel*) főnnebbi név alatt irta le és utána a német és magyar gyümölcsészek főnnebbi elnevezéshez ragaszkodtak s hazánkban „Kórodai kormos“, „Kórodai renet“ nevek alatt nagyban el van már terjedve, — nem tartottam tanácsosnak e jeles almafajt eredeti neve alatt bemutatni. Ojtóvesszejét több hiteles helyről is megszereztem. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nov.—dec.; hűvösebb tájakon tavaszig is eltarthatónak mondják.

Minősége. I. rendű, néha kitűnőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha kisebb is.

Alakja. Csaknem gömbalakú; egyik oldalán kissé hízottabb, mint a másikon; de többnyire szabályos-termetű. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik, de kelyhes végén mégis többnyire szűkebb karimában végződik, mintsem száras végén. Szára rövides, vastag, bunkósan végződő; többnyire szűk és inkább vagy kevésbbé mély tölséralakú üregbe helyezett, melynek falait majd finom, majd cserepes rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; bokrétásan fölálló, hosszas, keskeny, molyhos és törékeny osztványaival néha tágas, néha elég szűk, de nem mély üregben ülő, melynek alján és falain szelíd ránczok s karimáján némi hullámos emelkedések észlelhetők, de ezek a gyümölcs derekára nem vonulnak s a gyümölcs kerekdedségét nem zavarják meg.

Színe. Bőre finom, száraz, itt-ott szelíden érdestapintatú; elejénte sárgás világos-zöld; értével világos citromsárga; napos oldalán arany-sárga s napszegte darabjain néha némi gyöngéd pirossal belehelt. Pontozata ritkás; néhol alig, néhol elegendő szembetűnő. Rozsdaalakzatok majd foszlányosan, majd sűrűbben összefolyva, csaknem minden gyümölcsön bőven jelenkeznek.

Belseje. Husa sárgásfehér, finom, tömöttes, porhanyó; leve bő igen czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes renetszerű, fűszerezéssel. Magtokja zárt vagy csaknem zárttengelyű; fiókjaiban hosszas, hegyes, pirosasbarna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve hosszas tölséralakú.

*) Diel, azt híven, hogy a Syke-House csak hibás kiírása volt a Sick-House-nak, a mi kórházat jelent, jónak látta leírásában Spital-Reinette névre változtatni ezen almafajnak eredeti helyes nevét.

Fája. Igen erőteljes, csaknem buja-növész, igen edzett; korán és rendkívül bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, terjedelmes gömbalakú koronát alkotó. Mindenféle almaalanyon jól díszlik; alkalmas szálasfának és nyesés alatt tartva egyéb formafának is; mindenütt jól díszlik, de csak kellőleg nyirkos talajban terem szépen kifejlődött egészséges gyümölcsöket, melyek különben mindig jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok vagy középvastagok, hegyök felé szelíden elvékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, szelíden bordázottak; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; sűrűn és finoman fehér molyhosak; itt-ott csupaszak, pirossal árnyalt világos barnák; tövüknél fehér hártyával takartak, egyebütt pedig apró, kerek, fehères pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, szívalakúak, lapulók, sűrűn fehér molyhosak; alig kiálló, hárombordás talapon ülők.

Virágrügyei. Középnyagok, zümök tojásdadok, tompa hegyűek, fehér molyhozattal sűrűn takartak.

Levelei. Elég nagyok vagy középnyagok; elég vékony és hajlékony szövetűek; tojásdadok vagy kerektojásdadok; hirtelen elkeskenyült, inkább vagy kevésbé rövid és többnyire félre csavarodó hegyben végződők; lapos-völgyesek vagy teknősek, alig íveltek, nyelőről csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos füzöldek; széleiken előre hajló, tompa vagy itt-ott éles fogakkal elég mélyen, sűrűn, de nem szabályosan fűrészesek. Levél nyelők rövides közép-vastag, merev, molyhos, tövénél pirossal kissé színezett; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái majd fejletlenek s hamar elhullók, majd keskeny-lándásak és elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, nyelők felé inkább elkeskenyedők, mintsem hegyök felé, laposak, mereven szétterülők.

Hasonnevei. Syke-House Apple; Syke-House Russet; Syke-housei kormos; Syke-housei renet; Korodai kormos alma stb.

Leirői. Diel, *Kernobstorten*, X. 139.

Floto w, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 155.

Leroy, *Dict. de Pomol.* IV. 835.

Dr. Entz, *Kertészeti füzetek* V. füzet, 10. lap, és mások.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közé nem való; mert gyümölcsei husában gyakran taplós foltok támadnak s fája csak nedves évvjáraskor terem szépen fejlődött gyümölcsöket. Hazánk emelkedettebb fekvésű vidékein azonban méltó volna nagyban is tenyésztenünk.

106. Ponyik alma.

(Poinik Apfel.)

Származása. Boldogult Nagy Ferencz tanár szerint, ez az erdélyi, ős gyümölcsök királya. Alsó Fehérmegyében van leginkább elterjedve, hol egy erdei tisztáson fedezték fel, mely tisztás oláhul „Pojanamike“ nevet visel. E névtől, rövidítéssel lett aztán elkeresztelve „Pojnik“, „Poinik“ vagy, mint jelenleg általában használtatik, „Ponyik“ neve is e jeles almának. Kár, hogy ez is oly kényes, mint az almák királya, a Téli fehér kalvil! Ha e hibája nem volna; bizonyára el volna már terjedve a világon mindenfelé. Több helyről is birom már vagy 10 év óta e fajt és termése után elég módomban volt fajom valódiságáról meggyőződést szerezhetni.

Érésideje. Nálam november—január; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű; gyakran pedig kitünőleg I. rendű-csemege gyümölcs.

Nagysága. Jókora nagy; néha csak középnagy.

Alakja. Többnyire szabálytalan lapos gömbalakú; egyik oldalán majd mindig hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé jól kidomborodva boltozódik s igen széles, laposas talpban végződik; kelyhe felé pedig elejente szelíden, aztán csakhamar hirtelen fogya boltozódik és többnyire elég széles, hullámos és ferdén álló karimában végződik el. Szára majd rövid, majd elég hosszú, fás, bunkósan végződő; tágnylásu, de szűk és elég mély tölcseralaku üregbe helyezett, melynek falait finom sugaras rozsdamáz jellemzőleg egyaránt szokta minden gyümölcsnél eltakarni. Kelyhe kicsi, zárt; fölálló, keskeny és molyhos osztványaival inkább vagy kevésbé tág és elég mély üregben ülő, melynek falain lapos bordák és barázdák váltakoznak s fölnyúlva a karimára ezt hullámossá teszik, aztán lapos bordákként az egész gyümölcsön végig nyújtóznak s annak kerekdedségét gyakran megzavarják.

Színe. Bőre elég vastag és szívós, sima, bágyadtan fénylő; elejente sárgás zöld; értével citromsárga; napos oldalán gyakran némi narancspirossal is belehelt. Pontozata ritkás, barna vagy fahéjszínű, elég szembeütő. Rozsdaalakzatok, a szármélyedést kivéve, ritkán fordulnak elő fölületén.

Belseje. Husa sárgásfehér, itt-ott zöldes árnyalattal, finom vagy félfinom, tömöttes, porhanyó vagy csáknem olvadó; leve igen bő, igen czukros, finom savanyúval emelt, gyöngéden illatos és fűszeres ízzel. Magtokja nyiltengelyű; nyílt fiókjaiban többnyire idétlen vagy csak kevés ép magot rejtő. Kehelycsöve kúpalakú, a gyümölcsbe elég mélyen behatoló.

Fája. Fiatal korában bujánövésű; később is egészséges és edzett; nem korán, de aztán a neki kedvező talajbeli és időjárási viszonyok

közt, elég bőven termő; föl- és szétálló ágaival, melyek gyümölcsveszszőkkel és peczkekkel csak mérsékelten ruházkodnak be, ritkáslombozatu, nagy, terjedelmes koronát alkotó. Alkalmas szálásfáknak és egyéb formafáknak is. Mindenütt jól díszlik; de termésével ritka vidéken birja kifizetni a helyet; a melyet elfoglal; mert virágzásában is kényes, kötődött apró gyümölcseit a kései fagy is, a forró napsugarak is könnyen elpusztítják. Épen maradt gyümölcsei különben jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok, hegyők felé szelíden elvékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, csaknem síkfölületűek, fölállóak vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; finoman molyhosak, itt-ott csupaszak, sárgásbarnák; kisebb-nagyobb, kerek, fehér pontokkal ritkásan pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy közepnagyok, laposhátuak, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, zömök-kúposak, csaknem gömbölydedek, szennyes fehér molyhózattal sűrűn borítottak.

Levelei. Elég nagyok, vastag és keményszövetűek; széles tojásdadok vagy csaknem gömbölydedek; rövidke, szúrós hegyben végződők; lapos völgyesek, alig íveltek, nyelokról rézsunt fölfelé állók; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, homályos fűzőldek; széleiken előrehajló éles fogakkal elég mélyen, sűrűn és szabályosan fűrészesek. Levélnyelük rövides, igen vastag és merev, molyhos; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, áridomúak, elég tartósak.

Hasonnevei. Pojnik; Pojenics.

Leirói. Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 457.

Nagy Ferencz, *Magyarország gyümölcészete* 1-ső lapján. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Alföldi gyümölcseink közé bajosan fog beválni: de a fölvidéken, hiszem, hogy több helyt méltó lesz eladás végett nagyban is tenyészteni. Tegyük vele kísérletet minél többen és minél több helyt! A hol aztán termékenysége s gyümölcsei ellen nem lehet kifogás; tenyészszük nagyban is!

107. Beeki csikos rambúr.*)

(Gestreifter Rambour von Beck.)

Származása. E jeles almafaj Német-Alföldön lépett a világba, hol a Maastricht melletti Beek-nevű községben magról keletkezett. Ugy látszik, még csak a németeknél van elterjedve; mert a francia gyümölcsészek műveiben még seholsem találtam megemlítve. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktől. Több ízben termett már nálam. Fajom batarozottan valódi.

Érésideje. November — December; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Jókorá nagy; száraz évjáráskor néha csak középnagy.

Alakja. Majd kissé magasnak látszó gömbalakú, majd lapos gömbalakú; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán többnyire hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájon alul, a száraz vég felé esik, honnét szelíden gömbölyödve szára körül széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig szelíden fogyva boltozódik és kelyhe körül szintén széles és lapos karimában fogy el. Szára rövid középvastag, fás, néha csak egy husos buczokként jelenkező; tágnylású és elég mély üregbe helyezett, melynek falait néha, husos emelkedések teszik egyenetlenné. Kelyhe jókorá nagy nyílt vagy félig nyílt; kissé egymásra boruló, széleses, de nem hosszú, sokáig zölden maradó, molyhos osztványaival, melyek néha hiányosak is, — tágas és ritkán mély tányéralakú üregben ülő, melyből szelíd, lapos bordák nyúlnak föl a karimára s ezt hullámossá tévén, végig nyújtóznak a gyümölcs derekán is, de ennek kerekdedségét ritkán és kevésbé zavarják meg.

Szine. Bőre szívós, sima, értével zsirostapintatú, ledörzsölve fényes; elejénte világos-sárgás zöld; értével szép citromsárga; napos felén elejénte homályos, később derültebb vérvörössel mosott vagy belehelt s e színben sötétebb piros, szakadozott csíkokkal is tarkázott, mely színezet azonban árnyas oldára ritkán húzódik át. Pontozata sűrű, a bőr alú áttetsző, fehéres, itt-ott fahéjszínű, finom pettyeseké alakjában jelenkező; elég szembetűnő. Roszdafooltok ritkán látszanak fölületén, de szárüregének falait érdes, sugaras rozsdamáz borítja el néha.

Belseje. Husa sárgásfehér, finom, velős, s csaknem oly tömött, mint a renetek húsa szokott lenni; leve bő, czukros, üdítő savanygyal emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja inkább vagy kevésbé nyílt-tengelyű; szűk, lapos és csak kevésbé nyílt főkjaiban hosszas, de ritkán ép magot rejtő. Kehelycsöve tölcsérialakú.

*) A rambúr almák (= rambour) nem mindig oly tekintélyes nagyok, hogy magyarul fontos almáknak nevezhetnők. Vannak köztük kisebbek is, mint az itt leírandó alma is. Ezeknél a „rambur“ elnevezést tanácsosabbnak vélem megtartani.

Fája. Erőtéljes, vígnövésű, edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel vagy rövidke gyümölcs vesszőkkel elég jól beruházkodnak, — elég lombos, de kellőleg szellős, gula- vagy magas gömbalakú koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálasfának is, gulaalakú fának is; helyben és talajban nem válogató; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak, elég vastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; egyenesek, merevek; csaknem egészen bordázatlanok; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn fehérmolyhosak; ért korukban is csak itt-ott csupaszak, igénytelen pirossal árnyalt sötétbarnák; aljuk felé és árnyas felőkön zöldes barnák; tövüknél finoman fehérhártyások; majd elég nagy, majd apró, tojásdad vagy kerek, fehéres pontokkal többnyire ritkásan pontozottak; többnyire hosszas levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, csaknem háromszögűek, laposak, tompahegyűek, lapulók, pirosasbarnák, fehérmolyhosak; elég kiálló, röviden, de eléggé szembetűnőleg bordázott talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnyagok, kissé hasas kúposak, tompahegyűek, szürkével és pirossal tarkázott sötét gesztenyeszínűek.

Levelei. Nagyon, a vesszők alján és az erős, fiatal ojtványokon rendkívül nagyok; csak kevésbé vastag, de keményesszövetűek; szívalakúak vagy kissé hosszas tojásdadok; majd szabályosan, majd kissé hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; többnyire lapos csatornások; alig ívelték; itt-ott hullámos szélűek; csupaszak, bágyadtan fénylők, világos fűzöldek; széleiken jókora nagy, igen éles fogakkal, elég mélyen és szabályosan fűrészszek. Levélnyelők inkább hosszas, mint középhosszú, vastag és merev; nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái lándsásak, szétálló; elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei szintén nagyok; hosszas kerületesek; csaknem laposak; kissé fölfelé álló hosszú, vastag és merev nyelökről lekonyultan szétálló.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, almákat és körtéket tárgyzó V. kötet 48-dik lapján

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VIII. 55.

Észrevétel. Kötött és kellőleg nedves talajjal bíró vidékeken megérdemelné e jeles almafaj, hogy nagyban is elszaporítsuk. Kertem könnyen kiszáradó, laza talajában csak esős évjárás után képes bőven teremni.

108. Betti.

(Pomme Betsey ; Betty.)

Származása. Hihetőleg régi gyümölcs. Eredete bizonytalan. Mikép Leroy írja, Bauhin, természettudós „Historia fontis et balnei Bollensis“ című munkájában, mint a Schweiz-ban elterjedt gyümölcsöt „Hosszú száru alma“ (Pomme à longue queue) név alatt már 1598-ban ezen almafajt ismertette meg rövid leírásban. Azon idő óta azonban neve is elveszett és Betsey, vagy Betty név alatt csak az újabb korban merült föl ismét. Mikor? és ki adta neki ezen nevezetet? senki sem tud róla. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nov.—Jan.

Minősége. I. rendű, sőt többnyire kitünőleg I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Kisebb a közepszerűnél, tehát kised.

Alakja. Két végén belapított, inkább vagy kevésbé szabályos gömbalaku; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme középtájra vagy kissé alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül széles, lapos, néha szeliden hullámos karimában végződik; kelyhe felé pedig szeliden fogyva kissé összebb huzódik s kelyhe körül is lapos karimában végződik el. Szára többnyire hosszas vagy hosszú vékony, fás, tövénél néha husos, csupasz, többnyire sárgás zöld; tág nyílású, de szűk és mély üregbe helyezett s néha egy-egy husos gümőtől oldalvást nyomott. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; fölálló és összeboruló, molyhos osztványaival tágas, de igen sekély és lapos üregben ülő, melynek falairól gyakran szelid ránczok indulnak ki s ezek lapos bordák gyanánt, elenyészőleg, a gyümölcs derekára is levonulnak.

Szine. Bőre finom, szivós, majd sima, majd érdes tapintatu; elejente sárgás zöld; értével élénk sárga; napos oldalán pirossal csak néha és kevésé színezett s egyes, inkább vagy kevésbé sötétebb piros szeplőkkel és pettyekkel behintett; többnyire azonban minden pirt nélkülsző. Pontozata ritkás, fahéjszínű, többnyire eléggé szembetűnő. Rozsdaalakzatok némely években sűrűbben, némelykor ismét gyérebben mutatkoznak fölületén.

Belseje. Husa sárgás, finom, tömött, porhanyó vagy gyöngéden pezsgő; leve bő, czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, az angol aranypepinre emlékeztető, kedves fűszeres ízzel. Magtokja kissé nyílttengelyű; fiókjaiban tojásdad, barna, ép magvakat rejtő. Kehelycsőve kúpalaku.

Fája. Erőtéljes, egészséges, igen edzett; korán és mivel virágai és kötődött gyümölcsei jól daczolnak a kései fagyokkal is, igen bőven termő; rézsunt fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsveszszőkkel

és peczkekkel jól beruházkodnak, szép lombos, de elég szellős gömb-alaku koronát alkotó. Alkalmas szálas fának is, gula- vagy bokoralaku fának is; doucinra ojtva tán még termékenyebb, mint vadonezra ojtva; helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei igen jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Számosok, hoszak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök fele is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek; bordázottak; fölálló vagy nyílt szögekben elálló; sűrűn és finoman fehérmolyhosak; itt-ott tövük felé csupaszak, fényesek, aljuk felé olaj-szin-barnák, hegyök felé pirosas barnák; apró, többnyire hoszas, fehér pontokkal ritkásan, de aljuk felé elég szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, széles talpuak, lapos hátúak, tompa hegyűek, lapulók, sűrűn fehér molyhosak; alig kiálló, hárombordás talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, tompa hegyűek, sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Középnagyok; kevésbé vastag, de elég kemény szövetűek; kerülekesek vagy tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, hoszas és éles, néha félre is csavarodó hegyben végződők; völgyesek; alig íveltek; alsó lapjukon szennyes molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák, alig babosak, bágyadtan fénylők, homályas vagy sötét zöldek; széleiken előre hajló, jókora nagy, éles fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levél-nyelők középhosszu, elég vastag, molyhos, tövénél violaszínpirossal mosott, majd elég éles szögekben fölfelé irányuló, majd vizirányosan elálló. Levélpálhái kicsinyek, lándsásak vagy fonálidomuak, szétálló, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, mint a vesszőkön levők, keskeny-kerülekesek, laposak, hullámosak, félrecsavarodók; vékony, rövid nyelökről rendetlenül szétálló.

Hasonnevei. Pomme à longue queue.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* III. 130.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 503. másoktól még nem olvastam leírását.

Észrevétel. E jeles almafaj megérdemli, hogy minden kertben helyet adjunk számára. Még alföldünk mostoha viszonyai közt is bizonyára ki fogja fizetni a helyet melyet számára juttatunk.

109. Hosszúszáru kis alma.

(Queue bleue; Kleiner Langstiel.)

Származása. Az Api almához hasonló, de ettől mégis jól megkülönböztethető, eme becses almafajt, Diel szerint, Szászországnak köszönhetjük. Halle környékén régóta nagyban tenyésztik és fájának termékenysége, gyümölcseinek szépsége, jósága és tartóssága miatt éppen oly becsben tartják, mint a Masánczki almát. Ojtóvesszejét 1873-ban kapta Lucas Edétől, Reutlingenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. November—február; hűvös helyen, fonnyadás nélkül ápril végeig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Kisded, néha csaknem középnagy, mint a Masánczki alma.

Alakja. Lapos gömbalaku; szabályosan boltozott síkfölületű; egyik oldalán csak elvétve húzottabb kissé, mint a másikon. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de kelyhes vége felé mégis kissé összebb húzódva boltozódik s mindkét végén lapos karimában végződik. Szára hosszás, néha, — főkép fiatal fákon, — igen hosszú, vékony, fás, kissé bunkósan végződő; szabályosan kikanyarított, tágnylású, de szűk és elég mély töleséralaku üregbe helyezett, melynek falait többnyire finom, áttetsző, sugaras rozsdá szokta borítani. Kelyhe zárt, néha félignyilt; bokrétásan fölálló, hosszás, molyhos osztványával szép, tányéralakú, tágas, de inkább vagy kevésbé sekély üregben ülő, melyek alján szelíd ránczok mutatkoznak, de ezek az üreg karimáján nem alkotnak hullámos emelkedéseket s a gyümölcs derekára sem vonulnak soha.

Szine. Bőre finom, sima, értékével csaknem zsírostapintatu; fáján kissé hamvas; ledörzsölve fényes; elejénte zöldes szalmasárga; értékével szép citromsárga; napos oldalán szelíd pirossal belehelt. Pontozata alig észrevehető; többnyire csak a bőr alul áttetsző, fehéres pettyes-kék alakjában jelenkező. Rozsda nem látszik fölületén, sőt még egy-egy barnás ragyaszeplő is csak elvétve találkozik rajta.

Belseje. Húsa csaknem hófehér, finom, kissé roppanós, velős; leve bő, cukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, sajátságos illatos és fűszeres-ízű. Magtokja zárttengelyű; fiókjaiban számos, pirosasbarna, tojásdad, hegyes, ép magot rejtő. Kehelycsöve elég rövid kúpalku.

Fája. Erőtéljes, vígnövéssű, igen edzett; korán, rendszeren és szerfölött bőven termő; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaiival, melyek időjárástól lefelé hajlanak, elég sűrűlombos, magas gúlaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint paradicsom alanyon. Alkalmas szálasfának is, gulafának is; mindenütt jól díszlik. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszak, vékonyak. hajlékonyak, hegyök felé még inkább elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek; síkfölüle-

tűek; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelétörekvők; finoman fehér-molyhosak, itt-ott csupaszak, homályos pirosas-barnák, árnyas felőkön világosabb pirossal mosottak; apró, hosszas, vagy kerek, fehér pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, vagy középnyagok, csaknem szívalakúak, tompa-hegyűek, lapulók; aljuknál szennyesbarnák; hegyőknél sűrűn fehér-molyhosak; alig kiálló csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, tompahegyűek; aljuknál szürkés barnák; hegyőknél sűrűn fehér-molyhosak.

Levelei. Középnyagok vagy jókora nagyok; vékony és elég hajlékony-szövetűek; szép tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; lapos völgyesek; majd alig, majd éppen nem íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken előrehajló, tompa vagy kissé éles fogakkal elég sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levél-nyelők elég rövid, vastag, merev, molyhos, tövénél violaszínpirossal kissé belehelt; rézsunt fölfelé álló. Levélpárhái fejletlenek, áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei kerülékesek, csaknem laposak; hosszas vékony nyelökről rézsunt fölfelé állók.

Hasonnevei. Blauschwanz; Petit à longue queue; Bedufteter Langstiel.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, VI. 270.

Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 189.

Mas, *Le Verger*, IV. 143.

Észrevétel. Még vidékem mostoha viszonyai közt is egyike levén a legtermékenyebb alma fajaimnak, jó lélekkel ajánlhatom széles elterjesztésre hazánkban mindenütt.

110. Jersey király.

(Royale de Jersey; Königsapfel von Jersey).

Származása. Bizonytalan. Neve után ítélve Diel azt gyanítja, hogy a Jersey szigetén lehet otthonos. Napjainkban meglehetősen el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Oct.—Nov.; hűvösebb tájakon Januárig és eltart fonynyadás nélkül.

Minősége. Jó II. rendű csemege és I. rendű háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Majd magasnak látszó, majd lapos gömbalaku; egyik oldalán többnyire húzottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme többnyire középtájra esik, honnét szára felé szelíden gömbölyödve boltozódik s szára körül széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig elejente szelíden, aztán mindinkább fogyva gömbölyödik s kelyhe körül inkább vagy kevésbbé széles, tompa karimában fogy el. Szára rövid, vékony, fás, molyhos; tágnylásu, de szűk és mély üregbe helyezett, melynek falait finom rozsdamáz vagy szakadozott sugaras rozsdaszokta borítani. Kelyhe félig nyílt vagy zárt; hosszú, keskeny, molyhos osztványaival inkább vagy kevésbbé tág és mély üregben ülő, melynek falain és karimáján majd szelíd, majd elég kiemelkedő kalvilszerű bordák láthatók, melyek szelíden ellapulva végig nyulnak az egész gyümölcsön s ennek kerekdedségét kissé megzavarják.

Szine. Bőre finom, sima; értével kissé zsírostapintatu, ledörzsölve fényes; elejente sápadt zöldessárga; értével szép citromsárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga rendszerint minden pir nélkül. Pontozata igen apró, alig szembetűnő; többnyire csak a bőr alul át-tetsző, fehér pettyescskék alakjában jelenkező. Fahéjszínű hálózatos rozsdafoszlányok elszórtan majd minden gyümölcsön mutatkoznak.

Belseje. Húsa fehér, a bőr alatt gyakran sárgásba játszó, elég finom, velős; leve elég bő czukros, finom savanygyal emelt, kellemes, noha kevésbé fűszeres-ízű. Magtokja nyílttengelyű; inkább vagy kevésbbé nyílt fiókjaiban többnyire ép, tojásdad, pirosasbarna magvakat rejtő. Kehelycsöve kúpalaku, a gyümölcsbe elég mélyen lehatoló.

Fája. Elég vígnövész, egésszéges és edzett; elég korán és bőven termő; főlálló vagy részsunt tölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcs-vesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, magas gömbalaku koronát alkotó. Díslik mindenféle almaalanyon; szálasfának is, bokoralaku fának is alkalmas; mindenütt jól díslik ugyan, de kellőleg nedves talajban terem csak rendesen és szépen fejlődött gyümölcsöket, melyek igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Igen számosak, hosszúak, vastagok vagy középvastagok; hegyök felé szelíden elvékonyodók; elég egyenesek, noha szembetűnő-

leg könyökösek; finoman bordázottak; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvők; sűrűn és finoman fehérmolyhosak; itt-ott csupaszak, sárgásbarnák, itt-ott pirossal kissé árnyaltak; apró, kerek, fehér pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidek, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; elég kiemelkedő, hosszasan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, vagy középnagyok, csaknem gömbölydedek vagy zömök tojásdadok, sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, elég vékony és hajlékony-szövetűek; tojásdadok vagy itt-ott kerülékesek; rövidke, szurós hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos-völgyesek; alig íveltek s nyelökről majd vízirányosan elálló, majd részsunt fölfelé állók; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken előrehajló, éles vagy itt-ott tompa fogakkal elég sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, középvastag, elég merev és molyhos, tövénél szelíd pirossal belehelt; majd éles, majd kissé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak vagy keskeny lándsásak, szétálló, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei kerülékesek, laposak; hosszas, rugalmas nyelökről kissé lefelé konvulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. *Die Kernobstsorten*, XII. 27.

Dr. Lucas, Illustr. Handb. der Obstk. I. 65.

Leroy, Dict. de pomol. IV. 792.

Eszrevétel. Tartós szárazságnak gyakran kitett alföldünkön kevés haszonnal járna tenyésztése; míg hazánk emeltebb fekvésű vidékein méltó volna elárúsítás tekintetéből, nagyban is tenyésztetni.

III. Engelbergi alma.

(Engelberger.)

Származása. E becses almafaj hihetőleg Württembergben lépett a világra. Mikor? és ki nyerte volt magról? arról hallgat az írás. Württembergben, Oehring tájékán volt leginkább elterjedve akkor, midőn Hörlin, sindringeni lelkész fölhevta rá a gyümölcsészek figyelmét s kezdte másfelé is elterjeszteni. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam dr. Lucastól, Reutlingenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. November—december; hűvösebb tájakon martiusig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Kised vagy kicsiny.

Alakja. Kissé magasnak látszó lapos gömbalaku, szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájúal kissé alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé szelíden domborodva boltozódik s szára körül elég széles, laposas karimában végződik; kelyhe felé pedig szelíden fogyva boltozódik s kelyhe körül szintén csinos, laposas karimában enyészik el. Szára rövid vagy középhosszú, fás, molyhos, bunkósan végződő; tágnylású, de szűk és mély üregbe helyezett, melynek sima falait fahéjszínű, finom, sugaras rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe kicsi, zárt, néha félig nyílt; bokrétásan felálló, rövid, molyhos osztványával kissé tágas és elég mély üregben ülő, melynek falain szelíd, apró ránczoeskák vonulnak a karima felé, de ott rendszerint elenyésznek s nem alkotnak hullámos emelkedéseket.

Szine. Bőre vékony, sima, fényes; elejénte zöldessárga; értével homályos arany-sárga, mely színezetből azonban kevés tiszta folt látszik ki, minthogy csaknem az egész fölület széleses vagy keskeny, szakadozott, sötétpiros csíkokkal sűrűn be van csapkodva s a napnak jól kitett példányoknál, a sötétebb piros csíkok közt, halvány-pirossal is be-futva úgy, hogy színezetével nagyon hasonlít a Muskotály renet gyümölcseihez. Pontozata igen apró, alig szembetűnő. Rozsdaalakzatok a szármélyedést kivéve, ritkán tűnnek elő fölületén.

Belseje. Húsa sárgás, finom, tömött, roppanós, de eléggé porhanyó; leve elegendő, csukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes fűszeres-ízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; kised és szűk fiókjaiban ép magvakat rejtő. Kehelycsöve tölcserálatu, a gyümölcsbe elég mélyen lehatoló.

Fája. Fiatal korában elég vigan, később csak mérsékeltén növvő, egészséges és igen edzett; korán, rendszeren, igen bőven és csomósan termő; rézsunt fölfele törekvő ágaival, melyek gyümölcsveszszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, szép lombos, széles gömbalaku koronát alkotó. Mindenféle almaalanyon jól díszlik; alkalmas szálafának is,

bokoralaku fának is, mindenütt jól díszlik; gyümölcsei igen jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Számosak, elég hosszúak, középvastagok, karcsuak, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; bordázatlanok; egyenesek, fölállóak vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban is, ért korukban is, finoman molyhosak vagy csak hamvasak; itt-ott csupaszak, simák, csaknem fényesek, pirossal kissé mosott szennyesbarnák; apró, többnyire kerek, fehéres pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, laposak, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; elég kiálló, többnyire bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Aprók, zömök tojásdadok, kissé hegyesek, sűrűn fehér-molyhosak.

Levelei. Kicsinyek, vékony és légyszövetűek; szép tojásdadok; többnyire hirtelen elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; lapos, völgyesek; alig íveltek; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken többnyire kettős fogakkal, inkább vagy kevésbé mélyen, tompán és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők többnyire rövid, vastag és merev molyhos; nyár végén tövénél violaszín-pirossal kissé belehelt; többnyire éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái rövid lándsásak; többnyire azonban fejletlenek, áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei majd kisebbek, majd nagyobbak és hosszabbak, mint a vesszőkön levők; többnyire kerülekesek; csaknem laposak; rövid, merev nyelökről föl- vagy szétállók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Dr. Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 137.

Mas, *Pomol. générale* VIII. 161.

Észrevétel. Alföldi viszonyaink közé jól beillik s ott, hol gyökereivel a földben mindig találhat nedvességet, nagyon megérdemlené, hogy nemcsak az alföldön, hanem hazánkban mindenütt, nagyban is tenyesszük.

112. Lothringi renet.

(Lothringer Reipette.)

Származása. Bizonytalan. Dielhez, a ki első irta le, Metzből került e becses almafaj. Ugy látszik, csak Németországban van még elterjedve. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam dr. Lucastól, Reutlingenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. November—December; hűvösebb tájakon és hűvös helyen, fonnyadás nélkül tavaszig is eltart.

Minősége. II. rendű csemegé- és I. rendű háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy jókora nagy.

Alakja. Lapos gömbalaku, néha kúpos gömbalaku; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán kissé emelkedetebb, mint a másikon. Zöme a középtájon alul, a száras vég felé esik, honnét szára felé szelíden kidomborodva boltozódik s szára körül széles és lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig elejénte szelíden, aztán mind-mind inkább fogyva boltozódik s tompa karimában enyészik el. Szára majd rövid, vastag, husos, majd középhosszú, középvastag, fás, molyhos, bunkósan végződő; igen tágas és inkább vagy kevésbé mély, tölcésralaku üregbe helyezett, melynek sokáig zölden maradó falait néha finom, sugaras rozsdamáz szokta borítani s karimája szelíden hullámos. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; bokrétásan fölálló, hosszas, keskeny, fehérmolyhos osztványaival majd szépen kikanyarított, majd egyenetlen kerekedésű, tágas és nem mély üregben ülő, melynek alja többnyire molyhos; szelíden ránczott falain néha, némi finom rozsdá nyomai is mutatkoznak és karimájának szelíden hullámos emelkedései elenyésző lapos bordákként néha a szármélyedésig is levonulnak s a gyümölcs kekedtségét kissé megzavarják.

Szine. Bőre finom, sima, gyöngéd, de kissé száraztapintatu; bágyadtan fénylő; elejénte élénk fűzöld; értével sárgás zöld; napos oldalán sem kap soha pirosságot. Pontozata szembetűnő, elég szabályosan elhintett, fehéres-szegélyű részint barnás vagy szürkés rozsdapontok, részint csak a bőr alul áttetsző, fehér pettyecskék alakjában jelenkező. Rozsdafoltok — a szár és kehelyüreg falait kivéve, — csak ott tűnnek elő fölületén, hol a bőr, a gyümölcs fejlődésekor, sérülést kapott. Illata gyöngéd.

Belseje. Husa zöldessel árnyalt sárgás-fehér, fél-finom, puha és porhanyó; leve igen bő, czukros, finom savanygyal emelt, kellemes, gyöngéden illatos és fűszeres-ízű. Magtokja nyíltengelyű; hosszas, lapos és kissé nyílt fiókjaiban, majd idétlen, majd ép, hosszas, hegyes, világos-barna magot rejtő. Kehelycsöve rövid kúpalaku.

Faja. Fialtal korában csaknem bújanövésű, később is elég vígan növvő, egészséges és edzett; korán, rendesen és igen bőven termő; rendetlenül föl- és szétálló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és pecz-

kekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kellőleg szellős, terjedelmes gömbalaku koronát alkotó. Mindenféle almaalanyon jól diszlik; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok, hegyök felé elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek; bordázatlanok: fölálló vagy nyílt szögekben szétálló; gyenge korukban is, ért korukban is sűrűn fehértolyhosak, csak itt-ott csupaszak, pirossal kissé árnyalt zöldes vagy szennyesbarnák; apró, kerek, fehéres pontokkal aljuk felé sűrűbben, hegyök-felé ritkábban, de elég szembetűnőleg pontozottak, rendezes levélközüek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, elég duzzadtak, kerekhegyűek, lapulók, sűrűn fehértolyhosak; ledörzsölve simák, pirosas gesztenyeszínűek; alig kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, rövid és hasas kúposak, alig hegyesek; pirosas vagy pedig világos gesztenyeszínű, de nagyrészt fehértolyhos pikkelyekkel takartak.

Leveli. Nagyok vagy jókora nagyok, elég vastag, de légyszöve-tűek; széles tojásdadok vagy széles kerülékesek; többnyire hirtelen elkeskenyült, hosszas és elég éles hegyben végződők; a vesszők alján laposak; fölfelé azonban lapos völgyesek vagy csatornásak; csak kissé íveltek; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők, majd világos, majd homályos zöldek; széleiken jókora nagy, itt-ott kettős éles fogakkal elég mélyen fűrészszek. Levélnyelők rövid, vagy középhosszú, vastag, merev, molyhos; tövénél világos pirossal kissé befuttatott; majd vízirányosan el-, majd nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomúak vagy keskeny lándsásak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, mint a vesszőkön levők; szét- vagy fölálló, hosszas, hajlékony nyelökről kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Lothringer grüne Reinette.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, I. 137.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstkunde*, IV. 95. és mások.

Észrevétel. Gyümölcseit hűvös helyen tanácsos tartani; mert különben bárha nem szokott is megfonnyadni, husában taplós foltok támadnának s jó ízéből sokat veszítene. Kellőleg nyirkos földben mindenütt megérdemli, hogy helyet foglaljon kerteinkben.

III. Balogh renetje.

(Reinette de Balogh; Balogh's Reinette.)

Származása. E minden tekintetben kitünő téli alma Trencsénmegyéből származik. Kasszán, (tótul=Kosetz), Illavához közel, a plébánia kertében 1770 körül kelhetett magról s hihetőleg a Nemes renet magváról, melyhez külső-belső tulajdonaira kissé hasonlít is. A lelkes gyümölcsész s kitünő egyházi férfiú, Balogh Ágost, kocskóczy plébános és kanonok kezdette megismertetni és elterjeszteni. A 60-as évek elején az ő nevérol Balogh arankájának keresztelték el Pesten elég hibásan e fajt, mely éppen nem az aranka-almák családjába, hanem inkább az arany-renetek közé tartozik. Ohajtva, hogy e jeles alma minél hamarabb elterjedjen hazánkban, szándékosan változtattam el a kezdetben kapott hibás nevét fönnnebbi névre. Ojtóvesszejét 1867-ben kaptam magától e gyümölcs elterjesztőjétől, Balogh Ágost, tisztelt barátomtól. Fajom valódiságát a nálam termett gyümölcsök kétségtelenül bebizonyították.

Érésideje. Nálam Nov.—Mart.; hűvösebb tájakon tavasz végéig is eltart.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Magasnak látszó kúpos-gömbalakú; néha kissé laposas-gömbalakú; többnyire szabályosan boltozott síkfölületű; egyik oldalán csak néha emelkedettebb kissé, mint a másikon. Zöme a középtájnál kissé alább a száras vég felé esik, honnét szára felé szeliden domborodva boltozódik s szára körül elég talpasan végződik; kelyhe felé pedig szeliden fogyva inkább vagy kevésbbé rövid, tompa kúpos véget alkot. Szára rövid, alig emelkedik a szármélyedés karimája színvonaláig, többnyire vékony, fás, molyhos és bunkósan végződő; majd szűk-, majd tágnylásu, mély üregbe helyezett, melynek falait néha finom rozsdamáz takarja s karimája szeliden hullámos. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rövidke, fölálló, de hegyükkel hátragörbült osztványával elég tágas és inkább vagy kevésbbé mély üregben ülő, melynek szeliden hullámos karimájáról majd elenyésző, majd — főkép a nagyobb gyümölcsöknél, — elég kiemelkedő, lapos bordák nyulnak végig a gyümölcsön s ennek szabályos kerekedségét is megzavarják néha.

Szine. Bőre elég vékony, de szívós, sima, majd gyöngéd, majd kissé érdes tapintatu, bágyadtan fénylő; elejente fehéres zöld; értékével citromsárga vagy világos aransárga; napos oldalán is csak néha kap némi igénytelen piros leheletet. Pontozata elég sűrű, barnás vagy fahéjszínű, apróbb-nagyobb rozsdapettyek alakjában jelenkező. Rozsdalakzatok néha fordulnak elő rajta; többnyire azonban rozsdamentes.

Belseje. Husa sárgásba játszó, fehér, igen finom, tömött, roppanós, teljes értékű pedig porhanyó; leve elég bő, czukros, finom sa-

vanynyal emelt, igen kellemes, sajátzerűen illatos és fűszeres-ízű. Magtokja nyílttengelyű; apró, nyílt fiókjaiban gesztenyeszínű, tojásdad, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában buján, később csak mérsékelten növe, edzett; ha nem is éppen korán, de aztán rendesen és bőven termő; elejénte fölfelé törekvő, később szétálló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel sűrűn beruházkodnak, szép-lombos, laposas gömbalaku koronát alkotó. Alkalmas szálasfának is, gulafának is; jól díszlik mindenütt, de az alföld mostoha viszonyai közt, főképp száraz talajban ritkán bír kellőleg kifejlődött gyümölcsöket bőven teremni. Gyümölcsei különben jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Igen számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé lassudan elvékonyodók; egyenesek, fölállóak vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; hegyök felé finoman bordázottak; gyenge korokban is, ért korokban is, finoman fehér molyhosak; itt-ott csupaszak, simák, olajszerű barnássárgák; igen finom, kerek, itt-ott hosszúas, fehér pontokkal majd sűrűbben, majd ritkábban, de nem szembetűnőleg pontozottak; kissé hosszúas levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, laposak, kerekhegyűek, lapulók, pirosas-barnák, nagy részt azonban sűrűn fehér molyhosak; alig kiálló, finoman és röviden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, vagy középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek; pirosas-barnák, nagyrészt azonban sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Középnagyok vagy elég nagyok, elég vékony és hajlékonyszövetűek; inkább vagy kevésbbé széles tojásdadok; néha nyelők felé is elkeskenyedők; többnyire hosszúas, éles és félre is csavarodó hegyben végződők; laposak vagy lapos-teknősek; majd alig, majd éppen nem íveltek; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, fényesek, világos zöldek; széleiken előre hajló, inkább vagy kevésbbé éles fogakkal elég mélyen, de nem szabályosan fűrészesek. Levél nyelők hosszúas, vékony vagy középvastag, hajlékony és molyhos; többnyire éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, kissé görbék és keskeny lándzsásak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei egymásközt változó-nagyságúak, laposak; szétálló, rugalmas nyelökről kissé ívelten lefelé görbülők.

Hasonnevei. Balogh arankája; kocskóci (?) aranka.

Leirői. Balogh Ágost *Magyarország gyümölcsészete*, 42. lapján. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Kertem könnyen kiszáradó, laza talajában jól díszlik ugyan, de mutatkozó gyümölcseit mindig elpusztítják a kártékony rovarok. Itt csak akkor terem bőven, ha a tavasz hűvös és a föld elegendőleg át van nedvesedve. Nagyobb folyóvizeink mellett, hiszem, hogy az alföldön is haszonnal volna tenyészthető; hazánk emeltebb fekvésű vidékein pedig megérdemlené mindenütt a nagybani tenyésztést is.

114. Baxter parménja.

(Pearmain de Baxter; Baxters Parmäne.)

Származása. E jeles téli alma eredetéről a nálam meglevő gyümölcsészeti művekben csak annyit találtam följegyezve, hogy Oberdieckhoz, a kitől e fajt ojtó vesszőkben 1872-ben ajándékban kaptam meg, hazánkból került, a boldogult Urbanektól, a ki ismét a londoni kertész-társulattól kapta volt azt. Gyanítható ennél fogva, hogy Angliából vagy az Amerikai Egyesült államokból származik. A külföldi catalogok rövid jellemzése szerint fajom valódiságában nincs okom kételkedni. Mint tenyésztésre méltó fajt ezennel bemutatom.

Érésideje. Nálam dec.-febr.; hűvösebb tájakon tavaszig is el fog tartani.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jóval nagyobb is.

Alakja. Gömbölyded vagy kissé kúpos gömbalakú; egyik oldalán kissé hizottabb és emelkedettebb, mint a másikon, de különben elég szabályos termetű. Zöme többnyire középtájra, néha kissé alább is, a száras vég felé esik, honnét szára felé szelíden gömbölyödve boltozódik s szára körül elég széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig elejente szelíden, aztán mindinkább fogyva boltozódik s kelyhe körül többnyire szűk karimában fogy el. Szára középhosszu, néha rövides, vékony, fás, bunkósan végződő; tágnylásu, de szűk és mély üregbe helyezett, melynek falait többnyire finom, barnás fahéjszínű, sugaras rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe zárt, néha félignyilt; bokré-tásan fölálló, rövides, keskeny és molyhos osztványaival tágas, de sekély tányéralakú üregben ülő, melynek falain csak elenyésző lapos ranczocskák észlelhetők, melyek a karimát ritkán teszik kissé hullámossá s a gyümölcs derekára sem vonulnak föl.

Szine. Bőre vékony, de szívós, sima száraz és itt-ott kissé érdes-tapintatu, bágyadtan fénylő; elejente bágyadt-zöld; értével sárga vagy zöldessárga; napos oldalán sárgás pirossal bemosott vagy csak belehelt s e színezetben néha élénkebb piros, szakadozott csíkokkal tarkázott. Pontozata sűrű, elég szembetűnő, kisebb-nagyobb, fehérrel szegett, barnás fahéjszínű pettyeskekből álló. Kisebb-nagyobb érdes rozsdafoltocskák vagy szakadékok csak némely példányon szoktak mutatkozni.

Belseje. Husa sárgás, magtokja körül zöldes erekkel, finom tömött, porhanyó; leve igen bő, cukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes fűszeres-ízű. Magtokja zárt vagy csak kissé nyílttengelyű; zárt fiókaiban sovány, de ép, hosszas, pirosasbarna magvakat rejtő. Kehelycsöve inkább vagy kevésbé rövid kúpalaku.

Fája. Vignővésű, erőteljes, igen edzett; korán, rendszeren és bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben elálló s hajlékony ágaival, melyek gyümölcspeczkékkel sűrűn beruházkodnak, terjedelmes, ritkás lombozatu koronát alkotó. Mindenféle almaalanyon jól díszlik. Alkalmas szalas-

fának és lécezett melletti művelésre formafáknak is. Mindenütt jól díszlik s gyümölcsei nagyságuk mellett is jól megállják helyüket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak, középvastagok, hegyök felé szelíden elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek; finoman bordázottak; fölállók vagy nyílt szögekben elállók; egész hosszukban sűrűn és finoman molyhosak, szürkés barnák; aljuk felé és napos oldalukon finom fehérés hártyával is takartak; apró, kerek, itt-ott hosszúak, fehérés pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Jókorá nagyok, tompahegyűek, lapulók, szürkés-barnák, hegyöknél sűrűn fehérermolyhosak; majd alig, majd eléggé kiemelkedő hosszasan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Jókorá nagyok, tojásdadok, tompahegyűek, tövüknél szennyes barnák, hegyüknél sűrűn fehérermolyhosak.

Levelei. Jókorá nagyok, nem vastag, de elég keményszövetűek, széles tojásdadok; majd rövidke, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszúak és hegyben végződők; lapos-teknősek, nem íveltek, nyelökről majd vízirányosan elállók, majd rézsunt fölfelé állók; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák, elég fényesek, csaknem sötétzöldek; széleiken előreahajló, igen éles fogakkal elég sűrűn, mélyen és szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, elég vastag, igen merev, molyhos; rendetlenül szétálló. Levélpálhái elég hosszúak, szétállóak, keskeny lándásak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei kerülekések, csaknem laposak, nyelökről mereven szétállóak.

Hasonnevei. Előtte ismeretlenek.

Leirói. A nálam meglevő, számos franczia és német munkában sehol sincs még körülményesen leírva.

Észrevétel. Fájának rendes termékenysége s gyümölcsei szemnek-szájnak tetsző volta miatt, méltó volna, hogy hazánkban minden kertben helyet juttassunk számára. Almatenyésztésre kedvezőbb viszonyok közt pedig pedíg haszonnal járna nagyban is tenyésztünk.

115. Court of Wick.

(Pomme Court de Wick; Pepping von Court of Wick.)

Származása. E kitűnő téli alma, mely a pepin almák családjába tartozik, Angolhonból, a Sommerset grófságban fekvő Court of Wick községből származik, hol, mint mondják, az Angol arany pepin magvairól keletkezett. Az angol gyümölcsészek, a kik e század elején először említették föl e becses almafaj nevét, más adatot nem jegyeztek föl származásáról. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam Plantièresből, a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából. Több ízben termett már nálam. Gyümölcsei és növényzete jól egyeztek a leírásokkal s így fajom valódisága kétségtelen.

Éresideje. November—December; bővösebb tájakon Mártiusig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Kisebb a közép nagynál.

Alakja. Mindkét végén belapított hengeres vagy kissé kúpos gömbalakú; többnyire szabályosan boltozott s egyik oldalán csak néha és kevésbé hízottabb, mint a másikon. Zöme csaknem középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de kelyhe felé mégis kissé összébbhuzódva boltozódik, mintsem szára felé. Szára rövid, néha csaknem középhosszu, vékony, fás, molyhos, kissé bunkósan végződő; majd szépen kikanyarított, tágnylásu és töleséralaku, majd egy-egy husos gümőtől elszűkített üregbe helyezett, melynek falait többnyire finom, sugaras rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe jókora nagy nyílt; fölálló, de hegyökkel hátragörbülő, rövid, törekeny osztványaival inkább vagy kevésbé mély, többnyire azonban sekély, lapos és tágas üregben ülő, melynek alja szelíden ránczos, de karimája ritkán mutat hullámos emelkedéseket.

Szine. Bőre finom, de szívós, sima, de száraz és néha finoman érdestapintatu, elég fényes; elejénte zöldessárga; értével aransárga; napos oldalán narancs-pirossal szinezet, mely szinezetben itt-ott élénkebb piros, szakadozott csíkok is fordulnak elő. Pontozata elég sűrű, többnyire szürkés, szögletes és kissé kiemelkedő pettyescskékből álló. Rozsdafoltok és alakzatok majd finom szálcsák alakjában, majd sűrűbben is összefolyva gyakran fordulnak fölületén elő.

Belseje. Husa sárgás, magtokja körül zöldes erekkel, igen finom, tömött roppanó, teljes értével elég porhanyó; leve bő, igen czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, az Angol arany pepinre emlékeztető fűszeres-ízű. Magtokja nyílttengelyű; kissé nyílt fiókjaiban majd pirosas, majd feketés ép vagy idéetlen magot rejtő. Kehelyesöve rövid töleséralaku.

Fája. Mérsékelt növésű, de egészséges és igen edzett korán és bőven termő; rézsunt fölfelé törekvő vagy szétálló ágaival, melyek gyü-

mölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, lapos gömbalaku koronát alkotó. Vadonczra ojtva szálafának, doucin vagy pedig paradicsom-alanyra ojtva bokor- vagy más alaku törpéfának igen alkalmas; helyben és talajban nem válogatós; gyümöcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszel. Számosak, középhosszak és középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek; hegyök felé néha kissé bordázottak; mereven föl- vagy nyílt szögekben szétállók; gyenge korukban is, ért korukban is ritkásan és finoman molyhosak; csak itt-ott csupaszak, szenyynes violaszín-barnák, aljuknál pedig zöldes vagy szürkés barnák, elég szembetűnő, kerek, többnyire azonban hosszas pontokkal elég sűrűn pontozottak; kissé rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidek, kerekhegyűek, lapulók; ritkásan molyhos pirosas pikkelyekkel takartak; széles, lapos és csak röviden bordázott talpra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, csaknem gömbölydedek rövid és tompa-hegyűek; pirosas gesztenyeszínűek és csak ritkásan molyhosak.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és keményszövetűek; széles kerületesek vagy tojásdadok; majd szabályosan elkeskenyedő, rövidke, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszas és éles, gyakran félre is csavarodó hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos teknősek; majd éppen nem, majd csak alig íveltek; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég fényesek, világos zöldek; széleiken előrehajló tompa fogakkal elég sűrűn, de nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy középhosszú, vastag, merev; tövénél violaszínnel kissé mosott; majd vízirányosan el-, majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, áridomúak vagy rövid és keskeny-lándsásak, igen szétállók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek és keskenyebbek, mint a vesszőkön levők; kerületesek, csaknem laposak, szétállók.

Hasonnevei. Golden Drop; Wick s Pippin stb.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* III. 242.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VIII. 163. és mások.

Észrevétel. Gyümöcseit későn, október vége felé kell leszedni tájáról; különben kissé fonnyadni szoktak. E jeles almafaj megérdemli, hogy hazánkban mindenütt elszaporítsuk. Még kertem mostoha viszonyai közt is jól díszlik és ritka év melyben egészen meddő maradna.